ROST

Revistă de cultură creştină şi politică

Pr. Ioanichie Bălan, duhovnicul cărturar

Prostul gust în Biserică
de Claudiu Târziu

A treia forță
de Ovidiu Hurduzeu & Mircea Platon

Credința *Dilemei*
de Gheorghe Fedorovici

Scrisoare către PF Patriarh şi Sf. Sinod
de Oana Iftime & Alexandru Iftime

an VI ● nr. 59 – 60 ● ianuarie – februarie 2008 ● 5 lei www.rostonline.org

Coperta I: Părintele Ioanichie Bălan

sumar

numărul 59 – 60 ● ianuarie – februarie 2008

EDITORIAL
Prostul gust în Biserică
de Claudiu Târziu.....3

ATITUDINI ALE CITITORILOR
Cruciații
de Dr. Galina Răduleanu.....4

Scrisoare către PF Patriarh şi Sf. Sinod
de Oana Iftime şi Alxandru Iftime.....5

MARTORI AI VEACULUI
Fapte, vorbe, gînduri.....12

CAMPANIE
Dăruind vei dobândi.....16

ÎN DEZBATERE
A treia forță
de Ovidiu Hurduzeu şi Mircea Platon.....18

Hipercomplexitatea păguboasă
de Ovidiu Hurduzeu.....27

Ce-a mai rămas de apărat? (II)
de Mircea Platon.....31

Seminariile lui Smirnov şi diatribele lui Bichir
de Alexandru Racu.....36

Ultima lopată peste învățământul românesc
de Mihail Albişteanu.....40

POLITICA, LA DESCUSUT
Un an de UE
de Viorel Patrichi.....42

REPERE
Părintele Ioanichie Bălan a adormit în Domnul
de Horia Brad.....48

L-am cunoscut pe Părintele Ioanichie
de Stelian Gomboş.....50

Inedit. N. Steinhardt îi răspunde părintelui Ioanichie.....51

SENS
Practici culturale. Specificitatea Criterionului
de Constantin Mihai.....54

DECANTĂRI
Prolog la Agonia Bisericii
de Sf. Nicolae Velimirovici.....63

Aspecte ale desacralizării sacrului în poezia lui Blaga
de Const. Miu.....68

Culoarea care vorbeşte
de Paul-Gabriel Sandu.....71

HISTORIA
Idei şi fapte haiduceşti în mişcarea legionară
de Ilie Gulică.....73

IN MEMORIAM
Profesorul Constantin Em. Bucescu nu a murit!
de Marcel Bouroş.....80

LA ROST
Credința *Dilemei*
de Gheorghe Fedorovici.....81

Noua singurătate a lui Eminescu
de Răzvan Codrescu.....90

„4, 3, 2" sau cinismul luptei cu conştiința
de Adrian Cherhaț.....91

Jurnalul unui copil nenăscut
de Ramona Suciu.....95

O lume nebună şi ucigaşă din faşă
de Adrian Botez.....97

OFERTĂ
Revista ROST caută distribuitori în toată țara: biserici de mir, mănăstiri, firme locale de difuzare a presei, librării şi persoane particulare. Oferim comision generos. Pentru detalii, luați legătura cu directorul publicației, Claudiu Târziu, la telefon 0740.103.621 ori pe e-mail: rost@rostonline.org sau revistarost@gmail.com.

ROST
Revistă de cultură creştină şi politică

Fondată 2002

Revistă națională editată de Asociația ROST

DIRECTOR
Claudiu TÂRZIU
tel.: 0740.103.621
rost@rostonline.org

REDACȚIA
Mihail ALBIŞTEANU
Richard CONSTANTINESCU
Cristi PANTELIMON

COLABORATORI PERMANENȚI
Antonio ARONEASA
Corina BISTRICEANU
Răzvan CODRESCU
Stelian GOMBOŞ
Pr. Radu ILAŞ
Constantin MIHAI
Viorel PATRICHI
Mircea PLATON
Marcel RĂDUȚ SELIŞTE
Paul Gabriel SANDU
Constantin N. STRĂCHINARU

CORECTURĂ
Nicu BUTNARU

DTP
Omni Press & Design
art@opd.ro

EDIȚIE INTERNET
Dragoş DORAN

CORESPONDENȚĂ
OP 23, CP 27 – Bucureşti

TIPAR
Docuprint SRL
tel.: 0234/588.930

DIFUZARE
Supergraph SRL
Rodipet SA

ABONAMENTE
La redacție

ISSN
1583-6312

www.rostonline.org

Reproducerea unor articole apărute în revista ROST este permisă numai cu acordul scris al redacției.
ROST este difuzată în țară şi în comunitățile românești din Europa, SUA şi Canada.

Prostul gust în Biserică

Faptele incredibile care se petrec în Biserică, inclusiv la nivel arhitectural, te fac să te întrebi de n-o fi la mijloc mult formalism şi multă ipocrizie. Uimesc dovezile prostului gust pe care le întâlneşti acolo unde te aştepți mai puțin: în Biserică.

Claudiu Târziu

România este ca o femeie superbă care a avut nefericirea să cunoască un bărbat groaznic. După ce a cucerit-o cu priviri mieroase, zâmbete înşelătoare şi promisiuni deşarte, a mutilat-o. Fizic şi sufleteşte. Mai toți conducătorii acestei țări de o frumusețe rară s-au comportat cu România brutal, fără discernământ, fără dragoste, abuziv.

Au posedat-o sălbatic şi au disprețuit-o. N-am să mă opresc acum asupra unor răni strict administrative. Dar deplâng nepăsarea şi eroarea, când nu a fost de-a dreptul decizia tembelă, dintr-o zonă care mi-e apropiată inimii. Urmele acestei relații barbare se văd astăzi, poate cel mai pregnant, şi în partea bisericească a țării.

În ortodoxie, suntem țara cu cele mai multe biserici şi mănăstiri, ca şi cu cei mai mulți călugări, după Rusia. În ultimii 18 ani s-au ridicat sute de lăcaşuri de cult, mii de români de ambe sexe au luat drumul mănăstirilor pentru a se dărui lui Hristos. După o aşa explozie de credință manifestă, te aşteptai la mai multă grijă față de tradiție şi de urmele sale zidite. Faptele incredibile care se petrec în Biserică, inclusiv la nivel arhitectural, te fac să te întrebi însă de n-o fi la mijloc mult formalism şi multă ipocrizie. Uimesc dovezile prostului gust pe care le întâlneşti acolo unde te aştepți mai puțin: în Biserică. Pentru că trebuie să existe o armonie între presupusa frumusețe sufletească a slujitorilor Bisericii şi cea exprimată exterior – în comportament, în artă, în construirea şi împodobirea bisericilor etc.

Pronia a făcut ca în ultimul an să străbat țara în lung şi-n lat, să cunosc preoți diverşi (voi vorbi curând despre unii de mare ispravă) şi să aflu locuri splendide, în care tronează imperial, ca suflări de foc ale Dumnezeu prefăcute în piatră, biserici-monumente istorice. Dovezi ale iubirii de Dumnezeu ale acestui popor şi măsuri ale artei creştine la care s-au ridicat românii.

Păcatele noastre umbresc însă bucuria ochiului şi a sufletului. Meschinăria şi urâțenia acestor vremi murdăreşte totul. În Prahova, Țara Hațegului, dar şi în Maramureş am văzut biserici de secol XIII – XIV şi XV – XVI târâte în marginea unei societăți tot mai globalizate, cu trufia înhămării unor cai de rasă la căruța cu gunoi. Zidurile maiestuoase au primit acoperişul strălucitor, hilar ca un coif de clovn, din tablă inoxidabilă. Pridvoarele lor – măiestrite în stil brâncovenesc, ştefanian sau, pur şi simplu, țărănesc – au fost închise cu glazvante de sticlă colorată, ca toaletele publice. Ochii lor – albăstriți de trecerea timpului, prin care Dumnezeu Însuşi îşi strecoară Ființa întreită la Sfânta Liturghie –, au fost „renovați“ indecent cu termopane de spital.

Depăşind exteriorul dezamăgitor, încerci să te reculegi, adulmecând parfumul anilor de istorie, în interiorul bisericilor acestea. Alte orori. Picturi aşternute ca un vis în culori pe zid, acum câteva sute de ani – acoperite de poze şi tablouri religioase pe carton şi pânză, sub garda unor pojghițe de sticlă, care vor să vorbească, fals, despre „valoarea“ lor. Şi, în Ardeal cel puțin, de ştergare „tradiționale“, cusute în casă cu chipuri de sfinți de iarmaroc, care înveselesc fără noimă orice colț.

Preoții-parohi se scuză că au îngăduit una ca asta: „Aşa vor credincioşii“. Comunitatea îşi ajustează gustul cel mai adesea după puterea ei financiară, dar tot prostul gust este decisiv.

(continuare în pag. 15)

Cruciații

În ziarul „Bănățeanul“ din 2.07.2007 ni se aduce la cunoştință de către Horațiu Ardeleanu:

Jurământul

„Marți, 26 iunie 2007, în Catedrala din Timişoara, 16 persoane – printre care 6 cetățeni italieni – au rostit în fața Marelui Cancelar Giorgio Cegna jurământul de credință față de ordinul cavelarilor cruciați... Prin jurământul lor şi *lumina* (?!) pe care au aprins-o azi în catedrală, aceşti oameni au devenit astăzi cavaleri ai păcii... Confederația lucrează în spiritul ecumenismului şi al păcii... Confederația crede în *împlinirea păcii mondiale prin civilizarea noilor generații.*“

Şi atât?

Domnilor,

Scopul dumneavoastră de „a pune în slujba Ordinului toată priceperea, înțelepciunea, influența pentru aplanarea conflictelor, pentru solidaritate, ecumenism şi bună înțelegere“ apare ca o țintă atât de înaltă încât, în mod firesc, ar trebui să aderăm cu toții. Mă întreb totuşi, de fapt cine sunteți? O organizație politică, o asociație umanitară, inițiatorii unei noi religii?

Există în toată expunerea dumnevoastră o notă care vă strică toată „melodia“. Deşi vă intitulați oameni ai crucii (cruciați), deşi v-ați folosit în ritualul dumneavoastră de inițiere de o catedrală ortodoxă, în nici unele din frumoasele dumneavoastră fraze, intenții, scopuri nu-L pomeniți pe Hristos. Vreți Crucea, dar Îl excludeți pe Cel Răstignit, pe Singurul care ne poate aduce în primul rând pacea interioară şi apoi pe cea exterioară: „Pace vă las vouă, pacea Mea o dau vouă. Nu precum vă dă lumea vă dau Eu“ (In. 14,27), spune Iisus. Şi atunci se naşte întrebarea: cărui duh slujiți de fapt? Fiindcă „cine nu este cu Mine este împotriva Mea“, a spus El.

Fără îndoială că „în cea mai bună dintre lumi posibile“ nimeni nu vă poate opri să luptați pentru pace, aşa cum o dă lumea, doar cu forțe omeneşti. N-ați fi primii. În comunism nu se mai sfârşeau conferințele şi lupta pentru pace. Dar, stimați domni, fără Hristos, chiar dacă ați pătruns într-o catedrală ortodoxă, vă situați în afara creştinismului. Şi atunci vă întreb: Ce căutați în Casa lui Hristos, în Biserica lui Hristos, în Biserica noastră, a celor pentru care Hristos este Lumină, Pace, Viață, Înviere? Nu credeți că este o desconsiderare, o încălcare a drepturilor omului creştin-ortodox, pentru care biserica este un loc sfânt unde are loc la fiecare Liturghie venirea lui Hristos pe pământ în Taina Sfintei Euharistii?

Cât despre lupta dumneavoastră pentru ecumenism, ar trebui şi aici o delimitare clară. Dacă vi se pare ecumenismul a fi un fel de „puzzle“ în care fiecare confesiune vine cu „părticica ei de adevăr“, atunci poziția dumneavoastră e limpede. Părintele Arsenie Papacioc spune că toți cei care s-au desprins din trunchiul dreptei credințe nu au decât o singură cale: Înapoi la Ortodoxie. Altfel e o nouă erezie care loveşte deghizat în succesiunea Sfinților Apostoli şi credința Sfinților Părinți.

Î.P.S. Bartolomeu Anania în Pastorala Naşterii Domnului a rostit un cuvânt cutremurător (tipărit şi în revista AS din 24 decembrie 2007): „În saivanele Bisericii au intrat lupi. Cei mai mulți sunt îmbrăcați în piele de oaie – atunci când nu pătrund într-o catedrală să jure îngenuncheați sub sabia lui Irod –, iar datoria fiecărui păstor este să strige“...

Eu îmi permit să adaug că aceeaşi datorie o are chiar fiecare păstorit, întrucât toți răspundem de a păstra neştirbită dreapta credință în care am fost botezați şi pe care trebuie să o apărăm. Cum de s-au deschis acele porți ale Catedralei din Timişoara, permițând unor „cruciați“ străini de Hristos să pătrundă în ea pentru a săvârşi practici în afara lui Hristos? Cum de luni de zile, deşi faptul a fost făcut cunoscut sumar în presă, la televiziune şi pe internet, nimeni nu s-a sesizat? Dacă în urma tragediei de la Tanacu s-au înregistrat valuri de articole, emisiuni, dezbateri, atât în țară cât şi în străinătate acuzând Biserica Ortodoxă că prin „practicile ei medievale“ ar fi omorât cu intenție un om, de data aceasta, în cazul atacului credinței ortodoxe, aceeaşi mass-media a arătat o tăcere indiferentă şi totală.

Cât mai mulți păstori şi păstoriți ar trebui să se sesizeze de semnalul dat de Î.P.S Bartolomeu Anania, ceea ce eu fac prin prezentul meu articol.

Dr. Galina Răduleanu, medic primar psihiatru
11 ianuarie 2008

Scrisoare către PF Patriarh și Sf. Sinod

Autorii scrisorii deschise de mai jos ne-au rugat să le publicăm apelul, având în vedere audiența de care se bucură revista noastră în mediile ortodoxe. Considerăm că apelul lor merită un răspuns, de ceea îl publicăm integral aici, după ce în prealabil a fost postat pe blogul http://www.rostonline.org/blog/claudiu/. De pe acel blog am preluat şi câteva reacţii. Ar fi preferabil ca textul de mai jos să nu fie luat drept un atac la adresa ierarhiei noastre ortodoxe, căci nu este, şi să învățăm puțin din cultura dialogului cu acest prilej.

Prea Fericirii Sale Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Sfinților Membri ai Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române

Prea Fericirea Voastră, Înalt Prea Sfinţiile şi Prea Sfinţiile Voastre,

Vă adresăm acest mesaj ştiind că episcopii sunt cei cărora le revine cu deosebire misiunea, dar şi incomensurabila răspundere de a veghea asupra liniştii întru Adevăr a Bisericii. Un fapt trist pentru noi toți, în calitate de creştini ortodocşi s-a petrecut şi apelăm la păstorii noştri cu speranța că, prin purtarea lor de grijă, răul deja făcut se va îndrepta şi că astfel de lucruri dureroase nu se vor mai întâmpla.

Este ştiut faptul că în biserica Sfânta Ecaterina, paraclisul Facultății de Teologie Ortodoxă din Bucureşti au slujit membri ai bisericii copte[1], biserică necalcedoniană, cu care nu ne aflăm în comuniune.

Avem cunoştință de dialogul dintre Biserica ortodoxă şi Bisericile Vechi Orientale (necalcedoniene), dar şi de faptul că acest dialog nu a condus, cel puțin până în prezent, la dezicerea vechi-orientalilor de hristologia eretică pe care o mărturisesc, în contradicție cu învățătura Sinodului de la Calcedon[2], despre cele două firi ale Mântuitorului. La ora actuală există, se pare, un fel de falsă pudoare întemeiată pe ideea unei bune înțelegeri care eludează, în fapt, responsabilitatea față de mântuirea aproapelui şi care pe unii îi determină să ocolească termenul „eretic“. Acest termen nu este o

[1] Un articol relevant se găseşte la adresa: http://www.gardianul.ro/2005/01/08/religie-c22/joi_noaptea_crestinii_arabi_din_romania_au_sarbatorit_craciunul-s53704.html

[2] „Urmând aşadar Sfinților Părinți, noi învățăm într-un glas că mărturisim pe Unul şi acelaşi Fiu, Domnul nostru Iisus Hristos, Însuşi desăvârşit întru dumnezeire cât şi întru omenitate, Însuşi Dumnezeu adevărat şi om adevărat din suflet raţional şi din trup, de-o-fiinţă cu Tatăl după dumnezeire şi de-o-fiinţă cu noi după omenitate, întru toate asemenea nouă afară de păcat, născut din Tatăl mai înainte de veci după dumnezeire şi, la plinirea vremii, Acelaşi născut pentru noi şi pentru a noastră mântuire din Fecioara Maria, Născătoarea de Dumnezeu, după omenitate, Unul şi Acelaşi Hristos, Fiul, Domnul, Unul Născut, cunoscându-se în două firi, fără amestecare, fără schimbare, fără împărțire, fără despărțire, deosebirea firilor nefiind nicidecum stricată din pricina unimii, ci mai degrabă păstrându-se însuşirile fiecărei firi într-o singură persoană şi într-un singur ipostas, nu împărțindu-se sau despărțindu-se în două fețe, ci Unul şi Acelaşi Fiu, Unul Născut, Dumnezeu Cuvântul, Domnul Iisus Hristos, precum [au vestit] de la început proorocii, precum El însuşi ne-a învățat despre Sine şi precum ne-a predanisit nouă Crezul Părinților.“ (Hotărârea Sinodului al Patrulea Ecumenic, de la Calcedon, „Hotărârile Sfintelor Sinoade Ecumenice“, Ed. Sfântul Nectarie, Bucureşti, 2003, pag. 20, în ediția electronică disponibilă la http://www.scribd.com/doc/32637/Hotararile-Sfintelor-Sinoade-ecumenice). Menționăm că, față de doctrina expusă de către patriarhul Shenouda au o deosebită relevanță şi Hotărârile Sinodului al V-lea Ecumenic, Despre unirea firilor în Hristos, Împotriva defăimătorilor învățăturii Sfântului Chiril. Totodată, dat fiind că patriarhul Shenouda susține şi o poziție monotelită, devin relevante hotărârile Sinodului al Şaselea Ecumenic, Despre cele două lucrări ale lui Hristos, Împotriva monoteliților.

insultă, ci un indicator al condiției celor abătuți de la învățătura de credință ortodoxă (condiție în care se găsesc, spre exemplu, şi bisericile necalcedoniene) şi îl vom utiliza ca atare pe mai departe.

Avem cunoştință şi de aceea că Bisericile Vechi-Orientale nu se consideră monofizite, ci miafizite, susținând că cele două firi ale Mântuitorului ar fi unite într-una, dar fără schimbare, fără amestecare, fără confuzie, prin aceste precizări deosebindu-se de monofizitismul „clasic"[3]. Această hristologie este, însă, de asemenea, eretică, la fel ca şi monofizitismul în sens clasic. Aşadar, dat fiind că membrii bisericii copte nu sunt ortodocşi, ci se găsesc într-o condiție eretică, faptul care ne preocupă este acela că *într-o biserică ortodoxă au slujit ereticii.*

[3] Patriarhul copt Shenouda afirmă: The Lord Jesus Christ is God Himself, the Incarnate Logos. Who took to Himself a perfect manhood. His Divine nature is one with his human nature yet without mingling, confusion or alteration; a complete Hypostatic Union. Words are inadequate to describe this union." (Shenouda III, "The Nature of Christ"). "Domnul Iisus Hristos este Însuşi Dumnezeu, Cuvântul Întrupat. Care a luat o deplină omenitate. Firea Sa Divină este una cu firea sa omenească, însă fără de amestecare, fără a se confunda şi fără schimbare; o completă unire Ipostatică. Nu există cuvinte adecvate pentru a descrie această unire." (Shenouda al III-lea, The Nature of Christ).. Admițând că această poziție poate induce în eroare pe unii ortodocşi, care ar putea crede că recunosc, aici, perspectiva calcedoniană, citâm pe mai departe din scrierile patriarhului copt Shenouda, pentru a vedea care este, de fapt, hristologia bisericii sale: The Divine nature (God the Word) was united with the human nature which He took of the Virgin Mary by the action of the Holy Spirit. The Holy Spirit purified and sanctified the Virgin's womb so that the Child to whom she gave birth would inherit nothing of the original sin; the flesh formed of her blood was united with the Only-Begotten Son. This unity took place from the first moment of the Holy Pregnancy in the Virgin's womb. As a result of the unity of both natures-the Divine and the human-inside the Virgin's womb, one nature was formed out of both: „The One Nature of God the Incarnate Logos"as St. Cyril called it. "Natura Divină (Dumnezeu Cuvântul) s-a unit cu cea omenească, pe care a luat-o din Fecioara Maria, cu lucrarea Duhului Sfânt. Duhul Sfânt a curățit şi sfințit pântecele Fecioarei, astfel încât Pruncul căruia i-a dat naştere să nu moştenească nimic din păcatul originar; carnea formată din sângele ei [al Fecioarei, n. trad.] a fost unită cu Fiul Cel Unul Născut. Această unitate s-a realizat încă din primul moment al purtării în pântece de către Fecioară a Sarcinii Sfinte. Ca rezultat al acestei uniri a ambelor firi- cea Divină şi cea umană- în pântecele Fecioarei, s-a format din cele două [firi] o fire: 'Firea lui Dumnezeu Cuvântul Întrupat' cum a numit-o Sfântul Chiril." (Shenouda III, The Nature of Christ).
Miafiziții se revendică, în eroare, de la Sf. Chiril al Alexandriei, a cărui expresie „mia physis tou Theou Logou sesarkomenee" o interpetează în sens eretic, apărând o hristologie necalcedoniană. Împotriva poziției copte vom invoca, aici, un singur argument, mai mult decât relevant, însă, al Sfântului Maxim Mărturisitorul. Acesta arată, simplu şi concis, că acceptarea unei firi a Mântuitorului, fie aceasta rezultatul fuziunii, al absorbirii firii omeneşti de către cea divină, conform poziției monofizite clasice, fie al unirii fără de amestecare, schimbare sau confuzie, aşa cum susțin miafiziții, neagă deoființarea: „E vădit apoi tuturor că dacă Hristos e o fire unică, nu e nici de o ființă cu Dumnezeu Tatăl, nici cu oamenii. Iar dacă după ei Hristos e după fire străin cu totul de toate cele ce sunt, îi vom îndemna şi pe aceşti noi dogmatişti să spună ce este după fire Hristos în care cred şi pentru care motiv Îl slăvesc pe El, Care e hulit de ei ca nefiind nimic după presupunerile cuvintelor lor" (Sf. Maxim Mărturisitorul, Scrieri şi epistole hristologice şi duhovniceşi, în colecția PSB, vol. 81, trad. Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, EIBMBOR, Bucureşti, 1990, p. 105-106) . Or, negarea deoființării face inutile Întruparea, Răstignirea şi Învierea, numai Cel Care este Dumnezeu şi om deplin putând restaura firea omenească. De asemenea, patriarhul Shenouda expune şi o poziție monergist- monotelită: Has the Lord Christ two wills and two actions, that is a Divine will and a human will, as well as two actions, that is, a divine act and a human act? As we believe in the One Nature of the Incarnate Logos, as St. Cyril the Great called it, likewise: We believe in One Will and One Act: Naturally, as long as we consider that this Nature is One, the Will and the Act must also each be one. "Are Domnul Hristos două voințe şi două lucrări, adică voința Divină şi pe cea omenească, precum şi două lucrări, adică o lucrare duvină şi una omenească? Întrucât noi credem în Firea cea Una a Cuvântului Întrupat, după cum a numit-o Sfântul Chiril, în mod similar: Credem într-o [singură] Lucrare şi într-o [singură] Voință: în mod firesc, atâta vreme cât considerăm că Firea este Una, Voința şi Lucrarea trebuie să fie, de asemenea, unice."

Or, în conformitate cu canoanele Bisericii ortodoxe, aceştia nu pot intra, măcar, precum credincioşii, în bisericile ortodoxe[4] şi cu atât mai puțin pot fi primiți să slujească. În cazul în care, totuşi, ereticii ajung într-un locaş de cult ortodox şi slujesc acolo, aceasta constituie profanare a locaşului ortodox şi în acesta nu se mai poate intra şi sluji de către ortodocşi decât după îndeplinirea prescripțiilor canonice adecvate situației[5].

Apelăm, aşadar, prin prezenta, la păstorii noştri cu rugămintea de a se lua măsurile adecvate situației date, anume urmarea rânduielii pentru curățirea locaşului profanat, în cazul bisericii Sfânta Ecaterina şi prevenirea, pe viitor, a unor astfel de situații, eventual prin ajutorarea comunității copte în sensul atribuirii acesteia a unui spațiu adecvat în care să-şi poată desfăşura viața liturgică proprie, spațiu care să nu fi fost, însă, afierosit ca lăcaş de cult ortodox.

Susținem această expunere, poziția şi solicitările noastre cu argumentele din notele care urmează mesajului propriu-zis. Elementele teologice care apar în acestea sunt, fără îndoială, familiare sfinților slujitori, dar, având în vedere caracterul public al prezentului mesaj, au fost redate spre lămurirea eventualilor cititori care nu le cunosc, spre a arăta că demersul nostru se întemeiază nu pe sentimente sau sentimentalisme, nici pe judecata egoistă a unor persoane, ci pe Tra-

[4] Canonul 6 al Sinodului din Laodiceea opreşte pe eretici până şi de la a intra în biserică (de slujire, este clar că nu se poate vorbi, cu atât mai mult): „Nu este îngăduit ereticilor să intre în casa lui Dumnezeu dacă stăruie în eres."

[5] Iată, spre lămurire asupra condiției bisericilor ortodoxe în care ajung să slujească ereticii, canonul 46 al Sf. Nechifor şi răspunsurile Sf. Teodor Studitul la întrebări adresate sfinției sale prin intermediar de către Ilarie şi Eustatie (apud Arhid. prof. dr. Ioan N. Floca, Dreptul canonic ortodox, Sibiu, 2005): Canonul 46 al Sf. Nichifor Mărturisitorul se referă la biserici în care nu doar că au slujit ereticii, dar au şi fost luate în stăpânire de către aceştia (trecute la cultul lor): „Vă sfătuim ca în bisericile luate în stăpânire de eretici să se intre ca într-o casă simplă şi să se cânte numai de nevoie, aşezându-se cruce la mijloc, iar în altar nici să nu se intre, nici să se tămâieze, nici să se săvârşească rugăciune, nici să nu se aprindă candele şi lumânare şi este simfonic cu Răspunsul Sf. Teodor la Întrebarea 3: Cuvine-se a intra pentru rugăciune şi cântare în bisericile pângărite şi deținute de preoții care au fost părtaşi eresului? Răspuns: Nicidecum nu se cuvine a intra în astfel de biserici, din motivele menționate; căci scris este: «iată casa voastră rămâne pustie« (Mt. 23, 38); fiindcă îndată ce s-a introdus eresul, a dispărut superiorul celor de acolo, îngerul, după cuvintele marelui Vasile (Scrisoarea 191) şi acea biserică s-a prefăcut în casă comună; şi regele David zice: «Nu voi intra in biserica celor răi» (Ps. 25, 5), şi Apostolul întreabă: «Ce unire are Biserica lui Dumnezeu cu idolii?» (II Cor. 6, 16)." Biserica Sfânta Ecaterina nu a fost trecută la cultul copt, ci a rămas ortodoxă, gen de situație la care face referire Răspunsul Sf. Teodor Studitul la întrebarea 4: „Cuvine-se a cânta şi a se ruga în biserici pângărite de aceiaşi preoți, dar care nu le-au deținut? Răspuns: Negreşit că se poate intra în astfel de biserici, spre a se cânta şi a se ruga, anume dacă nu se mai pângăresc de acei eretici, ci se dețin de ortodocşi până acum. Şi în privința aceasta s-a hotărât ca un episcop sau presbiter, care sunt de credința cea mântuitoare, să facă deschiderea bisericii prin rugăciunea cuvenită; astfel că, dacă s-a făcut aceasta, nimic nu se mai opune ca într-însa să se săvârsească chiar liturghie; drept pildă servească împrejurarea în care Sfântul Atanasie, rugat fiind de către împăratul Constantin să acorde o singură favoare, de a da arienilor în Alexandria o biserică în care să se adune pentru rugăciune, s-a învoit numai dacă şi lui i se va da în Constantinopol aceeaşi favoare, ca ortodocşii să se adune la rugăciune într-o biserică deținută mai înainte de arieni".
Pentru „Rugăciunea la deschiderea bisericii profanate de către păgâni sau eretici" vezi Molitfelnicul. Desigur, cele de mai sus nu presupun, nicidecum, ca ortodocşii le pot permite ereticilor să slujească în biserica ortodoxă, în nădejdea ca după aceea vor face rugăciunea pentru biserica profanată şi cu aceasta lucrurile revin la normal. Canoanele 45 şi 46 Apostolice prevăd caterisirea clericilor care consimt la slujirea eretică şi/sau o consideră slujire adevărată: „Episcopul sau prezbiterul sau diaconul, dacă numai s-a rugat împreună cu ereticii, să se afurisească; iar dacă le-a permis acestora să săvârsească ceva ca şi clerici, să se caterisească." (Ap 45); „Poruncim să se caterisească episcopul sau prezbiterul care a primit botezul ori jertfa ereticilor. Căci ce fel de împărtăşire are Hristos cu veliar? Sau ce parte are credinciosul cu necredinciosul? (II Cor. 6, 15)." (Ap. 46). În nici un caz nu se poate da acord, respectiv binecuvântare pentru slujirea de către eretici în biserică ortodoxă – nu se poate binecuvânta păcatul, şi cu atât mai puțin cel împotriva Duhului Sfânt, cum este „slujirea" de acest fel. După cum se cunoaşte, Sf Vasile s-a rugat împreună cu poporul şi uşile bisericii nu s-au deschis pentru arieni, ci numai pentru ortodocşi. Sf Ioan Hrisostomul nu a îngăduit să se dea arienilor biserica, răspunzându-i generalului arian Gaina, care ceruse aceasta favoare în numele serviciilor aduse de el Imperiului că şi-a luat, deja, răsplata lumească, anume onorurile şi averile cuvenite, şi să nu cuteze să ceară „daruri dumnezeieşti pentru slujire lumească" (Viața Sf. Ioan Gură de Aur, Ed. Bizantină, 2007). Când s-a aflat Bizanțul sub latini, „răsăritenii nu liturghiseau, acolo, unde mai-nainte ar fi liturghisit apusean, de nu ar fi făcut mai-nainte apa sfântă, spre curățire." (vezi notele de subsol de la Pidalion, ediția 2004, pag. 88).

diția așezată de Unul şi Acelaşi Duh Sfânt Care ne-a lăsat Scripturile.

Nutrind convingerea că apelul nostru nu va rămâne fără un răspuns, ca din partea unor slujitori iubitori de Dumnezeu cărora ne-am adresat, încheiem cu urările noastre de viață lungă, întru Adevăr, spre dreaptă şi înțeleaptă cârmuire a Bisericii.

Oana Iftime, *bioetician, autor de lucrări în domeniul dialogului ştiință-teologie*
Alexandru Iftime, *biolog, autor de lucrări în domeniul dialogului ştiință-teologie*

Reacții

Protosinghel Mihail Stanciu, Egumen al Mănăstirii Antim din București

Cu fiiască dragoste, îndrăznim a cere lămuriri în ceea ce priveşte poziția întregii Biserici Ortodoxe, nu doar cea Română, față de eterodocşii (catolici, protestanți, monofiziți, nestorieni, arieni ş.am.d.) care nu şi-au schimbat deloc învățătura eretică, deşi au participat la multe comisii mixte de dialog teologic „fructificat" şi în înjositoarele şi îngrijorătoarele tratate de la Balamand şi Chambesy din 1993 (cu catolicii şi cu monofiziții).

Se cuvine să ținem mai mult la unitatea Bisericii Ortodoxe decât la dialoguri şi rugăciuni dubioase cu ereticii. De asemenea, trebuie să depăşim orice complex de inferioritate față de apusenii secularizați, catolici sau protestanți, care au pierdut de multă vreme busola Adevărului (de când s-au rupt de Biserica lui Hristos = Biserica Ortodoxă) şi rătăcesc într-o confuzie disperată şi morbidă.

Ne rugam Preabunului nostru Dumnezeu să ne lumineze pe toți să-L cunoaştem pe Hristos-Adevărul şi prin unirea cu El în Biserica Sa să ne mântuim.

Arca lui Noe reprezintă profeția cea mai concisă despre Biserica lui Hristos: a fost făcută la îndemnul lui Dumnezeu ca singură cale de salvare din potop, a fost condusă de omul lui

Dumnezeu până la încetarea pedepsei lui Dumnezeu. Chiar dacă oamenii neascultători de Dumnezeu şi de Noe şi-au făcut barci sau plute ca să reziste urgiei potopului, toate s-au scufundat, oricum erau ele, fie mai mari, fie mai mici, fie mai aproape, fie mai departe de arca lui Noe. Aşa este situaţia tuturor confesiunilor-bărci eterodoxe şi neascultatoare de Dumnezeu, oricum ar fi ele, mai mari (catolicism, grupuri protestante, monofizite) sau mai mici (secte de tot felul), mai aproape de ortodoxie sau mai departe".

Toate construcţiile omeneşti care se vor a fi „biserici" fără a fi conduse de Hristos-Adevărul, Capul şi Mirele Bisericii Sale, se scufundă în marea patimilor, răsturnate de valurile mândriei şi ale minciunii mai întâi de toate. Aşa că noi trebuie să avem conştiinţa apartenenţei la Trupul Unic al lui Hristos – Biserica Ortodoxă, păstrând neschimbată, dar mereu actualizată predania Părinţilor. Vorba poetului nostru naţional: „Iar noi locului ne ţinem, cum am fost aşa rămânem." Cu har şi pace de la Hristos Domnul nostru.

Florin Tudor, absolvent Master Drept Canonic – Facultatea de Teologie Bucureşti

Claudiu,

Nu te cunosc, dar după activitatea pe care o desfăşori înclin să cred că eşti un om cerebral. Mai întâi să înţeleg ca autorii acestei scrisori sunt Oana Iftime şi Alexandru Iftime.

Te rog să iei aminte: nu oricine deschide cartea de canoane este şi canonist. Apoi, sincer, cred ca problemele Bisericii noastre nu sunt cele menţionate cu atâta râvnă în scrisoare. Aş recomanda autorilor, de exemplu, să-şi folosească influenţa pentru a semnala situaţia dezastruoasă a preoţimii ortodoxe nevoită să stea cu mâna întinsă de parcă ortodoxia în sutană a devenit un ordin cerşetor al societăţii româneşti. Acestea sunt adevăratele probleme ale Ortodoxiei Româneşti, nu „întinări" de locaşuri ca cel de pe Sfânta Ecaterina. În acest sens, Sfântul Apostol Pavel a arătat că a mânca din ofrandele închinate idolilor nu te poate întina, căci acei idoli nu au vreo putere de a întina, dar, pentru a nu sminti pe cei neiniţiaţi, preferă să nu mănânce.

Haide să nu ne luăm după smintiţi! Iar dacă este să vorbim de dogme, m-ar interesa dacă autorii scrisorilor şi ai notelor au cunoscut îndeaproape (la fata locului, în Egipt) viaţa cultică şi dogmatică a copţilor? Bănuiesc că nu! I-aş invita să facă acest lucru şi după aceea să se laude că ştiu să citeze din teologumene de la nivel înalt. Din punct de vedere canonic, scrisoarea are o totală lipsă de cercetare în acest sens. Nu poţi să argumentezi canonic dezlipind nişte texte de canoane dintr-o culegere cu explicaţii prea puţine (Canoanele Bisericii Ortodoxe – de I.N. Floca) pentru astfel de minţi iscoditoare şi dornice de pricilnicie. În acest sens, recomand autorilor o cură de Nicodim Milas, pentru a înţelege cercetarea canonică, şi aceasta pentru a evita conducerea în eroare a cititorilor şi ispitirea cu revolta pătimitoare.

Gheorghe Fedorovici, publicist creştin

Dacă în Iisus Hristos nu sunt două firi (cea divină şi cea umană), fiecare cu voinţa ei, unite

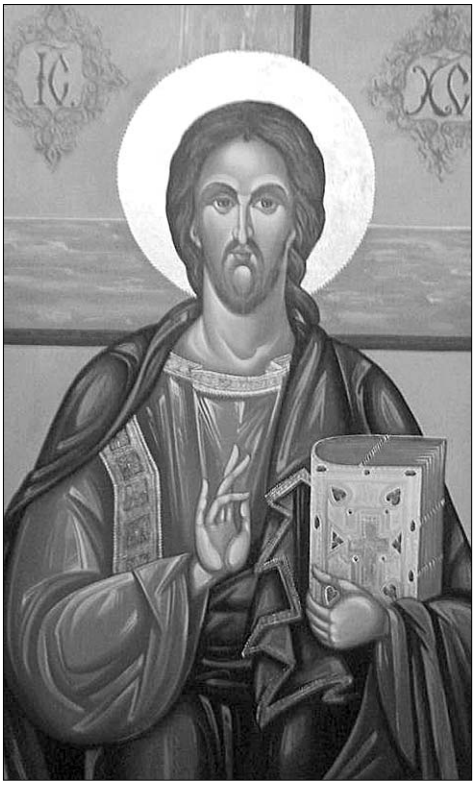

„fără amestecare şi fără despărţire“ într-o singură persoană, care este ipostasul cel veşnic al Fiului, omul nu poate fi mântuit. Este exact ce se întâmplă în cazul monofiziților, care mărturisesc o singură fire; ca atare, ei sunt eretici (şi nu schismatici, precum catolicii). Pe vremea Sfântului Maxim Mărturisitorul, interesul pentru monofiziți era pur politic, fiind legat de păstrarea Siriei şi Egiptului smulse de împăratul Heraclius de la persani în 630. Pentru a-şi asigura fidelitatea acestor provincii, bizantinii, cu excepția Sfântului Maxim, a Sf. Papă Martin şi a unei minorități infime, erau gata să renunțe la Hristos. Se ştie că Patriarhul Serghie al Constantinopolului a formulat de altfel o definiție dogmatică compatibilă cu gândirea monofizită. Probabil că apropierea actuală de copți are în vedere presiunea islamică şi posibilitatea formulării unei hristologii care să nu-i incomodeze pe musulmani. Islamul ar privi favorabil un Hristos care este fie Dumnezeu, fie om (un mare profet, desigur), dar nu şi una, şi alta. Hristologia coptă explică, de altfel, de ce această versiune eretică de creştinism a putut supraviețui atâta timp în teritoriile islamice, în timp ce mărturisitorii hristologiei ortodoxe în aceste teritorii au fost decimați (vezi grecii în Cipru ori sârbii în Kosovo). Două lucruri sunt clare: 1. asemenea ortodocşilor de rit vechi, care idolatrizează calendarul, nici copții, idolatrii ai propriei tradiții, nu vor ceda o iotă din poziția lor; 2. apelul soților Iftime va rămâne fără răspuns. Cred, de altfel, că ei o ştiu foarte bine şi nu şi-au făcut nici o iluzie în această privință. Ce au încercat, şi au reuşit, a fost să facă public un fapt deosebit de grav. Sper, în încheiere, că autorii apelului sunt familiarizați cu principiul de gândire al ierarhiei, potrivit căruia

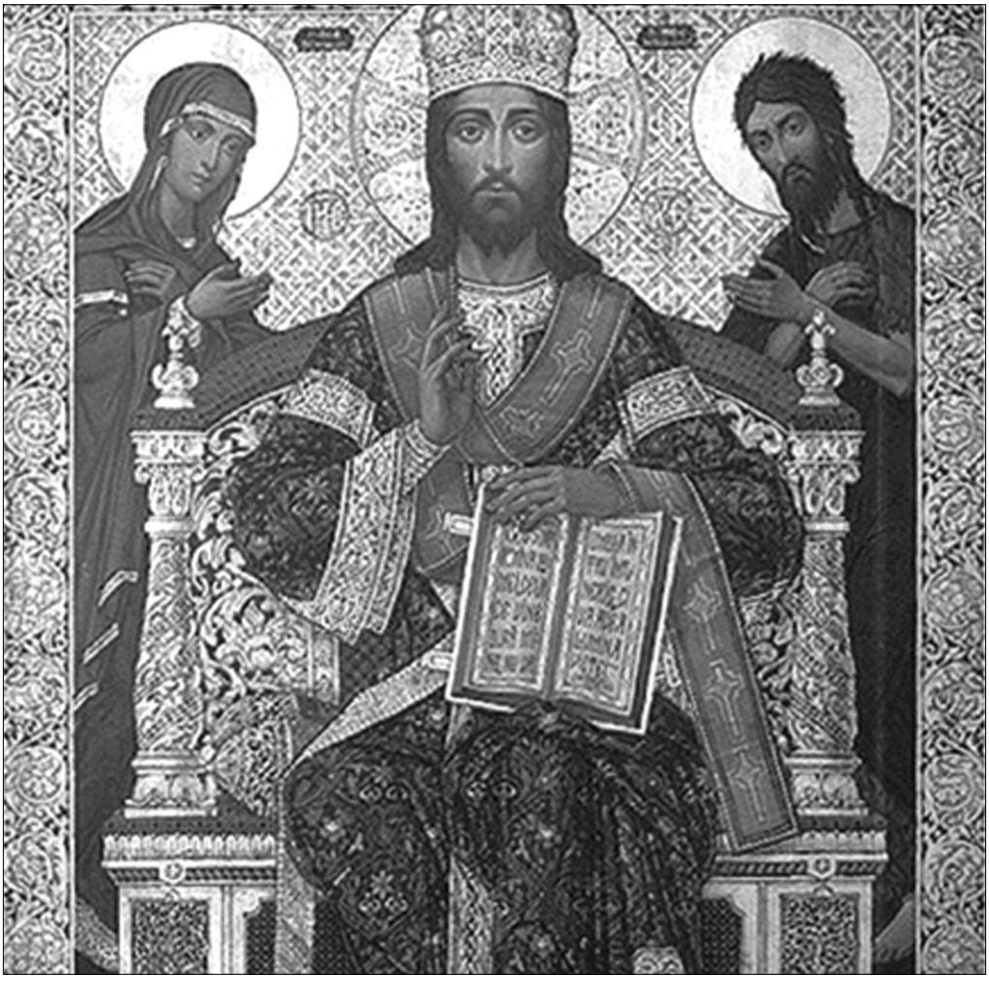

„este mai bine să piară un singur om decât să piară tot neamul". Cu alte cuvinte, eventualii Maximi ai unor timpuri grele vor fi sacrificați, din nou, fără nici o ezitare. Mulțumirile mele soților Iftime pentru trezvia lor curajoasă şi mobilizatoare, cât şi dlui Claudiu Târziu pentru inițiativa la fel de curajoasă şi de inspirată de a le găzdui apelul pe site-ul domniei sale.

S. Moldovan

Dezbaterea iscată are nevoie de anumite completări:

1) În 1989 şi 1990, Comisia comună de dialog dintre Biserica Ortodoxă şi „Bisericile ortodoxe orientale" a emis două „declarații de acord" care pretind rezolvarea disputei hristologice dintre cele două părti . [Documetele pot – şi trebuie! – fi citite, de exemplu la http://www.monachos.net/library/Texts_of_the_Agreed_Statements_of_the_Joint_Commission].

În urma acestui acord, s-a hotărât ridicarea reciprocă a condamnărilor pronunțate de-a lungul timpului, împreună cu alte măsuri pastorale pentru restabilirea unității bisericeşti. Printre acestea: *„In localities where Churches of the two families co-exist, the congregations should organise participation of one group of people [...] from one congregation of one family to a congregation of the other to attend in the latter's eucharistic worship on Sundays and feast days."*

2) Nu toate Bisericile Ortodoxe au participat la lucrările acestei Comisii (de la ultimele lucrări, din nov. 1993, au lipsit Ierusalimul, Serbia, Bulgaria, Georgia şi Polonia) şi nu este clar dacă documentele respective au primit aprobarea tuturor Sinoadelor Bisericilor Ortodoxe. BOR a aprobat în mai multe rânduri rezultatele comisiei şi s-a angajat să le puna în practică.

3) La întrunirea din 1993 s-a decis ca „totul [ridicarea anatemelor] să se facă cu multă discreție, spre a nu şoca mentalitățile încă nepregătite pentru schimbări în rândul credincioşilor de rând din Răsărit. Evenimentul să se consume la nivelele de sus şi să se insereze în practica liturgică şi pastorală de toate zilele." [Vezi revista „Ortodoxia", 1/1994, p. 142-43, unde se poate citi comunicatul ultimei întruniri, însoțit de relatarea reprezentantului BOR, IPS Antonie Plămădeală].

4) Ceea ce s-a petrecut recent la biserica Sf. Ecaterina nu este, aşadar, decât unul dintr-un şir de evenimente care urmăresc aplicarea treptată a unor decizii luate la nivel înalt cu 15 ani în urmă, dar care n-au fost publicate şi popularizate din „tact" pastoral.

5) Dacă declarațiile comune de acord dizolvă, într-adevăr, două hristologii, percepute veacuri de-a rândul ca incompatibile, în una singură – prin argumente lingvistice şi recurgerea la înțelegerea distincției între cele două naturi în Hristos ca fiind „numai prin gândire/theoria" – este o chestiune în sine încă disputată între ortodocşi, cum o dovedeşte reacția comunitati atonite. [v. *Sunt anticalcedonienii ortodocşi?* Texte ale Sfintei Comunități a Sfântului Munte şi ale altor Părinți athoniți privitoare la dialogul dintre ortodocşi şi anticalcedonieni (monofiziți), Editura Evanghelismos, 2007].

Rezerva explicită a necalcedonienilor de a recepta Sinoadele Ecumenice 4, 5, 6 şi 7 [V. textul declarației din 1990, par. 8] duce la situația unei Ortodoxii cu doua identități ale tradiției sale dogmatice: una a primelor trei Sinoade şi alta a tuturor celorlalte [v. „Ortodoxia", p. 143].

6) Discreția față de „credincioşii de rând" care însoțeşte de atâta timp rezultatele dialogului cu necalcedonienii este contestabilă în lumina rolului pe care întreg poporul lui Dumnezeu – cler şi mireni – îl are în mărturisirea Adevărului. „La noi n-au putut niciodată nici patriarhii, nici sinoadele să introduca lucruri noi, pentru că apărătorul religiei este însuşi corpul Bisericii, adică poporul însuşi, care vrea ca religia să-i fie veşnic neschimbată şi la fel cu a Părinților săi..." [Enciclica patriarhilor ortodocşi de la 1848; revista „BOR", 11-12/1935, p. 676.]

De remarcat că par. 5 al celei de-a doua declarații prevedea: *„We need to publish, in the various languages of our Churches, the key documents of this Joint Commission with explanatory notes, in small pamphlets to be sold at a reasonable price in all our congregations."*

7) Ridicarea anatemelor şi comuniunea euharistică presupune şi recunoaşterea reciprocă a sfinților. Îi vom prăznui într-o buna zi pe Sf. Maxim Mărturisitorul împreună cu Dioscur şi Sever? Să fi fost mărturisirea sa pur şi simplu rezultatul unei inabilități terminologice?

Fapte, vorbe, gînduri

Pînă unde merge neobrăzarea homosexualilor

La Sydney (Australia) urmează să se joace o piesă de teatru în care Mîntuitorul este prezentat ca un homosexual sedus de Iuda. Piesa se numeşte „Corpus Christi“, îl are ca autor pe homosexualul american Terrence McNally şi va fi pusă în scenă la o sărbătoare (citeşte: destrăbălare publică) a homosexualilor şi lesbienelor, în februarie la Sydney, scrie jurnalul Sun-Herald din Sydney. Piesa lui McNally, în care Iisus celebrează şi căsătoria gay între doi apostoli, a mai fost jucată în Statele Unite în 1997. Autorul a fost atunci ameninţat cu moartea. E uimitor tupeul acestor perverşi. Numai nişte îndrăciţi ar putea scrie şi juca o astfel de blasfemie, demnă de reeducarea de la Piteşti. Evident, protestele unor prelaţi ai mai multor culte nu i-au determinat pe autori să oprească producere în public al ofensei la adresa Mîntuitorului şi a tuturor creştinilor. Regizorul australian Leigh Rowney a recunoscut că piesa poate fi ofensatoare, dar susţine că vrea să provoace o dezbatere pe această temă în sînul Bisericii!

Asaltul femeilor asupra Muntelui Athos

Aproape 500 de persoane, dintre care mai multe femei, au intrat, la 8 ianuarie, pe teritoriul Muntelui Athos, în sudul Greciei, loc sacru al religiei ortodoxe interzis femeilor. Grupul protesta „împotriva uzurpării mănăstirilor de pe terenurile publice“. Incursiunea a avut loc în cadrul unei manifestaţii a mai multor locuitori din regiune, reuniţi într-o „mişcare intermunicipală a cetăţenilor din Halkidiki“ – peninsula unde se situează Muntele Athos. Manifestanţii au mers cîţiva metri pe teritoriul acestei republici monastice, la intrarea în Muntele Athos, înainte ca poliţiştii să îi împiedice să avanseze. „Este vorba de un act simbolic, am încălcat abatonul“ – nume dat actului de interzicere a femeilor să păşească în acea zonă, care datează din anul 1045, a precizat purtătoarea de cuvînt a manifestanţilor, Kyriaki Malama. Oamenii au revendicat drepturile de stăpînire a aproape 8.300 de hectare de păduri şi de terenuri din cinci sate de la mănăstirile de pe munte. Poliţiştii au arătat că şase femei riscă să fie acuzate pentru că nu s-au supus interdicţiei. Mai multe mişcări feministe, în Grecia şi în străinătate, au încercat să ridice interdicţia, ale cărei nerespectări se pot sancţiona cu închisoare între două şi 12 luni. În 2002 şi 2003, Parlamentul European a cerut Greciei să renunţe la interdicţie, în numele egalităţii dintre sexe, însă acest lucru nu s-a realizat.

Pentru cine face guvernul Institutul de Istorie a Religiilor

Guvernul român a hotărît, la 9 ianuarie a.c., să înfiinţeze Institutul de Istorie a Religiilor, care se va afla în subordinea Academiei Române şi va cerceta istoria religiilor monoteiste, istoria religiilor indiene şi iraniene, istoria religiilor politeiste din perioada antichităţii clasice, precum şi religiile din perioada modernă. Institutul va avea 15 posturi şi va fi finanţat de la bugetul de stat. Acum, la cît l-a porcăit în „Ziua“ pe Traian Băsescu, nu ne-am mira ca director al Institutului să fie numit Cristian Bădiliţă. Atît şi-a dorit să fie recunoscut şi în ţară, încît ar fi păcat să nu primească postul ăsta în semn de omagiu pentru serviciile făcute indirect guvernului liberal.

Ce ne mai pregătesc secuii extremiști

Conducerea Consiliului Național Secuiesc vrea să trimită Consiliului Europei şi Palamentului European rezultatele referendumului intern privind autonomia Ținutului Secuiesc. „Rezultatele referendumului trebuie cunoscute pe plan internațional şi trebuie făcute presiuni diplomatice la București, astfel încît să înceapă o conlucrare pentru a se acorda acest drept secuimii“, a susținut Ferenc Csaba, vicepreşedinte CNS, într-o conferință de presă. Evident, Csaba şi ai lui se bizuie în acest sens pe ajutorul lui Laszlo Tökés.

I se va înfunda lui Voronin

Regimul comunist din republica artificială Moldova comite erori în lanț. Ultimele două: expulzarea unor preoți români, sub pretext că nu aveau permise de muncă şi reținerea şi percheziționarea ÎPS Petru al Basarabiei de către vameşii moldoveni, care l-au suspectat că ar fi traficant de droguri! Ai intra în comă de rîs, dacă n-ar fi mai întîi de plîns. Cum am lăsat să ni se întîmple aşa ceva? A ajuns un general de miliție comunist să dicteze într-o provincie românească. Şi încă să se ia de preoții români. Dar sîntem liniştiți, că nici Dumnezeu nu doarme. De-acum să se aştepte Voronin să i se înfunde. Căci, ştiți cum se spune, cînd vrea să te piardă, Domnul îți ia mai întîi mințile. Lui Voronin se pare că tocmai i le-a luat.

De ce Ungureanu la SIE?

Ex-ministrul de Externe Mihai Răzvan Ungureanu a devenit şef al Serviciului de Informații Externe, prin votul Parlamentului, dar la propunerea, neaşteptată pentru noi, a preşedintelui Traian Băsescu. Nici acum n-am înțeles ce joc face Băsescu prin această numire. Şeful statului nu este vreun naiv, ştie că Ungureanu a lucrat cu program contra intereselor româneşti. Or, Băsescu şi-a făcut din patriotism cal de bătaie electorală. Măcar cinismul trebuia să-l împiedice să facă o astfel de propunere. Şi totuşi... Cum poate uita preşedintele României episodul Gojdu, în care Ungureanu a fost vioara întîi, în dauna intereselor naționale? Şi cum îşi (şi ne) explică preşedintele Băsescu gafele majore pe care le-a făcut Ungureanu pe cînd era ministru? Un ministru demis pentru neglijență e bun de pus şef al SIE? Nu e nevoie de PSD sau de PNL pentru ca Traian Băsescu să alunece pe toboganul simpatiei electoratului. E suficient să facă astfel de gesturi.

ICR, premiat pentru promovarea homosexualilor

Ştirea, aşa cum a circulat pe agențiile de presă: ICR Stockholm este laureatul premiului Bifrost 2007, decernat de Organizația Nordică a Agenților Culturali LGBT (Lesbian, Gay, Bisexual and Transgender), pentru „contribuții excepționale“ la consolidarea relației dintre comunitatea heterosexuală şi cea homosexuală. Potrivit ICR Stockholm, premiul a fost acordat ca recunoaştere a eforturilor Institutului pentru „încurajarea şi sprijinirea comunicării între comunitatea LGBT din România şi cea din Suedia, vizibile în special în proiectul său de colaborare cu Festivalul Moonbow din cadrul Stockholm Pride 2007“. Cu acea ocazie, ICR Stockholm i-a avut ca invitați pe Florentina Ionescu, vicepreşedinte Accept România, şi Octav Popescu, organizatorul Bucharest GayFest, care au participat la o serie de evenimente. Iată pe ce prăpădeşte banii Institutul Cultural Român (ICR) al domnului H.R. Patapievici – despre care altminteri aveam o altă impresie, măcar în ultimii ani –, pe promovarea homosexualilor. Ne întrebăm ce rol o avea ICR, că noi ne închipuiam, în naivitatea noastră nemăsurată, că se ocupă cu promovarea valorilor româneşti şi a identității naționale. Sînt homosexualii o „valoare“ baştinaşă? Fac ei parte din identitatea națională? E clar că nu.

Cazul Tanacu, la Realitatea TV

În emisiunea sa, de la 1 decembrie, de la Realitatea TV, Stelian Tănase a abordat din nou „cazul Tanacu“. Invitate în studio: Tatiana Niculescu Bran, autoarea unei echilibrate şi profunde cărți pe acest subiect, şi Miruna Munteanu, jurnalist la „Ziua“. Ca de obicei, invitatele lui Stelian Tănase nu au apucat să răspundă la întrebările pe care le mitraliază

acesta, nici să spună mare lucru. Nu le-a lăsat „moderatorul“, care, indiferent de calibrul invitatului şi de formatul emisiunii, întreabă, răspunde, divaghează, aberează, enervează. Să trecem însă... Pentru Stelian Tănase şi Miruna Munteanu parcă nu s-au scurs doi ani de la tragedia din satul vasluian, timp în care s-a scris enorm pe marginea cazului şi au fost scoase la iveală atîtea amănunte esenţiale; parcă nu s-ar fi consumat cîteva etape importante ale procesului în care sînt implicaţi părintele Daniel Corogeanu şi patru dintre maicile cărora le-a fost duhovnic; parcă nici cartea Tatianei Niculescu Bran n-ar fi fost scrisă. Fără îndoială, Tănase şi Munteanu n-au citit această carte. Altminteri ar fi fost mai avizaţi şi n-ar fi spus o seamă de aiureli.
În treacăt, remarcăm că Miruna Munteanu întrebuinţează noţiuni catolice referindu-se la realităţi ecleziale ortodoxe (cum este denumirea de „congregaţie“ pe care o foloseşte pentru obştea de la Tanacu). Însă, este inadmisibil ca şi ea, şi Tănase să pretindă în continuare că în Biserica Ortodoxă nu există exorcizări şi că alungarea duhurilor necurate este o superstiţie îngăduită de ierarhie. Alta: Munteanu crede că pentru a fi preot-monah îţi trebuie Facultate de Teologie şi acuză ierarhia Bisericii că l-a exceptat – vezi bine, în chip fatal – pe părintele Daniel de la această regulă. Sfinţii Părinţi ai Bisericii care nu aveau studii, ori, mai încoace, unii mari duhovnici ai noştri cu cîteva clase primare, ca Avva Cleopa, ar trebui trimişi la reciclare, probabil, în opinia Mirunei Munteanu.
Munteanu & Tănase presupun, în continuare, că părintele Daniel e un rătăcit cu mintea şi îl

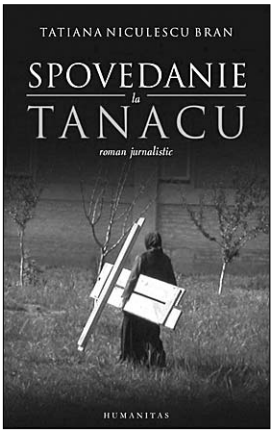

găsesc habotnic (ciudat tare pentru un călugăr, nu?), iar pe maici le acuză de lipsă de discernămînt. Cu un discurs de bun-simţ, calm şi credibil, Tatiana Niculescu Bran a încercat să demonteze cîteva dintre nălucirile celor doi, dar n-a prea avut spor din cauza întreruperilor repetate, lipsite de orice politeţe a dialogului şi de minimum interes pentru adevăr, comise de Tănase. Cîteva idei s-au putut desprinde însă: părintele Daniel nu e nebun; maniera în care a acţionat este justificată de context; Irina Cornici a fost întîi de toate victima sistemului; ierarhia Bisericii s-a purtat ruşinos (cum am spus şi noi la vremea cuvenită), refuzîndu-i unui cleric prezumţia de vinovăţie şi condamnîndu-l înaintea justiţiei laice, de teamă să nu-şi strice imaginea.

Grădiniță creștin-ortodoxă la Suceava

Arhiepiscopia Sucevei şi Rădăuţilor a inaugurat, luna trecută, noul sediu al grădiniţei cu program prelungit „Sfintul Ioan cel Nou“. Grădiniţa dispune de opt săli de clasă, săli de mese, cabinet medical, cabinet logoped, bucătărie.
De educaţia copiilor, cu vîrste între doi ani şi jumătate şi şapte ani, se ocupă cinci educatori calificaţi, profesorul de religie, logopedul, medicul pediatru, îngrijitoarele, iar opţional copiii pot să înveţe engleza şi germana, tradiţii populare româneşti, artă plastică, dans popular, teatru. Grădiniţa, care funcţionează între orele 8.00 – 16.00, are o capacitate de 200 de locuri. Tariful este de 100 de euro pe lună.
Grădiniţa cu Program Prelungit „Sf. Ioan cel Nou“ a fost înfiinţată încă din 2005, dar a funcţionat într-o casă particulară, prin bunăvoinţa proprietarului – Petru Negrea, membru al Fundaţiei „Sfinţii Martiri Brâncoveni“ – Filiala Suceava. Noul sediu a fost construit din donaţiile credincioşilor, prin grija Arhiepiscopiei, al cărei reprezentant în acest proiect – iniţiat de Fundaţia „Sfinţii Martiri Brâncoveni“ – a fost Părintele Bartolomeu.
Grădiniţa este doar o parte a unui proiect mai mare, de construire a unui Complex Cultural-Educaţional destinat copiilor şi tinerilor suceveni, care cuprinde şi construirea unei şcoli generale creştin-ortodoxe şi a unui Centru de studii patristice.
Cei care pot să contribuie la finalizarea acestui proiect educaţional, au la dispoziţie contul RO96BRDE340SV11897173400 B.R.D. Suceava.

Cui îi stau în gît ierarhii bătrîni?

Confratele Florian Bichir, de la „Evenimentul Zilei“, a cerut recent pensionarea „episcopilor neputincioşi“: PS Eftimie al Romanului, PS Ioachim al Huşilor, PS Justinian al Maramureşului, PS Gherasim al Râmnicului. Şi a mai făcut aluzie la un ierarh pe care nu-l numeşte: ÎPS Bartolomeu al Clujului. Lăsînd deoparte faptul că doar primii doi sînt bolnavi la pat, jurnalistul nostru nu dă nici un motiv canonic pentru care ierarhii numiți ar putea fi pensionați *forțat*. Se vede că n-avea de unde. Dar nici măcar vreun motiv valid de ordin managerial nu schițează, deşi ştim bine că nu la management se reduce slujirea episcopală. N-am înțeles nici de ce, dacă principalul criteriu pentru aceste debarcări e vîrsta înaintată, n-a zis nimic ziaristul de la EvZ despre atîția alți venerabili ierarhi, cum ar fi, de pildă, ÎPS Nicolae al Banatului. Două zile mai tîrziu, însă, ziaristul cu pricina a revenit, probabil chinuit de gîndul că va fi considerat lipsit de curaj pentru că în primul articol nu l-a numit pe ÎPS Bartolomeu. Şi de data aceasta îi dedică ierarhului de la Cluj un articol întreg, acuzîndu-l de vanitate pentru că a înființat Mitropolia Clujului. „Săptămîna acesta se împlinesc doi ani de la înființarea Mitropoliei de la Cluj. În comparație cu speranțe şi promisiuni, bilanțul e sărăcăcios. Cu excepția unor pastorale şi scrisori deschise admirabile, o revistă, «Tabor», de mare ținută şi pensionarea PS Ioan al Oradiei, administrativ, lucrurile au rămas în vechea matcă. Problema dosarelor clerului, prezența religiei şi a icoanelor în şcoli, modul cum trebuie făcute şi acceptate donațiile, relațiile cu Biserica Unită, moştenirea Gojdu, canonizările de sfinți ardeleni sînt realizări, dar fireşti“. Şi acest atac este purtat cu o spadă boantă. Preopinentul nu spune care au fost aşteptările şi ce nădejdi i-a înşelat vlădica Bartolomeu. Doar se declară

nemulțumit: „Un proverb franțuzesc spune că «pomul se judecă după fructe, nu după flori, iar omul se judecă după reuşite, nu după declarații». Din nefericire pentru ÎPS Bartolomeu, cei doi ani de mitropolit n-au fost strălucitori, ba dimpotrivă“. Şi mai însăilează, neconvingător dar revanşard, ceva despre cum ar fi fost manevrat ÎPS Bartolomeu să candideze „împotriva voinței sale“ la demnitatea de patriarh (!!!). Dacă punem cap la cap cele două texte căznite, mesajul este: ÎPS Bartolomeu trebuie să se retragă din scaun. De ce? Nici jurnalistului nu-i e prea clar. Poate vă întrebați ce părere avea F. Bichir pînă mai ieri cu privire la ÎPS Bartolomeu. Să rememorăm împreună, doar două pasaje: „De jure, Mitropolia de la Cluj este înființată, iar Patriarhul Teoctist şi-a arătat sprijinul în acest sens. Scrisoarea lui Octavian Goga demonstrează că dorința înființării unei mitropolii la Cluj este mult mai veche, se pierde în negura vremurilor, iar duşmanilor lui ÎPS Bartolomeu nu le rămîne decît să-l acuze şi pe Octavian Goga că dorea ruperea Ardealului!“ (10 ian. 2006); „Înalt Prea Sfințitul Bartolomeu Anania este cea mai importantă personalitate religioasă a României, după dispariția Patriarhului Teoctist. În cazul în care va accepta să candideze, Mitropolitul Clujului poate deveni prima opțiune la succesiunea în fruntea Bisericii Ortodoxe Române“. (5 aug. 2007)

Editorial

(urmare din pag. 3)

Statul, prin Oficiul pentru Patrimoniu şi Direcțiile Județene de Cultură, are obligația să vegheze asupra fiecărei intervenții în lăcaşurile vechi de sute de ani. Patriarhia are şi ea un modest rol de observator-centralizator al mişcărilor din domeniu, dar fără drept de hotărâre.

După felul în care acționează, însă, aceste instituții par a se mişca numai între două atitudini, la fel de păguboase: nepăsare şi compromis.

Campania Asociației „Rost“:

„Dăruind vei dobîndi“

Asociația „Rost“ a organizat, între 15 noiembrie şi 10 decembrie, campania „Dăruind vei dobîndi“, prin care a strâns fonduri în scopul de a face daruri de Crăciun unor familii nevoiaşe cu copii. Am propus cititorilor noştri pe internet să doneze câte 10 lei (noi) în contul organizației, menționînd la motivul depunerii: „pentru campania «Dăruind vei dobîndi»“. O parte dintre cititorii noştri şi ai acestui blog au răspuns imediat.

Ideea campaniei a venit din partea unei tinere jurnaliste, Dia Radu, care ne-a spus o poveste: „Cunosc o familie tînără (părinții au 30, 35 de ani) din satul Mărcești, jud. Dîmbovița, cu patru copii: trei fete, de 2, 6 şi 7 jumătate şi un băiat de 13 ani.

I-am cunoscut astă vară, în timp ce făceam un reportaj în zonă. Florin, băiatul cel mare, m-a întrebat dacă nu vreau să cumpăr plante medicinale sau fructe de pădure. Toată familia lor se ocupă cu asta pe timp de vară. Am cumpărat de la ei în mai multe rânduri, deşi nu aveam neapărată nevoie. Vedeam că se descurcă greu. O gospodărie simplă, o casă amărîtă. Patru copii, bucuroşi că e vară şi n-au nevoie decît de un şort să se îmbrace. Nu i-am văzut prea bine pe cei mici, dar fetița cea mare, pe care părinții n-au putut s-o dea la şcoală din cauza sărăciei, şi băiețelul de 12 ani sunt foarte, foarte frumoşi. Ea are ochi verzi, mari şi un par lung şi bogat blond-cenuşiu – o prințesă în haine ponosite. Învață bine amîndoi. Sînt isteți şi conştienți că familia lor o duce greu. Se respectă reciproc şi sînt uniti. Bărbatul îşi ascultă cu interes soția, cînd aceasta începe să vorbească. Nu-şi bat copiii, din contră, par recunoscători cînd cîte unul dintre ei mai găseşte cîte un client pentru o mînă de plante. Sînt foarte demni şi „cuminți“ în sărăcia lor. Iar de curînd m-au sunat să mă roage să-i anunț dacă aflu ceva de muncă. Sunt dispuşi să lucreze orice amîndoi, fiindcă vine iarna şi nu mai pot culege plante. Nu găsesc nimic de lucru în zonă, căci acolo e un loc aproape mort din punct de vedere al ofertei de muncă, peste 70% din forța de muncă e plecată în Spania, la căpşuni. Ei au patru copii mici, deci n-ar putea face asta.

Prin urmare, dacă vreți să-i ajutăm, vă propun să oferiti fiecare cîte 10 lei. Nu e nevoie de mai mult, ci de cît mai mulți oameni. Sau, dacă vreți, puteți să le cumpărați o carte de colorat, un pulovăr, o jucărie. Nu cumparati dulciuri, le voi cumpăra eu.

Dacă aveți hăinuțe de copii purtate, dar frumoase şi nerupte, puteți să le dați. E frig şi iarnă, copiii trebuie să meargă la şcoală. Gîndiți-vă ce înseamnă să nu ai bani de tot ce e nevoie. Să nu ai merinde în ghiozdan. În ghiozdanul acela vechi, pe care îl poartă cu rîndul, fără să se certe.“

Primii beneficiari ai campaniei au fost membri acestei familii. Pentru ei am adunat, alături de colega noastră ziaristă, 1.260 de lei, haine şi alte bunuri.

În timpul campaniei am aflat însă şi despre alți oameni care făceau bine. Redăm mai jos cîteva poveşti cu persoane generoase, neverosimile pentru lumea în care trăim.

Oameni ai lui Dumnezeu

Dacă nu i-am fi cunoscut personal pe protagoniştii acestor istorii, poate că nu le-am fi crezut. Dar aşa, vi le împărtăşim, să vi se bucure sufletul. Căci ei sînt dovada că nu e totul pierdut, că nu ne-

Copiii familiei Necşoiu

am înrăit în întregime. Există încă oameni care salvează vieți sau care construiesc „destine“, fără să se ştie despre ei, pentru că aceştia nu oferă bani sub ochiul camerei de luat vederi şi nu se bat cu pumnii în piept. Cel mai adesea, binefăcătorii anonimi sînt ei înşişi oameni cu venituri modeste, dar asta nu-i împiedecă să fie buni, să-şi ajute aproapele. Dumnezeu îi va răsplăti, mai devreme sau mai tîrziu, fără îndoială.

Mama orfanilor

O Doamnă de vîrstă mijlocie, încercata greu de viață, dar mereu optimistă. Este bibliotecară în Bucureşti, are darul condeiului şi un suflet uriaş. De ani mulți „sponsorizează“ orfani. Nu numai de Paşti şi de Crăciun, ci permanent, pînă cînd ajung pe picioarele lor. Din veniturile sale nici prea-prea, nici foarte-foarte, Doamna dăruieşte adevărate burse unor copii fără părinți, dar cu mari posibilități intelectuale. Îi rîde sufletul cînd, după ani de muncă din partea lor şi de jertfă din partea ei, copiii îşi termină studiile şi ajung în meserii bune. „Am două fete, frumoase de pică şi foarte deştepte. Una a terminat tehnică dentară, cealaltă psihologie. Sînt foarte mîndră de ele. Ele sînt cea mai recentă «promoție». Vine din urmă un baiat, care acum e în clasa a XI-a şi sigur va face facultate, căci îi merge mintea brici“, ne-a mărturisit Doamna, şoptit şi smerită.

În preajma marii sărbători a Naşterii Domnului, „mama orfanilor“ este, în fiecare an, coplesită de drag şi de plîns. Orfanii care s-au bucurat de dragostea şi de sprijnul ei vin cu toții să o colinde. „Se înşiră de aici şi pînă în uşă (cam 10 metri – n.red.), căci sînt mulți. Şi îmi cîntă colinde. Este cel mai frumos moment al anului. Nu-mi pot dori o bucurie mai mare decît aceasta“ – ne-a povestit Doamna.

Un altfel de Moş Crăciun

Poet bătrîn cu suflet de copil. Are 80 de ani, din care vreo 13 petrecuți în temnițele comuniste, pe motive politice. A cunoscut întîmplator o familie cu patru copii, într-un moment în care aceasta trecea printr-o cumpănă. Se născuse ultima fetiță şi, de sărăcie, soții erau pe cale să dea pruncul la un orfelinat. „Moşul“ nostru s-a oferit să-i ajute. Le-a făcut un ajutor lunar din veniturile sale de pensionar şi din ce reuşea să mai strîngă de la prieteni. Copila are acum 11 ani, e supradotată intelectual şi e cea mai iubită din familie, ca orice mezin. Între timp, „Moşul“ i-a ajutat şi pe ceilalți copii: pe baiatul cel mare să facă Facultatea de Informatică, pe fata care îi urma – să absolve Politehnica, iar pe al treilea îl finanțează să urmeze Conservatorul. „Nu exista o bucurie mai mare pe lume decît aceea de a face bine“, crede acest alt fel de „Moş Crăciun“.

Punct final

La 21 decembrie, am trimis bani drept cadou de Crăciun la încă şase familii. Între 15 noiembrie şi 10 decembrie, am strîns in total 3.150 de lei (noi). Pentru o transparență firească, aşa cum am promis, facem publice numele beneficiarilor campaniei:

1. Fam. Necşoiu Marian – Mărceşti/ Dîmbovița, patru copii – 450 de lei (noi) strînşi de „Rost“, în prima parte a campaniei. 2. Fam. Bădeanu Constantin – Vulcan/ Hunedoara, cinci copii – 500 de lei, în a doua parte a campaniei. 3. Fam. Oprea Razvan – Bucureşti, patru copii, îl aşteaptă pe al cincilea – 500 de lei; a promis ca vă darui din acest dar neaşteptat şi altor copii. 4. Fam. Popescu Florin – Poiana Teiului/ Neamț, cinci copii – 500 de lei. 5. Fam. Ghiur Marcel – Roşiori/ Teleorman, şase copii – 700 de lei. 6. Fam. Resceanu Mădălin – Bucureşti, doi copii – 300 de lei. 7. Gyorgy Monica – Odorheiul Secuiesc/ Harghita – pentru fratele său Duma Ciprian, căruia îi este tutore (căci nu au părinti) – 200 de lei. Ciprian este unul dintre orfanii care învată la Liceul românesc „Marin Preda“ din Odorhei. De Craciun îşi dorea o pereche de pantofi.

Tuturor celor care au contribuit pentru a readuce, fie şi pentru o clipă, zîmbetul pe fețele acestor oameni, le mulțumim foarte mult. Şi le dorim să le răsplătească Dumnezeu fapta bună însutit.

Ştim că n-am rezolvat o problema, ci am oferit doar o slabă mîngîiere pentru un moment. Dar mai ştim şi că, măcar de sărbători, orice om are nevoie să nu se simtă părăsit de semeni şi că orice gest de bunăvoință este un balsam pentru suflet. Să ne ajute Dumnezeu ca şi altă dată să fim în stare de astfel de gesturi.

A treia forță

Publicăm aceste texte în speranța că va ajuta la coagularea unei „a treia forțe". Între capitalismul foştilor comunişti, şi comunismul pe bani capitalişti, între cârdăşia politico-economică pozând în piață liberă, şi lichelismul ideologic-corporat pozând în nonconformism de stânga, între vechiul şi noul „establishment", România profundă a dispărut în exil interior sau propriu-zis. Propunem acest manifest la două mâini în nădejdea că va ajuta la identificarea unei „a treia căi". Una de întors acasă.

Ovidiu Hurduzeu & Mircea Platon

Ovidiu Hurduzeu, născut în 1957 la Bucureşti, este prozator, eseist, doctor în literatură franceză şi studii umanistice al Universității Stanford. Ultimele sale două cărți sunt *Sclavii fericiți* (2000) şi *Unabomber, profetul ucigaş* (2007).

Mircea Platon, născut la Iaşi în 1974, este doctorand în istorie la Ohio State University din Columbus. Cea mai nouă carte a sa este *Cine ne scrie istoria?* (2007).

Renașterea conștiinței critice și a speranței

Ovidiu Hurduzeu

Cine ar fi crezut, acum 20 de ani, că tărâmul libertății mult visate va deveni în România un deşert al conformismului? Cine ar fi bănuit atunci că prăbuşirea comunismului va întrona treptat o atmosferă intelectuală care va sufoca de-a dreptul conştiința critică?

Intelectualul din solda ONG-urilor, a statului, sau a oligarhilor autohtoni nu face decât să preamărească *status-quo*-ul şi realitățile timpurilor prezente. I se pare firesc să oglindească fidel tendințele la modă şi să adere necondiționat la „postmodernism", „Europa unită", „economia de piață", „multiculturalism" şi alte dogme ale societății „globale".

Conformismul nu este doar un năraval elitelor româneşti. Este cancerul care roade postmodernitatea însăşi. De la Foucault la Habermas, gânditorii postmoderni cultivă sistematic conformismul prin pretenția lor de a „conceptualiza epoca". În ochii lor, conştiința critică se reduce la rolul de a traduce într-un limbaj savant realitățile contemporane. Urmând aceeaşi logică, intelectualul român nu face decât să mestece la nesfârşit preceptele şi dogmele actuale. Chiar acele încercări modeste de a pune sub semnul întrebării unele aspecte ale lumii contemporane recurg la vocabularul îmbâcsit al postmodernismului instituționalizat. Chiar cei care dau dovadă de o anumită clarviziune, recurg la o critică parțială, nu vor sau nu sunt capabili să explice cauza fenomenelor, să caute cheia evenimentelor. Până la urmă totul sfârşeşte într-o argumentație circulară. Postmodernismul exprimă adevărul epocii iar conştiința critică exprimă adevărul doar atunci când se remarcă drept „conştiință a epocii".

Această impotență intelectuală este justificată filozofic („nu putem ieşi din cercul metafizicii occidentale"), istoric („trăim sfârşitul istoriei") sau economic („nu există alternativă la economia de piață"). În nici o epocă anterioară conformismul, banalitatea şi sterilitatea intelectuală nu au fost transformate în norme de gândire şi conduită morală. Doar în epoca postmodernă ele fac legea în regat.

Modernism/postmodernism sunt noțiuni arbitrare. Dacă noi ne declarăm „postmoderni", oare cum se vor numi cei ce se vor naşte peste o sută de ani? Postmodernismul ne sugerează că trăim într-un prezent etern. Uităm însă că „sfârşitul istoriei" atrage după sine eliminarea funcției critice oferite de conflictul şi tensiunile dintre individ şi realitățile istoriei concrete. Trăind într-un prezent continuu, intelectualul nu se poate plasa

într-o poziție de „exterioritate“ față de idiosincraziile postmoderne, o poziție care i-ar permite să-şi exercite funcția critică. În lipsa distanțării mentale, intelectualul îşi pierde autonomia şi se transformă într-un slujbaş servil al rețelelor ideologice şi instituționale actuale.

În opinia mea, două categorii de intelectuali, conservatorii radicali şi „personaliştii“ îşi exercită încă funcția critică, gândesc prin prisma unor principii şi obiective aflate în permanentă tensiune cu afacerile de zi cu zi ale societății.

În general, conservatorii radicali – a nu se confunda cu „neoconservatorii“ („neoconii“) de inspirație americană! – sunt etichetați în România drept „păşunişti“, „legionari“, sau fundamentalişti ortodocşi. Punctele lor de vedere sunt considerate „extremiste“, iar analizele critice, „vetuste“. Stânga postmodernă nu le iartă independența intelectuală, anticomunismul intransigent, ataşamentul ferm dar exigent față de tradițiile locale, încă vii (stângiştii iubesc trecutul muzeificat), respingerea fermă a relativismului cultural, a ingineriei sociale şi a ideologiilor de grup, lupta lor pentru o religie ortodoxă tradițională, practicată de preoții „colivari“ şi babele evlavioase. Neoconservatorii şi experții în patristică paneuropeni le reproşează „anacronismul“, „lipsa de moderație“, „derapajele antidemocratice“, „antiecumenismul“ şi neînțelegerea „provocărilor economice“ ale epocii. Manifestând o predispoziție cinică de a se adapta la circumstanțe, atât „noua stângă“[1] românească cât şi „noua dreaptă“[2] văd în conservatorii radicali „voci izolate“ menite să tulbure superbul „consens democratic“ al Vajnicei Lumi Conformiste.

Intelectualii personalişti sunt o specie recent apărută în peisajul intelectual românesc. Lupi

singuratici, valorizează tradiția personalistă a Ortodoxiei româneşti, în mare parte uitată, şi pe cea a mişcărilor personaliste din Occidentul interbelic (Ellul, Charbonneau, Mounier din La Technique des moyens spirituels, Denis de Rougemont, Georges Bernanos din La France contre les robots, La liberté pourquoi faire etc.) Întrucât se opun globalismului şi manifestă scepticism față de o Europă „unită“ pe baze tehnocratice şi principii iluminist mondialiste, culturnicii din România i-au acuzat de „antioccidentalism“. De asemeni, „personaliştii“ resping încercările angrenajului tehnologic contemporan de a transforma ființa umană într-o simplă unitate social-politic-economică, aşa cum îşi propun doctrinele de astăzi ale laissez-faire-ului. „Personaliştilor“ le repugnă ideologiile „grupiste“ ale Noii Stângi (multiculturalismul, feminismul, mişcările de emancipare ale unor minorități „oficiale“) ca şi religiile seculare reprezentate de mişcările „umanismului“ şi „drepturilor omului“. În opinia lor, ele nu sunt altceva decât tehnici de manipulare şi integrare a individului în Sistem[3], de transformare a

[1] Include vechi activişti comunişti şi colaboratori ai securității, convertiți la „societatea deschisă“ şi răspândiți prin tot felul de ONG-uri şi asociații ale „societății civile“. Lor li se adaugă „disidenți“ de fațadă din timpul regimului ceauşist şi unii tineri, strategic plasați în presa centrală care, în numele „dreptului la diferență“, se vor... simpatizanți comuniști.

[2] Amestec pestriț şi ciorovăitor de liberalo-libertarieni, ortodoxişti ecumenici, „copii ai Ființei“ (filozofi atei de inspirație heideggeriană) şi alți „dreptaci“ adaptați la Sistem.

[3] Prin Sistem înțeleg forma de organizare socială impusă de tehnoglobalism în care viața omului tinde să fie administrată ca un simplu detaliu tehnic într-un complex angrenaj industrial. Integrarea şi logica sistemică sunt proprietăți ale maşinii care pot fi transferate domeniului social doar prin bruscarea integrității organice a ființei umane şi a lumii sale create în urma unui îndelungat proces istoric. Mulți intelectuali români confundă Sistemul cu „economia de piață“, şi „societatea occidentală“ fără să-şi dea seama că ne aflăm în fața unei situații radical diferite de cea din trecut. O cauză majoră a cecității lor intelectuale este sistemul explicativ închis şi redundant prin care „elitele“ percep realitățile contemporane. „Elitele“ exclud în mod mecanic ideile imprevizibile, adoptând în schimb convenționalismul gândirii instituționalizate şi superficialitatea unor formulări „găunoase: „atitudine occidentală/antioccidentală“, „societate deschisă“, „statul de drept“ „proamericanism“ şi multe altele.

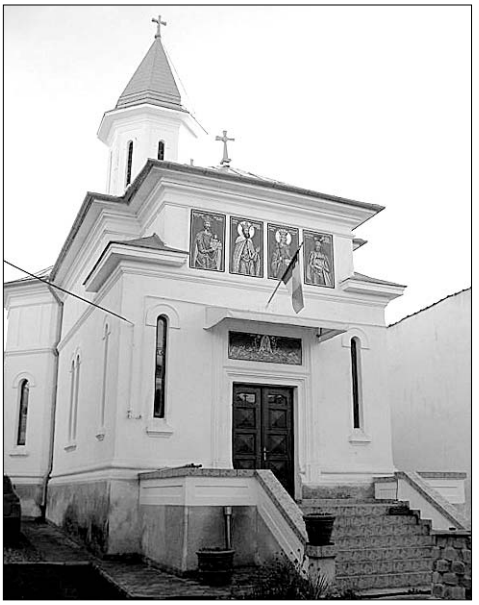

persoanei umane într-un sclav fericit. „Personaliştii“ consideră că Revoluția industrială a provocat o stare de agitație entropică la nivel planetar, bulversând în permanență echilibrele vitale ale omenirii. O revoluție permanentă, precum cea tehnoglobalistă, susținută de imense resurse financiare şi propagandistice, nu poate fi înfruntată printr-o „contrarevoluție“ stângist-colectivistă sau un reformism liberal. Nici un grup social, nici o instituție nu va putea schimba cu o iotă legiuirile societății globale şi ale postmodernității instituționalizate.

„Celula de rezistență“ împotriva status-quoului se află acum la nivelul persoanei concrete. Doar un comportament individual exemplar, o angajare personală eroică, relații interumane autentice, față către față, şi „personalizarea“ fiecărei situații ar oferi ființei umane şansa unei vieți demne şi libere.

Ar putea creea aceşti non-conformişti climatul intelectual necesar renaşterii conştiinței critice în România? Nu merg ei oare pe aceleaşi drumuri bătătorite, pretinzând doar că oferă o alternativă?

Atât „fundamentaliştii“ conservatori cât şi „personaliştii“ au redescoperit virtuțiile critice ale creştinismului. Ei urmează îndemnul apostolului Pavel: „Nu vă potriviți chipului veacului acestuia, ci să vă prefaceți prin înnoirea minții voastre“. „Chipul veacului acestuia“ este traducerea în româneşte a eon-ului grecesc ce desemnează starea de lucruri în care trăim. În chipul veacului, Apostolul Pavel vedea lumea cea veche, coruptă, supusă stagnării şi normelor status quoului. Când te potriveşti „chipului veacului“, viața devine o simplă adaptare la Sistem.

Gândirea circulară a postmodernismului, cu pragmatismul ei meschin şi oportunist, nu poate fi combătută decât de pe poziția privilegiată oferită de o exterioritate radicală. „Sensul lumii“ – afirma Wittgenstein – „trebuie să se găsească în afara lumii. (sublinierea mea – O.H.). În lume totul este aşa cum este, şi totul se petrece aşa cum se petrece: în ea, nu există valoare - şi dacă ar exista, nu ar avea valoare. Dacă există valoare, ea trebuie să se afle în afara sferei celor care se petrec“. Cu alte cuvinte, „sensul lumii“ nu poate fi găsit decât printr-o căutare metafizică dincolo de granițele universului empiric. În mod analog, o analiză critică a realității rămâne parțială şi superficială în momentul în care ne situăm în interiorul sau la „marginea“ Sistemului. Nici „proletariatul“ lui Marx şi Lenin, nici grupurile „defavorizate“, aşa-zis „marginale“ nu înoată contra curentului, nu se opun cu adevărat „chipului veacului acestuia“. Situarea lor pe poziții empiric utilitare nu le permite să evadeze din închisoarea determinismului social, economic sau cultural.

În postmodernism, neputința de a crea o autentică distanțare critică este suplinită de eclectism, combinări şi recombinări de elemente echidistante, relativism generalizat. Operând cu elemente omogenizate şi echivalente, postmodernismul construieşte un univers de pseudoevenimente unde nimic nu se întâmplă cu adevărat. Pentru a avea evenimente (o condiție existențială creeatoare) este nevoie de tensiuni, denivelări, diferențe de potențial. Condiția postmodernă presupune o stare de dezordine care este în acelaşi timp una de maximă omogenitate! Un echilibru al morții – entropie, conform legilor termodinamicii. În viața socială, entropia face imposibilă dezvoltarea conştiinței critice şi apariția de noi idei şi standarde valorice. Critica se reduce astfel la „critici“ de tip jurnalistic, discuții sterile la nivel „academic“ sau/şi răbufniri nervoase însoțite de atacuri la persoană.

Cum ar putea fi păstrate sau reînviate, acolo unde ele au dispărut, „denivelările“, desincroni-

zările, tensiunile, diferențierile şi alteritatea veritabilă?[4]

„Personaliştii“ şi conservatorii radicali găsesc o soluție în trinitarismul ortodox. Dumnezeul personal al creştinismului garantează ontologic unicitatea şi diversitatea lumii create. Weltanschauung-ul personalist trinitar al Ortodoxiei se opune atât monismului platonizant, de sorginte augustiniană, a Occidentului premodern (scolastic) cât şi fragmentarismului postmodern unde particularul monadic, non-relațional se desubstanțializează în manieră gnostică. În Hristos, fiecare persoană există în comuniune cu toate celelalte persoane, păstrându-şi însă nealterată unicitatea şi concretețea prin suflarea particularizantă a Sfântului Duh. Drept urmare, ființa umană este plasată pe un solid fundament ontologic. Ceea ce o defineşte este tocmai neasemănarea sa care nu mai poate fi absorbită de o esență sau natură abstractă, universală. Alteritatea individului nu este un impediment în relațiile interpersonale, ci o condiție sine qua non a iubirii creştine. Iată de ce a iubi creştineşte presupune uneori conflict şi tensiune. Dacă am evita conflictul prin consensul obligatoriu sau uniformizarea „diferențelor“, cum o face postmodernismul, am suprima responsabilitatea şi libertatea individuală, cele două trăsături fundamentale ale persoanei.

Critica *status-quo*-ului postmodern, lansată de pe poziții radical conservatoare sau personaliste, urmează direcții diferite, uneori contrare. Personalitatea criticului, nicidecum o doctrină de grup dictează conținutul judecăților de valoare. Conservatorii radicali şi „personaliştii“ au însă direcții comune de atac. În timp ce „noua dreaptă“ şi „noua stângă“ critică sau susțin fenomene minore sau revolute, cum ar fi „dictatura“ lui Băsescu, trecutul legionar al lui Cioran sau Eliade, „războiul lui Bush“, ce nu pun sub semnul întrebării modelul social şi cultural actual, conservatorii radicali şi „personaliştii“ atacă chestiuni vitale.

Enumăr doar câteva: soarta României într-o Uniune Europeană construită pe principii birocratice şi mondialiste; dezastrele nespuse ale Revoluției industriale, aflată în faza sa tehnoglobalistă (printre altele, gigantismul, masificarea, restrângerea autonomiei şi a libertăților individuale); prăbuşirea limbajului comun şi a valorilor tradiționale şi înlocuirea lor printr-un spectacol comercial, dominat de tehnici pragmatice de adaptare la Sistem; tolerarea sau chiar încurajarea exodului migraționist în vreme ce satele româneşti sunt abandonate, copiii se topesc de dorul părinților plecați aiurea în lume, iar România resimte criza acută a forței de muncă; catastrofa ecologică însoțită de deşertificarea morală şi spirituală a țării; controlul exercitat de plutocrație asupra mass media şi renaşterea instituției cenzurii (CNCD)[5]; slăbirea coeziunii organice a neamului românesc prin politicile aşa zis „multiculturale“. Sunt doar câteva chestiuni vitale a căror rezolvare urgentă nu mai poate fi amânată.

Autointitulatele „elite româneşti“ au o singură mare grijă: să-şi cultive statutul de vedete în star system-ul dâmbovițean. De îndată ce apare o situație spectaculară – spectacol în sensul lui Guy Debord – „elitele“ îşi dau savant cu părerea sau semnează un apel împotriva unor lichele mărunte sau inexistente (veritabilele lichele, cele din spatele uşilor închise, care mențin cu bună ştiință *status-quo*-ul nu sunt niciodată atacate). „Elitele“ pun prea puțin preț pe ceea ce spun - nu cred în nimic, cu atât mai puțin în puterea ideilor de a schimba societatea. Important este să le circule mereu „imaginea“.

Revolta personalistă şi cea conservatoare s-au născut ca o reacție împotriva permanentelor mişcări entropice care agită societățile aflate în etapa postmodernismului instituționalizat. Este şi o încercare de a ajunge la rădăcina răului fără valsul obişnuit din jurul problemelor esențiale.

Principala cauză a dezastrului, afirmă conservatorii şi „personaliştii“, este însăşi civilizația

[4] Ciorovăiala permanentă dintre grupulețe şi găşti din viața noastră culturală nu este bazată pe o confruntare de idei şi o tensiune creatoare între diferite personalități. Totul este o însăilare de argumente superficiale şi banalități, un simplu zgomot de fond.

[5] Presa din mainstream nu îşi face nici un scrupul în a cenzura ideile „politic incorecte“. Numai în ultimele luni, mi-a fost refuzat un interviu la o publicație cu renume din Bucureşti, ce aparține Uniunii Sciitorilor, pe motiv de „antioccidentalism“, şi mi-au fost tăiate pasaje, fără ştirea mea, dintr-un articol apărut într-un cotidian central. Semnalele pe care le primesc de la intelectualii din țară sunt îngrijorătoare. Există o „microcenzură“ operată în primul rând de directorii, redactorii şefi şi şefii de redacție care „filtrează“ ideile politic incorecte, impunând un climat de conformism cultural generalizat.

globală. Societățile industriale dezvoltate au atins gradul de complexitate tehnologică şi sociopolitică în care nu li se mai permite o expansiune viitoare. Orice societate complexă din istoria omenirii s-a prăbuşit rapid după o fază de dezvoltare exponențială. Aşa s-a întâmplat cu Imperiul roman sau cu civilizația maya. Există toate premisele ca societatea actuală să urmeze aceeaşi pantă. Ne aflăm pe marginea prăpastiei, în punctul unde începe declinul rapid.

Oricât de alarmist ar suna diagnosticul, mi se pare corect. Tehnologiile moderne nu funcționează separat unele de altele. Ele aparțin unor ansambluri operative integrate în angrenaje din ce în ce mai largi şi complexe. În cele din urmă, universalizarea tehnologiilor moderne tinde să integreze nu numai maşinile, ci şi multitudinea domeniilor şi situațiilor umane, un angrenaj planetar totalitar, mult prea complicat, în care omul este tratat în chip de obiect.

În momentul în care România a intrat în Uniunea Europeană, ea a devenit parte din această societate complexă, cu avantajele ei imediate şi consecințele nefaste pe termen lung. Este adevărat, nu există alternativă la „aderare“ (oricum România s-ar fi integrat în sistemul tehnoeconomic global, Uniunea Europeană este doar calea directă). Avantajele imediate ale integrării îi orbesc însă pe intelectualii noştri care nu mai văd partea goală a paharului. În mod paradoxal, „standardele occidentale“ nu au dus la o creştere substanțială a calității vieții. În marile oraşe, globalizarea înseamnă mall-uri anonime, trafic infernal, poluare, birocrație şi corupție endemică, ritm de muncă alienant impus de neosclavagismul voluntar din marile corporații şi goana permanentă după valori materiale. La sate, globalizarea n-a făcut decât să desăvârşească procesul început sub comunişti: distrugerea sistematică a vieții țăranului român.

Atât conservatorii radicali cât şi „personaliştii“ susțin că globalizarea şi ideologiile ei (tehnoglobalismul) nu sunt ireversibile. Ele pot fi dezamorsate la nivelul realităților locale, unde globalismul se loveşte de puterea tradiției şi a relațiilor personale[6].

Un discurs critic alternativ trebuie să refuze nu numai pseudosoluțiile oferite de postmodernitatea instituționalizată, ci însăşi problematica ei diversionistă. În România de astăzi, antisemitismul populației, homofobia, încălcarea „gravă“ a drepturilor omului, icoanele din şcoli, „trecutul legionar“ sunt chestiuni lansate spre discuție în spațiul public pentru a distrage atenția de la adevăratele probleme[7]. Postmodernitatea instituționalizată, prin maşinăria propagandistică a tehnoglobalismului, inventează probleme false sau le pune pe cele reale în termenii care-i convin. Fie că suntem de acord cu „încălzirea globală“, fie că o negăm, avem obligația s-o formulăm în termenii lui Al Gore. În România, dezbaterea iscată de prezența icoanelor din şcoli a pornit de la o situație

[6] Pervertirea relațiilor personale, transformarea lor în legături de tip mafiot nu se explică prin „balcanismul“ românilor, ci prin bulversarea brutală a relațiilor interpersonale fireşti de către comunism şi pseudocapitalismul zilelor noastre. Dacă în România „relația personală“ este echivalată „mitei“ şi relației de cumetrie, de vină nu-i „personalismul“ românilor ci noul obscurantism promovat de Sistem în varianta sa dâmbovițeană. „Mafia se potriveşte de minune pretutindeni pe solul societății moderne. Ea este în creştere la fel de rapidă ca şi celelalte produse ale muncii prin care societatea spectacularului integrat (Sistemul – nota mea, O.H.) îşi modelează lumea. Mafia se dezvoltă odată cu imensele progrese ale computerelor şi ale alimentației industriale, ale completei reconstrucții urbane şi ale mahalalelor, ale serviciilor speciale şi ale analfabetismului“ (Guy Debord, Societatea spectacolului, EST, Bucureşti, 2001).

[7] Când femeile mor de atâta trudă prin birourile multinaționalelor, sau supraviețuiesc „pe antidepresive“, când îşi abandonează copiii în țară pentru o bucată de pâine câştigată în sistem de neoiobagie (fie ea şi bine plătită) prin „țările comunitare“ – putem oare să afirmăm cu seninătate că „patriarhatul românesc“ e de vină?

inventată de filiala românească a unei organizații mondialiste. Problema „drepturilor omului“ în România este adusă pe tapet în mod artificial de un cerc restrâns de mânofobi atei, şi ei în solda mondialiştilor stângişti. Aşa-numita „societate civică“ dă lecții de democrație şi occidentalism de pe pozițiile ONG-urilor finanțate de un George Soros. Inventează noi şi noi drepturi pentru „minorități“ pentru a slăbi statul național şi unitatea organică a neamului (formațiunile globaliste gen UE nu se pot întări decât prin slăbirea statelor naționale considerate „anacronice“). „Noua dreaptă“ mimează o „opoziție constructivă“, promovează „dialogul“ şi „discernământul“, aminteşte mereu de virtuțile liberale şi libertariene ale capitalismului fără să-şi dea seama că tehnoglobalismul şi „ingineriile financiare“ de astăzi au prea puțin în comun cu sistemul economic din secolul trecut.

Nu mi-am propus în acest articol să trec în revistă soluțiile „personaliste“ şi (radical) conservatoare. O voi face cu o altă ocazie. Am vrut doar să atrag atenția cititorilor asupra existenței în spațiul nostru cultural al unui discurs critic decis să „schimbe paradigma“. Nu sunt deloc sigur că va reuşi. Există însă o speranță...

Ce-a mai rămas de apărat? (I)*

Mircea Platon

Într-o celebră lucrare din 1922 intitulată *Mesure de la France,* Drieu la Rochelle scria că nu mai există conservatori din cauză că nu mai există nimic de conservat: „Religia, familia, aristocrația, toate vechile întrupări ale principiului autorității sunt praf şi pulbere.“ Dacă un colecționar de vinuri sau de timbre poate trăi şi fără colecția sa, pe care o transcende, dacă detractorii „păşunismului“ au conace la țară şi arhitecții modernişti locuiesc în case boiereşti mobilate de antichități, conservatorul nu include, ci e inclus de lumea pe care o apără, e parte a realității mai degrabă decât manager al ei. Conservatorismul e mai mult o atitudine decât o ideologie, e adică născut din întâlnirea cu ceilalți şi din locuirea în lume şi nu din ambiția de a raționaliza raporturile interumane şi a planifica ştiințific existența. Nefiind aşadar în nici un fel detaşați de lumea pe care o apărau, conservatorii de care vorbea Drieu par a fi dispărut odată cu lumea sacrificată în tranşeele primului război mondial, odată cu ultimul atac al cavaleriei uşoare, cu arta filigranului, şi cu bătăile cu flori la şosea. Tot atunci, la începutul anilor '20, dispărea şi în România ultima facțiune care mai rezistase din vechiul Partid Conservator. Agitata istorie politică a României interbelice poate fi citită şi ca o criză a unui sistem politic din care absenta o componentă conservatoare serioasă, care să exprime starea socio-profesională şi culturală a României.

Situația României interbelice pare a se repeta şi acum, cu partide lipsite de consistență electoral-umană, gravitând isteric în jurul unui pol de centru stânga a cărui alternativă conservatoare lipseşte. Şi asta în ciuda existenței unor nebuloase de energie intelectuală conservator-libertariană care preferă însă volatilitatea gnostică întrupării politice. Urgența ar fi cu atât mai mare cu cât integrarea României în Uniunea Europeană nu va face decât să sporească deficitul de autonomie al României. Cu o Uniune Europeană care a declarat că România are prea mulți țărani şi că aceştia ar trebui reduşi cam cu 50% – operațiune în curs de înfăptuire prin transformarea țăranilor noştri în proletari occidentali –, cu o Uniune Europeană care s-a angajat să pompeze până în 2013 30 de miliarde de euro în România, bani care probabil că vor ajunge în cea mai mare parte la structurile birocratic-mafiote şi de inginerie socială, cu o populație în scădere şi cu un număr din ce în ce mai mare de imigranți, România are toate şansele să devină, dintr-un stat național, un kolhoz agricol-industrial european fără identitate, fără memorie şi deci fără libertate. În aceste condiții,

* Acest text a mai apărut, într-o altă formă, în revista ROST, în urmă cu câteva numere. Îl republicăm, cu modificările decise de autorul său, pentru că „Manifestul“ celor doi publicişti conține şi acest articol şi nereluarea lui ar afecta coerența mesajului.

în care stânga ne fură şi dreapta se/ne evaporă, în aceste condiţii de diminuare rapidă a prezenţei noastre demografice şi a „greutăţii“ noastre culturale, *o mişcare conservatoare se impune*. Dar ce mai pot conserva conservatorii?

Samuel Francis, un vechi conservator american, scria că, din confruntările cu stânga, dreapta actuală a învăţat că „nu luptăm pentru a conserva ceva, luptăm pentru a răsturna ceva“. Lupta pentru a conserva un mod de viaţă tradiţional (precum cel al ţăranilor ameninţaţi de industrializare sau de marile concernuri alimentare), identitatea naţională sau cultura locală, e deci şi lupta împotriva instituţiilor şi ideologiilor care caută să le radă. De fapt, e important să reţinem că, acum, stânga e cea interesată în păstrarea stării de fapt actuale, nu dreapta. Simbioza stângismului academic şi social cu capitalismul corporat, alianţa dintre corectitudinea politică şi globalismul economic e cea care dă apă la moara sistemului actual. Imigranţii, de exemplu, convin şi stângii multiculturale ahtiate după „hibriditate“, şi marilor corporaţii care caută mână de lucru ieftină şi servilă. Dacă stânga e „conservatoare“, dreptei nu i-ar rămâne aşadar decât să devină „revoluţionară“. Dar „revoluţia conservatoare“ – admiţând că nu eşuează în dinamica tradiţiei sindicalizate pentru uz tehnocratic, în combinaţia de rasism şi tehnologie predicată cândva de Ernst Jünger – nu e numai a elanurilor subversive, precum ecologismul anarhic.

Stânga a încercat întotdeauna să pună mâna pe instituţiile statului, pe şcoli, pe economie, pe „sistem“ într-un cuvânt, din cauză că, în viziunea stângii, sistemul e cel care modelează omul. În viziunea stângii, omul nu e nici bun, nici rău, e infinit elastic şi modelabil cu ajutorul ştiinţei infinit perfectibile. Omul progresează odată cu ştiinţa, şi prin ea. În măsura în care avansează ştiinţa avansează şi omul, cu condiţia ca societatea să devină mai ştiinţifică. Ingineria socială, adică rearticularea societăţii după modelul raţional al unei utopii care nu ţine seama de tradiţii, realităţi şi precedente, ci doar de estimări ale experţilor, ambiţionează producerea de oameni noi pentru o societate nouă. Stânga crede că omul e aşa cum e datorită societăţii, nu datorită naturii sale intrinseci: că, de exemplu, hoţii există datorită faptului că există proprietate privată a cărei abolire ar duce automat la dispariţia hoţiei. Stânga încearcă întotdeauna să pună mâna pe sistem pentru ca prin sistem să reformeze omul. Sistemul occidental actual e deci convenabil stângii liberale din cauză că poate fi folosit pentru crearea a ceea ce ei cred a fi un om nou: fără identitate, sau cu multiple identităţi naţionale, sexuale, religioase. Un om hibrid.

În aceste condiţii, ceea ce are de conservat mişcarea conservatoare e tocmai definiţia omului, înţelesul naturii umane. Conservatorismul e o afirmare a prezenţei şi, ca atare, nu poate fi nici spiritualist, nici materialist, ci personalist. Stânga liberală vrea să pună mâna pe sistem ca să creeze un om după chipul şi asemănarea sistemului, un om perfect adaptabil şi interşanjabil. Conservatorii trebuie să apere omul pentru a articula o societate după chipul şi asemănarea omului, fără ambiţii tehnocratice şi fără a robotiza omul de dragul producţiei, fără a distruge criteriile discernerii binelui de rău de dragul egalităţii, fără a distruge familia ca „ordine naturală permanentă în care înfloreşte fiinţa umană“ (Susan Orr) de dragul experimentelor sexuale, fără a pretinde că suntem zei dar că singurul zeu e nimicul. În aceste condiţii, conservatori sunt cei care rezistă oricărei întreprinderi şi oricărui set de valori care tind la abolirea omului, de la corporatismul de stat la cel anonim. Ce mai putem conserva? Taina persoanei umane, acea realitate necuantificabilă, imposibil de vândut sau cumpărat şi care e neglijată de ideologii actuali de dragul „minorităţilor“ şi al aşa-zişilor „marginali“.

Dar ce e autentic marginal într-o lume în care conformismul non-conformist a devenit regula? Astăzi „nu se tolerează decât erezia şi nu se subvenţionează decât subversiunea“, scrie Alain Finkelkraut, citat de Ovidiu Hurduzeu care continuă: „«Marginalitatea» se pretinde revoluţionară, de fapt este etalon normativ (homosexualii, ca orice burghezi respectabili, vor să li se legiferez căsătoriile, «să intre în rând cu lumea»). «Avangarda», «contra-cultura» visează doar la subvenţii şi promovează, şi ele, amuzamentul consumist obligatoriu“ (din *Sclavii fericiţi*, 2005). Mergând pe firul acestui raţionament, Hurduzeu mai notează că „minorităţile“ sunt folosite de fapt ca „instrumente de control al relaţiilor interumane“. Astfel, femeia, imigrantul sau homosexualul sunt

încadrați într-un grup „ideologic definit“ de la al cărui profil ideologic nu se mai pot abate nepedepsiți. Mai departe, mizând pe emotivism, sistemul promovează prin intermediul acestor *lobby*-uri „minoritare“ o agendă de nivelare, de eradicare a diferenței constitutive în favoarea deosebirilor epidermice şi de „opțiune“.

În aceste condiții, rămâne să ne întrebăm cine e cu adevărat un „marginal“? Răspunsul e că nici un „marginal“ nu e un adevărat marginal. Şi asta deoarece „marginalii“ nu fac decât să confirme centrul, să ajute la edificarea şi consolidarea pupitrului de comandă. Iar centrul la rândul lui identifică şi inventează categorii de „marginali“ prin intermediul cărora poate apoi opera în organismul social. Mai mult, centrul însuşi îşi justifică existența ca centru prin faptul că îi apără pe marginali, sau că ne apără de noi înşine, de marginalele noastre impulsuri violent-xenofob-homofob iraționale. Astfel, avem nevoie de U.E. deoarece altfel, violenți şi imbecili cum suntem, am porni din nou un război mondial. „Marginalul“ se mişcă pe raza acestui sistem. E parte a sistemului. Mai mult, e locul privilegiat, turnul de veghe al sistemului.

Ca să facem o analogie, „marginalii“ sunt echivalentul graniței statelor-națiuni moderne. Astfel, dacă în secolele premergătoare secolului al XIX-lea, țăranii puteau să treacă cu oile liniştiți dintr-o parte în alta a graniței, odată cu secolele XIX-XX traversarea clandestină a frontierei, sau „invadarea spațiului aerian“, au devenit motive de război. Centrul e deci mai ales în margine, şi capitala e mai ales pe graniță. În umilele lanuri de porumb de pe frontieră mişună, camuflate, infanteria, radarele, blindatele şi ofițerii de contrainformații ai țărilor vecine. Acelaşi lucru se întâmplă şi cu „marginalii“ sistemului actual, locuri de epifanie a centrului: nu ai decât să „discriminezi“ un „minoritar“ şi se şi iveşte, pedepsitor, sistemul.

Marginali nu sunt aşadar „minoritarii“ deoarece ei sunt doar un mod al sistemului de a-şi marca teritoriul. Nu teritoriul geografic, ci teritoriul spiritual: teritoriul din sufletele noastre. Tăcerile noastre vinovate, autocenzura, toate ciobirile şi plierile sufleteşti la care suntem siliți să recurgem marchează teritoriul sistemului în noi, raza lui de influență. Marginalii nu sunt aşadar cei care participă, fie şi rataţi sau abjecți, la sistemul actual. Între burghezul respectabil care „consumă“ benzină cu SUV-ul său poluant şi vagabondul de la marginea străzii care „consumă“ droguri nu văd o deosebire de esență, ci de nuanță. Amândoi consumă cu frenezie şi amândoi circulă în economia politică a sistemului nu cu umanitatea lor care, ca şi chip şi asemănare a lui Dumnezeu, eliberează, ci cu păcatul sau slăbiciunea lor care îi face recuperabili de către sistem. Şi stâlpul societății şi „marginalul“ sunt la fel de dependenți de sistem, sub aspectul lui bursier-industrial unul, şi sub aspectul lui de asistență socială celălalt. Or marginalitatea e libertate. Libertatea adevărului, nu cea a minciunii care te înrobeşte conştiinței tale dedublate.

Marginalul e trecătorul, omul a cărui traiectorie e în afara sistemului. Omul care stă pe propriile picioare. Omul al cărui centru de greutate e în afara sistemului. Omul a cărui marginalitate e trăită ca detaşare de lume, nu ca înfrângere şi ca

resentiment în lupta pentru parvenire. Marginalitatea ca luciditate e ceea ce ne trebuie. Or ceea ce avem e marginalitatea ca şi conformism şi poliție ideologică.

Există, de aceea, o mai mare valoare „revoluționară“ în cumințenie decât în conformismul nonconformismului. Atunci când cumințenia nu înseamnă adaptarea la sistem, ci boicotarea lui tăcută, abandonarea lui pentru a o apuca pe alte urcuşuri de taină. La capătul fiecărei revolte deschise stă conformismul celulei de partid sau determinismul masei. În miezul fiecărei lupte esențiale stă o însingurare primenitoare. Însingurarea pe care o simțim în fața riturilor de trecere nu e decât o tresărire a firii presimțind reîntregirea. Marginal e orice om întreg, pentru că nici un om întreg nu e restaurat de sistem, nu e mântuit prin decret prezidențial sau prin şedință parlamentară. Marginalitatea omului stă în unicitatea persoanei, în omul care nu a acceptat să își toceasscă zimții numai pentru a intra în circulație. Nu ne mântuim singuri, dar ne mântuim liberi, şi pentru această libertate vom da socoteală. Libertatea ne îngăduie să depăşim determinările acestei lumi. Libertatea ne face „marginali“, ne eliberează de încătuşarea laşității şi de gravitația masificării. Libertatea e teonomă. Nu l-am căuta pe Dumnezeu dacă nu l-am fi găsit. Şi nu-l poți găsi fără a deveni liber. În acest înțeles, e adevărat că „actul liber al unei persoane nu e din lumea aceasta“ (Jean de St. Thomas, citat în Jacques Maritain, *The Person and the Common Good*, University of Notre Dame Press, 1985, 20). Dar dacă adevăratul „marginal“ e persoana, cine e o „persoană“?

Persoana e Lazăr după care a plâns Mântuitorul şi Iisus Hristos de care le era dor Sfinților Apostoli şi căruia i-au cerut să mai stea cu ei. Persoană e Iisus care era mai apropiat de Petru şi de Ioan decât de ceilalți ucenici. Şi asta pentru că Dumnezeul creştin nu e transcendența absolută şi monotonă, nu e „Forța“ din *Star Wars*, nici Ființa Supremă a deiştilor, şi nici măcar „Ființa“ neotomiştilor. Ontologismul neotomist îşi are rădăcinile în modul cum concep Părinții Apusului Sf. Treime. După cum scria John Meyendorff, pentru teologia latină Persoanele divine sunt doar raporturile imanente esenței unice a lui Dumnezeu. De aceea Sf. Duh trebuie să purceadă şi de la Fiul, din cauză că existența sa e determinată de raporturile dintre Tatăl şi Fiul. Pentru Părinții Răsăritului, Dumnezeu rămâne necunoscut în esența sa, dar ni s-a revelat ca o Trinitate, ca Trei Persoane (*The Orthodox Church*, Crestwood, 1981). Esențialismul manifest în *Filioque* se regăseşte şi în personalismul neoscolastic pentru care persoana e importantă ca „purtătoare“ de ființă, nu ca persoană concretă. Când teologii Apusului premodern foloseau analogia dintre societate şi ostie, ei considerau că heterodoxul compromite creştinătatea aşa cum fărâma de drojdie compromite azima. Întâlnirea dintre două persoane nu se putea face decât în numele asemănării lor. Aşadar, ca referință a corpului social, dospirea sau nedospirea pâinii euharistice nu e deloc lipsită de semnificații, ele mergând de la uscata eugenizare la veselă fermentare devălmaşă. Un lucru însă e sigur: o pâine poate creşte în mai multe feluri, dar de uscat se poate usca într-un singur fel şi atunci, în loc de gustosul dumicat al persoanei, obținem ființa-pişcot, fada grisină umană deființă-purtătoare.

Dacă a fi marginal înseamnă a fi liber, a fi liber înseamnă deci a fi responsabil, a-ți duce crucea. Nu poți să pretinzi că îți duci crucea în momentul în care vrei să fii „ca toți ceilalți“, să omogenizezi diferențele. Sindicalizarea anormalității ca şi a normalității compromite restaurarea omului de dragul reformei instituționale. Vedem, respirăm şi ne bate inima fără să fie nevoie de vigilența noastră, fără a fi conştienți de mecanica acestor procese. Or, revolta „minoritară“ nu a făcut decât să ne fixeze monomaniacal atenția asupra proceselor noastre social-culturale vitale pe care le-a redus la nişte „raporturi de putere“, la „hegemonii“ de tip foucauldian, marxist sau feminist. Normalitatea a dispărut sub privirea de Gorgonă halucinată a deconstrucției.

Persoana e omul care transformă timpul, propriu sau străin, în caracter. Definită comunitarist, în funcție de „relațiile subzistente“, persoana a fost abolită în numele ontologismului societal şi al mecanicii politice. Ne asigurăm în permanență că mecanismul merge bine, că roțile şi greutatea sunt balansate corect. Sensul e marginal întreprinderii noastre. Răscrucea e în afara cetății. Şi calea e exil.

Hipercomplexitatea păguboasă

Astăzi se discută enorm despre societatea globală. În labirintul informațional se pierde însăşi conştiința clară a globalității *fenomenelor actuale. „Global" a devenit o etichetă, un brand sau un produs de sinteză – înseamnă totul şi nimic.*
În acest eseu voi încerca să discern acele elemente care dau unicitate civilizației mondializate. O privire lucidă asupra societăților postmoderne observă, în primul rând, caracterul lor excepțional în raport cu oricare altă formă de organizare socială din istorie.

Ovidiu Hurduzeu

Trăim în *societățile hipercomplexe* ale civilizației industriale. Hipercomplexitatea – iată ce ne separă de oamenii din trecut. Mondializarea nu este un fenomen nou. Toate marile imperii au tins să se globalizeze, dar nici unul nu a atins stadiul unei societăți hipercomplexe. Nici măcar tehnologismul nu este o noutate absolută. Anglia secolului trecut era o societate industrializată dar nu o putem califica drept „hipercomplexă".

Hipercomplexitatea este nivelul de dezvoltare al unei civilizații industriale în care tehnologismul, transformat într-un sistem mondial, strict integrat, a devenit o investiție păguboasă pentru omenire. Complexitatea, profitabilă[1] la început, sfârşeşte prin a fi o grea povară odată atins stadiul ei „hyper". Nimeni nu şi-a făcut socoteala cât costă *per capita* tehnologizarea întregii omeniri. Întreținerea unui *sclav fericit*[2], branşat la rețelele planetare, este cu mult mai scumpă decât cea a unui țăran dintr-o comunitate autarhică. Birocrația neoimperială a Europei comunitare cheltuieşte mai multe resurse decât guvernul oricărui stat național. Inițial, informatizarea societății este profitabilă întrucât sporeşte eficiența economică. Atins însă punctul de saturație informațională, beneficiile scad vertiginos. Informația devine redundantă şi insignifiantă, în schimb cresc exponențial costurile de dezvoltare şi administrare ale giganticelor rețele de computere. În SUA un inginer *software* îşi găseşte cu greu o slujbă, în ciuda faptului că serviciile sale sunt căutate. Cauza? A devenit „prea scump".

Din moment ce hipercomplexitatea are un caracter sistemic, diferitele sale componente trebuie să fie perfect integrate. Dar integrarea este, la rândul ei, un proces extrem de costisitor. Are nevoie de instituții birocratice, armate de specialişti, noi resurse materiale şi umane. Esența integrării: controlul şi specializarea.

Ne aflăm în etapa în care hipercomplexitatea, în loc să aducă beneficii omenirii, o mână grabnic spre colapsul final. S-a intrat într-un cerc vicios. Pentru a-şi menține confortul, sclavii feri-

[1] Societățile hipercomplexe moderne, prin raționalizarea mijloacelor de producție şi centralizarea deciziilor sunt eficiente în alocarea şi administrarea resurselor şi organizarea forței de muncă. Pentru a funcționa, ele au însă nevoie de imense cantități de energie, resurse materiale şi umane aşa încât investițiile în hipercomplexitate duc în final la pierderi dezastruoase. Societățile complexe din istorie, deşi nu au avut de înfruntat probleme de o asemenea magnitudine, totuşi au colapsat. Se presupune că imperiului roman şi imperiul Maya s-au prăbuşit când nu au mai putut finanța costurile exorbitante ale unei supercivilizații (cf. Joseph A. Tainter, „The Collapse of Complex Societies", Cambridge University Press, 1988).

[2] „Sclavul fericit" este omul postmodern dominat de mentalitatea confortului. Vezi *Sclavii fericiți* de Ovidiu Hurduzeu (Editura Timpul, Iaşi, 2005).

ciți investesc din ce în ce mai mult în marile sisteme tehnologice. Acestea, dezvoltându-se în rețea, măresc exponențial complexitatea întregii civilizații tehnologice, a cărui *status quo* poate fi menținut doar prin secătuirea naturii şi sleirea întregii omeniri.

Civilizația[3], bazată pe tehnologism şi hipercomplexitate, este o anomalie a istoriei. Niciodată nu a existat o civilizație hipercomplexă de dimensiuni planetare, niciodată atâtea subsisteme sociale şi economice n-au fost integrate într-un unic angrenaj economic, niciodată rolurile sociale n-au cunoscut o asemenea specializare şi niciodată prețul plătit (pentru a menține funcțional un mastodont civilizațional) nu a fost sacrificarea vieții pe pământ!

Timp de *milioane* de ani omenirea a trăit în mici comunități autonome, de-o diversitate uimitoare, în care dominantă era tradiția şi relația personală între membri. „Într-o asemenea societate, poți să cunoşti pe fiecare în parte, ai posibilitatea să-l descrii în funcție de poziția sa într-o rețea de rudenie"(Service, 1962). Robert Carneiro, citat de Joseph Tainter în „Collapse of Complex Societies" estimează că 99,8% din istoria umană a fost dominată de aceste comunități

[3] Există multe definiții ale termenului „civilizație". Majoritatea iau în considerație factorii cultural-religioşi, cadrul politic şi economic. În civilizațiile familiare noua (egipteană, romană) complexitatea, având un caracter sistemic, funcționează ca liant dintre diferitele subsisteme. În momentul în care o societate complexă se dezintegrează, se prăbuşesc şi subsistemele sale economice, politice şi culturale ale căror componente sunt preluate, măcar în parte, de o noua civilizație. Diferența dintre o societate complexă (imperiul roman, imperiul maya) şi societatea hipercomplexă de astăzi nu este doar una cantitativă. Tehnologiile moderne măresc complexitatea vieții omului într-o asemenea măsură încât acesta sau „va capota", fizic şi psihic, sau, cel mai probabil, va ceda în mare parte puterea decizională unor entități non-umane. Este greu de calculat prețul pe care îl va avea de plătit omenirea pentru a acoperi costurile impuse de hipercomplexitatea unei societăți care şi-a depăşit dimensiunea umană.

autonome. Doar în ultimii 6.000 de ani au apărut primele societăți „complexe": statele interdependente, organizate ierarhic. Prima societate organizată după model tehnocratic, Egiptul antic, este de dată şi mai recentă.[4]

Civilizația românească populară s-a dezvoltat în cadrul satului tradițional. Nu-i de mirare c-a respins cu înverşunare „megamaşina comunistă". Aglutinarea oamenilor într-un „corp mecanizat" pentru a servi „vastei opere de industrializare socialistă", românii au văzut-o ca *un rău suprem*. Nici societatea hipercomplexă, cu mall-urile şi „office building"-urile ei impersonale, cu invazia milioanelor de automobile şi nevoia de a cheltui miliarde de euro pentru „modernizare" şi „integrare" – nici ea nu are darul să-i încânte. În lipsa altor alternative, o consideră *un rău (încă) tolerabil*.

Înainte de a secătui resursele naturale şi de energie, înainte de a deşertifica planeta, sclavii fericiți vor fi fost ei înşişi complet *epuizați*. Ființa omenească nu este croită să muncească zece ore pe zi închisă într-o cuşcă (faimosul „cubicle"), branşată permanent la computer, un robot „multi task", împlinitor de „proiecte" şi „obiective" trasate de o organizație impersonală; nici nu a fost „programată" de Dumnezeu să petreacă ore întregi pe autostradă; nici să-şi plătească facturi sau să-şi rezolve, în câteva „ferestre" după „program", zecile de „probleme personale" cauzate de viața civilizată. Cu fiecare ultim model de automobil, cu fiecare „gigabyte" adăugat, cu fiecare nouă funcție a telefonului celular şi „facilitate" oferită de bănci şi companiile de asigurări, existența omului se complică în mod inutil.

Aşa cum societatea hipercomplexă este o aberație a istoriei, tot la fel existența supercomplicată a individului este contra naturii sale umane. În „întunecatul Ev Mediu", când viața societății era rânduită de Biserică şi aristocrație, un țăran nu muncea mai mult de opt ore, potrivit afirmațiilor profesorului James E. Thorold Rogers de la universitatea Oxford[5]. Muncitorii englezi din secolul al-XIX-lea, revendicând ziua de muncă de opt ore, nu făceau decât „să recupereze ceea ce străbunii lor avuseseră deja cu patru sau cinci secole în urmă". Intensitatea muncii era şi ea cu mult sub normele moderne. Nu se inventase tehnologia corporatistă cu ritmurile ei infernale, economia medievală era „dominată de ritmurile agrare, fără grabă, nepăsătoare față de precizie şi productivitate – iar societatea, creată în imaginea acestei economii, era simplă şi cumpătată , fără pofte enorme şi mari pretenții, incapabilă de eforturi cantitative"[6]. O familie de țărani englezi din secolul al-XIV-lea nu muncea mai mult de 150 de zile pe an. „Vechiul regim" din Franța garanta 52 de sâmbete nelucrătoare, 90 de zile de odihnă şi 38 de sărbătoare.

Mi se va reproşa că idealizez trecutul şi trec sub tăcere marile beneficii oferite de societățile supercomplexe: hrană din belşug, medicamente, încălzire, apă curentă, acces rapid la informație, câte şi mai câte. Odinioară, de toate acestea se bucurau doar elitele, astăzi societatea le distribuie în mod „democratic".

Aparent, astfel de reproşuri par îndreptățite. Ele reflectă totuşi o gândire de sclav postmodern, care nu reacționează decât în fața faptelor imediate. În România, nu vede decât gropile din asfalt, corupția politicianului şi şpaga funcționarului de la birou, mitocănia semenilor săi (dar nu şi a lui însăşi). În mintea sa toate ar trebui să funcționeze ca-n Elveția, dar habar n-are cât l-ar costa o Elveție românească. Nici sclavii fericiți ai Americii nu văd mai departe de vârful nasului: îl înjură pe Bush pentru prețul ridicat al benzinei, dar continuă fiecare să meargă la birou într-un SUV de cinci tone. Se arată vag îngrijorați de *„global warming"*, dar sunt speriați de-a binelea că fabricile se închid, țara se dezindustrializează iar viitorul se mută în China şi India. Enorma aglomerare de mijloace redundante, proliferarea superfluului şi a insignifianței, epuizarea realului prin secătuirea resurselor naturale şi deşertificarea ordinii simbolice, prin virtualizare, viteza paroxistă imprimată fiecărei activități umane însoțită de imobilitatea gândirii critice – într-un cuvânt *hipercomplexitatea* – acționează prin mii şi mii de cauze tangențiale şi interpuse. Greu să le desluşeşti din habitaclul automobilului. În plus, să nu uităm că societatea hipercomplexă elimină cu

[4] Vezi Ovidiu Hurduzeu, *Unabomber, profetul ucigaş*, (Editura Logos, 2007), capitolul „Totalitarismul tehnologic".

[5] Citat de Juliet B. Schor, *The Unexpected Decline of Leisure*, Basic Books, New York, 1993.

[6] Jacques le Goff, *Time, Work and Culture in the Middle Ages*, Chicago, Chicago University Press, 1980, p. 44.

grijă situațiile inacceptabile, orice formă de negativitate, care ar putea duce la ruperea vălului de pe ochi şi la manifestări de revoltă. Sclavii fericiți trăiesc într-un habitat igenizat, securitar, o „societate a spectacolului“ în care hipercomplexitatea este prezentată drept progres social şi economic, nicidecum o stare entropică.

Hipercomplexitatea de astăzi este o însumare de zerouri, epuizează, modifică şi raționalizează ceea ce este deja prezent, nu adaugă nimic *realului concret*. S-ar mai fi dezvoltat vreodată capitalismul modern dacă descoperirea Americii ar fi îmbogățit Lumea Veche doar cu un „cyberspace“? Dacă pionierul din Vestul sălbatic ar fi avut acces la „free Internet“ în loc de aur, blănuri, materii prime şi sute de acri de teren? Nu există nici o asemănare între „Marea Frontieră“ americană din secolul al XIX-lea şi Frontiera digitală de astăzi. Prima a furnizat mai mult spațiu, mai multe materii prime şi a îmbogățit imaginarul omului occidental. A doua, prin *mass media*, realitatea virtuală a jocurilor video şi industria publicitară a secătuit imaginația şi viața spirituală. Tehnologiile moderne n-au făcut decât să intensifice ritmul de distrugere a pădurilor şi de exploatare a resurselor minerale. Ultima Frontieră? Probabil prăbuşirea civilizației.

Cât timp va mai putea fi planeta exploatată ca un continent virgin? Cât timp *gadget*-urile electronice vor înlocui libertatea pierdută şi omul din om? Cei care împing omenirea către catastrofă ne conving că nu există alternativă reală. Doar un refugiu gnostic în discurs, amuzament şi *cyberspace*.

***

Hipercomplexitatea a epuizat posibilulul prin aglomerare şi masificare, crezând că astfel îl va desființa pe Dumnezeu. Deşi se vrea atotputernică, este fragilă, obsesia securitară îi trădează neliniştile. Cum nu-i croită pe sufletul omului şi nici nu stă în firea lucrurilor, civilizația hipercomplexă simte mereu nevoia sa se autojustifice. Drept urmare, vaste resurse materiale şi propagandistice sunt alocate pentru *legitimarea* ei în ochii mulțimilor. Vajnica Lume Nouă cheltuie enorm pentru a-şi întări puterea simbolică. „Duşmanul de clasă“ actual este cetățeanul de rând a cărei *structură mentală* trebuie schimbată din temelii. Drumul de la „baciul muntean şi cel moldovean“ la omul global, via europeanul comunitar se asfaltează cu bani grei. Deşi costă mai mult decât oricare altă autostradă, rezultatele sunt îndoielnice. Există totdeauna riscul ca, în plan simbolic, hipercomplexitatea să se desfacă în unități mici, (semi)autonome care să revoce gigantismul, dictatul cantitativului şi al abstractizărilor deşănțate.

Mulți se împotrivesc deja marşului forțat spre anihilare mentală. Ei consideră că jocurile nu sunt încă făcute (chiar dacă zarurile au fost măsluite). Propun alternative. Un *Altceva* despre care voi scrie în numerele viitoare...

Ce-a mai rămas de apărat? (II)

Schița unei antropologii ecomomice

În ultimele două decenii România a trăit sub zodia falselor opțiuni, a tensiunilor care se rezolvă în stază. Intensitatea cu care Dreapta şi Stânga reclamă guvernarea e invers proporțională cu substanța lor, care e nulă. Am avut şi avem o „dreaptă" de stânga (liberalii) şi una de foşti comunişti nereformați (Vadim&comp.). Avem „stângişti" de salon finanțați de miliardari occidentali.

Mircea Platon

Avem o „economie de piață" în care marii magnați de extracție comunistă au pus mâna pe monopolurile statului şi sufocă micul întreprinzător. Suntem „integrați în Europa" mai ales prin românii care, între o crimă sau un proiect de cercetare, reuşesc să trimită bani acasă şi să subvenționeze astfel şi „economia" care nu produce nimic, şi „piața", adică mega-super-giga-marketurile franțuzeşti şi germane în care rudele rămase la vatră ale românilor plecați „afară" se integrează regulat pentru a achiziționa spre consum domestic bucățele de Europa „made in China".

Încercările de a atrage atenția asupra acestei stări de lucruri sunt fie denunțate ca varii fobii (xeno, homo, euro, ruso), fie adormite de ispita amânării roditoare, a spiritului de sistem pentru care orice luare de poziție acum compromite gestația tratatului de mai târziu. Dar conservatorul nu e nevoit să fie creator de sistem pentru că urmăreşte să apere nu o ideologie, ci realitatea. Şi realitatea nu e decât perpetuarea tradiției, e subînțelesul vorbelor şi faptelor noastre. Conservatorul nu are a duplica sau substitui ideologic realitatea, nu o ia niciodată de la zero şi deci nu are a merge niciodată la infinit. Rămâne între Alfa şi Omega practicând eseul şi rugăciunea pentru tămăduirea neajunsurilor veacului şi iertarea păcatele proprii.

Realitatea poate fi deconstruită sistematic, precum în atacul la Logos al Sofiştilor sau al deconstructiviştilor, sau parazitată instituțional. În acest ultim caz, realității i se crează clone şi treptat libertatea realității e înlocuită de determinările „sistemului"-copie. Instituțiile sunt realități duplicitare şi logica birocratică e o logică servilă. Şi atunci suntem din nou puşi în fața unei false alternative, precum e cazul, în România ultimelor două decenii, alegerii între „comunism" şi „capitalism". Orice critică adusă „capitalismului" e considerată un afront adus Dreptei, o probă de comunism şi chiar o inepție. Dogma „pieței libere" e enunțată cu acelaşi aplomb ca şi, acum un deceniu, cea a „societății deschise". Mă întreb dacă nu cumva pentru că amândouă sunt înrudite dogmei, mai vechi, a „revoluției mondiale"; o revoluție, o răsturnare a ordinii permanente, operată acum nu pe cale revoluționar armată, ci pe cale corporatist-mediatică.[1] Are deci România

[1] În cele ce urmează voi folosi termenul „corporație" atât în sensul lui premodern, de grup de persoane unite pentru o cauză comună, având personalitate juridică, dreptul de a se aduna, de a-şi alege conducerea, de a avea un patrimoniu; cât şi în sensul actual, de „big business". Corporațiile pot fi şi acum mici, după cum puteau fi şi în trecut mari. Dar nici corporațiile mari ale trecutului (orașe, universități, biserici) şi nici cele mici de acum nu fac obiectul criticii acestui articol din pricini pe care cititorul le va desluşi pe parcurs.

de ales între economia de stat şi cea de piaţă? Da, dar critica etatismului şi capitalismului corporat poate fi făcută de pe poziţii perfect conservatoare. Cum? Pornind de la om, de la persoană.

Încercând să rezolvăm severele ecuaţii ale economiei politice uităm că la baza „capitalismului“ (ca şi a comunismului) stă o anumită concepţie despre om. Liberalismul e produsul creştinismului sub ambele lui aspecte, şi politic, şi economic. Una din principalele surse ale proiectului liberal-capitalist e augustinianismul, în combinaţie epicurean-catolică sau în lectură calvin-jansenistă (Pierre Nicole şi Jean Domat), care postulează că, din moment ce omul e căzut, păcătos, societatea trebuie contruită nu pe virtuţile omului, ci tocmai pe egoismul lui, pe acceptarea şi încorporarea păcatului în construcţia social-politică şi în procesul economic. Egoismul luminat („amour-propre éclairé“) e aşadar soluţia „precapitalistă“ pe care au oferit-o şi protestanţii, şi jansenişţii, şi care mai apoi s-a regăsit în paginile clasice ale lui Adam Smith.[2] Liberalismul şi capitalismul premoderne erau forme de responsabilizare, politică şi economică, a omului. Politica de mase şi capitalismul corporatist multinaţional nu responsabilizează omul, ci îl anihiliează, îl tranformă în unealtă sau în nonentitate, în acord neprevăzut poate cu predestinaţionismul protestantizat.

Ceea ce îmi propun aici nu e dezvoltarea unui sistem de economie politică, la care nu mă pricep, ci schiţarea unei antropologii economice. Nu voi vorbi deci despre economie decât în raport cu tipul de om pe care se bazează, pe care îl perpetuează sau formează. Capitalismul globalist crează piraţi planetari şi mase anonime, care se identifică prin ceea ce consumă. Treptat, oamenii nu mai dezvoltă decât competenţe şi virtuţi funcţionăreşti. Şi nu e nici o deosebire între birocratul de corporaţie multinaţională şi funcţionarul de stat: ambii organizează, supraveghează, selectează şi concediază materialul uman rulant. Departe de a ne responsabiliza, capitalismul globalizant nu face decât să amplifice corupţia. A dispărut precauţiunea meşterului, chibzuiala burghezului – cetăţean al burgului său şi mebru al breslei sale, nu cetăţean al lumii şi spirit mercenar – şi a rămas dorinţa de profit a *maverick*-ului. A enunţa posibilitatatea de a te îmbogăţi „dacă vrei cu adevărat“ drept premisa majoră a vieţii sociale înseamnă a încuraja dorinţa de a te inventa, bazată pe pofte şi trufie, care e apanajul stângii polimorfe identitar. În societatea premodernă, cu prelungiri până la primul război mondial şi după, odată cu banii şi privilegiile rangului moşteneai şi îndatoririle. Averea era un destin, nu o alegere. Şi bogăţia şi sărăcia trebuiau duse ca încercări, precum Iov sau eroii tragici hotărârile Cerului. În cazul în care te îmbogăţeai subit nu era numai de prost gust, dar şi imoral, pentru că smintitor, să altoieşti maniere subalterne pe o avere princiară. Tulburelul nu se putea da drept cognac. Maturaţia presupunea asceză, răgazul necesar pentru a arăta că, deşi a lucrat pentru profit, spiţa ta e capabilă şi de jertfă.

După cum nota istoricul Yves Durand, împărţirea societăţii în clase, după modelul marxist, implică o ierarhie bazată pe poziţia „oamenilor în procesul de producţie a bunurilor materiale“, acolo unde societatea premodernă era organizată pe baza unei ordini bazate pe „onoare“, nu pe disponibilitatea de a te vinde.[3] Prin urmare, meseriile care urmăreau câştigul declasau. Unitatea unui regat era posibilă datorită ordinii lui, ordine organică, bazată pe ierarhiile fireşti şi suprafireşti, pe tradiţie. Corporaţia (bresle, universităţi, teatre sau oraşe) era legată de ideea de ordine pentru că o corporaţie era întruparea unei verigi a ordinii, şi privilegiile unei corporaţii ilustrau libertatea persoanei.

Corporaţia era deci în ordinea naturii, nu împotriva ordinii naturii ca astăzi, când spoliază solul, subsolul, conştiinţe, sate, biserici, tradiţii. Fiind împotriva ordinii Firii, corporaţia e şi împotriva persoanei, fiindcă persoana există tot în ordinea Firii. După cum omul e trup şi suflet luate împreună, e trupul ordonat de suflet şi sufletul manifestat de trup, tot astfel persoana există prin şi în ordinea Firii. Distrugând Firea, corporatismul distruge şi libertatea noastră posibilă numai în ordinea Firii. Maşinile, scria MacLuhan, reprezintă extensii ale membrelor noastre, pe care le amplifică dar le şi suplinesc, atrofiindu-le. Există şi un anumit tip de libertate care aboleşte liberta-

[2] Vezi, mai nou, Pet Grenewegen, *Eighteenth Century Economics, Londra, Routlege*, 2002.

[3] Yves Durand, *L'ordre du monde*, Paris, SEDES, 2001, 220.

tea. E libertatea de a face lucruri mecanice, libertatea de a te mişca în „sistem“. După cum scria Friedrich George Jünger în 1939, „omul devine organizabil în măsura în care practică activităţi mecanice“. Libertatea de a te plimba te face mai liber decât libertatea de a circula cu maşina. Şi multă din libertatea şi plăcerea noastră de a ne plimba e îngrădită de libertatea altora de a merge cu maşina. Libertatea e înlocuită cu utilitarismul sau cu evaziunea.

„Boierul trădător“ sau arivistul lumii premoderne nu erau răsplătiţi numai în bani, ci mai ales în domenii, adică erau investiţi în realitate, nu sustraşi acesteia. Banii nu obligă la nimic. Bogăţia monetară nu are anotimpuri, e sintetic-constantă. E un microclimat care îl fereşte pe posesor de realitate. Rostul ocupaţiilor vechi era să-ţi ocupi locul în lume, în „marele lanţ al fiinţei“, să te adânceşti în realitatea practicării unei meserii, administrării unei moşii, sau perfecţionării unei arte. Şi scopul stăpânirii nu era de a legifera, ci de a împărţi dreptatea, nu de a face inginerie socială, ci de a păstra rânduiala în care fiecare îşi lua locul. Scopul tehnocraţiilor actuale e să te asiste în revolta împotriva realităţii percepută ca limită, să-ţi ajute să te eliberezi de religia, neamul, sexul, înfăţişarea care ţi-au fost hărăzite şi să te inventezi: ca brand. E o evaziune a realităţii, nu o împlinire a ei. De aceea epoca statului dădacă e şi epoca experimentelor psihotropice, a capitalismului multinaţional şi a artei iconoclaste, a omului poster, fără adâncime, care în loc de părtaş al absolutului a devenit un manechin al nimicului.

În lumea premodernă, se avansa social lucrând pentru binele comun al corporaţiei – breaslă, universitate etc. –, scopul final fiind religios-moral, pe când atomismul individualist actual percepe totul sub cheia „dreptului la fericire individuală“ şi a satisfacerii nevoilor şi chefurilor materiale.[4] Preocupaţi de păstrarea şi ilustrarea tradiţiei, conservatorii nu au cum să ignore faptul că Aristotel, Platon, Cicero, Sf. Ioan Hrisostom sau Sf. Toma d'Aquino s-au pronunţat împotriva speculaţiilor financiare şi a societăţii comerciale, pe care au acuzat-o că favorizează slava deşartă, ambiţia, lăcomia şi marile inegalităţi sociale. După cum arată Charles Carričre într-un studiu despre negustorii marseillezi din secolul XVIII,

[4] Vezi Louis Dumont, *Homo aequalis*, Paris, 1977.

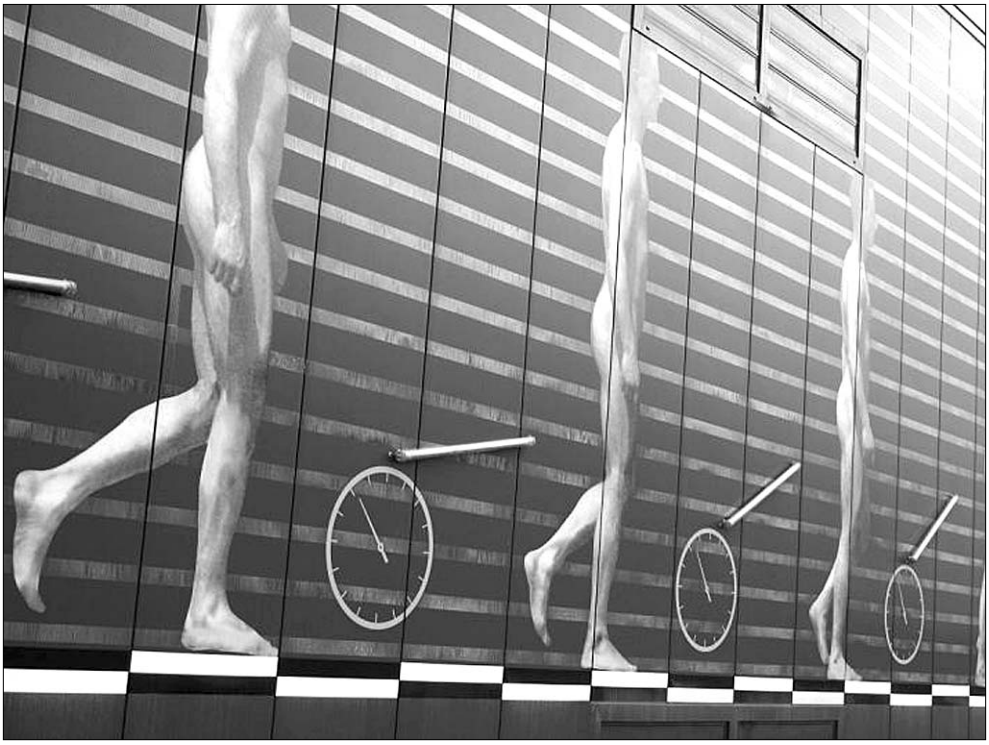

negustorii Franței prerevoluționare încercau să lucreze cu fonduri proprii, evitând împrumuturile la bancă. Era un capitalism antibancar, spre deosebire de economia bazată pe credite şi pe deficite publice şi private a zilelor noastre, pe „consum“ şi pofte neostoite. Negustorii creştini, burghezii, erau judecați de biserică şi de breslele lor după un cod moral tributar neostoicismului creştin care includea: ponderația, acceptarea stării hărăzite de Dumnezeu, lectura cărților religioase sau ale moraliştilor clasici, participarea la liturghie, acceptarea tuturor copiilor pe care ți-i dă Dumnezeu – învățătură în totală contradicție cu exigențele muncii corporate de astăzi, al cărei impact asupra vieții familiale, prin absorbția femeilor în „câmpul muncii“, a fost devastator – şi, mai ales: „Dacă se poate, să nu te plângi niciodată“.[5]

Capitalismul clasic era vocațional, răsplătea libertatea omului de a crea, capitalismul corporat e focusat pe uniformitatea mecanică a rețetei de succes, pe conformism, nu pe creativitate. Capitalismul nou țintește „maximizarea profitului“. Produsul e secundar, de vreme ce nu se vinde produsul, ci imaginea lui. Capitalismul produsului care te ține o viață şi capitalismul profitului crescând neîncetat, ca o proiecție financiară a spiritului hegelian, nu pot avea deci foarte multe în comun, şi profitul nu poate avea nimic în comun cu Dreapta conservatoare. Într-o societate motivată de averi care se fac şi se pierd zilnic, banul devine principiu de individuație şi omul o anexă a banilor, o fantezie egolatră pe tema contului din bancă sau a Rolexului de la încheietură.

A studia mecanica economică fără a ține cont de om e ca şi cum ai conduce un război fără a ține cont de prețul uman, ca şi cum ai dizolva totul în geometrii pure. În momentul în care, după ce am abandonat abstracțiunea clasei, forțăm persoana să se adapteze unei abstracțiuni numite „piață liberă“, conservatorii trebuie să apere persoana. Şi asta pentru că „piața liberă“ de astăzi nu e întâlnirea de la piață dintre un țăran care vindei ardei graşi şi o gospodină care vrea să cumpere legume pentru o salată de roşii, ci o economie bazată pe *advertising* şi jaf corporat. Vechea economie se baza pe produs, nu pe faptul că hipnotiza „consumatorii“ să cumpere un

[5] Am citat din memoriile lui Jean Maillefer (1611-1684) – negustor din Reims, fiu de negustor de mătase – publicate de Henri Jadart, ed., *Mémoires de Jean Maillefer, marchand bourgeois de Reims*, Paris, 1890.

obiect inutil sau prost, cu obsolescență intrinsecă, proiectat să se strice.

O interpretare a „corporației" actuale ca ilustrare economică a sobornicității bisericii, sau ca „mare familie", a făcut neoconservatorul Michael Novak într-o serie de lucrări inițiate prin *Toward a Theology of the Corporation* (1981). Dar ceea ce unea breslele vechi sau corporațiile negustorești: patriotismul local, hramurile corporației, ucenicia făcută la maeştri şi tradiția asimilată cu această ocazie, nu mai are nimic în comun cu modul tehnologic-utilitar în care corporația foloseşte oamenii doar ca piese de schimb, depersonalizându-i prin ethosul corporat al corectitudinii politice. Corporația nu mai e o persoană morală, e doar o persoană juridică, contează în societate doar la nivelul capitalului şi rare mai sunt corporațiile care au „caracter", care mai păstrează ceva din personalitatea întemeietorului sau a locului de origine (de genul companiei de filme Batjac, întemeiată de John Wayne şi condusă mai apoi de fiii lui în spirit conservator).

Cum pot conservatorii să combată revoluția universală dar să apere economia universală? Cum se poate apăra conservator o economie care nu e construită la scară umană? Alianța dintre neoconservatori şi „piața liberă" e necinstită. Şi „lupta de clasă" marxistă şi „piața liberă" neoconservatoare sunt abstracțiuni. „Piața liberă" e o dreaptă geometrică de-a lungul căreia consumăm lumea. „Clasa socială" e un punct geometric cu ajutorul căruia răsturnăm ordinea socială.

Ceea ce trebuie salvat e rostul din oameni şi din lucruri, rost pe care matematica profitului tinde să îl neglijeze. Viața economică poate fi organizată nu pe axa păcatului nostru reflectat în egoism, ci în jurul talentului nostru care nu trebuie îngropat. Trebuie răsplătită vocația, nu dorința de a face bani. În România trebuie încurajate firmele mici şi meseriile, expresiile personale ale talentului, nu conformismul corporat şi fabricile de funcționari. Ne trebuie o economie care să mărturisească tradiția, ceea ce se numeşte acum „industriile de lux" în Occident, precum croitor, ceaprazar, bijutier etc., o economie care să fie bazată pe ucenicie, pe rotunjimea artelor şi meseriilor, pe idee. Economia corporată, cu stilul ei fordist de transformare a omului, din creator, în piesă a sistemului care poate fi înlocuită oricând, neagă valoarea intrinsecă a omului. Reduce persoana cu însuşirile ei la rangul de tehnologie umană, de android util.

România dinaintea comunismului era România micilor întreprinzători. Aceasta a şi fost, cooperativizată, partea de Românie precomunistă care, împreună cu România boierească a străzilor şi parcurilor vechi, a mai supraviețuit umil până pe la începutul anilor '80-'90 pentru a face viața suportabilă. La nivel personal, trăiam în comunism relațiile de şcoală-serviciu, dar era încă multă „mic-burghezie" în noi, şi umilința comunistă a cozilor la rație era compensată de o vizită la bătrânul croitor, prieten cu bunicul, care îți lua măsura pentru un palton din stofă bună. România îşi va fi revenit când va avea nu cinci miliardari, ci 30.000 de croitori buni, nu când va avea cinci baroni ai impexurilor agricole, ci doar când va avea o economie țărănească prosperă şi 200 de soiuri de vin bun. Aceasta e România pe care a căutat să o distrugă comunismul, şi a reuşit în cea mai mare măsură, şi aceasta e România pe care nu am observat să încerce să o reînvie nici o guvernare postdecembristă (Băsescu a menționat ceva asemănător, dar se pare că integrarea în UE va avea exact efectul contrar).

De ce e societatea românească incapabilă de unitate? Din cauză de dezordine, a unei dezordini atât spontane cât şi savant calculate. După 1989, în loc să se încurajeze coagularea românilor pe baze organice: biserică, comunități săteşti, universități, asociații de meserii şi corpuri profesionale, s-a purces la organizarea de ONG-uri dedicate unor cauze exotice care îşi inventau obiectul muncii vânând „extremismul" unor iradieri culturale coagulante precum, de exemplu, Serile de la Schitul Darvari ale Editurii Anastasia. După modelul Securității care a infiltrat exilul pentru ca apoi să clameze că exilul nu e unit, s-a spulberat şi în țară orice posibilitate de asociere cu rost, astfel încât societatea românească e incapabilă să profite şi de proiecte premeditate, precum finanțările europene, şi de mişcări spontane, precum exilul „căpşunarilor" sau studenților ale cărui posibilități sunt neglijate sau risipite.

Dar dacă din „scandalul" Răstignirii s-a născut mântuirea noastră, poate că şi din aceste servituți ne va renaşte libertatea.

Seminariile lui Smirnov și diatribele lui Bichir

Sursa complexelor de superioritate de care sufera Biserica Ortodoxa Rusă în raportarea ei la cealaltă BOR, cea română, nu este greu de depistat. În acest sens, câteva scurte exemple ne pot lămuri de ce uneori la nivel bisericesc ruşii îi tratează cu condescendență, dacă nu chiar cu aroganță, pe români.

Alexandru Racu

La *Lavra Pecerska*, poporul frate de la Răsărit cinsteste o sută douăzeci de moaşte (întregi) de sfinți ce s-au nevoit pe meleagurile Sfintei Rusii. Alături de aceştia, la *Lavra Pecerska* este cinstită şi cea mai mare cuvioasă care a trăit vreodată în Moldova noastră, Sfanta Teodora de la Sihla, pe care binecredinciosul popor român a cedat-o fără prea multe obiecții vecinilor slavi de aceeaşi confesiune, la schimb pe un set de „veşminte arhiereşti şi preotesti din fir."[1] *„Good deal!"*, cum ar zice americanii! Asta după ce mai înainte Sfanta Teodroa a fost cinstită timp de douăzeci şi şase de ani în biserica satului Miclauşeni! Nu mă întrebați unde anume pe harta patriei şi cu ce fel de autobuz se ajunge pînă acolo, că nu ştiu. Mă rog, undeva prin județul Iaşi, probabil că îndeajuns de departe de „reşedința județeană".

Orice om cât de cât educat de pe planeta asta, ştie, cel puțin la nivel de informație culturală, ce anume este spiritualitatea ortodoxă, prin intermediul unui Dostoievsky. La rândul lor românii au oferit şi ei lumii câteva minți înfierbantate, rămase din fericire la stadiul de provincial 100%, care propun *canonizarea* marelui poet şi „mărturisitor creştin" Mihai Eminescu. Cu siguranță cel mai mare poet român, de a carui lirică sunt în mod sincer îndrăgostit. Nu însă într-atât încât să-mi pierd şi ultimul dram de rațiune şi să nu observ incompatibilitatea izbitoare dintre Ortodoxie şi filosofia lui Arthur Schopenhauer, şi, în consecință, penibilul propunerii respective.

În secolul al XIX-lea, când slavofilii ruşi elaborau o critică inteligentă şi percutantă a lumii occidentale, spațiul românesc era teren de bătălie între paşoptismul mic burghez franțuzit şi conservatorismul de extracție germană. Cu alte cuvinte, cultura română era completamente aservi-

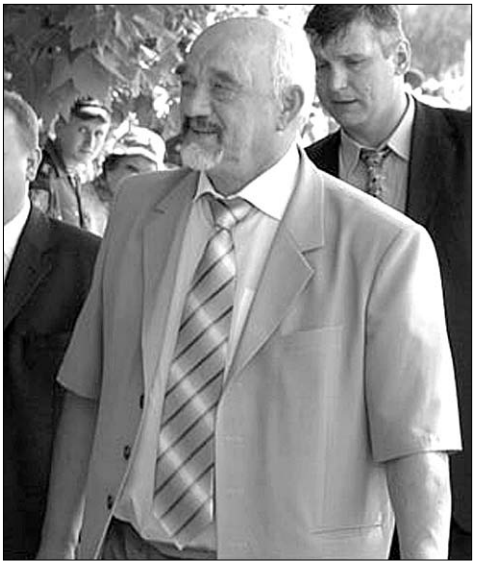

[1] Vezi în *Viețile Sfinților*, pe August, Editura Mănăstirea Sihăstria, îngrijită de Arhimandrit Ioanichie Bălan, p. 98.

tă Occidentului. În secolul al XX-lea, Ortodoxia românească a contribuit la impresionantul reviriment teologic răsăritean cu un singur teolog de renume mondial: Dumitru Staniloae. Se afirmă că şi alţii ar fi meritat acest statut, dar nu insist asupra subiectului. Cert este că, *de facto*, singurul teolog român care a făcut cariera în afara graniţelor este Stăniloae. De cealaltă parte, o sumară enumerare ne pune din nou la punct: Bulgakov, Florensky, Lossky, Florovsky, Evdokimov, Meyendorff, Schmemann şi lista poate continua. Sau poate că au avut românii vreun Andrei Tarkovsky? Nu prea este cazul.

Atunci când ieşim, în cele din urmă, din zodia eternului Sergiu Nicolaescu şi câştigăm un Palme d'Or nu o facem cu *Andrei Rubliov*, ci cu un film pe care îl condamnă Vaticanul. Evident, nu pentru ca ar fi schismatic.

Să fim lucizi când ne raportăm la ruşi

Aşadar, orice naţionalism românesc care caută să evite căderea în penibil nu poate pleca decât de la constatarea amară exprimata de Emil Cioran în *Schimbarea la Faţă a României* cu privire la tragedia culturilor mici. Comparată cu cultura rusă, cultura română este într-adevăr mică şi raportul se transmite şi la nivelul culturii religioase. Ceea ce nu înseamnă că românii ar fi mai puţin ortodocşi decât ruşii sau că Dumnezeu i-ar iubi mai puţin sau că gigantismul Ortodoxiei ruseşti ar anula principiul unităţii în diversitate şi, pe cale de consecinţă, vocaţia specifică a fiecărui popor. Mai mult decât atât, prin raportare la un palmares atât de impresionant precum cel tocmai înfăţişat, recenta organizare de către Biserica Rusă din Transnistria, sub „înaltul patronaj" al tovarăşului Oleg Smirnov (fiul dictatorului Igor), a unui seminar cu tema „Ortodoxia şi patriotismul", reprezintă o performanţă cel puţin jenantă. La fel cum jenant este pe ansamblu actualul conflict dintre cele două biserici.

Din unele puncte de vedere, Biserica Ortodoxă Română are dreptatea de partea ei în prezenta dispută, cu toate că avem de-a face cu unele lipsuri serioase la capitolul diplomaţie. În plus, dacă reactivarea a două episcopii istorice ale Bisericii Ortodoxe Române se poate justifica într-un fel, decizia de a reactiva o episcopie înfiinţată în timpul celui de-al doilea război mondial este, în opinia mea, inoportună.

Întrucât nu se limitează la cazul episcopiei de război, argumentele prin care Patriarhul sârb Pavle sprijină Biserica Rusă în conflictul cu Biserica Română sunt evident demagogice. O perspectivă sinceră şi lucidă asupra istoriei naţionale ne obligă să recunoaştem faptul că, într-adevăr, în prima parte a celui de-al doilea război mondial, România a luptat alături de un criminal, Adolf Hitler, într-o vreme când acelaşi criminal îi extermina deopotrivă pe fraţii întru ortodoxie sârbi şi greci, pe fraţii întru creştinătate polonezi şi pe fraţii întru umanitate evrei şi ţigani. România nu a fost Polonia, să se jertfească în calitate de stat pentru a-şi păstra demnitatea ca popor[2]. Nu este însă mai puţin adevărat faptul că, după 23 august, românii n-au făcut decât să schimbe criminalul nazist cu criminalul comunist. Stalin a contribuit în aceeaşi măsură ca şi Hitler la declanşarea războiului, printr-o politică externă la fel de agresivă şi de barbară.

Reacţia oficială a Bisericii Ortodoxe Române în faţa acuzaţiilor sârbeşti, care insinuau cum că românii ar fi hitlerişti, a fost una de bun-simţ, anume abţinerea de la comentarii. Patriarhia a dat dovadă de abilitate şi nu a reacţionat pueril printr-o poziţie de genul: „dacă voi ne faceţi hitlerişti, vă facem şi noi stalinişti". Întrucâtva inspirată a fost şi propunerea părţii române pentru rezolvarea conflictului, anume acordarea autocefaliei Mitropoliei Basarabiei, în conformitate, de altfel, cu canonul 38 al Sinodului VI Ecumenic, care indică necesitatea corespondenţei dintre unităţile teritoriale statale şi cele bisericeşti. Însă, soluţia completă, canonică şi de bun simţ, presupune retragerea atât a Bisericii Române, cât şi a celei Ruse, şi ulterioara formare a unui Sinod independent mixt, româno-rus, a cărui componentă etnică să reflecte raportul dintre cele două grupuri etnice din Republica Moldova. Existenţa a două Biserici autocefale pe teritoriul aceluiaşi stat este esenţialmente necanonică. Că ne place sau nu (atât nouă, cât şi ruşilor), Republica Mol-

[2] Fapt ce explică poate întrucâtva de ce astăzi polonezii tratează cu UE în mod ferm şi demn, în comparaţie cu slugarnicia balcanică vizavi de instituţiile europene de care dau dovadă politicienii noştri.

dova este, cel puțin deocamdată, un stat independent şi suveran.

Piatra de poticnire: naționalismul

În mod trist şi paradoxal, soluția propusă mai sus nu este utopică. Problema este departe de a fi una strict administrativa. La rigoare, o soluție canonică devine utopică doar datorită generalizării, fără deosebiri de etnie, a unui nivel scăzut de maturitate spirituală. Iar acuzațiile de naționalism în cazul de față, indiferent din partea cui vin, nu pot fi decât ipocrite, întrucât ambele părți implicate în litigiu, la fel ca şi toate celelalte Biserici Ortodoxe (cu excepția poate a Bisericii Finlandeze, a celei Japoneze etc.) sunt profund afectate de virusul naționalist. Şi evident că o renunțare unilaterală la naționalism nu se poate traduce decât prin dominarea sau înşelarea unei părți de către cealaltă. În plus, nimeni nu este într-atât de naiv încât să nu-şi dea seama ce fel de animale politice sunt implicate în actuala dispută.

În rest, atmosfera în care s-a discutat la mănăstirea Trojan, cu izgonirea gazdei bulgare de la masa tratativelor, a fost una complet anormală. La fel cum anormal este şi faptul conform căruia ierarhii noştri – şi mă refer aici şi la cei sârbi, şi ruşi, că tot ai noştri sunt – nu se reunesc decât pe la înmormântări şi înscăunări, atunci când îi mai convoacă Papa la câte o întrunire ecumenică sau, ca în cazul de față, atunci când se iscă vreun scandal. Inoportune sunt şi comentariile pe tema prezentului conflict ale unui bine cunoscut ziarist autohton, pe numele său Florian Bichir. Comentariile cu pricina nu numai că sunt lipsite de un minim respect față de unii ierarhi ai Bisericii, la urma urmei[3], ci pe alocuri sunt de-a dreptul şovine. Citez: „doar nu era treaba bulgarului ce se întâmplă în Basarabia (de parcă bulgarul nu e şi el tot ortodox şi mai era şi gazdă pe deasupra – *nota mea, Al. Racu*), iar a internaționaliza conflictul

[3] Florian Bichir foloseşte cu privire la episcopii ruşi, „duşmani ai românismului“ expresii de genul: „folosesc mai bine pistolul Makarov decât Sfânta Scriptură“, iar episcopilor sârbi le transmite îndemnul lui Ivan: „Paşol na turbinca!“.

era ceea ce-şi doreau muscalii"; „ne strânge menghina slavă!" etc.

Nevoia de refacere a unității în Ortodoxie

Prin poziția fermă vizavi de derapajele ecumeniste, prin argumentul numeric, precum şi prin impresionanta contribuție rusească la dezvoltarea gândirii ortodoxe în ultimele două secole, Biserica Rusă prezintă potențialul unui lider informal în cadrul lumii ortodoxe contemporane. Acest potențial nu poate fi însă valorificat atât timp cât este înțeles ca un privilegiu de tip papal, care ar îndreptăți Biserica Rusă să-i pună la punct arogant pe preupuşii vasali din Balcani. Menirea Bisericii Ruse la început de secol XXI nu este aceea de a reactiva variile mesianisme, mileranisme şi rusisme de secol XIX, care, nu numai că au distorsionat impresionantul patrimoniu spiritual rusesc prin ideologizare, dar au şi eşuat în cele din urmă tragic în sinistrul experiment de la 1917. Ci mai degrabă, Patriarhia Rusă ar trebui să-şi utilizeze actualul avantaj printr-o angajare activă în refacerea ecumenicității Bisericii Ortodoxe, grav afectată de două secole de ideologia fundamental modernă care poarta numele de naționalism. Refacerea unității Ortodoxiei, fără distorsionarea ecleziologiei ortodoxe prin apelul la un lider infailibil şi fără ştergerea diferențelor naționale după model sovietic, este marea provocare a Bisericilor ortodoxe în momentul de față. Or, din moment ce o soluție de tip neo-sovietic este deopotrivă intolerbailă şi utopică, aportul esențial al Bisericii Ortodoxe Ruse la refacerea unității ortodoxe este condiționat de îndeplinirea a două gesturi. Mai întâi, lepădarea sinceră şi fermă de trecutul comunist, problemă nerezolvată pe deplin nu numai în Rusia, ci şi în celelalte țări ortodoxe foste comuniste. Apoi, cercetarea lucidă a şubrezimilor teologico-politice din spațiul rus, care au făcut posibilă prăbuşirea unui popor aparent creştinat până în măduva oaselor, în fața unui atac terorist (impropriu numit revoluție) comis de o sectă formată din doar câteva mii de descreierați. Ar fi păcat ca ruşii să nu fi învățat nimic după ce Dumnezeu i-a smerit, vreme de mai bine de şaptezeci de ani, prin suferință. Ştim că cine nu învață din greşeli le repetă.

La început de secol XXI, Biserica Ortodoxă posedă resursele spirituale necesare pentru a oferi un răpsuns critic, inteligent şi eficient, la actuala criză a modernității. Din păcate, însă, confirmând parcă proverbul „Dumnezeu îți dă, dar nu-ti bagă în sac", spațiul ortodox continuă să fie marcat de o serie de conflicte stupide şi meschine, hrănite de varii ideologii desuete, inventate demult în Occident, de care Occidentul s-a şi saturat între timp. Sunt conştient de faptul că una este realitatea pe tărâm nord-american şi alta este cea de acasă. Cred însă că tânăra Ortodoxie de aici poate oferi un bun exemplu Bisericilor istorice, prin cazurile de parohii unde se roagă împreună români, greci, bulgari, ruşi, arabi, precum şi un număr din ce în ce mai consistent de americani sau canadieni convertiti la Ortodoxie. Cert este că aceia care trec aici la Ortodoxie o fac datorită interesului pentru scrierile unor Lossky, Stăniloae sau Zizioulas, pentru viețile cuvioşilor unor sfinți ortodocşi şi a unor trăitori ai credinței aflați încă în această lume, pentru iconografia Răsăritului sau pentru frumusețea Liturghiei.

Cartea naționalismului religios este deja pierdută sub presiunea tot mai accentuată a unei modernități post-ideologice. Ignorarea acestei realități de către Biserică va avea costuri pastorale dureroase. Biserica ar trebui să înțeleagă că, în societatea hipermodernizată cu care ne identificăm din ce în ce mai mult, nimeni nu mai este interesat în mod real de seminariile lui Smirnov sau de diatribele lui Bichir.

Ultima lopată peste învățământul românesc

Abramburel şi Abramburica. Aşa au fost supranumiți doi dintre miniştrii Învățământului. Actualului i se spune Adormiței. Din câte ştiu, este un om activ, probabil că nu doarme, dar cu toate acestea în învățământ brambureala este la cote maxime, poate şi din cauză că ministrul are (ce „noutate" pentru România) o cu totul altă formație decât cea de profesor şi am serioase îndoieli că, în ciuda prezumtivelor sale bune intenții, înțelege ceea ce se întâmplă cu adevărat în acest domeniu de activitate.

Mihail Albișteanu

În 18 ani s-a reuşit discreditarea şi aproape distrugerea unui învățământ altădată de renume. S-a început cu „autonomia universitară", care la noi s-a rezumat la înlocuirea examenului de admitere cu celebrele concursuri de dosare, care umplu facultățile avide de bani de hoarde de aşazişi studenți, dintre care unii sunt serios certați cu gramatica limbii române (din fericire, în ultimii ani, multe facultăți au înțeles să reintroducă examenele de admitere). A urmat zăpăcirea completă a învățământului preuniversitar, care a trecut succesiv prin: trepte, testare națională şi teze naționale – care, din punctul meu de vedere, reprezintă cea mai proastă dintre soluțiile de până acum. Tezele naționale au fost introduse sub pretexul că elevii erau „terorizați" de testarea națională. Ca şi cum două examene în loc de unul ar putea reduce stresul elevilor. Nu mai vorbesc despre disperarea profesorilor care predau disciplinele de examen – ei nu au timp să pregătească materia, decât renunțând la a mai respecta planificările, ceea ce le poate aduce probleme în alte privințe.

Este drept însă că stresul elevilor (mai ales în cazul celor slab pregătiți) s-a mai risipit la unele şcoli. Există serioase şi numeroase suspiciuni că în acele şcoli supravegherea a fost laxă, ba chiar că supraveghetorii i-au ajutat (direct sau indirect) pe concurenți. Şi nu este de mirare, având în vedere că noul sistem de punctaj pentru şcoli îi îndeamnă pe profesori să se preocupe mai mult de a strânge „puncte", decât de a-şi face meseria. Acelaşi rezultat este dat şi de aplicarea sistemului de punctare pentru fiecare cadru didactic. Dascălii sunt astfel îndemnați să adune cât mai multe „puncte", din tot felul de cursuri de perfecționare dintre care multe sunt formal parcurse (ceea ce contează fiind diploma) sau prin publicarea a tot felul de articole şi cărți copiate unele din altele, care nu aduc nici o contribuție la dezvoltarea domeniului. Practic, fiecare dascăl târâie după el un dosar care devine din ce în ce mai voluminos, plin de inutilități, încât nu mai are preocuparea, energia şi timpul necesare pentru a-şi împlini menirea: să-i învețe pe elevi! Ca să complice şi mai mult lucrurile, pe lângă inspectoratele şcolare (care, în ciuda tuturor zvonurilor, nu vor fi desființate) a apărut şi aşa-numita Comisie de Asigurare a Calității, despre care nimeni nu ştie exact ce atribuții are, în afară de aceea de a adăuga un stres suplimentar asupra cadrelor didactice şi de a îngroşa dosarele personale ale acestora, care devin, pe an ce trece, adevărate pietre de moară, care trag în hău întregul învățământ românesc. Nu ştiu ca învățământul atât de performant pus la punct de Spiru Haret să se fi bazat pe

Cristian Adomniței, ministrul Învățământului

tone de maculatură. Educația se află în impas şi datorită lipsei unui plan care să privească punerea ei în practică la nivel național.

Nu am idee ce vizează Pactul Național pentru Educație, propus de preşedintele Băsescu (preluând o inițiativă a PSD din acest an), care a fost şi subiect în consultările eşuate de la Cotroceni, dar este foarte clar că ceva trebuie făcut pentru învățământ şi educație în România. La rândul său, MECT a lansat, la 17 decembrie, un pachet de legi ale educației, ale căror prevederi sunt însă contestate (cel puțin în parte) de preşedintele Traian Băsescu şi de sindicatele din învățământ.

Nu voi comenta propunerea MECT, preferând să se încheie dezbaterea publică lansată pe acest subiect. Spun doar că „finanțarea pe elev", care, după „succesul" din învățământul superior se vrea introdusă şi în cel preuniversitar, reprezintă o greşeală, o modalitate (poate voită?) de distrugere a sistemului de învățământ. Finanțarea pe elev este „responsabilă" pentru scăderea calității învățământului superior, prin eliminarea examenelor de admitere, în dorința de a atrage studenții şi de a asigura cât mai multe norme didactice. În învățământul preuniversitar „finanțarea pe elev", combinată cu învățământul obligatoriu de 13 ani va afecta grav nu doar pregătirea elevilor, dar şi disciplina din şcoli şi licee. Derbedeii nu vor mai putea fi exmatriculați, ceea ce va influența negativ activitatea la catedră a multor profesori, care vor fi obligați să facă la ore mai mult „poliție", nu carte. În plus, nu toată lumea este capabilă sa facă un liceu – la modul serios –, de aceea ar fi nevoie să se pună din nou accentul pe şcolile profesionale, mai ales în condițiile în care în România, datorită plecărilor peste granițe, cu greu mai găseşti meseriaşi. Iar educația reprezintă astăzi o problemă vitală la noi. Practic, (într-un mod extrem de ciudat de altfel) în România nimeni nu se mai ocupă de educație la nivel centralizat. Înainte de decembrie 1989, exista un minister care se numea al „educației şi învățământului". Statul socialist se arăta astfel preocupat de formarea tinerei generații, fără îndoială, în mod schimonosit, conform tiparului stabilit de cârmaci şi de clica de linguşitori. După decembrie 1989, numele ministerului s-a modificat de multe ori. A fost „al învățământului", „al ştiinței", „al tineretului", „al cercetării", dar niciodată nu a mai fost şi „al educației". Deci şcoala nu mai face educație, iar părinții nu mai au timp pentru aşa ceva (şi din păcate mulți au ei înşişi carențe serioase în această privință). Se pare că nu mai avem nevoie de educație şi rezultatele se văd. Violența în şcoli (cea produsă de elevi) este în continuă creştere; s-a ajuns ca elevii să se înjunghie unii pe alții în autobuze, în centrul Capitalei. Şi nimeni nu ia nici o măsură, asta pentru că în mod tacit se consideră că şcoala a pierdut acest rol în societate – acela de a educa. Curios că fenomenul este sesizat de unii care nu sunt implicați direct. Decorați de preşedinte, la 45 de ani de activitate, membrii formației „Phoenix" şi-au oferit disponibilitatea de a ajuta în această privință.

Cu ce se ocupă între timp cei legal abilitați? Inspectorul şcolar general al Capitalei, Stelian Victor Fedorca, a hotărât ca elevii să nu mai primească teme de vacanță. Întrebat fiind de reporterul „Realității TV" dacă în acest caz elevii trebuie să asculte de profesori sau de el, acesta a spus senin: „de mine", deşi recunoaşte că nu pot exista sancțiuni pentru cadrele care nu respectă recomandarea. Nu susțin în nici un fel supraîncărcarea elevilor, dar consider că singur dascălul, care cunoaşte situația, poate lua o decizie în acest sens. Vreau doar să arăt că desconsiderarea corpului profesoral de către autorități nu se realizează doar prin salariile umilitoare, ci şi prin încurajarea, prin diverse metode, a indisciplinei. Se creează în mintea elevilor ideea că profesorul nu este decât un simplu angajat, prost plătit, cu nimic mai bun până la urmă decât oricare dintre ei. Într-o Românie în care politicienii şi VIP-urile din „show-bizz" nu sunt altceva decât anti-modele, tinerii în formare sunt privați de singurele modele reale pe care le-ar putea urma: dascălii lor.

Vedere de pe Centura Politicii

Un an de UE

A trecut un an de când am aderat la Uniunea Europeană. Leafa mea a rămas aceeaşi, aşa că nu am reuşit să ajung măcar până la Russe, ici-şa în Bulgaria. Şi ca mine au fost la fel de fericiți majoritatea românilor. De aceea, pot evalua detaşat binefacerile aderării. Pe mine mă încântă însă cel mai mult când văd politicieni sau gazetărese, la fel de dăştepte, care ne asigură că „am intrat în Europa", că „am ajuns şi noi europeni". Aşa cum tare mă bucur când îi aud pe unii academici că noi, românii, am fi „balcanici", că n-avem ce face, că „aşa-i în Balcani".

Viorel Patrichi

Eu cred că România este mai prost administrată decât Bulgaria, unde chiar se află Munții Balcani. Prin urmare, noi stăm chiar mai rău decât frații „cu ceafă groasă", altfel nu mai pricep de ce mii de concetățeni de-ai noştri s-au dus de Crăciun să-şi rupă gâtul prin Bulgaria, că aici tuşesc dacă rămân. Aşa că mai încet cu... „balcanicii"! Noi vom fi mereu... „mitici" (vă rog, cu accentul pe „mi-"!). Să vedem dacă lucrurile nu stau chiar aşa la un an de UE.

Țara lu Lăzărescu

Nu suport generalizările care-i condamnă pe toți românii la un fel de neantizare spirituală: „treabă românească", „ai văzut români să lucreze ca lumea?", „la români ca la nimenea!", „la români merge şi aşa!"... Dacă administrația este precară, nu trebuie desconsiderată națiunea pe ansamblu. Dacă legile nu se aplică, nu este vinovată populația. A trecut Crăciunul şi totul părea să iasă perfect. Am avut Vanghelion la Romexpo şi Videnion în fața Casei Poporului. Mare noroc pentru Televiziunea Română, care a putut să transmită cele două concerte. Nu mai are importanță că superba voce a lui Tom Jones nu se mai putea desluşi în vacarmul de la Casa Scânteii. Am ajuns să regretăm programele de revelion de pe vremea Mult-Iubitului-şi-Împuşcatului. TVR are alte proiecte cu banii publici, iar cui nu-i place să umble cu telecomanda pe la televiziunile comerciale pe unde erau numai manele. Cum să nu-l admire tot romu pe Guță? „Cine baaate-n noaptea grea / Cu paru la uşa mea, mooo? / Dacă e poliția? / Ce mă fac că iar mă ia, mooo?!" Am trecut şi prin această nouă strategie spirituală şi sper să le-o dăm şi italienilor, spaniolilor, nemților. Să nu ne bucurăm numai noi... Şi vine Crivățul, iar omătul a acoperit toată mizeria, dar nu şi prostia.

Reamintim că Marinelu a trecut prin vara lui 2007 pe la periferiile Bucureştiului şi a văzut munții de gunoaie. Alde Vanghelie aveau alte treburi şi preşedintele a cerut personal unor societăți să care gunoaiele. Scandal! Cum îşi permite? Vrea voturi! Huo! Aşa că Motocicleanu a dat cu ordonanța acum vreo trei luni, un document care-i interzice primarului Capitalei să se ocupe de curățenie în Bucureşti. Fiindcă şi Adrian Videanu tot de Marinelu ține. Aşa se face că oraşul cu şapte primari şi cu alți vreo 20 de viceprimari a rămas sub asediul troienelor. Fiecare a vrut să se implice, dar a acordat prioritate celorlalți. Londra are un singur primar, Roma, New York – la fel. Parisul are şapte primari? N-are! Moscova e condusă de acelaşi primar de peste zece ani, a fost restaurată complet şi niciodată nu a fost sufocată de troiene, ca Bucureştiul. Oamenii aşteaptă că-

tre trei-patru zile pe aeroport să decoleze avioanele şi nimeni nu le explică motivul întârzirilor, nu le oferă un ceai cald pentru că la noi, vorba unui clasic în viaţa politică, „iarna nu-i ca vara!“.

Doctori care refuză să acorde asistenţă unor bolnavi, pacienţi care mor „cu zile“ fiindcă nu ajunge ambulanţa la vreme sau din cauza unor afecţiuni minore, cheflii transportaţi cu Salvarea, „la ocazie“ – toate dau o culoare sumbră, de ţară pierdută într-un ev întunecat. „Soţul meu a murit cu zile. A fost plimbat mai bine de o oră prin oraş de la o secţie la alta a Spitalului Judeţean, exact ca în filmul Moartea Domnului Lăzărescu. În Salvare, medicul a scos un bisturiu, l-a trecut printr-o flacără şi l-a tăiat la gât pe soţul meu, ca pe un porc, apoi a început să-l apese pe piept. Nimeni din urgenţă nu a venit să ne preia. În final, şoferul de pe ambulanţă a strigat brancardierii“, povesteşte Elena Mărcăşoiu de la Râmnicu-Vâlcea. Nimeni nu e vinovat de moartea unui om de 41 de ani. Realitatea bate ficţiunea din film!

Un mare geniu al presei contemporane stătea pe ciuci, ca Gânditoru de la Hamangia şi scria cu racheta de tenis pe nisipul din faţa Casei Scânteii: „În ultimii ani înţeleg şi simt tot mai exact de ce s-a dus Caragiale să moară departe de România“. Drum bun, Savonarola, dar du-te repede, că iar ninge!

Mai tari ca elveţienii

Am trecut într-un an electoral, în care nu ştim dacă Elodia se va întoarce, dar guvernanţii vor arunca pe piaţă bani şi promisiuni fiindcă tentaţia de a conduce România este mai mare ca oricând. Miza este uriaşă – pe măsura paralelor cu care UE ne tot ameninţă, iar noi cotizăm şi aşteptăm.

Aşa cum îi văd eu pe parlamentarii noştri, ei vor face orice ca să nu avem vot uninominal nici la alegerile parlamentare din 2008. Să dea Dumnezeu să mă înşel, iar oamenii Prostănacului să voteze alături de bocii Marinelului pentru ca oamenii să-şi aleagă reprezentanţii din Parlament ca pe primari.

Traian Băsescu a încheiat 2007 cu un gust amar. A pierdut bătălia pentru referendumul votului uninominal şi chiar părea marcat. „Este o lecţie, în primul rând. Din perspectiva propriilor mele aşteptări este un eşec major. În toată campania din 2004, dar şi la cea pentru referendumul din mai 2007, am vorbit despre necesitatea reformării clasei politice“, a spus şeful statului. Eu i-aş sugera să nu uite o clipă că cei patru milioane de români care au votat pentru votul uninominal reprezintă forţa dinamică a electoratului nostru, nucleul lui dur, singurul care contează în evoluţia politică a unei ţări. Dacă peste 83% au votat pentru votul uninominal, eu cred că este un semnal clar şi bătălia nu a fost complet pierdută. Lucru pe care Traian Băsescu l-a înţeles şi l-a exprimat altădată: „Va trebui să gândesc foarte bine. *In extremis*, dacă nu reuşesc să conving partidele politice că cele aproape 4 milioane de voturi care au spus «Da» trebuie luate în cosiderare, nu exclud posibilitatea să declanşez un nou referendum“, a spus Traian Băsescu.

„Şi o să vă spun un lucru: nu este vorba de o ambiţie“, a adăugat şeful statului. Cât timp va fi consecvent, mulţi români vor fi alături de el, altfel va pierde totul.

Adică de ce-ar trebui să vină elveţienii să-i înveţe pe plăvanii noştri din Parlament ce rol are un referendum? Ei nu se pricep? N-avem noi destui jurişti oneşti acolo? Avem. Profesorul Wolf Linder de la Universitatea din Berna a venit la Bucureşti să ne arate cum se construieşte mereu democraţia elveţiană pe baza consultării populare. „Referendumurile la noi pot fi făcute după orice lege votată de Parlament. Nici o lege nu intră în vigoare până când nu trece termenul de 90 de zile în care poporul elveţian poate fi chemat să se pronunţe asupra oportunităţii ei. Acest lucru îi face, pe de-o parte, pe parlamentari să fie mai atenţi la legile pe care le adoptă – ştiind că legea poate fi sancţionată de popor la referendum – şi, pe de altă parte, îi face pe cetăţeni să participe la luarea deciziilor. La referendumurile organizate în Elveţia nu există prag de participare, ci funcţionează sistemul potrivit căruia cine se opune unei iniţiative trebuie să arate acest lucru“, a declarat profesorul Linder. El a criticat, voalat, sistemul românesc, referindu-se mai degrabă la cel italian care este, în privinţa condiţiei de participare, similar cu cel al statului român. „Nu mi se pare normal ca oamenii care, în loc să meargă să voteze, au preferat să facă o baie în mare sau să se odihnească, să conteze. Cei care

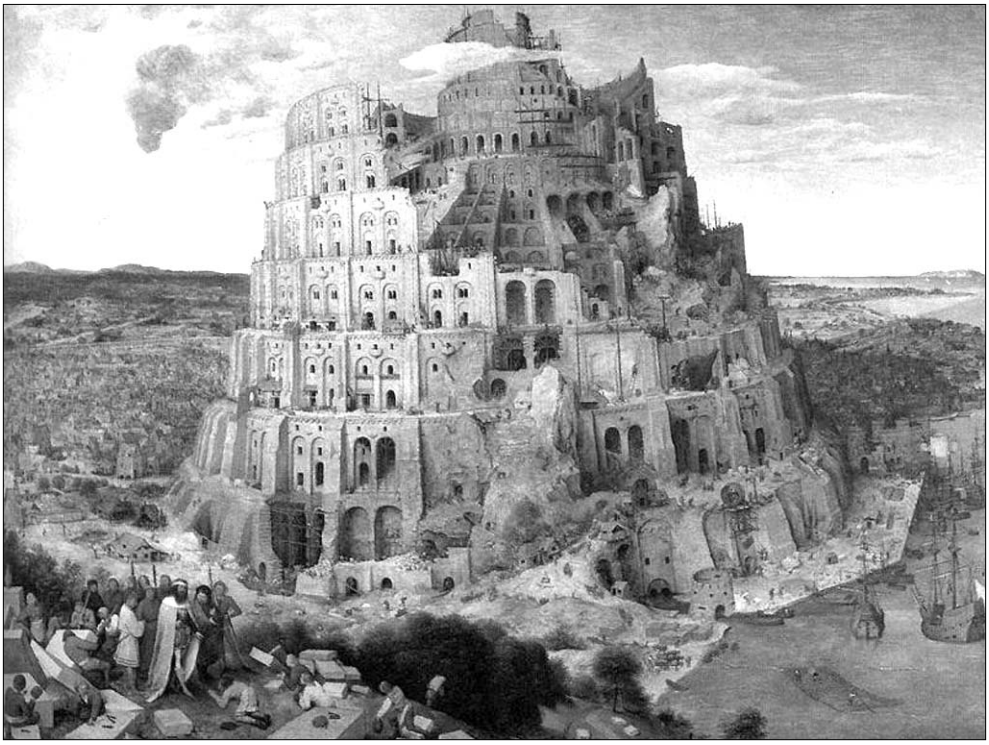

nu au votat nu contează, iar decizia luată de majoritatea celor prezenți trebuie asumată de stat ca fiind opțiunea poporului", a spus Linder, care a dezaprobat faptul că „se vorbește mult despre ce ar fi votat cei care nu au venit la vot, dacă ar fi ales să se prezinte. Nu votezi, nu contezi", a conchis Linder. Se-aude, dom' Pârvulescu?

Dacă vor fi rezultate concrete în lupta contra corupției în acest an, România va scăpa de spectrul clauzei de la Bruxelles pe domeniul Justiției. Este şi ultima şansă pentru Traian Băsescu să mai apară în 2009 în fața electoratului cu pretenția că va omorî balaurul cu douăsprezece capete. Dacă Adrian Năstase şi toată gaşca priboilor vor ajunge în fața judecătorilor, atunci mai poate spera.

Cozmâncă, lele care-ai fost...

Estimp, Împăratu-de-Mătase amenință că îi dă în judecată pe toți cei care mai pomenesc de mătuşa Tamara, de parcă ar fi mătuşă-mea. Şi se scoboară de la Botoşăni însuşi Octav Cozmâncă, acest Emil Bobu al lui Tataie: „Decât să fiu într-un partid «reformat» condus de Geoană, Dragnea şi de aşa-zisul grup de la Cluj, care are perspectivă să facă sub 20% la alegerile viitoare, mai bine rămân într-un PSD condus de Ion Iliescu, dar cu 30-40%. Au ajuns la conducerea PSD oameni fără valoare, care nu au demonstrat calități politice şi care, practic, au contribuții neînsemnate pentru acesta. Unii erau la congresul din aprilie 2005 în partid numai de 1-2 ani, iar alții de câteva luni de zile. Iar rezultatele congresului din 2005 se văd astăzi", afirmă Octav Cozmâncă. Lupii de la Cluj se revoltă contra miticilor lui Mircea Geoană. „Rezultatul alegerilor europarlamentare ni-l asumăm şi vom face să fie mai bune. Noi nu o să facem «ciocu' mic», şi o să discutăm, democratic, în partid. Domnul Cozmâncă nu a avut nicidată Clujul şi Ardealul la inimă şi, oricum, la alegerile locale din 2004 a fost foarte activ ca Ioan Rus, candidatul PSD la Primărie, să nu prindă la electorat", a declarat Vasile Puşcaş.

„Președintele o dorește pe Ana Consânzeana"

După ce l-a insultat copios în campaniile electorale din 2007, Norica Nicolai a ajuns la mâna președintelui care trebuia să-i aprobe numirea pe postul de şefă a Justiției. Norica mi-a plăcut multă vreme pentru stilul ei direct. Până la episo-

dul cu nepoata care a votat în locul ei la Senat. În orice caz, Norica este o copcă înainte, comparativ cu Tudorel de la Purcica (a se citi Justiție). Adrian Cioroianu a aşteptat aproape o lună şi jumătate pentru ca Marinelu să semneze decretul de numire. Şi multă dreptate a avut în acel caz.

Tata era un țăran cu trei clase din Crăieşti. Eram copii mulți prin ograda lui şi făceam destule pozne. Noi râdeam şi țopăiam chiar şi la masă, iar atunci se ştia că Maica Domnului stă în genunchi şi se roagă. Prima formă de avertisment că trebuia să fii cuminte măcar la masă era o poreclă pe care tata, trudit cum era, ți-o lipea perfect. Poreclă care devenea imediat subiect de râs pentru ceilalți frați mai mari sau mai mici. După care, dacă totuşi continuai, te trezeai cu două degete peste ceafă: nu trebuia mai mult. Ce face Traian Băsescu acum cu supuşii şi adversarii obraznici seamănă foarte mult cu momentele – rare – în care tata se înfuria şi ne poreclea. Nu cred că avem un politician în istorie cu un asemenea talent de a lipi porecle atât de expresive pentru cei care sar calul. Omul surprinde şi momentele politicianiste prin tuşe groase, țărăneşti şi cine are simțul umorului ştie să şi râdă. Vai, ce mocofan! ar spune cei cu nasuri aşa de subțiri. Să ne amintim de momentul în care Marinelu îi avertiza pe cei din Partidu lu Mucles să nu vină după ce au susținut moțiunea de cenzură şi să zgârie cu unghiuțele la poarta de la Cotroceni pentru funcția de prim ministru. Este aici o imaginație foarte plastică şi extrem de spontană, punctul forte, care explică şi simpatia publică față de Traian Băsescu. Era suficient dacă nu explicita metafora, dar el revine mai târziu, cu alt prilej: „Replica mea (despre zgâriatul cu unghiuțele în poarta Cotroceniului – n.n.) s-a adresat în primul rând veşnicului prim-ministru Geoană, pentru că el se vedea prim-ministru înainte de alegerile din 2004, el se vede prim-ministru continuu“, a spus Traian Băsescu. În loc să tacă, Prostănacu a ripostat imediat: „Domnul Băsescu nu a învățat nimic din cea mai importantă lecție a acestui referendum, şi anume că în democrație poporul îşi alege conducătorii. Vremea în care un singur om decidea tot ce mişcă în țară a apus de mult. Nu pot să-i spun domnului Băsescu decât că ne vedem la alegeri în 2008 şi 2009. Va veni şi vremea schimbării, iar poporul va decide cine sunt conducătorii“. Şi atunci, câtă dreptate are Vasile Blaga: „De ce să nu folosim vectorul Traian Băsescu?“ Iar când eşti prost, la ce-ți mai foloseşte ironia. Iete ce zicea olandezu zburător Marean van Ghelle:

„Momentan, preşedintele s-a exprimat şi aşteptăm pe dânsul să vedem ce crede, dacă o doreşte pe Elodia, dacă o doreşte pe Ana Consânzeana. El a spus că nu va pune prim-ministru un om de la PSD, deci atunci noi îl aşteptăm, noi nu putem face altceva decât opoziție şi să îi dăm jos pe miniştrii incapabili. În PSD este nevoie de o analiză punctuală, din punct de vedere organizatoric, să vedem ce avem în vedere pentru viitoarea campanie. Nicidecum excluderi, nicidecum congres, şi nicidecum declarații... pe care îi vedem pe unii după 20 de ani că apar din anumite cimitire şi vor să revină în politica românească“. Adică, bag samă, din cimitirul de la Botoşani iese mâna lungă a lui Cozmâncă.

Chiar dacă au înregistrat rezultate bune în alegeri, Partidul Democrat şi Partidul Liberal Democrat au dispărut şi s-a născut Partidul Democrat Liberal. Adversarii susțin că totul s-a făcut la presiunea lui Traian Băsescu, deşi Valeriu Stoica lansase ideea fuziunii cu multă vreme în urmă.

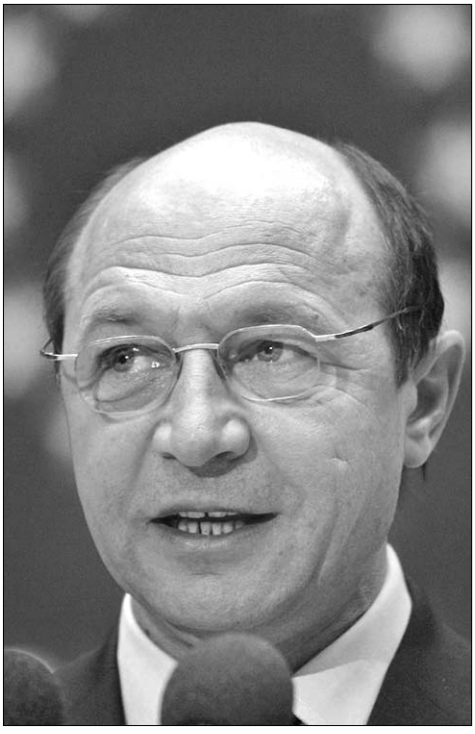

Partidul Social Democrat trece din nou prin frământări, după ce Ioan Rus a anunțat retragerea din fruntea organizației de la Cluj. Ministrul Cristian Adomniței a lansat spre dezbatere publică legile învățământului. Mircea Geoană îl acuză de „frivolitate politică", fiindcă legile propuse ar fi „şchioape şi incomplete". Prezent la eveniment, preşedintele Traian Băsescu a criticat sever proiectele ministrului Adomniței, apreciind că textul are până şi grave erori de exprimare şi dezacorduri gramaticale jenante. Toate „scrise de aceeaşi mână". „Ce să le mai cerem copiilor?", a întrebat retoric preşedintele. Călin Popescu-Tăriceanu i-a reproşat ministrului Adomniței că nu a luat măsuri pentru combaterea corupției profesorilor care dau meditații.

Laszlo Tökés a primit bani din Ungaria

Centrul de Monitorizare şi Combatere a Antisemitismului i-a scris ministrului Sănătății că Institutul de Diabet, Nutriție şi Boli Metabolice „prof. dr. Nicolae Paulescu" nu mai poate purta numele unei personalități anti-semite. După ce Premiul Nobel pentru insulina descoperită de Paulescu a fost decernat unor canadieni, acum, profesorul este acuzat de antisemitism şi urmează să fie nedreptățit din nou. Anii 1950 se întorc pe furiş în România.

Bucurii mari ne pregăteşte şi Laszlo Tökes, alesul țăranilor din Vinderei-Vaslui şi din Călăraşi, unde nu există picior de ungur şi pe unde nici episcopul n-a avut vreun coşmar să treacă. Până când autoritățile de la Bucureşti vor pricepe cum de s-a făcut Laszlo europarlamentar pe voturile unor români prăpădiți, episcopul a plecat într-o binemeritată vacanță prin Australia, de unde l-a amenințat pe Traian Băsescu că va face în Harghita-Covasna ce-au făcut albanezii în Kosovo. Dar nu uită să-i ceară ca să intervină pe lângă parlamentarii PD-L să accepte intrarea lui în Partidul Popular European.

Aşa se face că Fodor Imre, preşedintele Consiliului Național Secuiesc, a spus recent că provincia Kosovo este un exemplu ce trebuie urmat fiindcă „dreptul de autodeterminare al popoarelor nu poate fi împiedicat". Numai că poporul maghiar este „autodeterminat" în Ungaria, nu se poate „autodetermina" oriunde se formează aleatoriu o altă colonie pe Glob.

Întrebat de ziarul „Népszabadság", Kelemen Hunor, şeful de campanie al UDMR, a declarat că, după informațiile pe care le deține, autoguvernările şi oamenii politici ai Fidesz l-au sprijinit pe Tökés nu numai moral, ci şi material. László Tökés a negat însă că ar fi primit fonduri din Ungaria. Cu toate acestea, episcopul a recunoscut, la sărbătorirea organizată la 1 decembrie la Budapesta de Fidesz şi alte organizații civile, că nu ar fi câştigat fără participarea lui Viktor Orbán, preşedintele partidului, la campania lui.

Năstase, pe meterezele blogului

Aflăm cu deplină satisfacție că Mihail Vlasov din Iaşi a fost ales preşedintele Camerei Naționale de Comerț. Este o mare realizare pentru socrul lui Troacă şi sigur că ginerele nu are nici un amestec. Presa de la Iaşi susține că Vlasov ar fi având cazier de puşcăriaş, că este urmaşul unei familii de găgăuzi din Basarabia, dar parcă poți să bagi mâna-n foc? Imediat ce s-a instalat în fotoliul de la Bucureşti, socrul lui Troacă a avut o grijă irepresibilă: l-a dat afară pe Mircea Druc, fostul prim ministru de la Chişinău, care ocupa acolo un post de consilier pe lângă Victor Babiuc. Unionistul Mircea Druc a fost concediat din Ministerul Afacerilor Externe, pe când Adrian Năstase era şeful Guvernului de la Bucureşti. Acum, nu are nici drepturi elementare de pensionar fiindcă alde Voronin nu recunosc drepturile unui român care nu a solicitat niciodată cetățenia Republicii Molotov şi nici nu are de gând s-o facă. Aşa ştim să-i prețuim pe cei care au însemnat ceva pentru întregul spațiu românesc. Nu le acordăm măcar un loc de muncă. Mai repede primeşte cetățenia română un chinez, decât un român din Basarabia, deşi omul nu are nici o vină că Stalin şi coloana a V-a i-au confiscat cetățenia de drept.

Şi fiindcă veni vorba, l-am auzit pe Traian Băsescu dispus să condamne pactul Molotov-Ribbentrop. Ideea nu este rea, dar nu e nouă. Odiosul document a fost condamnat de către Parlamentul de la Bucureşti încă din 1991.

Adrian Năstase trage de pe blogul lui spre Marinelu şi îi aduce aminte că făcea parte din

Guvern în 1991 când Parlamentul a condamnat Pactul Ribbentrop-Molotov.

„În numele poporului roman, Parlamentul condamnă acest pact ca fiind ab initio nul şi neavenit. Tot astfel trebuie să fie considerată şi consecinţa directă a acestor înţelegeri secrete dintre Stalin şi Hitler", scrie în „Declaraţia privind Pactul Ribbentrop – Molotov şi consecinţele acestuia pentru ţara noastră", adoptată de forul legislativ la 24 iunie 1991. Mai mult, ea a fost publicata trei zile mai tarziu si in Monitorul Oficial, aminteşte Adrian Năstase, că era pe cai. După care îl critică pe Traian Băsescu fiindcă acesta ar fi pus în pericol statul român. Să mai amintim oare de tratatele semnate de Partidu lu Mucles(FSN-FDSN-PDSR-PSD) cu URSS şi apoi cu Federaţia Rusă? Discuţia e lungă şi ar fi de preferat o lege care să acorde automat cetăţenia română tuturor basarabenilor fiindcă Stalin nu i-a întrebat dacă acceptă să renunţe la ea. Asta trebuie făcut. Să vedem care parlamentari votează contra.

Oamenii lui Vladimir Voronin au dispus să expulzeze din Republica Molotov patru preoţi români şi o măicuţă. Fostul general de miliţie vrea să împingă războiul contra României până la limita absurdului din epoca stalinistă.

Cum să ne mai lăudăm cu ce nu facem sau cu ce am ratat din prostie? Parlamentul sârb a adoptat la sfârşitul anului o rezoluţie prin care anunţă că va renunţa la aderarea la Uniunea Europeană şi la NATO dacă unele ţări-membre vor recunoaşte independenţa provinciei Kosovo. Aşa se manifestă patriotismul politicienilor, în situaţii-limită pentru ţara lor. Şi ca să ne ajungă, Mohammed El Baradei, directorul Agenţiei Internaţionale pentru Energie Atomică, anunţă că teroriştii Al-Qaida ar putea să ia material radioactiv din Ucraina sau din România şi să provoace atentate prin ţările civilizate. Sigur, asasinarea lui Benazir Bhutto este un moment dramatic pentru lumea contemporană, deşi este limpede că preşedintele Musharaf s-a implicat. Să fi fost Baradei atât de impresionat de moartea doamnei Bhutto, încât să atace o ţară din Uniunea Europeană şi din NATO? Dar dacă el are dreptate şi materialul radioactiv provine din Transnistria?

Părintele Ioanichie Bălan a adormit în Domnul

Horia Brad

Bărbat din stirpea aleasă a „soldaților“ lui Hristos, Părintele Ioanichie respira prin toți porii forță duhovnicească şi blândețe. Chipul său, parcă descoperit din piatră cu dalta divină, şi cuvântul său tranşant te intimidau dacă nu-l cunoşteai. Dar, pe măsură ce pătrundeai înțelesul adânc al vorbelor sale, te învăluia o blândețe asemeni unei seri de vară târzie. Părintele era un moldovean sfătos pe care ştiința înaltă de carte nu-l clintise o iotă din plămada sa de țăran. N-a făcut niciodată figură de profesor pedant, ci, mai ales în ultimii ani, părea un bunic care ți-l aduce aevea de mînă pe Hristos lângă tine. Împreună cu Părintele Cleopa Ilie, era stâlp de foc al Bisericii în creierul munților Neamțului. De aceea a fost iubit de mii de români, care luau drumul Sihăstriei dacă nu să i se spovedească, măcar să-l vadă şi să-i ceară cuvânt de folos. În ultimul timp, Avva Ioanichie nu i-a mai putut primi. Îl lovise o boală grea, Dumnezeu făcând din sfinția sa vasul în care a mai ars din păcatele noastre, ale tuturor.

Pr. Ioan Pintea (dreapta), în vizită la Părintele Ioanichie

O viață pentru Hristos

Se cuvine ca fiecare creştin să cunoască viața acestui vrednic slujitor al Domnului, spre pildă. S-a născut la 10 februarie 1930, în Stănița, județul Neamț, primind la Botez numele de Ioan. Părinții s-au gândit să-l formeze într-o meserie bănoasă şi l-au trimis la Liceul Comercial din Roman, pe care l-a absolvit în 1949. Dar tânărul Ioan era cuprins de dorul pentru Împăratul vieții veşnice, căruia, ascultându-i îndemnul: „dacă vrea cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-şi ia crucea şi să-Mi urmeze Mie“ (Matei 16, 24), I s-a dedicat, intrând în mănăstirea Sihăstria la vârsta de 19 ani. A fost tuns în monahism şi a urmat Institutul Teologic Universitar din Bucureşti (1971 – 1975), apoi a fost hirotonit ieromonah (1979), opt ani mai târziu – hirotesit protosinghel, iar în anul 1992 a devenit arhimandrit. Şi-a înmulți talanții de la Domnul, împletind armonios slujirea în altar cu lucrarea scriitoricească. A scris cărți fundamentale pentru ortodoxie, care au fost traduse în mai multe limbi: *Patericul românesc* (Bucureşti, 1980), *Vetre de sihăstrie românească* (Bucureşti, 1981), *Convorbiri duhovniceşti* (vol. I, Ed. Episcopiei Romanului, 1984; vol. II, aceeaşi editură, 1988), *Mărturii româneşti la locurile Sfinte* (Ed. Episcopiei Romanului 1986), *Călăuză ortodoxă*

Fotografii: Pr. Ioan Pintea

în biserică (Iaşi, 1992), *Călăuză ortodoxă în familie* (Iaşi, 1993), *Rânduiala Sfintei Spovedanii şi a Sfintei împărtăşanii* (Iaşi, 1993), *Părintele Paisie duhovnicul* (Iaşi, 1993), *Părintele Cleopa duhovnicul* (Iaşi, 1994), *Convorbiri cu teologi ortodocşi străini* (Iaşi, 1994).

Părintele Ioanichie avea şi darul de a predica pe înțelesul tuturor, convingător şi cald. Şi-a ascuns acest dar până când, din porunca stareţului său, Părintele Cleopa Ilie, a fost nevoit să iasă dinaintea credincioşilor. Ani mulți după aceia, a încălzit sfletele creştinilor la flacăra dumnezeieştii învățături, dovedindu-se un mărturisitor netemător, deşi era în vremea comunismului. Însă, nici o izbândă, nici o dovadă de dragoste de la credincioşi nu l-au scos din smerenie. A trăit şi a plecat dintre noi cu aceeaşi modestie proprie adevăraților călugări.

Părintele Ioanichie a fost înmormântat sâmbătă, 24 noiembrie, la mănăstirea Sihăstria, cu o slujbă oficiată de un sobor de preoți în frunte cu trei ierarhi: PS Casian, episcopul Dunării de Jos, PS Calinic Botoşaneanul, episcop-vicar al Arhiepiscopiei Iaşilor, şi de PS Ioachim Bacăoanul, arhiereu vicar al Episcopiei Romanului.

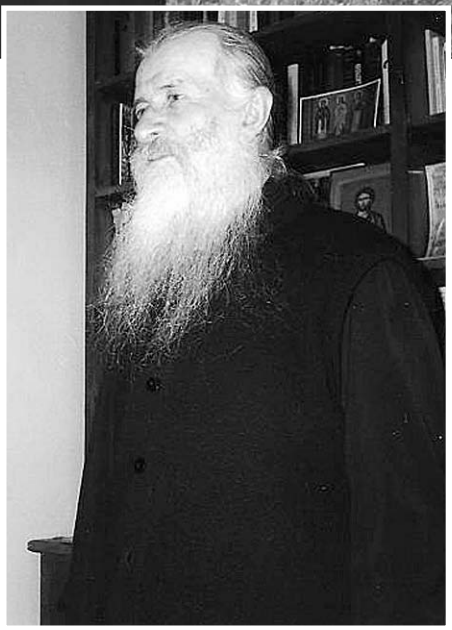

Prea Fericitul Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, care l-a cunoscut bine, şi-a exprimat tristeţea pentru trecerea Părintelui Ioanichie la cele veşnice, într-o scrisoare adresată obştii de la Sihăstria.

Veşnică să-i fie pomenirea din neam în neam!

L-am cunoscut pe Părintele Ioanichie

După o lungă şi grea suferinţă, cruce şi încercare, la 22 noiembrie 2007, Părintele Arhimandrit Ioanichie Bălan a trecut la cele veşnice. Avea 77 de ani. A fost înmormântat la 24 noiembrie, la Mănăstirea Sihăstria – Neamţ. La prohodire şi slujba de înhumare, am participat şi noi, alături de foarte mulţi slujitori ai altarului bisericesc străbun şi ai cinulului călugăresc, precum şi de mulţi fii duhovniceşti şi ucenici, cunoscuţi ori apropiaţi!

Stelian Gomboş

În iureşul acelor zile dintre moartea şi înmormântarea sa, am constatat cu oarecare srângere de inimă că nu este uşor să vorbeşti ori să scrii despre Părintele Ioanichie, chiar dacă l-ai cunoscut de o oarecare vreme, cum e cazul sus-semnatului, adică de numai 21 de ani. Părintele Arhimandrit Ioanichie s-a conturat şi s-a identificat în mintea şi în inima noastră, prin câteva trăsături şi calităţi distincte. În primul rând, prin caracterul, onoarea şi demnitatea părintelui; după aceea, prin cultura teologic-duhovnicească şi nu numai; apoi, prin luciditatea şi spiritul său critic – însoţit însă de foarte multă înţelegere; pe urmă, spiritul de disciplină, de rigoare academică, doctrinară, liturgică şi canonică revelată cu fiecare slujire a sa ori cu fiecare predică sau cuvântare (susţinute coerent şi elevat în diferite împrejurări); prin comportamentul său, prin felul de a se raporta la semenii săi, la fiecare în parte într-un mod deosebit şi unic, fiind foarte respectuos, accesibil şi deschis... Părintele Ioanichie Bălan a mai avut şi calitatea de a fi un om de o sinceritate, o discreţie şi o modestie puţin întâlnite, calităţi care mi-au inspirat foarte multă încredere, confort sufletesc şi dragoste faţă de sfinţia sa.

Fiecare întâlnire cu Părintele Ioanichie a fost un prilej de mare înălţare sufletească şi de sărbătoare. Ar fi nedrept ca un om ca sfinţia sa să fie uitat prea repede, aşa cum se întâmplă în lumea românească, de-o bucată de timp, cu toate valorile autentice.

Părintele Ioanichie face parte din rândul acelor mari duhovnici ai Ortodoxiei, pe care noi nu-i numim sfinţi, căci ne temem de asta, dar care au fost ca nişte sfinţi pentru noi. Aşa i-am simţit, aşa i-am perceput. Fiindcă i-am văzut împlinind sub ochii noştri Evanghelia, pentru că ne-au învăţat creştinismul practic prin exemplul personal: au flămânzit ca să sature pe cei flămânzi, au privegheat ca să se odihnească cei osteniţi, au pătimit ca să ia mângâiere cei întristaţi, s-au sacrificat ca să trăiască ceilalţi. Bunul Dumnezeu să-l odihnească cu sfinţii pe Părintele Ioanichie Bălan – cel care a ajuns acum alături de marii săi îndrumători, slujitori şi înaintaşi, iar pentru rugăciunile lui să ne miluiască şi să ne mântuiască şi pe noi toţi. Amin!

Ne simţim împliniţi şi onoraţi pentru faptul că am avut fericitul prilej şi marea şansă de a-l cunoaşte pe Părintele Ioanichie, având nădejdea că vom şti să ne cinstim înaintaşii, potrivit meritelor şi vredniciilor fiecăruia. Căci ce este nobil rămâne, iar ce este ieftin, apune.

Dumnezeu să-l ierte şi să-l odihnească! Veşnică să-i fie pomenirea! Amin!

Inedit

Părintele N. Steinhardt îi răspunde părintelui Ioanichie Bălan

Părintele Ioan Pintea ne-a pus la dispoziție, pentru acest grupaj dedicat părintelui Ioanichie Bălan, extrase din corespondența pe care marele duhovnic a avut-o cu monahul Nicolae Steinhardt, de la Rohia, un alt mare trăitor şi cărturar ortodox. Părintele Ioanichie a vrut să afle părerea monahului Nicolae în anumite chestiuni şi i-a pus mai multe întrebări. Redăm mai jos pasajele, în premieră, răspunsurile părintelui Nicolae. Mai înainte, însă, îi mulțumim în chip deosebit părintelui şi scriitorului Ioan Pintea, pentru bunăvoința de a ne fi încredințat aceste texte.

Prea Cuviosul Părinte Ierom. Ioanichie Bălan mi-a făcut osebita cinste să-mi pună 26 întrebări în legătură cu problemele specifice vieții monahale şi ortodoxiei româneşti. Multe dintre ele presupun o experiență îndelungată a călugăriei, care îmi lipseşte; de asemenea date, informații, documentații de care nu dispun. Cer de aceea îngăduința *de a nu da răspuns tuturor întrebărilor*, în ordinea lor numerică, ci pe sărite, în mod slobod, ba şi ocolind unele (pentru care mă paşte gîndul că nu aş putea găsi decît răspunsuri convenționale ori repeta lucruri ce s-au mai spus), şi chiar introducînd altele nemenționate în chestionar însă mie unuia vădindu-se drept importante.

Cîtorva mă simt în stare a le cumpăni scurte răspunsuri care nu implică decît precizia şi sinceritatea.

Vocația monahală

M-au îndemnat să îmbrățişez viața monahală: harul Domnului, conştiința păcatelor săvîrşite şi a netrebniciei vieții pe care am trăit-o – cea dintîi şi mai de seamă consecință a cunoaşterii lui Hristos aceasta îmi pare a fi: ni se deschid ochii asupra propriei noastre nimicnicii, dobîndim facultatea de a ne vedea din afară (şi a ne înfiora), aşa cum ne privesc şi *ceilalți* (vorba lui Sartre), ne putem însuşi neşovăitor şi nereticent versetul 22 al psalmului 72: „Că eram fără de minte şi nu ştiam; ca un dobitoc eram înaintea Ta“ –, dorința ispăşirii (ori măcar a unei îndreptări) şi – de ce n-aş recunoaşte-o? – experiența anilor de închisoare (au fost pentru mine un eveniment existențial cutremurător) – datorită cărora am putut lua contact nemijlocit cu realitatea vieții, cu ceea ce se pricepe ea a deveni cînd se leapădă de măşti, artificii, decoruri şi sulemeneli.

Dar vocația mea călugărească e poate mult mai veche, se confundă de fapt cu vocația mea creştină, mai întîi sub forma unui *mysterium fascinosum* în anii copilăriei din comuna Pantelimon de lîngă Bucureşti şi-n anii de şcoală, apoi ca *mysterium tremendum*, următor anilor de viață irosită şi perioadei de detenție cînd, brusc şi brutal, realitatea mi s-a manifestat, iar chemarea lui Hristos mi s-a făcut auzită nu mai puțin urgentă şi inexorabilă decît goarna mobilizării.

Mănăstiri, călugări, mireni

Mănăstirile Cozia (recunoştință Părintelui Stareț Gamaliel Vaida şi tînărului pe atunci ucenic Iustin Marchiş, fratelui Ioan, maicii Paraschiva), Văratec (recunoştință blîndului Părinte Calinic Prisăcaru), Plumbuita şi Antim (recunoştință Prea Cuvioşilor Sofian Boghiu, Paulin Lecca şi Benedict

Ghiuş, precum şi mirenilor Viorica Constantinide, Virgil Cândea şi Paul Simionescu: m-au însoţit, m-au sprijinit, m-au călăuzit pe calea spre fericire), Rohia (unde mi s-a părut a fi găsit loc de păşune şi apa odihnei – recunoştinţă lui Constantin Noica: aflîndu-o, la mine nezăbavnic s-a gîndit).

Mănăstiri şi mănăstiri

Tare mă tem că în multe cazuri oscilează între al cooperativelor agricole de producţie şi al şantierelor de construcţii. *Labor*, desigur, dar în alt duh decît al febrilităţii mundane. Sunt şi excepţii, mă tem însă (mai abitir) că se cade în extrema cealaltă, a bigotismului strîmt şi al tipicului literal neînsufleţit de foc lăuntric. Iar un asemenea tipic (are drept mumă ţărîna şi drept strămoaşă uscăciunea) neîndoielnic că e o ipostază a încremenirii.

(Atenţie la mănăstirile monumente de artă şi monumente istorice: să nu se prefacă în simple puncte turistice şi centre muzeistice!)

Lenea e un viciu şi un rău, dar bun lucru este să răsară în lumea aceasta contemporană şi cîte un locşor (măcar în cuprinsul mănăstirilor) unde viaţa să nu se desfăşoare sub semnul grabei, iureşului, taylorismului, supraproducţiei, folosirii fiecărei nanosecunde, unde să existe nitel timp pentru visare, meditaţie, neutilitarism, netensiune nervoasă şi cerebrală, nitică bucurie de a trăi şi a contempla şi a da mulţămită lui Dumnezeu că ne-a învrednicit (şi menit!) să cunoaştem, odată cu El, fericirea fără pereche a fiinţării!

Cum se poate schimba în bine viaţa monahală?

Printr-o revoluţie (duhovnicească) asemănătoare celei din Franţa secolului XVII (despre care au scris atît de frumos Sainte-Beuve şi Henri Bremond) ori isihasmului din Moldova şi Muntenia veacurilor XVII–XVIII şi care l-a atras la noi pe Paisie Velicicovschi.

Miezonoptica – „ceasul nostru de singurătate şi solemnitate“

Momentul cel mai frumos al vieţii mănăstireşti – şi acel cu adevărat propriu ei – îl simt a fi al miezonopticii. Dulceaţa Sfintei Liturghii o putem gusta în orice biserică, de mănăstire sau de mir. Miezonoptica însă e bucuria, taina şi centrul orariului călugăresc. E apanajul nostru, ceasul nostru de Singurătate şi Solemnitate, acela cînd ne simţim cu adevărat de strajă şi de veghe.

N-am lipsit de la miezonoptică decît din pricină de boală.

Rohia – „Loc de păşune şi apa odihnei“

Rohia e situată într-o zonă care duce lipsă de mănăstiri. Aceea de la Nicula (judeţul Cluj) şi cele din judeţele Bihor şi Arad sunt departe pentru maramureşeni. Dar poate că oamenii vin des şi în număr deajuns de mare aici pentru că îi atrage pitorescul aşezării şi pentru că desprind în micuţul aşezămînt (cîntat şi pomenit în versurile şi cuvîntările sale de Ioan Alexandru) o rîvnă spre curăţie, o simplicitate, o luare a lucrurilor în serios (care nu atrage după sine scorţoşenia), o tonalitate (aş zice) firească şi bonomă şi dau de oameni – pe măsura posibilităţilor – ospitalieri, pentru care vizitatorii, oaspeţii, pelerinii poartă în mod egalitar şi fără nici o excepţie chip îngeresc.

Poporul care iubeşte mănăstirile

Cum să nu le iubească? Într-însele s-a refugiat Viaţa, în lume a rămas automatismul.

Pelerinajul

E un spectacol extraordinar. Pe un orăşean ca mine m-a dat gata. Vin pe jos, cîntînd, purtînd poveri (daruri, pomeni, prinoase) de la distanţe numărate nu o dată în zeci de kilometri. Nu dorm. Ocupă Biserica (precum contestatarii teatrele şi monumentele Parisului în mai 1968) şi, pe rînd, o înconjoară toată noaptea cîntînd imnuri, cântări, rugăciuni, acatiste. E o procesiune cu totul neprofană de lumînări, voci, umbre şi suflete care-i *exact opusul* nopţii Walpurgiei.

La marile sărbători, la hram (la Rohia sunt două: Adormirea Maicii Domnului şi Izvorul Tămăduirii, acesta din urmă pentru paraclis), mănăstirea e luată cu asalt. Densitatea vremelnicii populaţii e, cred, în medie, de cinci oameni pe metru pătrat. Mărturisesc că mă simt uimit, bucuros, dar

şi sufocat, pironit, parcă topit în masa de oameni ca bucăţica de zahăr în paharul de apă (cum sună una din metaforele preferate ale existenţialiştilor): dispar într-un soi de antinirvană.

Exemplul monahilor şi „Casa de sticlă“

Răspunderea cea mare (şi teribilă) vine de la exemplul pe care îl dăm, îl oferim. Orice mănăstire e *o casă de sticlă*, se vede tot ce se petrece într-însa; e o vitrină, toţi se opresc în dreptul ei şi o cercetează cu ochi atenţi (operaţie analoagă „măturării“ ecranului de către fascicolul luminos la televiziune). Nu frumuseţea slujbelor ori calitatea corului, nu adîncimea ori strălucirea predicilor, nu mulţimea şi subtilitatea cunoştinţelor teologice ale clericilor, nu vastitatea bibliotecilor, nu fastul ori forfota ori înţelepciunea îndemnurilor duhovniceşti pot chezăşui prestigiul unui aşezămînt religios ori isca devotamentul credincioşilor. Ci numai exemplul unei trăiri mai presus de orice bănuieli, bîrfe, invidii, deziluzii, oftaturi resemnate, scuturări de umeri: ce-ai vrea? oameni sunt şi ei! Alături de Sf. Scriptură, de Psaltire, de Minee şi Ceaslov, alături şi nu mai prejos va să stea pentru orice obşte călugărească nuvela lui Ioan Slavici, *Popa Tanda*. Iată călăuza cea mai utilă, aplicarea căreia nu poate da greş.

Exemplul, oricît de mărunt, dar ferm, vizibil, categoric. Şi să se poată constata că monahul nu e simplu om, ci om rîvnitor a fi supra-om, nu în sensul lui Nietzsche ci al învăţăturii lui Hristos, care şi ea se adresează nu eu-lui ci supra eu-lui nostru (*overself*, zic englezii).

Viaţa monahală la Rohia

Mai intensă decît în Muntenia sau Oltenia. Temeinică, echilibrată, fără slăbiciuni şi fără exagerări şi extravaganţe. Serioasă, caldă „aşezată“. Mai mare dragul.

Maramureşenii şi mănăstirile din Moldova

Maramureşenii se duc în pelerinaj la mănăstirile moldovene deoarece, probabil, găsesc acolo o evlavie de acelaşi soi ca a lor, cît priveşte seriozitatea şi tăria. Sunt forme, obiceiuri şi tabieturi diferite. Rigorismul moldovenesc le este străin, esenţele sunt însă comune.

Textul „Vocaţia monahală“

Vi-l trimit alăturat. Bucurie şi onoare ar fi pentru mine să-l aflu republicat în *Convorbiri duhovniceşti*. Mare bucurie, neaşteptată onoare.

Despre cartea de predici „Cuvinte de credinţă“

Aş dori să mă învrednicească Dumnezeu cu viaţă şi sănătate să-mi pot vedea predicile şi articolele publicate în reviste teologice adunate într-un mic volum cu titlul *Cuvinte de credinţă*, care să vădească singurele două porniri bune ale firii mele: iubirea de Hristos şi dragostea pentru neamul românesc.

Împlinirea cea mare

N-am realizat, vai mie, mare lucru. Mi-am disciplinat oarecum trupul şi gîndurile, am dat cîteva dovezi de smerenie (fără însemnătate însă nu zadarnice pentru un fost copil răsfăţat ca mine), m-am şi maturizat (mai bine mai tîrziu decît niciodată). Realizarea mea cea mare e că sunt creştin, sunt monah, sunt la Rohia (şi gîndul mi se îndreaptă din nou cu drag către Constantin Noica: lui îi datorează atît de mult naşterea mea de-a doua (botezul), de-a treia (tunderea în monahism), sunt bibliotecarul mănăstirii, îmi este dat să mă pot ruga lui Hristos, să fiu fericit că o pot face. *Et in Arcadia ego!*

Ţărani şi călugări

Între ţărani şi călugări am constatat că există o prietenie perfectă şi spontană! De ce? E un mister. Poate fiindcă trăiesc şi unii şi alţii în afara „artificiilor“. E mai mult decît o prietenie, e o comunicare, o comuniune chiar.

Nu de aceea dau ţăranii *năvală* în mănăstiri în zilele de hram, ca într-un paradis recîştigat, cucerit, cu oboseli, cu trudă, dar şi cu subconştienta ancestrală convingere că trec – în limbaj eliadian – din casa lor profană în casa lor sacră?

Practici culturale. Specificitatea Criterionului

Valorizarea fenomenului criterionist constituie o necesitate de ordin cultural, în amplul proces de recuperare a unui segment important din cultura primei jumătăți a secolului XX, un fenomen de revigorare şi împrospătare a discursului intelectual şi a gândirii româneşti. După decembrie 1989, inițiativele bine articulate, demarate de seria nouă a „Jurnalului Literar", în prelungirea preocupărilor mai vechi ale „Revistei de Istorie şi Teorie Literară", în vederea constituirii unui proiect salutar şi necesar de readucere în prim-plan a personalităților generației '27, merită a fi apreciate.

Constantin Mihai

Despre gruparea Criterion există informații disparate în *Memoriile* lui Mircea Eliade, în *Jurnalul* lui Petru Comarnescu, în scrierile lui Mircea Vulcănescu, pentru a aminti doar câteva surse directe fundamentale, precum şi în încercările destul de firave, adesea inconsistente şi, în marea lor majoritate, ideologizate, de abordare a acestui fenomen după 1989, lipsind sintezele unei asemenea istorii intelectuale *sui-generis*.

Pe lângă sursele deja existente, dosarul unei viitoare istorii intelectuale a Criterionului începe să capete amplitudine prin apariția lucrării *Mircea Vulcănescu – De la Nae Ionescu la Criterion* (Humanitas, 2003), ediție îngrijită de neobositul căutător de fervori intelectuale interbelice Marin Diaconu. Volumul – ne anunță îngrijitorul ediției – trebuie situat în continuarea celor trei tomuri apărute la Editura Eminescu, sub titlul general *Dimensiunea românească a existenței*, cu părțile: *Pentru o nouă spiritualitate filosofică* (1992, 1996); *Chipuri spirituale* (1995, 1996); *Către ființa spiritualității româneşti* (1996).

Gruparea Criterion, înființată în toamna lui 1932, cuprinde pe cei mai de seamă reprezentanți – elevi/discipoli – ai lui Nae Ionescu. Trebuie făcută, de la bun început, precizarea că nu toți criterioniştii sunt admiratori necondiționați ai lui Nae Ionescu – Petru Comarnescu, Ionel Jianu –, dar cu toții au ceva din personalitatea Magistrului. Deşi Nae Ionescu n-a scris cărțile pe care, prin dotarea sa cu totul excepțională, le-ar fi putut scrie, a dat viață acestei strălucite generații de intelectuali, Criterioniştii „liberi pentru cultură". Cu siguranță, roadele Şcolii sale, elevii şi discipolii săi – nu mai încape nici o minimă îndoială că Profesorul de logică şi metafizică de la Universitatea din Bucureşti a dat naştere unei Şcoli a gândirii şi a trăirii, replica românească a Akademos.-ului platonician, în pofida opiniei celor care mai susțin şi astăzi, în detrimentul evidenței, că în interbelic nu a existat o Şcoală autentică de filosofie – reprezintă cărțile lui Nae Ionescu de logică, mistică şi metafizică, în forma lor

pură şi vie. Criterionul constituia un cadru veritabil al dezbaterii intelectuale, academice – aceasta fiind intenția fondării sale –, oferind tuturor conferențiarilor de diverse orientări ideologico-culturale posibilitatea de a purta o reală discuție. Ceea ce lipsea mediului cultural românesc, dialogul sau modalitatea de a participa la *symposium*, era împlinit de gruparea Criterion. Modelul de polemică publică elegantă, erudită, bazată pe dimensiunea pregnantă a spiritului critic, a gândirii în continuă combustie, a originalității, propus de criterioniști trebuie reintrodus în spațiul cultural românesc actual, dominat de amatorisme şi veleitarisme.

În cadrul conferințelor Criterionului de la Fundația Universitară Carol I se abordau diverse probleme culturale şi ideologice, precum şi personalități compozite: Gide, Chaplin, Lenin, Freud, Mussolini, Gandhi, Maritain ş.a. La aceste simpozioane, participau conferențiari de toate nuanțele ideologice de la Petru Comarnescu, Bellu Silber, Mihail Sebastian, H.H.Stahl până la Mircea Eliade, Mircea Vulcănescu, Paul Sterian, Mihail Polihroniade, Alexandru Cristian Tell, Ion I. Cantacuzino, Haig Acterian, Dan Botta, Constantin Noica ş.a. Din nefericire, gruparea Criterion s-a destrămat în 1934 din cauza acutizării unor dispute ideologice între unii membri, a unor inadecvări care deveniseră pregnante. Un proiect cultural care a început minunat şi s-a încheiat neplăcut, căzând în capcana ideologicului.

Cheia hermeneutică a acestui fenomen complex, de o profunzime şi de o emulație admirabile – unic în istoria intelectuală a României moderne – este Nae Ionescu, fără de care înțelegerea criterionismului devine imposibilă. El constituie piatra de hotar în comprehensiunea acestui fenomen, nodul gordian în jurul căruia gravitează toate sensurile generației '27. Cine nu îl înțelege pe Nae Ionescu nu va putea înțelege niciodată generația pe care cu succes a format-o. Prin urmare, de la Nae Ionescu trebuie plecat nu numai în înțelegerea Criterionului, ci şi în valorificarea Şcolii sale. Nu întâmplător, Marin Diaconu a intitulat, într-un mod revelator, volumul *De la Nae Ionescu la Criterion*, sugerând explicit presupoziția fundamentală de la care trebuie să pornească exegeza criterionismului.

O altă precizare importantă priveşte perceperea Criterionului ca o manifestare specifică a ceea ce în mod convențional numim „generația 27", în plan cultural, spiritual.

Definirea Criterionului drept asociație culturală sau grupare intelectuală specifică prin modul său de a problematiza, de a răspunde la necesitatea unui orizont cultural ce se cerea a fi împlinit este dificil de realizat, chiar şi în condițiile în care rostul său în spațiul românesc era bine definit. Apariția sa, în perspectiva destinului cultural românesc interbelic, viza îndeplinirea dimensiunii cultural-spirituale, într-o manieră critică şi elitistă exemplare, prelungind proiectul junimist maiorescian şi pe cel istoric al generației de la 1906.

Dacă generația de la 1906 şi-a propus ca obiectiv major atingerea misiunii istorice, prin întregirea frontierelor țării şi prin constituirea națiunii române moderne, un vis mai vechi care, în sfârşit, prindea contur, generația de la 1927 intenționa să ofere un proiect cultural viabil, care să ducă la reinventarea elitei generatoare de valoare şi să recontextualizeze traseul paideic, prin recalibrarea sa la tradiția europeană.

Într-un faimos articol „Generație", publicat în Revista de arte, litere şi filosofie „Criterion" din nr. 3-4/ 15 noiembrie-1 decembrie 1934 [a nu se confunda gruparea Criterion cu revista cu același nume, apărută după dispariția grupării şi constituită dintr-o parte a membrilor săi importanți, în vederea continuării, măcar sub raportul jurnalismului cultural, a problematicii generaționiste, nemaiputându-se vorbi despre o reactivare a Criterionului datorită faliei ideologice care i-a despărțit în două tabere: Dreapta, care aduna marea majoritate a intelectualilor criterioniști, fie cea tradițională (Vulcănescu), fie legionarismul exprimat la nivelul simpatizanților sau chiar la nivelul membrilor Mişcării[1] (cazul notoriu al lui Mihail Polihroniade, asasinat în închisoarea de la Râmnicu Sărat, la 22 septembrie 1939, din ordinul lui Carol al II-lea, Alexandru Cristian Tell, ce a facut parte din grupul *Axa*, avocat, comandant legionar, asasinat la 22 septembrie 1939, împreu-

[1] Fundația Buna Vestire, Fundația Prof. George Manu, *Intelectualii şi Mişcarea Legionară*, Bucureşti, Editura Fundației Culturale Buna-Vestire, 2000, p. 234.

nă cu statul major al Mişcării Legionare, din ordinul aceluiaşi rege ucigaş Carol al II-lea, Haig Acterian, membru al Mişcării Legionare, închis după lovitura de stat sau puciul lui Antonescu din 1941, trimis, în scop punitiv, de către Antonescu cu batalioanele de la Sărata pentru „reabilitare“ pe frontul din Rusia, moare in Cuban – Rusia, 1942, Dan Botta ş.a.), precum şi stânga, mai slab reprezentată în cadrul criterioniştilor socialişti/comunişti (Bellu Silber, Lucreţiu Pătrăşcanu, Petru Comarnescu ş.a)] –, Mircea Vulcănescu sintetizează conceptul de generaţie, refăcând întregul său parcurs din perioada modernă. Analizând acest concept din perspectivă biologică, sociologică, statistică, istorică, psihologică, culturalpolitică şi economică, Vulcănescu defineşte generaţia ca fiind „o grupare bio-psiho-istorică, în care predomină oamenii de aceeaşi vârstă, care se manifestă simultan, spontan cu conştiinţa solidarităţii lor de vârstă. Manifestările acestei grupări sunt condiţionate de faptul că membrii componenţi au participat la un anumit eveniment istoric, a cărui influenţă au suferit-o în perioada lor de formaţie intelectuală, fapt care face să predomine în manifestările lor preocupări de aceeaşi natură, precum şi o asemănare de material şi de maeştri. Această predominare mai poate fi condiţionată şi de felul în care tineretul participă la activitatea colectivităţii şi de încadrarea sau neîncadrarea lui în ierarhia socială existentă“[2]. Astfel, teoreticianul noţiunii de generaţie, pe urmele unia dintre maeştrii săi, sociologul Dimitrie Gusti, stabileşte esenţa acestui termen în jurul ideii de „unitate socială sui-generis“, fundată pe o „relaţie concretă şi semnificativă între un grup de manifestări predominante, precis structurate (similitudini problematice, similitudini de material şi de maeştri) şi un grup de factori genetici care le condiţionează reciproc“[3].

Tânăra generaţie

După „generaţia premergătorilor“ (N. Iorga), care apare după revoluţia lui Tudor Vladimirescu, după „generaţia paşoptistă“, după „generaţia socială“ de la 1907 şi după „generaţia de foc“, care îi cuprinde pe Nae Ionescu, Nichifor Crainic, Lucian Blaga, Pamfil Şeicaru, Tudor Vianu ş.a – generaţie caracterizată de Nae Ionescu prin realism, autohtonism, ortodoxie şi monarhie, generaţia stilului „Ideii europene“ –, urmează *tânăra generaţie*. Mircea Vulcănescu distinge două momente fondatoare ale tinerei generaţii: „un moment spiritual“ (1925-1929), caracterizat prin redescoperire de sine, speranţă în posibilităţile lor creatoare, plenitudine spirituală, încredere într-un destin cultural major şi „un moment nespiritual“ (1929-1932), dominat de scepticism, de cădere spirituală profundă, de inutilitate, de lipsă de perspective. Între cele două momente există o etapă intermediară, reglată de „constatarea divergenţelor“ (Ancheta „Tiparniţei literare“, Kalendele), „înfrângerile“ (Maitreyi), precum şi „criza economică“ (1929-1932).

Revelatoare pentru momentul spiritual sunt apariţia *Itinerariului spiritual* al lui Mircea Eliade, în care se expun treptele prin care se ridică generaţia tânără, de la scientismul academic la ideea de experienţă, de aventură spirituală, prin relaţia: *literatură-cultură-antropozofie-ortodoxie* şi *Manifestul Crinului Alb*, realizat de Sorin Pavel, Petre Ţuţea, C. Nestor şi Petre Marcu Balş şi care viza o analiză a misiunii istorice a tinerei generaţii. Pentru momentul nespiritual, emblematice sunt *Ancheta Vremii* din 1932, apariţia cărţilor: *Întoarcerea din rai* a lui Mircea Eliade, Nu a lui Eugen Ionescu, *Pe culmile disperării* a lui Emil Cioran şi *Negativismul tinerei generaţii* a lui Mihail Ilovici.

Un argument hotărâtor în constituirea acestei generaţii l-a constituit influenţa remarcabilă a două personalităţi ale culturii interbelice: Vasile Pârvan şi Nae Ionescu. Vulcănescu consideră că Vasile Pârvan a suplinit influenţa lui Iorga, iar Nae Ionescu pe cea a lui Titu Maiorescu. Trebuie totuşi precizat că Iorga a reprezentat un model pentru tânăra generaţie, idee afirmată nu o dată de Mircea Eliade care i-a purtat o veşnică recunoştinţă, deşi mai târziu tot Iorga a fost cel care a lovit în această tânără generaţie căreia n-a mai vrut să-i recunoască misiunea ei în cultura română. Vasile Pârvan a redat tinerei generaţii

[2] Mircea Vulcănescu, *Generaţie*, în revista „Criterion“, colecţia completă în ediţie anastatică, Bucureşti, Editura Roza Vânturilor, 1990, nr. 3-4/ 15 noiembrie-1 decembrie 1934, p. 5.

[3] *Ibidem*, p. 5.

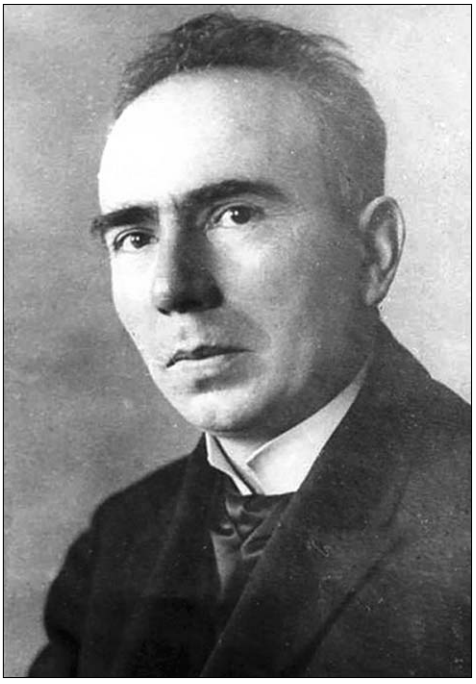

Vasile Pârvan

„gândul universalității şi al veşniciei", „nostalgia spiritualității şi pesimismul eroic" (Vulcănescu).

Alexandru Zub, în splendida sa carte *Pe urmele lui Vasile Pârvan*, readuce în discuție poziția tinerei generații față de unul dintre maeştrii ei, dintre ei detaşând-se Eliade, Vulcănescu, Cioran, Stahl.

„Mircea Eliade a ştiut să vadă de la început în acest «straniu şi blând bărbat» dramatica tensiune spre sens, spre demnitatea cea mai înaltă a omului şi anunța de pe atunci o carte despre *România în eternitate*, în care ar fi vrut să-i rezerve locul cuvenit şi lui Pârvan. Generația lui – a lui Eliade (*n.n. – C.M.*) – torturată de imperativul sintezei, profitase de trudnicul ascetism şi de eroica asumare a vieții de către marele profesor. Nu e locul să evocăm polemica (Nae Ionescu şi I.D. Petrescu) ce s-a iscat după moartea sa, pe marginea întrebării dacă ascetismul lui Pârvan era de esență creştină sau păgână. Fapt este că el a înrâurit o întreagă serie de intelectuali de prim rang şi că «imperativul sintezei» de care vorbea Eliade a fost stimulat mai ales de autorul *Memorialelor*"[4].

De la Nae Ionescu, tânăra generație a moştenit nevoia de autenticitate organică, de încercare directă, de curaj, lecții concrete, deduse din presupozițiile sintetizate de Magistru în termenii: *realism, ortodoxie, monarhie şi autohtonism*. Mircea Vulcănescu a realizat o sinteză utilă, un fel de monografie Nae Ionescu, abordând numai o parte din aspectele biografiei autorului[5], o întreprindere mult mai complexă demarând Dora Mezdrea, printr-un proiect bine articulat de restituire a unei biografii naeionesciene complete[6].

Mircea Vulcănescu distinge totodată ca factor stimulativ în conturarea generației şi influența externă, reperabilă la nivelul „influenței misticismului orientalizant german", „a misticismului rusesc din emigrație", „influenței maurassismului francez şi a neotomismului", „influenței comunismului rusesc şi a marxismului german", „influenței fascismului italian şi a național-socialismului german", la care adăugăm noi o firavă influență anglo-saxonă şi americană, îndeosebi la unul dintre membrii fondatori ai Criterionului, Petru Comarnescu. Vulcănescu subliniază curentele între care se împart membrii tinerei generații: spirituale şi politice, existând şi un plan intermediar caracterizat de „atitudinea față de istorie şi față de viața socială". În ceea ce priveşte raportul dintre spiritual şi politic, teoreticianul decelează trei paliere: palierul celor care practică *izolarea*, refuzul oricărei preocupări politice sau sociale; palierul celor care practică *activismul prin disperare*, precum şi palierul celor care practică *istorismul prin resemnare*. În plan spiritual, se regăsesc patru tendințe fundamentale: *misticismul ortodox*, *umanismul neoclasic*, *agonia şi negativismul*, iar în plan politic trei orientări: *naționalismul integral*, *comunismul marxist şi o poziție de centru*, caracterizată prin apariția conştiinței de generație în cadrul tinerilor din partidele politice care se aflau în structurile guvernamentale[7].

Gruparea Criterionului a fost precedată, în 1930, de Asociația Forum, în jurul căreia s-au coagulat membrii marcanți ai tinerei generații. Con-

[4] Alexandru Zub, *Pe urmele lui Vasile Pârvan*, Bucureşti, Editura Sport-Turism, 1983, p. 350-351.

[5] Mircea Vulcănescu, *Nae Ionescu. Aşa cum l-am cunoscut*, Bucureşti, Humanitas, 1992.

[6] Dora Mezdrea, *Nae Ionescu. Biografia*, vol. I-II, Bucureşti, Editura Acvila, 2001, 2002, vol. III, Muzeul Brăilei şi Editura Istros, 2003.

[7] Mircea Vulcănescu, *Generație*, p. 6.

ferințele Forumului se desfăşurau la Fundația Universitară Carol I, în prezența unui public numeros, dornic să cunoască problema spiritualității contemporane. Ionel Jianu tipărise în 1929, împreună cu Petru Comarnescu, Constantin Noica şi Mihail Polihroniade, două remarcabile „caiete de sinteză națională în cadrul secolului XX", sub titlul *Acțiune şi Reacțiune*, care aborda cu predilecție două teme majore: problematica specificului național în artă, precum şi cea a explicației timpului contemporan[8]. Noica vorbea despre Eliade şi Ionel Jianu ca fiind două răspunsuri convingătoare pe care cultura română le trimite culturii europene la deznădejdea şi absurdul diagnosticate de alți doi români, Cioran şi Eugen Ionescu.

Un proiect necesar

Mircea Eliade rememorează în *Memoriile* sale momentul fondator al Criterionului: „Într-o duminică seara, în timp ce cinam, Comarnescu ne-a propus să organizăm la Fundația Carol I un ciclu de conferințe-simpozion fie despre câteva mari personalități contemporane, fie despre o serie de probleme actuale. La fiecare simpozion ar fi participat cinci sau şase vorbitori: majoritatea aleşi din grupul nostru. Ne-am fi adresat, ca să ne prezideze, unui cărturar mai în vârstă ca noi. Am început să propunem nume şi subiecte... Fără să ne dăm seama, gruparea Criterion luase ființă. Nimeni dintre noi n-a bănuit în acea noapte de vară, când, în drum spre casă, continuam să căutăm nume şi subiecte, că pregăteam cea mai originală şi mai semnificativă manifestare colectivă a «tinerei generații». Cred că încă ne puteam considera tineri. Media de vârstă a nucleului responsabil al grupării era atunci de 25 de ani... Nu bănuiam, în nici un caz, că vom fi siliți să repetăm anumite simpozioane de două sau trei ori. În duminica următoare, am căzut de acord asupra primelor personalități culturale şi politice pe care le vom prezenta şi discuta, din perspective diferite, dar complementare, patru sau cinci dintre noi: Gandhi, Lenin, Mussolini, Chaplin, Proust, Gide, Freud, Bergson, Picasso, Strawinski. Prevăzusem o altă serie de simpozioane, în jurul câtorva probleme: romanul românesc contemporan, arta românească modernă, America şi cultura americană, Asia văzută din Occident şi alte câteva"[9].

Conferințele Criterionului constituiau adevărate modele intelectuale, academice, în care practica discursului cultural se manifesta pregnant, oferind auditoriului sentimentul participării la o adevărată sărbătoare a spiritului, lucru puțin exersat în spațiul cultural românesc. Discuțiile din cadrul simpozioanelor care semănau teribil de mult cu faimoasele *disputationes* scolastice, necesitau capacitarea unor energii creatoare fecunde, a unor potențialități majore în procesul de reflecție asupra unor probleme esențiale ale culturii moderne româneşti şi europene. Noica definea Criterionul ca fiind „lucrul bine făcut" plus Mircea Vulcănescu. Era vorba nu numai de proiectul criterionist în sine, un proiect coerent, salutar pentru spațiul intelectual românesc care se consuma între o tradiție anchilozantă în sămănătorism şi poporanism şi un modernism avangardist destul de pestriț, ci şi de o figură tutelară a acestei grupări pe care Noica o regăsea întrupată în colegul său de generație, Mircea Vulcănescu. El reprezenta o garanție şi o certitudine a acestei „generații de sacrificiu", restauratoare de sens şi valoare, lucru confirmat de însuşi Magistrul lor, Nae Ionescu.

Eliade îşi aminteşte de reuşita simpozionului Criterion consacrat lui Freud, printre vorbitori numărându-se el, Paul Sterian, Mircea Vulcănescu, un psihanalist, simpozion care a mai fost repetat de două sau trei ori şi care îl impresionase efectiv pe Cioran. Intervenția lui Eliade viza descifrarea în opera freudiană a unei ultime etape de desacralizare a monoteismului şi profetismului veterotestamentar. Această „fervoare monoteistă a geniului ebraic" era trădată de siguranța lui Freud de a găsi o explicație unică a vieții psihomentale şi a creativității umane în psihanaliză, percepută ca un fel de cod *sui-generis* de decriptare a tuturor misterelor existenței, de la vise la originea religiei, a moralei, a civilizației.

„După cum pasiunea cheltuită de Freud în promovarea, impunerea şi apărarea psihanalizei contra oricărei «erezii» amintea de intoleranța şi frenezia profeților Vechiului Testament. Într-un

[8] Ionel Jianu, *Un om, o viață, un destin*, Bucureşti, Editura Roza Vânturilor, 1991, p. 57-58.

[9] Mircea Eliade, *Memorii* I, Bucureşti, Humanitas, 1991, p. 247.

anumit fel, Freud credea că descoperirile lui sunt menite să transforme omenirea, «s-o salveze». Psihanaliza satisfăcea setea de absolut a geniului iudaic, credința că există o singură cale regală a Spiritului şi trăda repulsia specific ebraică față de pluralism, politeism şi idolatrie“[10].

Despre Lenin

Simpozionul de la 13 octombrie 1932, cu care s-a inaugurat ciclul „Idoli“ din seria conferințelor Criterionului, dedicat lui Lenin, era prezidat de Constantin Rădulescu Motru şi încerca o dezbatere a liderului bolşevic din diverse perspective ideologice: Mircea Vulcănescu – teza leninistă; Petre Viforeanu – teza burgheză; H. H. Stahl – teza social-democrată; C. Enescu – teza țărănistă şi Mihail Polihroniade – teza tacticii politice. Acelaşi simpozion este repetat la 18 octombrie 1932, participând şi Mircea Grigorescu, cu o intervenție referitoare la „Lenin în lumea propagandei“. La acest simpozion au fost invitați să conferențieze şi Bellu Silber şi Lucrețiu Pătrăşcanu, secretarul partidului comunist. În urma susținerii acestor simpozioane, se răspândise ideea că gruparea Criterion ar fi criptocomunistă.

Eliade explică foarte bine importanța unor asemenea dezbateri, absolut utile pentru o cultură care doreşte să se exprime european: „Noi încercasem să fim obiectivi: *audiatur et altera pars*. Ne spuneam că într-o cultură majoră toate curentele de gândire pot fi reprezentate. Ne simțeam destul de tari ca să nu ne mai fie frică de confruntări cu ideologii şi sisteme potrivnice credințelor noastre. Simțeam de asemenea că nu vom putea depăşi provincialismul cultural decât anulând complexele de inferioritate şi mecanismele infantile de apărare inerente oricărei culturi minore. Odată ce credeam în posibilitățile de creație ale geniului românesc – aşa cum credea majoritatea dintre noi, deşi din motive diferite – nu ne mai era teamă de «influențele nefaste» sau de «ideile subversive». Pe de altă parte, ne simțeam adulți; nu mai acceptam să ni se strige: «Nu vă jucați cu focul!», pentru că ştiam foarte bine că nu ne jucam“[11].

Gradul enorm de responsabilizare al generației criterioniste, în demersurile de afirmare a europenității culturii române, era evident, cu atât mai mult cu cât membrii acestei grupări îşi asumaseră public dezideratul recalibrării spațiului intelectual românesc la marile dezbaterii ale lumii moderne, la curentele majore de gândire. Ținuta ştiințifică înaltă a acestor discuții fecunde aducea un farmec aparte Criterionului, recunoscut în perioada interbelică, ca un forum unic de problematizare. Criterioniştii întrupau pe paşoptişti – pot fi considerați pe bună dreptate „paşoptişti întârziați“ – în elanul lor de repoziționare a mediului intelectual românesc spre marile valori şi spre dezbaterile cu miză.

Conferința lui Mircea Vulcănescu despre Lenin punctează aspectele fundamentale ale teoriei leniniste, creionând profilul liderului bolşevic. După stabilirea unei subtile distincții la nivel conceptual între idol şi mit, Vulcănescu se concentrează asupra resorturilor intime ale figurii lui Lenin, verificând validitatea teoriei leninismului. Proletariatul mondial cultivă mitul lui Lenin mântuitor, în dubla sa formă: întrupare a socialismului profetizat de Marx, paradigmă a proletariatului rusesc şi întruparea unui Lenin Mesia, a profetului revoluției, paradigmă a proletariatului din Occident pentru care revoluția constituie un obiect de expectativă escatologică. Burghezia cultivă mitul lui Lenin anticristul, a unui monstru moral, apocaliptic, rasial, istoric.

„Leninismul nu este numai o teorie a revoluției, ci şi o metodă de critică revoluționară, politică şi sociologică. Reuşita leninismului în atac şi în apărare este o dovadă clară că metoda are calități, chiar dacă teoria are defecte. Şi aceasta este un lucru foarte important de reținut, pentru că critica nu înseamnă în leninism altceva decât întrebuințarea metodei pentru redresarea teoriei“[12].

Vulcănescu distinge toate elementele care caracterizează rolul lui Lenin în revoluția proletară: 1. „lupta contra oportunismului marxist“ prin: „critica lozincilor şi a înfăptuirilor sale“; 2. „întemeierea teoretică a luptei revoluționare“ prin „analiza capitalismului“, „răsturnarea rapor-

[10] *Ibidem*, p.252.

[11] *Ibidem*, p. 255.

[12] Mircea Vulcănescu, *De la Nae Ionescu la Criterion*, Bucureşti, Humanitas, 2003, p. 293-294.

tului între revoluția socială şi cea politică, afirmarea putinței revoluției premature", „discriminarea condițiilor obiective", „definirea misiunii proletariatului în forma dictaturii proletare"; 3. „organizarea strategică a mişcării muncitoreşti revoluționare, înainte şi după cucerirea puterii politice" prin: „definirea rolului de avangardă al minorităților conştiente, considerarea mişcării muncitoreşti ca avangardă a clasei muncitoare şi a partidului bolşevic ca avangardă a mişcării muncitoare", „folosirea abilă a împrejurărilor şi a greşelilor adversarilor săi", „alianța proletariatului cu țărănimea", „pregătirea cuceririi puterii politice", „instituirea statului sovietic prin transformarea în organe de stat a organelor de luptă ale muncitorimii, în vederea clădirii socialismului, educării proletariatului, integrării țărănimii şi micii burghezii în socialism prin cooperație şi pregătirii revoluției mondiale"[13].

Despre Mussolini

Un alt simpozion extrem de reuşit a fost cel de-al patrulea, consacrat lui Mussolini, care s-a desfăşurat la 3 noiembrie 1932, sub conducerea lui Mihail Manoilescu şi la care au participat: Mihail Polihroniade – *De la Om la Idol*; H.H. Stahl – *De la Idol la om*; Alexandru Cristian Tell – *Creatorul*; Constantin Enescu – *Distrugătorul* şi R. Hillard – *Antidemocratul*.

Mihail Polihroniade deschide simpozionul printr-o intervenție privind analiza realității politice a fascismului italian şi a liderului său. Urmăreşte cauzele care au dus la apariția fascismului italian, de la aventura dannunziană la Fiume, parcurgând etapa distrugerii violente a comunismului în stradă, cucerirea mişcării sindicale, a puterii în stat, prin consolidarea sa definitivă în 1926. Autorul pune un accent deosebit pe progresele politice ale fascismului italian în plan intern, prin refacerea echilibrului social ca urmare a constituirii statutului corporatist, iar în plan extern prin soluționarea chestiunii romane şi ranversarea echilibrului european în favoarea Italiei, realizările economice, prin activarea balanței comerciale şi dezvoltarea lucrărilor publice, stabilizarea lirei, toate aceste date fiind susținute cu cifre concrete.

Fascismul italian prezentat de H.H. Stahl, dintr-o perspectivă strict sociologică, apare ca o încercare agonizantă a burgheziei de a rezista disoluției statului burghez. Ca fenomen, politica lui Mussolini se circumscrie perimetrului unei națiuni sărace, suprapopulată, dependentă economic şi aflată într-un regim mixt agraro-capitalist. Eşecurile în lupta împotriva crizelor economice, a denatalității în mediul urban probează neputința politicii mussoliniene de a face față unor asemenea realități. Un lucru este clar: nici statul corporatist nu poate înlătura criza economică, nici politica de mână forte nu poate asigura echilibrul bugetar, specific regimului democratic.

Alexandru Cristian Tell se opreşte în intervenția sa asupra crizei statului. Mussolini încearcă să anuleze opoziția dintre individ şi stat în favoarea celui din urmă, teorie susținută de patru aspecte importante: ideea națională – naționalismul italian; ideea statutului tare – dictatura fascistă; ideea statului corporatist – organizarea statului pe bresle profesionale; ideea economiei planificate – stabilirea raporturilor dintre diferiți factori de producție. Ideea statului tare, opusă statului slab democratic, este primordială pentru politica mussoliniană, susținută de naționalism, corporatism şi economie planificată, ca mijloace de consolidare a structurii statului.

O critică a puterii mussoliniene o realizează Constantin Enescu, prin sublinierea ideii sociale care stă la baza oricărei doctrine de stat. Astfel, fascismul nu reprezintă o schimbare de organizare socială, ci numai o trecere de la etapa liberalistă la cea monopolistă. Instrumentul de menținere a fascismului este, în opinia autorului, dictatura de partid, sprijinită pe forță. Prin urmare, singurul succes al politicii mussoliniene este acela de a se fi menținut la putere.

R. Hillard operează o disociere între fascismul ca fenomen politic universal şi fascismul italian. Autorul încearcă să demonstreze cum fascismul italian constituie linia marii tradiții politice italiene, imperialismul, corporatismul şi dictatura avându-şi originea în tradiția medievală, în machiavelismul Renaşterii şi în Romantism. Fascismul apare ca o reacție împotriva democrației: statul opus individului, corporatismul opus pluralismului şi planificarea economică opusă liber-

[13] *Ibidem*, p. 294-295.

tății economice. Autorul atacă astfel doctrina fascistă, care este într-o contradicție flagrantă cu ideile esențiale pe care se fundamentează civilizația umană[14].

Nae Ionescu

Despre romanul românesc contemporan

În simpozionul despre romanul românesc contemporan n-au lipsit nici criticile bine argumentate ale lui Mihail Sebastian la adresa lui Ionel Teodoreanu şi Cezar Petrescu, optându-se pentru Camil Petrescu, Mateiu Caragiale, Hortensia Papadat-Bengescu. Mircea Vulcănescu a exprimat o poziție mult mai conciliantă, arătând în ce mod romanele lui Cezar Petrescu se înscriu într-o tradiție literară românească.

Experiența culturală semnificativă a Criterionului a fost intuită de publicul larg, care a înțeles că asistă pentru prima dată la un spectacol al ideilor, la un dialog autentic, viu, neregizat, creând o spontaneitate fertilă acestei practici intelectuale. Eliade povesteşte o situație amuzantă când, în timpul colocviului dedicat percepției Americii în raport cu Occidentul şi Extremul Orient, Petru Comarnescu, care se identifica cu omul şi cultura americană, a suportat cu mult calm criticile pe care istoricul religiilor le aducea în numele spiritualității orientale, dar şi-a pierdut efectiv răbdarea la intervenția lui Mihail Sebastian, care formula o critică a lui *homo americanus* în numele spiritului francez, încercând să-l întrerupă[15].

Nu putem vorbi despre specificitatea Criterionului fără a preciza în prealabil care este adevăratul rost al tinerei generații. Mircea Vulcănescu, încercând să stabilească un echilibru între autohtonism şi universalitate, regăseşte esența problemei culturale a generației criterioniste la nivelul sintezei dintre atitudinea profesorului Iorga de la 1906 şi atitudinea profesorului Motru; Simion Mehedinți şi, în special, Nae Ionescu se apropie considerabil de această unitate sintetică. În fond, se puneau în discuție două vechi orientări culturale: prima orientare, voită, ținea de contextul istoric şi local (Noica), a doua orientare, de trăirea şi rezolvarea chestiunilor universale de conştiințe înrădăcinate în spațiul românesc (Eliade, Cioran)[16]. Această misiune culturală a tinerei generații se grefează pe un sol fecund în idei divergente care se cer a fi unite: ideea franceză (paşoptismul), ideea germană (junimismul), ideea slavă (sămănătorismul, poporanismul), ideea tracă (Pârvan), ideea greco-bizantină (Iorga), precum şi ideea greco-latină (Blajul). Toate aceste idei reconfigurează structura interioară a spațiului intelectual românesc pe care criterioniştii încearcă să-l redimensioneze după adevăratele sale paradigme. Spiritul Criterionului devenea mai clar şi mai bine articulat pe măsură ce membrii grupării reuşeau să-şi îndeplinească programul propus.

„Dan Botta credea că Criterion poate efectua, în mințile celor mai inteligenți dintre ascultă-

[14] *Ibidem*, p. 296-299.

[15] Mircea Eliade, *Memorii* I, p. 256.

[16] Mircea Vulcănescu, *De la Nae Ionescu la Criterion*, p. 129.

tori, o operație de *anamnesis* platoniciană. Asistând la simpozionele noastre, unde erau prezentate şi dezbătute atâtea puncte de vedere, publicul asista de fapt la un nou tip de dialog socratic. Scopul pe care îl urmăream nu era numai informația, ci, în primul rând „trezirea“ auditorilor, confruntarea lor cu ideile, şi, în cele din urmă, modificarea modului lor de a fi în lume. Evident, urmau lungi, însufleţite discuții. Nu pentru că ceilalți nu împărtăşeau ideile lui Dan Botta despre rolul Criterionului, ci pentru că nu erau întotdeauna de acord cu mijloacele pe care le preconiza el. Dan Botta insista ca măcar unul dintre vorbitori să nu facă nici o concesie «publicului de rând», ci să utilizeze limbajul sever al metafizicii, al ştiinței sau al poeziei. De obicei cam aşa se întâmpla. Dar unii dintre noi socoteau că simplul fapt de a dezbate probleme dificile era destul de curajos, că nu trebuie să agravăm dificultatea printr-un limbaj excesiv de riguros. Dar, evident, eram toți de acord că fiecare vorbitor e liber să utilizeze «stilul» care îi convenea“[17].

Termenii de *Forum* şi, ulterior, de *Criterion* sunt introduşi în cultura română de către Petru Comarnescu, această asociație simbolizând pentru distinsul critic de artă şi fondatorul de drept al grupării înnoirea, îndrăzneala. El concepuse Criterionul ca un loc de confruntare a ideilor, de expunere în contradictoriu, la un nivel superior, ştiințific[18].

Ceea ce trebuie subliniat în ceea ce priveşte originalitatea Criterionului este tocmai *unitatea în diversitate*, generația nefiind omogenă, nici din punct de vedere spiritual, nici din punct de vedere al orientării ideologice. Dacă am încerca o definire sintetică a Criterionului, am putea spune că *genul proxim* îl constituia „trezirea“, neliniştea pe care Nae Ionescu o declanşa în fiecare dintre discipolii săi, prin posibilitatea enormă de deschidere, prin funcția „pedagogiei sale negative“, iar *diferența specifică* era dată de personalitatea şi de modul fiecăruia de a problematiza. Cartografierea generației criterioniste de către Mircea Vulcănescu în anii ’30 ne demonstrează că aceasta nici nu s-a omogenizat, dar nici nu s-a diferențiat într-un mod hotărâtor.

„Trei voci păreau atunci că mizează pe individ, ca entitate întemeietoare: Eugen Ionescu, cu patetica autoincludere în propria-i viziune; Constantin Noica, cu suverana detaşare proprie unui raționalism radical; Mihail Sebastian, cu un fel de scepticism simpatetic, traversat de o undă de ironie montaigneană[19].

Sfârșitul

Tensiunile politice care apar între membrii Criterionului în 1933 – an în care manifestarea grupării este întreruptă în spațiul public – se acutizează, ducând iremediabil la distrugerea acelei unități în diversitate şi, implicit, la dispariția ei. Petru Comarnescu vorbeşte despre această manifestare unică în spațiul intelectual interbelic ca despre un proces necesar în revigorarea culturii române, în aşezarea ei pe orbita europenității. Istoria Criterionului „este lungă şi nu pot însemna aici decât prea puțin. Multe le-am uitat, nenotând la timp, altele cer dezvoltare şi explicații pe care de asemenea nu am răgazul de a le trece aici. Dacă aş scrie o carte despre meritele generației mele, atât de dotată intelectual şi totuşi atât de inegală şi contradictorie, activitatea din toamna 1932 a Asociației de Arte, Litere şi Filosofie ar merita multe capitole“[20].

Practica aceasta culturală a generației criterioniste nu poate fi astfel percepută la adevărata ei valoare fără o cunoaştere în profunzime a tuturor resorturilor intime care au generat un fenomen *sui-generis* în istoria României moderne, de o complexitate şi de o amploare salutare pentru o asemenea cultură. Specificitatea Criterionului rezidă tocmai în încercarea de recalibrare a tradiției culturale româneşti la tradiția europeană, prin originalitatea ei absolut fascinantă, prin gradul elevat de reflecție a problematicii majore, prin noblețea intelectuală aristocratică de a răspunde provocărilor contemporane, conferind istoriei intelectuale româneşti o amprentă definitorie.

[17] Mircea Eliade, *Memorii* I, p. 256-257.

[18] Petru Comarnescu, *Jurnal* (1931-1937), Iaşi, Institutul European, 1994, p. 79-80.

[19] Mihai Şora în dialog cu Sorin Antohi, *Mai avem un viitor? România la început de mileniu*, Iaşi, Polirom, p. 88.

[20] Petru Comarnescu, *Jurnal*, p. 77.

Sf. Nicolae Velimirovici

Agonia Bisericii

The Agony of the Church
Turnbull & Spears, Edinburgh, 1917

Prolog

Singurul merit al Bisericilor oficiale este acela de a-L fi păstrat pe Hristos drept comoară a lumii, faptuire prin care acestea îşi justifică existenţa. Până şi numai repetarea de-a lungul secolelor a chemării „Doamne! Doamne!“, le face să se afle deasupra lumii seculare. Ele cunosc măcar cine este Domnul, pe când lumea nu ştie.

Bisericile pot dispărea, dar Biserica niciodată. Nu ele sunt lucrarea lui Hristos, ci Biserica. Şi chiar dacă Biserica, ca instituţie, dispare, esenţa Bisericii nu poate dispărea. Este aidoma râurilor, a mării şi a apei: când râurile se fac nevăzute în mare, marea rămâne, iar când aceasta se evaporă, în chipul aburilor, apa dăinuieşte.

Când Hristos a zidit Biserica – instituţie – nu Şi-a propus Să facă din aceasta un scop, ci un mijloc, asemenea unei corăbii care să-şi ducă în siguranţă bătrâneii, prin furtunosul ocean al vieţii, în liniştitul port al Împărăţiei Sale.

Aşa cum trupul se curăţă printr-o baie, aşa şi sufletul se dezveleşte în Biserică pentru spălare. Dar imediat ce ieşim, ne învelim sufletul spre a-l ascunde de ochii curioşi. Şi nu este oare de neînţeles faptul că noi îndrăznim să ne arătăm imperfecţiunile în faţa *Înaltei Perfecţiuni,* de vreme ce ne jenăm să facem aceasta faţă de cei imperfecţi, urâţi şi murdari ca noi înşine? Biserica, asemeni unei săli de baie, ne vădeşte cel mai mult murdăria. Ideea iniţială şi cea mai evidentă a Bisericii este aceea de *comuniune între păcat şi mântuire.* A te ruga de unul singur, doar pentru tine, este ca atunci când mănânci numai tu fără să te mai gândeşti şi la foamea celorlalţi. Când soarele vede un om de ştiinţă, un înstărit ori un politician, îngenunchind la rugăciune alături de cel sărac şi umil, le zâmbeşte tuturor. Bisericile creştine sunt pline de frumuseţi şi minuni, dar nu pentru pretinsa lor desăvârşire. Ele sunt frumoase şi minunate din pricina Lui, a cărui umbră sunt.

Tu eşti un creştin? Atunci nu te teme să intri în orice Biserică creştină[1] cu evlavie sinceră. Toate bisericile au jurat supunere Aceluiaşi Stăpân. Cum poţi respecta o căsuţă în care a locuit cândva Maiestatea Sa Regele Alfred, ori Charles, dacă nu ai putea intra într-o clădire dedicată Maiestăţii Sale Împăratul Împăraţilor cel Nevăzut?

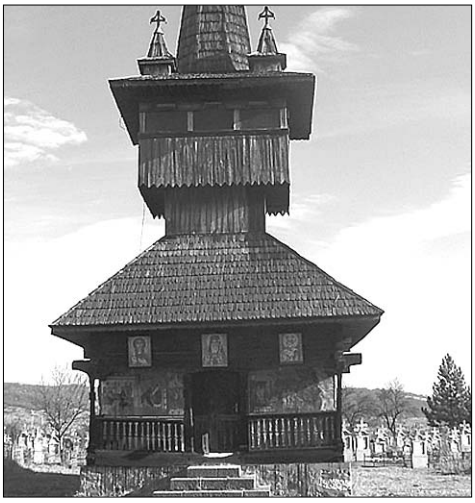

[1] Acest îndemn al Sfântului Nicolae nu trebuie receptat precum o convigere personală conform căreia mântuirea se poate dobândi în orice Biserică creştină. La data scrierii acestor rânduri (1917), Sfântul Nicolae se găsea deja de doi ani în Anglia pentru a căuta sprijin britanic poporului său, ce se afla în război cu Imperiul Austro-Ungar. La 28 iunie 1916, Arhiepiscopul de Canterbury trimite o scrisoare către toate bisericile sale, cu rugămintea ca acea zi să fie declarată „Ziua Serbiei“. În urma acestei solicitări, Sfântul Nicolae devine primul preot neanglican care predică în Catedrala Sfântul Pavel din Londra. În acest context trebuie citite vorbele sale: „nu te teme să intri în orice Biserică creştină“, adică „pentru a ne ajuta poporul din care facem parte, să nu ne temem de nimic. Însuşi Dumnezeu este de partea noastră, dacă avem evlavie sinceră“. Arhiepiscopul englez nu s-a temut să îl invite pe Ieromonahul sârb. Acesta nu s-a temut să accepte invitaţia şi să vorbească în Adevăr.

Adevărata valoare a oricărei comunități creştine nu se întemeiază pe propria-i îmbelşugare, ci pe grija acesteia pentru prosperitatea celorlalte comunități creştine. Astfel, spre exemplu, valoarea Protestanților ar trebui să survină din grija lor iubitoare pentru Romano-Catolici şi viceversa. Pornind discuția de la standardul cel mai de sus, descoperim că toate comunitățile creştine sunt aproape sărace în duh, adică sunt lipsite de rara grijă iubitoare. Valoarea lor actuală este mai mult materială decât duhovnicească, vădind faptul că se îngrijesc numai de ele însele. Excepțiile sunt atât de răcoritoare precum o oază în deşert.

Biserica şi Statul sunt precum apa cu focul. Cum să le pui la un loc? Dacă s-ar întâmpla aceasta, focul s-ar stinge mereu datorită apei. În istoria Bisericii există trei epoci: *epoca de Aur*, când Biserica s-a opus guvernărilor politice, epoca de Fier, când a condus din punct de vedere politic regatele europene, şi epoca de Piatră, când a fost făcută servitoarea activităților politice. *Ce umilință pentru generația de astăzi să trăiască în epoca de Piatră a creştinătății!*

Încercând să unim Biserica cu Statul, ne sforțăm să punem la un loc ceea ce Dumnezeu a separat încă de la începutul erei noastre. A separa Biserica de Stat nu înseamnă, precum cred mulți, a despărți sufletul de trup. Înseamnă doar a separa două spirite aproape opuse, neînrudite şi ostile unul celuilalt, precum *Crucea* şi *Capitoliul*.

Viermele confortului şi inerția omenească au împăcat creştinătatea cu guvernele păgâne, seculare, şi au paralizat astfel cea mai dumnezeiască mişcare din istoria omenirii. Mergeți direct la rădăcina acelor avocați ai unității Bisericii cu Statul şi veți întâlni, drept primul lor mobil, viermele confortului şi inerția omenească. Toate bisericile şi toate instituțiile creştine, oricât de minunate ar părea, nu sunt decât o obscură proorocire a slăvirii creştineşti în Duh şi în Adevăr. Privim prin ele spre viitor ca printr-o oglindă.

Creştinătatea nu este nici monarhistă, nici republicană. Nu se preocupă de instituții, ci de duhul ce se găseşte în ele. Cea mai bună instituție este aceea care este cea mai plină de duhul creştin. Din acest punct de vedere, o autocrație[2] poate fi mai bună decât o republică şi viceversa.

Adevărata creştinătate ne-a fost ascunsă, precum fierul şi cărbunele au fost ascunşi omului din Epoca de Piatră. Acesta păşea peste fier şi peste cărbune, dar folosea numai piatra şi lemnul. Aşijderea şi noi, păşim peste şi împrejurul lui Hristos, dar preamărim în viața noastră cotidiană zeii păgâni din vechime. Dacă va fi să fie o nouă epocă geologică, cu un nou tip de om, aceea va fi epoca creştină. Toate tipurile existente au fost făcute prin revoluții şi prin influențele pământului şi ale apei, sau ale aerului şi ale focului. Acum, doar revoluția creştină – vorbesc literal, şi nu alegoric – poate produce un tip mai avansat al animalului uman.

Prietenii mei, sunteți nemulțumiți de bisericile existente şi sunteți nerăbdători să plămădiți o nouă biserică, ori o sectă, ori un anumit tip de organizație religioasă?! Ce copilărie din partea voastră! Bisericile existente sunt cele mai splendide vase – unele de aur, altele de argint sau de lut – făcute de sute de ani şi de generații. Ştiu că nemulțumirea voastră nu vine din faptul că acestea sunt nearătoase, ci din acela că sunt goale. Ei bine, puneți vinul dumnezeiesc[3] în ele şi acestea vă vor încânta precum vasele din Cana Galileii i-au încântat pe cei însetați ce se aflau la acea masă. Însă pentru a turna vin în vasele existente, cu adevărat este nevoie de un miracol, dragii mei cârcotaşi!

Oamenii zic: „Citeşte Sfânta Scriptură!". Aproape că îmi vine să strig: „Nu o atingeți vreme

[2] Conform DEX, „Formă de guvernare în care întreaga putere a statului e concentrată în mâna unei singure persoane". Vezi http://dexonline.ro/search.php?cuv=autocratie. Considerăm însă că Sf. Nicolae Velimirovici, folosind acest termen, vizează şi o înțelegere originară a lui, etimologică. Iar, etimologic, autocrație înseamnă „cel care îşi ia puterea (*cratia*) din el însuşi (*auto*). Vezi http://www.toupie.org/Dictionnaire/Autocratie.htm şi http://dictionary.reference.com/browse/autocracy şi http://www.etymonline.com/index.php?search=autocracy&searchmode=none.

[3] Vezi despre semnificația vinului şi a apei în „Predica Sfântului Nicolae Velimirovici despre prefacerea apei în vin", unde spune că: „Firea umană a fost diluată de lacrimile plângerii ei, şi a fost necesar ca ea să se prefacă în vin. Scânteia dumnezeiască din om se stinsese, şi a fost necesar ca ea să se aprindă din nou. *Infirmitatea este ca şi apa*, iar *sănătatea se aseamănă cu vinul; necurăția duhurilor rele este ca o apă chioară*, pe când *curăția este ca vinul; moartea este ca o apă moartă,* pe când *viața este precum vinul; ignoranța este ca o apă plată,* pe când *adevărul este ca vinul*. Prin urmare, ori de câte ori Domnul a însănătoşit bolnavii, a curățit leproşii, a înviat morții, i-a luminat pe fiii risipitori, El în esență a prefăcut apa în vin".
http://tainacasatoriei.wordpress.com/2007/08/25/predica-despre-prefacerea-apei-in-vin/

Sf. Nicolae Velimirovici

Agonia Bisericii

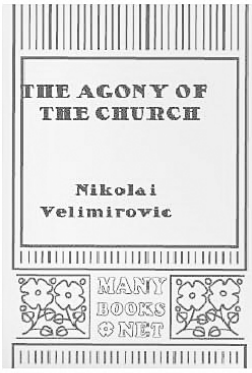

The Agony of the Church
Turnbull & Spears, Edinburgh, 1917
Traducere şi note de Daniel Mazilu şi Ana Damaschin

de vreo cinci ani! Citiți altă literatură în această perioadă, şi apoi luați Sfânta Scriptură din nou şi îi veți descoperi adevărata ei măreție, putere şi gingăşie". Rănile lui Hristos au adus în lume mai multe binecuvântări decât toți cezarii romani.

Euharistia nu semnifică un fapt al memoriei, ci o proorocire; anume proorocirea conform căreia întreg pământul va deveni trupul lui Hristos, carnea şi sângele Său, în aşa fel încât orice am mânca şi orice am bea, să îl mâncăm şi să îl bem pe El. Nădăjduim ca El să devină hrana noastră cea de toate zilele. Toată această hrană a noastră de la Hristos nu pare să fie o rugăciune către natură, ci mai degrabă sacrificiul acesteia pentru noi, aducându-ne aminte de jertfa lui Iisus şi, prin aceasta, de chemarea fiecăruia către jertfire.

Trebuie să ne decidem între a fi mândri sau nevoiaşi duhovniceşte. Prima alegere constă într-o pierzanie zgomotoasă (*noisy destruction*), a doua într-o zidire tăcută (*a quiet construction*). Nu există în toată lumea ceva sublim ori dezgustător a cărui reprezentare să nu o pot găsi în mine însumi, ci într-o stare cu totul străină mie.

Frumusețea, gloria şi măreția unui câmp de grâu constau în împreună-aflarea a multora dintre aceste fire, fiecare cu frumusețea, gloria şi măreția lor nesemnificativă. Dacă ați remarcat aceasta, atunci să nu îmi amintiți vechea poveste a frumuseții, gloriei şi măreției firului uman numit Pitagora, Cezar sau Napoleon. Poporul cel mai puternic şi mai bogat, pe care avem obişnuința de a-l admira şi lăuda, era cel mai compătimit de Hristos.

Astăzi, ca şi întotdeauna, cea mai dificilă misiune creştină are loc printre cei bogați. Nu ne vom arăta niciodată adevărata noastră valoare prin folosirea drepturilor noastre, ci prin capacitatea noastră de a sluji şi de a ne jertfi. Căci e mult mai uşor pentru om să îşi obțină propriile sale drepturi decât să renunțe la mândria sa. Jertfirea fără comentarii în surdină transformă agitata noastră viață într-o zi binecuvântată. Ne umplem zilele vieții cu discuții despre oameni prea slabi pentru a se jertfi ori despre alții în stare să o facă. De la răsărit până la apus ne cufundăm sufletele în două ape care sunt dezgustul şi admirația.

Dar nimic nu îl dezgustă mai mult pe om decât atunci când aude despre un altul că „este neputincios de a se jertfi“. Iar atunci când aceste cuvinte ne sunt adresate, ne simțim de parcă am pierdut războiul vieții noastre.

Valoarea sistemelor metafizice contează mai mult pentru progresul ştiințific al omenirii decât pentru cel moral. Dinspre Hegel, putem construi o ştiință nouă, dar dinspre Sfântul Pavel putem doar concepe o nouă viață socială şi o nouă viziune politică mondială. V-ați gândit vreodată că Sfântul Pavel este cel mai mare profet al unui nou şi de dorit om de stat? Toate imperiile ridicate pe drepturi au pierit ori vor piere. Viitorul aparține Imperiului Sfântul Pavel, un imperiu întemeiat pe dragostea slujitoare (*loving service*).

E cu mult mai bine să aparții – în chip umil – celei mare rele dintre biserici, decât să te rupi – cu mare pompă – de cea mai bună dintre ele. Originea aristocratică este la fel de greu de pătruns precum întunericul nopții ce s-a scurs. Un mare aristocrat din zilele noastre poate fi stângaci în chestiunile sufleteşti (*soul-stuff*), în vreme ce un cerşetor poate fi îmbunătățit duhovniceşte. Să îi prețuim însă pe amândoi în mod egal, fiindu-ne cunoscut faptul că ambii au origine împărătească. Prea Înaltul îi numeşte laolaltă copii Săi. Din aceeaşi pricină să-i respectăm pe cei nepricepuți, să prețuim şi oița şi copacii şi pietrele.

Adevărații răstignitori de astăzi ai lui Hristos sunt cei care gândesc că Evanghelia Mântuitorului nu poate fi luată drept temelie a vieții politice în lume. Dar oare cele din urmă cuvintele ale Sale nu au fost: „Mergeți în toată lumea“[4]? Cea din urmă şi cea mai înaltă expresie a creştinătății se va adeveri în relațiile dintre națiuni, aşa cum cel dintâi aspect a constat în relațiile dintre persoane. *Interpersonalitatea*[5] a fost şcoala primară a creştinătății. *Inter-naționalismul* se cuvine să fie universitatea acesteia.

[4] *Sfânta Evanghelie după Marcu* (16:15), unde citim: „Şi le-a zis: Mergeți în toată lumea şi propovăduiți Evanghelia la toată făptura.“

[5] Am tradus expresia „Inter-individualism“ cu „interpersonalitatea“, termen preluat din Pr. Dumitru Stăniloae, *Dogmatica*. Vezi http://www.crestinortodox.ro/deosebirea_celor_trei_persoane_ale_unicei_fiinte_dumnezeiesti_nerepetate_in_relatiile_intregitoare_-c455-p5-new.html. Cuvântul „individualism“ nu exprimă esența mesajului creştin în centrul căruia se află persoana. Precizăm, de asemenea, că şi celălalt termen folosit de Sf. Nicolae Velimirovici, „inter-naționalism“, trebuie înțeles tot în cadrul metadiscursului creştin. Nu este vorba de o intersectare fără noimă a popoarelor, ci tocmai de descoperirea rostului lor pe pământ dat de Dumnezeu.

Etica creştină, adică slujirea dumnezeiască şi jertfa, reprezintă cea mai bună consecinţă a adevăratei credinţe în Dumnezeu. Niciodată nu a fost cu putinţă o legătură mai scurtă între planeta noastră şi centrul universului, ca legătura oferită de Hristos. Este calea cea mai scurtă, aidoma liniei drepte dintre două puncte geometrice.

Sclavia înseamnă muncă obligatorie; libertatea se cuvine să o înţelegem precum o slujire de bunăvoie (*willing service*). Doar o persoană sau o naţiune educate în acest din urmă spirit faţă de vecinii lor sunt cu adevărat libere. Toate teoriile despre libertate sunt iluzii. Libertatea de a solicita drepturi, şi nu cea de a sluji de bunăvoie, reprezintă o ceartă fără de sfârşit care îşi premiază campionii cu nefericire. Nici republica lui Pericle, şi nici monarhia lui Octavian nu au fost state ale fericirii, ci doar statul pan-uman al Sfântului Pavel, cu o singură Magna Carta a slujirii necondiţionate, va fi ţara Fericirii Universale.

Viaţa fiecărui om reprezintă o arenă a multor duhuri necurate, unde lupta fără ajutorul lui Hristos este înfricoşătoare, iar cea cu El alăturea triumfătoare. O, câte dintre aceste duhuri, ce găsesc condiţii propice de locuire în noi, nu i-ar face pe porci să se tulbure şi să se arunce de pe stâncă în mare!

Concepţia conform căreia modurile de a gândi ale lui Machiavelli[6] şi Metternich[7], Bismarck[8] şi Beaconsfield[9], ar putea fi luate ca temelie a vieţii politice, pe când modul creştin nu, este până şi viziunea unor teologi. Însă Hristos le supraviețuieşte tuturor acestor politicieni, ca o putere veşnică, tocmai pentru că El este îndelung răbdătorul lor (*the fittest of all of them*).

Ce filosofie obscură este aceea care învaţă că Moise şi Mahomed au de-a face cu viaţa politică, iar Hristos nu! Carlyle[10] şi Emerson[11] au fost mai-mult-decât-nerăbdători (*over-anxious*) în a recomanda ca îndrumători ai omenirii pe oricine altcineva decât pe Hristos. E aceeaşi cu a spune: „Omule, ia-ţi lumânări şi lămpi spre a-ţi lumina drumul prin întuneric, dar ai grijă la soare!“ Cât de diferiţi sunt Dostoievski şi Tolstoi!

Am privit omul în rugăciune şi am gândit: „Iată îngerii căzuţi!“ L-am privit iarăşi în certurile lui mânioase şi am gândit: „Iată demonii stârniţi!“ Animalele sunt crude, dar nu şi vulgare. Omul, dimpotrivă! Şi în cruzime, şi în vulgaritate este în frunte. Dacă am fi obligaţi să alegem unul dintre aceste două rele, i-am prefera vulgarităţii, cruzimea. Toate clipele pe care le numim *astăzi* sunt tâlhărite de amintirile despre *ieri* şi de grijile pentru *mâine*.

Lucrul cel mai măreţ din viaţa omului, din punctul trupesc de vedere, este chiar acest mister al trupului. Din punctul de vedere duhovnicesc, lucrul cel mai măreţ constă în interpretarea optimistă a acestui mister. Dar în afara creştinismului nu există un optimism îndreptăţit (*reasonable optimism*) Omul poate fi uşor un tiran, cu o condiţie: să fie sclavul anumitor păcate.

Nicio naţiune nu ar putea tiraniza o alta decât dacă ea însăşi e tiranizată de anumite iluzii. Nimeni din lume, afară de cel ce se simte „robul lui Hristos“, nu este liber. Cel mai vestit campion al libertăţii din istoria omenirii s-a numit pe sine: „Pavel, robul lui Iisus Hristos“[12].

Traducere şi note de Daniel Mazilu şi Ana Damaschin

6 Niccolo Machiavelli (1469-1527) este primul mare filosof politic al Renaşterii, cunoscut în special pentru faimoasa sa lucrare *Principele*.

7 Wenzel Nepomuk Lothar principe de Metternich-Winneberg-Beilstein (1773-1859) a fost un politician şi om de stat austriac şi unul dintre cei mai importanţi diplomaţi ai timpului său.

8 Otto Eduard Leopold von Bismarck (1815-1898) a fost prim-ministru al Prusiei între 1892 şi 1890. A unificat Germania în urma câtorva războaie, devenind între 1871 şi 1890 primul cancelar al Imperiului German.

9 Lordul Beaconsfield, adică Benjamin Disraeli (1804-1881), scriitor englez de origine evreiască, om politic şi Prim-ministru. Pentru mai multe detalii despre acesta, vezi cartea lui André Maurois, *La vie de Disraeli* (1927).

10 Trimiterea este la lucrarea lui Th. Carlyle din 1841, *On Heroes and hero worship and the Heroic in History*, în care autorul declară *ab initio* că nu are de gând să vorbească despre Iisus Hristos. Mai multe despre Carlyle în lucrarea lui John Nichol din 1904, *Thomas Carlyle Biography*.

11 Ralph Waldo Emerson (1803-1882) a fost un poet şi eseist american, liderul mişcării transcendentaliste de la începutul secolului al XIX-lea. Vezi opera completă a acestui scriitor la adresa http://www.davemckay.co.uk/philosophy/emerson/. Trimiterea Sf. Nicolae Velimirovici este, probabil, la volumul IV, *Representative Men*, unde Emerson vorbeste despre Platon, Swedemborg, Montaigne, Shakespeare, Napoleon şi Goethe şi pe care îl începe cu aceste cuvinte: „It is natural to believe in great men“.

12 *Epistola către Tit a Sfântului Apostol Pavel* (1).

Aspecte ale desacralizării sacrului în poezia lui Blaga

Prof. Dr. Const. Miu

În literatura noastră interbelică, gruparea ortodoxiştilor (despre care G. Călineseu vorbeşte în termeni elogioşi în a sa ILR...) ocupă un loc aparte. De altfel, distinsul critic şi istoric literar îl încadrează pe Lucian Blaga în capitolul „ORTODOXIŞTII. Momentul 1926. Iconografia mistică. Doctrina miracolului", alături de Nichifor Crainic, Vasile Voiculescu, Paul Sterian, Sandu Tudor, Şt. I. Nenițescu şi Const. Goran.

La Blaga, sentimentul religios transpare chiar din volumul ce marca debutul – *Poemele luminii* (1919) –, iar iubirea ca modalitate de cunoaştere „se asociază cu emoția religioasă" (Vl. Streinu, *Versificația modernă*, EPL, 1966, p. 241). *Lumina* – metafora simbol definitorie pentru întregul volum, subsumată erosului, este de sorginte sacră: „Lumina ce-o simt / năvălindu-mi în piept când te văd, / oare nu e un strop din lumina / creată în ziua dintâi, / din lumina aceea-nsetată adânc de viată?" (*Lumina*). Eternul mister feminin capătă o nouă anecdotică în viziunea poetului, încât se ajunge la un paradox: taina pe care şarpele i-a împărtăşit-o Evei nu poate fi cunoscută de cel Atoateştiutor: „De-atunci femeia ascunde sub pleoape-o taină / şi-şi mişcă geana parc-ar zice / că ea ştie ceva, / ce noi nu ştim; / ce nimenea nu ştie, / nici Dumnezeu chiar" (*Eva*). Neputința celui Atoateştiutor de a cunoaşte misterul este sugerată printr-o negație totală, realizată cu ajutorul repetiției verbului *a nu şti*, ca şi a elipsei acestuia, din ultimul vers, precum şi cu ajutorul pronumelor *noi*, *nimenea*, acestea intrând în disjuncție cu substantivul propriu „Dumnezeu", precedat de conjuncția adversativă „nici". Nu este oare acesta un aspect al degradării sacrului? „Mitul eternului feminin este de fapt un secret al existenței pe care Eva l-ar deține. Poetul converteşte mitul religios într-un mister laic – putem să-l numim misterul (sau eternul) feminin, care nu este, în fond, decât un aspect al marelui mister al luminii, din care se hrăneşte atât filosofa, cât şi poezia lui Blaga..." (AI. Tănase, *Lucian Blaga – filosoful poet, poetul filosof*, Editura Cartea românească, 1977, p. 330).

Poezia *Lacrimile* (din volumul deja amintit) are ca temă *nostalgia paradisului* – alt aspect al desacralizării sacrului. „Nostalgia e durerea de a nu mai fi în locul unde ai fost odinioară, pe care amintirea îl păstrează mereu prezent, ca pe un cuib al fericirii pierdute". (Nichifor Crainic, *Nostalgia paradisului*, Editura Moldova, 1994, p. 243). Din perspectiva celui alungat din rai, *nostalgia paradisului prefigurează desacralizarea sacrului*: „Stăpâne, ia-mi vederea, / ori dacă-ți stă-n putință împăienjeneşte-mi ochii / c-un giulgiu, / să nu mai văd / nici flori, nici cer, nici zâmbetele Evei, şi nici nori,/ căci vezi – lumina lor mă doare".

Abia conturată în primul volum, jalea *îndepărtării de Dumnezeu* (apud T. Vianu) capătă accente dramatice în volumul din 1924 – *În marea trecere*, poezia *Psalm* fiind elocventă în acest sens. Aici, Dumnezeu „e invocat de o conştiință dramatică, interogativă" (Al. Tănase, op. cit., p. 346), amintind prin aceasta de permanentul dialog al eu-lui cunoscător cu Dumnezeu, din ciclul *Psalmilor*, al căror autor – Tudor Arghezi – e considerat un poet interogativ: „Când eram copil mă jucam cu tine / şi-n închipuiri te desfăceam cum desfaci o jucărie. / Apoi sălbăticia mi-a crescut, / cântările mi-au pierit, / şi fără să-mi fi fost vreodată aproape / te-am pierdut pentru totdeauna / în țărână, în joc, în văzduh şi pe ape". După cum

se poate observa din versurile citate, singurătatea eu-lui cunoscător este similară cu singurătatea „obiectului“ cunoaşterii, reprezentat panteistic în lucruri şi în natură, încât „Dumnezeu este asociat cu ideea de suferință, de durere, care devine cosmică“ (Ibidem, p. 347): „Între răsăritul de soare şi apusul de soare / sunt numai tină şi rană. / În cer te-ai închis ca-ntr-un cosciug. / O, de n-ai mai fi înrudit cu moartea / decât cu viata / mi-ai vorbi. De-acolo de unde eşti / din pământ ori din poveste mi-ai vorbi // (...) Iată stelele intră în lume / deodată cu întrebătoarele mele tristeți. / Iată e noapte fără ferestre-n afară. / Dumnezeule, de-acum ce mă fac?“

Jertfa sub semnul înalt al curcubeului magic (cum spune poetul) i se refuză eu-lui cunoscător, astfel încât acesta îşi simte zădărnicit orice elan în procesul cunoaşterii: „Porumbii mi i-am slobozit / să-ncerce pajiştea cerului, / dar sfâşiați de vânturi / se-ntorc înapoi. Pe vatra corăbiei / inima mi-o-ngrop sub spuză“ (Pe ape). Este şi acesta un alt aspect al singurătății eu-lui, sub un cer ale cărui porți rămân veşnic închise, registrul verbal şi adverbial fiind grăitor sub acest aspect: „*Dăinuie veşnic* potopul. / *Niciodată nu voi ajunge* / s-aduc jertfa...“ (s.n.). *Mutenia, noncomunicarea* ca „atribute“ ale sacrului expus degradării – aşa cum sunt surprinse în poeziile *Psalm* şi *Pe ape* – apar împinse până la paroxism în poezia *Din cer a venit un cântec de lebădă*, degradarea celestă atrăgând după sine expierea teluricului: „Din cer a venit un cântec de lebădă. / Îl aud fecioarele ce umblă cu frumuseți desculțe / peste muguri. şi pretutindeni îl aud eu şi tu // Călugării şi-au închis rugăciunile / în pivnițele pământului. Toate-au încetat/ murind sub zăvor“. Dar culmea degradării sacrului este atinsă în poemul *De mână cu Marele orb, motivul peregrinului* având aici rolul de a evidenția mutenia *Marelui orb*, dar şi sau mai ales permanenta sa teamă: „El tace pentru că-i e frică de cuvinte (...) // De ce a tresărit? / Tată orb, fii liniştit, în jur nu e nimic“. Observăm aici (dar şi ceva mai încolo, când vom aduce în discuție poezia *Paradis în destrămare*) o apropiere a sacrului de profan, în sensul că cel dintâi capătă însuşiri şi defecte asemănătoare celui de-al doilea.

În amintirea țăranului zugrav şi *Bunăvestire* sunt două creații din volumul *În marea trecere*, în care recunoaştem desacralizarea mitului creştin al Fecioarei Maria. Miracolul „rodirii“ se produce în planul profanului, nu al sacrului: „Ce-a mai venit se poate-asemăna numai c-un vis. / Din pulbere de floare / cernută peste tânărul ei trup / fe-

cioara Maria / a legat rod ca un pom“ (*În amintirea...*). În ambele poezii, Fecioara „e prețuită tocmai pentru starea ei omenească, de cuceritoare naivitate şi ingenuitate“ (Al. Tănase, op. cit., p. 358): „În noaptea asta lungă, fără sfârşit, / o femeie umblă sub cerul apropiat. / Ea înțelege mai puțin decât oricine / minunea ce s-a-ntâmplat. / Aude sori cântăreți, întreabă, / întreabă şi nu înțelege. / În trupul ei stă închis ca într-o temniță bună / un prunc“ (*Bunăvestire*). Aceeaşi naivitate şi simplitate în gestică, specifice tărăncii, le vom găsi şi în *Biblică* (din volumul *Lauda somnului* – 1929): „Maică Precistă, tu umbli şi astăzi râzând / pe cărări de apă pentru broaşte țestoase. // Între ierburi înalte şi goale / copilul ti-l dezbraci / şi-l înveți să stea în picioare. / Când e prea rău / îl adormi cu zeamă de maci // Pentru tine lumea e o pecete / pusă pe o taină şi mai mare: / de aceea mintea nu ti-o munceşti / cu nimic. / În casă lângă blidarul cu smalturi rare / în fiecare zi păzeşti cu răbdare / somnul marelui prunc. A mustrare clipind / te superi doar / când îngerii trântesc prea tare uşile / venind şi ieşind“. Se poate lesne observa cum sacrul a fost convertit în profan; Maria este aici o mamă iubitoare, care veghează atent creşterea pruncului, iar dojana care cade asupra îngerilor, când aceştia – ca orice copil – devin prea zgomotoşi, este, în fond, mustrarea oricărei mame.

Lumea care populează volumul *Lauda somnului* este una desacralizată. Aşa cum opina G. Călinescu, „procesul de spiritualizare e mai înalt (în volumul menționat – n.n.) şi poetul cade într-un soi de *nostalgie de Eden*, într-o lâncezeală numită *tristețe metafizică*, încercând să depăşească spațiul terestru, să evoce un «peisaj transcendent»“ – s.n. (ILR..., Editura Minerva, 1982, p. 879). Inexorabila finitudine a sacrului (ca ultim aspect al desacralizării sacrului, ce seamănă tot mai mult, în poeziile din acest volum, cu profanul) se conturează chiar din primele versuri ale poeziei *Paradis în destrămare*, considerată cea mai reprezentativă pentru *tristețea metafizică*: „Portarul înaripat mai tine întins / un cotor de spadă fără flăcări. / *Nu se luptă cu nimeni, dar se simte învins.* / Pretutindeni pe pajişti şi pe ogor / serafimi cu părul nins / însetează după adevăr, / dar apele din fântâni / refuză gălețile lor“. Paradoxul din versurile subliniate reliefează o stare cu totul de excepție pentru lumea sacrului, care, degradându-se, ia chipul şi asemănarea celeilalte lumi – cea profană. Tristețea metafizică resimțită acut, ca urmare a închiderii oricărei posibilități de comunicare cu absolutul (a se vedea mai sus semnificația metaforei fântânilor) trimite la o situație similară din poezia lui Arghezi, *Heruvim bolnav*: „Îngerul meu îşi mai aduce-aminte / Din fericirile de mai nainte. / Cerul la gust i-ajunge ca un blid / Cu laptele amar şi agurind, / Stelele lui nu şi le mai trimite / Ca nişte steaguri sfinte zugrăvite, / şi vântul serii nu-i mai dă îndemn / Cu aromele-i de vin şi untdelemn“. În ultima strofă a poeziei lui Blaga, desacralizarea este totală: putem constata coborârea sacrului în profan; arhanghelii şi îngerii – simple elemente de figurație – trec, cu dezinvoltură, la „îndeletniciri“ umane: „Arând fără îndemn / cu pluguri de lemn / arhanghelii se plâng / de greutatea aripelor // (...) Noaptea îngerii goi / zgribulind se culcă în fân“. Cele două imagini – arhanghelii ce se plâng de greutatea aripilor şi îngerii zgribuliți – sunt rizibile, caricaturalul fiind aici o altă modalitate artistică de creionare a desacralizării sacrului. Totul culminează cu trecerea „protagoniştilor sub zodia thanatosului, încât orice disociere între sacru şi profan dispare: „păianjeni mulți au umplut apa vie, / odată vor putrezi şi îngerii sub glie, / țărâna va seca poveştile / din trupul trist“.

Culoarea care vorbeşte

Mă numesc Roşu, *Orhan Pamuk, Ed. Curtea Veche, Bucureşti 2006, trad. Rom. Luminița Munteanu, 614 p.*

Paul-Gabriel Sandu

Roşu nu este un nume. Sau nu este numai un nume, este înainte de toate o culoare. O culoare care vorbeşte şi care, pentru că vorbeşte, stă de acum şi sub semnul artei literare. De aceea cartea lui Orhan Pamuk, apărută de curând într-o traducere românească, stă, asemenea Istambulului pe care îl evocă, acolo unde ţărmurile a două vaste continente se ating. Culoarea şi cuvântul dau la iveală echivalentul unei cărți care nu mai are nevoie de ilustrațiile atât de atente ale miniaturiştilor. Ea este deja, într-un fel, aceste miniaturi sau rolurile s-au inversat de această dată. Cartea e cea care ilustrează miniaturile şi culorile sunt cele care stau de vorbă cu noi.

Universul care se deschide cu prima pagină a cărții este în măsură să copleşească imaginația fiecărui cititor. Eram obişnuiți să ascultăm oamenii vii vorbind, şi acum ne trezim ascultând cuvintele unui mort, dintr-o fântână. Cum a fost omorât? De la el nu putem scoate nimic. El însuşi este la rându-i copleşit de lumea cealaltă şi de faptul că poate să ne vorbească, în felul în care o face, de acolo. Ucigaşul este însă unul dintre marii maeştri miniaturişti, şi câteva capitole mai încolo ni se va adresa, fără să-şi destăinuie numele. Aflăm însă de ce a ucis. Crima lui este ilustrarea unui conflict. Un conflict între două civilizații, între două viziuni distincte despre lume.

Pictura europeană şi miniatura persană şi otomană au foarte puține în comun. Lucrul esențial care le distinge este perspectiva pictorului. Un miniaturist adevărat se va strădui o viață întreagă să privească lucrurile şi să le picteze aşa cum le vede Dumnezeu. El nu va fi nici o clipă interesat să-şi distingă propriul lui stil de cel al altora, şi nu-i va păsa să se semneze în colțul miniaturii. Şi asta pentru că nu există decât o singură imagine perfectă a unui cal; aşa cum este văzut el prin ochii Divinității.

Flacăra acestui conflict luminează o lume aproape ireală, a unui Istambul din timpul dominației otomane asupra Europei. Un oraş plin de străzi întortocheate unde este mult mai uşor să fii omorât decât să scapi cu viață; un oraş al vânzătoarelor ambulante care poartă răvaşele îndrăgostiților şi care este gata să sufere alături de ei. Este oraşul lui Negru şi al lui Şekure, oraşul în care se dau uneori lupte de stradă, şi în care îşi are reşedința Padişahul, „stâlpul lumii“, cel care veghează asupra miniaturiştilor, şi nu numai asupra lor.

Istorisirea o vom lasă de această dată deoparte. Ne vom opri însă, pentru o clipă, la capitolul care dezvăluie săvârşirea celei de-a doua crime. O crimă înfăptuită de acelaşi ucigaş, însă având un cu totul alt motiv. Descrierea actului este fără îndoială una dintre marile reuşite ale cărții şi asta mai ales prin felul în care culoarea şi cuvântul fuzionează fără rest, dând naştere unor imagini inspirate nu de vreun curent literar, ci mai curând de postimpresionismul celui care a transformat culoarea într-o obsesie: Van Gogh.

Uciderea maestrului miniaturist care supraveghea ilustrarea unei cărți comandate de către padişah pentru a fi făcută în dar „regilor frânci“ este săvârşită într-un moment de furie nestăpânită. Cel care era numit de către toți „Unchiul nostru“ îl provoacă cu bună ştiință aproape pe cel care mărturisise că este criminalul să mai săvârşească încă o crimă. Îi vorbeşte acestuia despre talentul lui ca miniaturist, dar şi despre efemeritatea tuturor miniaturilor şi a stilului însuşi. Toate cuvintele rostite de el stau împotriva lui. Moartea devine inevitabilă:

„M-a mai lovit o dată în cap cu călimara de bronz.[...]. M-am speriat atât de tare, încât am început să urlu din răsputeri. Dacă mi-ar fi pictat cineva strigătul ar fi fost verde ca prazul. Am înțeles că nu va putea auzi nimeni această culoare în întunericul serii, pe străzile pustii, şi că eram cu

desăvârşire singur. [...]. Nu vedeam nici o culoare şi pricepeam că toate culorile se preschibaseră în roşu. Ceea ce socoteam că era sângele meu era parcă cerneală roşie. Iar ceea ce avea el pe mână [...] era, de fapt, sângele meu cel roşu, care nu mai contenea să curgă." (pp. 243, 244).

Fragmentul citat nu lasă nici o urmă de îndoială. Lumea în care ne găsim este una a culorilor, însă nu a culorilor care se văd, ci a celor care se simt, „se pricep". Roşul sângelui şi al cernelii dobândesc o realitate şi o consistenţă nebănuite. Ca şi când pensula groasă a unui pictor ar da formă culorii stoarse din tub pe pânză. Îi simţi vâscozitatea, pensula înoată greu prin culoare. Avem deodată în faţă celebrele picturi ale lui Van Gogh. Iar culorile întrebuinţate sunt chiar obsesiile pictorului olandez: verdele şi roşul, opuse însă complementare în acelaşi timp, culorile folosite, alături de galben şi albastru, în pictarea celebrului tablou „Câmp de grâu cu ciori". Trebuie spus că celelalte două culori, galbenul şi albastrul, sunt la fel ca şi verdele şi roşul, culori opuse şi complementare în acelaşi timp.

Simţurile se prăbuşesc toate într-unul singur, sângele şi cerneala devine un unic lichid, o singură pastă care nu încetează să curgă şi care opreşte parcă strigătul colorat în verde al victimei. Culorile se întrepătrund una pe cealaltă, însă nu-şi pierd nici o clipă identitatea. Sângele şi cerneala roşie a călimării devin de nedistins, fuziunea lor stă drept metafora unei vieţi jertfite actului creator. Numai că este, într-un sens, o metaforă pe dos. Pictura fusese şi până acum însăşi viaţa miniaturistului; de această dată însă fuziunea celor două elemente, sânge şi cerneală, care echivalează actul vieţuirii cu cel al pictării se produce în planul fizic. Tocmai de aceea metafora ne pare a fi una inversată. Sub puterea culorii sângele se face cerneală, şi moartea survine asemenea unei jertfe făcute de către creator, propriei sale creaţii.

Perspectiva de care se foloseşte autorul pentru a descrie crima este tocmai cea a celui ucis. Naratorul acestui capitol nu este criminalul, aşa cum ni s-ar părea firesc, ci chiar victima, care continuă să converseze cu noi în timp ce îngerul este gata să-l poarte afară din această lume.

Această „delegare" a responsabilităţii narării istoriei, care trece mereu de la un personaj uman la o culoare, apoi la un desen, pentru a reveni, iarăşi, la alt personaj al cărţii lasă impresia unui mozaic construit cu minuţie. Însă dincolo de calităţile estetice ale acestui tip de naraţiune, putem înţelege ceva din opţiunea făcută de autorul însăşi în privinţa conflictului dintre cele două stiluri de pictură, conflict care generează întreaga serie de crime comise. Autorul pare a fi de partea „pictorilor frânci", şi asta tocmai pentru că perspectiva aleasă de el nu este una divină, a unui narator omniscient, care foloseşte persoana a treia şi care îşi cunoaşte personajele până în detaliu. Timbrul fiecărui personaj poate fi cu uşurinţă recunoscut şi stă, fără îndoială, drept ceea ce trece, între specialiştii miniaturii drept semnătură. Acel indiciu, acea trăsătură de pensulă, inconştientă poate, care ne lasă să bănuim cine este autorul.

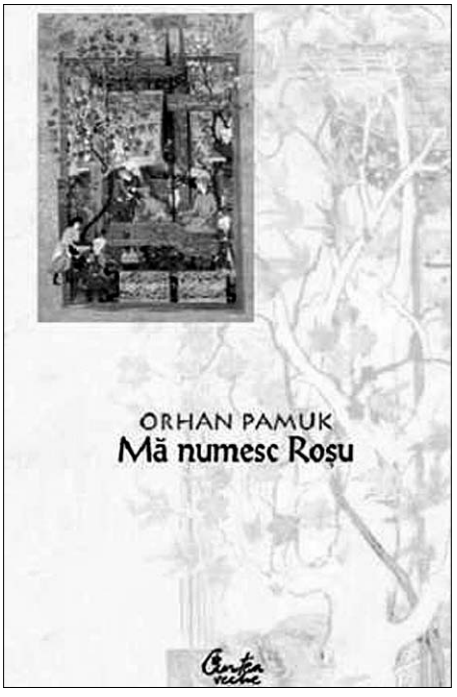

Alegerea făcută de autor în ceea ce priveşte modul şi stilul narării ne face să înţelegem că nu există, aşa cum credeau marii miniaturişti, un singur fel de a vedea lumea; cel al lui Dumnezeu. Ci că Dumnezeu vede lumea prin ochii noştri, ai fiecăruia dintre noi.

Idei și fapte haiducești în mișcarea legionară

Ilie Gulică

Reformele de la răscrucea secolelor XIX şi XX din România n-au avut acelaşi efect pe care l-au avut cele aplicate în țările Europei Occidentale. Ele au adâncit şi mai mult prăpastia dintre păturile sociale, elita manifestându-şi ataşamentul față de valorile moderne, occidentale, iar masa largă a populației rămânând fidelă tradiției. Lumea mondenă se delecta cu arta modernă – teatru, cinematograf, vernisaje etc., iar țăranii își continuau viața lor monotonă, rustică. Țăranul român credea în valorile sale – ortodoxia şi obiceiurile –, unicele capabile în mintea lui să-i asigure bunăstarea şi propăşirea.

Context

În acea epocă confuză, când noi ape își croiau albia, în conştiința țărănească, noile îndeletniciri aduseseră cu sine o alarmantă degradare a moravurilor. Opresiunea, credeau ei, venea necondiționat din partea ciocoimii, şi ea exponentă a unor rânduieli nespecifice, constituite prin pătrunderea de peste meleaguri a unei civilizații de pe aiurea, capitalistă, străină de structurile sociale româneşti[1].

Războiul a schimbat mult mentalitatea țăranilor. Rolul decisiv al ostaşilor – în covârşitoarea lor majoritate țărani îmbrăcați în haine militare – la obținerea victoriilor de la Mărăşti, Mărăşeşti şi Oituz a dus la o puternică activizare a țărănimii din vechiul regat. Țăranii au înțeles că de hotărârea şi starea spiritului lor, de sacrificiul lor depindea soarta țării, că ei erau o forță de care trebuie să se țină seama[1a]. După reforma electorală (1919) şi cea agrară (1921), țărănimea, ignorată o lungă perioadă, a ajuns în posesia dreptului de vot. Cele două transformări majore au generat mutații în viața partidelor politice: unele își precipită căderea, altele se nasc şi toate își modifică programele, orientându-le spre masele țăreneşti.

Mişcarea legionară, un nou actor pe scena politică, orientată social mai mult decât celelalte formațiuni către păturile păgubaşe, își croieşte drum spre putere. Deşi păstrează afinități doctrinare cu curentul european de extremă dreaptă, mişcarea legionară se singularizează printr-o ideologie specific românească. Influența tezelor străine a fost minimă în cazul legionarilor, primordiale fiind ideile autohtone. Calea pe care apucase România după 1918 nu corespundea aspirațiilor tinerilor, aceştia dorindu-şi un regim în care să conducă şi să se simtă prețuiți[2]. Tineretul intelectual – deopotrivă cel din amfiteatrele universităților, ca şi cel care intrase deja în viața publică – manifesta ostilitate față de liberali şi liberalism. Devenise comună ideea potrivit căreia o prefacere a stărilor trebuia să treacă – necondiționat – prin prealabila răsturnare a liberalilor. Nimeni nu-şi mai putea aminti de liberalismul originar, nimeni nu mai asocia liberalismul cu Bălcescu[3].

Tinerii naționaliști repudiau concepțiile împărtăşite de generația veche. Ei dezavuau politicianismul cu toate elementele sale imanente. Corneliu Zelea-Codreanu dorea o acțiune efecti-

[1] Z. Ornea, *Sămănătorismul*, Editura Minerva, București, 1970, p. 217.

[1a] *Istoria Românilor*, vol. VIII, *România întregită* (1918–1940), coordonator Ioan Scurtu, Editura Enciclopedică, București, 2003, p. 49–50.

[2] Adrian Gabriel Lepădatu, *Mişcarea legionară între mit şi realitate*, Editura Cartier, Chişinău, 2005, p. 47.

[3] Z. Ornea, *op. cit.*, p. 170.

vă, solidară cu țara prin dispoziții lăuntrice şi chemări ancestrale; o formațiune care să întrupeze idealurile sublime ale națiunii române. Era vorba de o luptă mai mult pseudomilitară decât politică. Pasiunea lui Corneliu Zelea-Codreanu pentru viața cazonă, de la limbaj până la atitudine, ar fi trebuit să se impună şi în disciplina mişcării legionare[3a].

Moştenirea ideilor şi practicelor haiduceşti de către legionari a fost semnalată în istoriografie. Noi am fixat drept sarcină doar identificarea acestor motive, studiind reflecția haiduciei în folclorul românesc şi în *viața* legionară[4].

Trecutul unui nume: haiduc

Haiducii, la origini, erau ostaşi lefegii – serviciile le erau solicitate începând din a doua jumătate a secolului al XVI-lea de domnii Țărilor Române. Corpul haiducilor, în opinia lui Nicolae Grigoraş, a fost format de Ieremia Movilă, după modelul unei unități similare din Polonia. În iunie 1565, pretendentul la scaunul domnesc Ştefan Mâzgă, venind din Transilvania, a atacat Moldova „cu mulți haiduci". Haiducii, când aveau prilejul, se dedau numaidecât la jaf[5]. În fruntea lor se afla un căpitan, după cum erau conduse şi celelalte corpuri de lefegii – cazaci, semeni, dorobanți etc. Ulterior, sursele folclorice indică pe haiduci luptând împotriva Porții Otomane. Către secolul al XVIII-lea, haiducia se transformă treptat în mişcare profund socială[6]. Mişcarea haiducească îşi încheie existența începând din prima jumătate a secolului al XIX-lea[7], dar exemple de activitate socială de tipul celei a războinicilor populari întâlnim şi mai târziu[8].

La începutul secolului al XX-lea, imaginea pozitivă a haiducului la sat se păstra prin cântecul bătrânesc, iar la oraş, prin spectacolele *teatrului de hoți*. Analiza textelor arată că *teatrul de hoți* are o apariție nu mai veche de deceniile III şi IV ale veacului al XX-lea. Adesea, variantele acestea apar ca nişte modernizări ale pieselor haiduceşti. În locul ciocoilor, cu care se războiesc haiducii, este jefuită poşta trenului de Bucureşti. În locul poterii de arnăuți, care îi urmăreşte pe infractori, apar jandarmii...[9]

După instalarea bolşevicilor la conducerea Rusiei, comunismul îşi găseşte adepți şi în spațiul românesc. În aceste condiții, tânărul Zelea-Codreanu face primii paşi în lupta sa naționalistă, alături de câțiva colegi de liceu, înființând prima organizație anticomunistă. Convocarea camarazilor săi în pădurea de la Dobrina cu scopul de a organiza lupte de gherilă împotriva comuniştilor, ritualul de depunere a jurământului amintesc de o ceată de haiduci care nu putea să lupte împotriva comunismului decât cum au făcut-o înaintaşii lor: retrăgându-se în munți. După manifestațiile studențeşti de la începutul deceniului al doilea, Corneliu Zelea-Codreanu constată că nu poate realiza dezideratele națiunii româneşti şi nu are altceva de făcut decât să aleagă calea codrului[10]. Într-un elan haiducesc, el se hotărăşte să depăşească barierele impuse de politicienii corupți şi trădători şi să ofere istoriei un exemplu al dreptății înfăptuite ca în vechile balade populare, cu arma în mână. Capii mişcării trebuiau să se sacrifice, să servească drept exemplu pentru generațiile ulterioare. Alături de grupul care îi rămăsese fidel de la început, la inițiativa lui Ion Moța, Zelea-Codreanu pune la cale un atac împotriva celor care trădează interesele naționale, act ce va purta numele „Complotului din Dealul Spirii". Cei care urmau să fie asasinați erau: bancherii Bercovici, Mauriciu şi Aristide Blank, Stern, Filderman, Rosental, miniştrii Alex Constantinescu, Constantin Banu, George G. Mârzescu, Ioan Th. Florescu;

[3a] Adrian Gabriel Lepădatu, *op. cit.*, p. 78.

[4] Francisco Veiga, *Istoria Gărzii de Fier. 1919–1941. Mistica ultranaționalismului*, Bucureşti, 1993; Z. Ornea, *Anii Treizeci. Extrema Dreaptă Românească*, Bucureşti, 1996; Adrian Gabriel Lepădatu, *Mişcarea legionară între mit şi realitate*, Editura Cartier, Chişinău, 2005, ş.a.

[5] N. Grigoraş, *Instituții medievale din Moldova. Organizarea de stat pînă la mijlocul sec. al XVII-lea*, Bucureşti, 1971, p. 173.

[6] Виктор Михайлович Гацак, *Восточнороманский эпос. Исследование и тексты*, Наука, Moscova , 1967, p. 139.

[7] Демир Драгнев, *Гайдуки – народные мстители* , Chişinău, 1962, p. 41.

[8] Sergiu Moraru, *Folclorul haiducesc*, în „Valori şi tradiții culturale în Moldova", Editura Ştiința, Chişinău, 1993.

[9] *Istoria Literaturii Române. Folclorul. Literatura populară (1400–1780)*, vol. I, Bucureşti, 1964, p. 77–78.

[10] Corneliu Zelea-Codreanu, *Pentru Legionari*, Bucureşti, 1999, p. 129.

personalitățile politice: C. Mille, Honigman ş.a. Aceşti „pigmei“ trebuiau, în opinia „tinerilor haiduci“, pedepsiți pentru că „au umilit şi au expus tuturor primejdiilor națiа românească“[11]. La 8 septembrie 1923 studenții sunt arestați şi deferiți justiției. În timpul procesului, sunt deținuți la mănăstirea Văcăreşti, care fusese transformată în temniță. De aici vine şi numele fondatorilor de mai târziu ai Mişcării Legionare, Văcăreştenii. Văcăreştenii apar într-o fotografie de epocă îmbrăcați în costume populare, cu plete țărăneşti, având aerul unui grup de haiduci, şi nu de complotişti. Astfel, ei se erijează în apărători ale națiunii româneşti, plasând mai marii țării în rolul de „slugi ordinare ai iudaismului“[12], „forța ocultă care domină întreaga umanitate“; pretind rolul unor răzbunători ai țărănimii, care luptă pentru triumfarea adevărului.

Arma

Fiind împiedicat să-şi continue acțiunea de organizare a cărămidăriei de la Ungheni, Corneliu Zelea-Codreanu se retrage în munți[13]. Gândul retragerii în munți i-a obsedat mereu pe legionari. Or, aceasta însemna începutul unei lupte împotriva regimului social-politic existent[14].

Din lucrarea lui Zelea-Codreanu *Pentru Legionari* aflăm că motivul înființării mişcării politice aminteşte de un erou din baladele haiduceşti, care nu mai poate suporta despotismul ciocoilor sau bătaia de joc a intendenților: „Căci eu nu mai pot rezista regimului de temniță. Mă cobor. Las totul în voia sorții; eu nu pot să dau nici o dezlegare. De acum umblu cu revolverul la mine. Şi la cea dintâi provocare, trag!“ „Nu e bine să încercăm răscoale de mase – arăta Codreanu –, căci astăzi ar fi măcinate şi ar fi să împrăştiem numai nenorocire şi jale. Trebuie, din contră, să lucrăm singuri, în număr restrâns şi numai pe a noastră responsabilitate.“[15] Credem că această din urmă afirmație arată intenția clară a lui Codreanu de a

Corneliu Zelea Codreanu

organiza o mişcare mai apropiată de cea haiducească, decât o formațiune de extremă dreaptă de model occidental.

Atentatul lui Corneliu Zelea-Codreanu, din 1924, asupra prefectului Poliției din Iaşi, Constantin Manciu, denotă motivația fundamentală a unui haiduc care „se retrage în munți, adică răzbunarea unei nedreptăți printr-un act criminal“[16]. Manciu era privit de către presa de dreapta ca „un vândut evreilor“, care, pentru o avansare, putea bate un student până la sânge, în stradă sau la poliție, fără a fi obligat să răspundă pentru faptele sale. Imaginea haiducului care îşi face singur dreptate, atunci când nu o poate obține altfel, s-a impus cu repeziciune, şi într-o țară unde reprezentanții instituțiilor oficiale erau deseori tentați să fie corupți sau să comită diverse abuzuri, ştiind că vor scăpa nepedepsiți, gestul nu mai apărea ca o crimă, ci ca un act de eroism[17]. Astfel, pentru Manciu se potriveşte rolul căpitanului poteraşilor, unealtă a stăpânirii înstrăinate, care adesea este principalul exponent al eroului negativ, iar Corneliu Zelea-Codreanu apare cu toate atributele tradiționale ale eroului pozitiv, înmănunchind năzuința fierbinte spre libertate şi dreptate so-

[11] Adrian Gabriel Lepădatu, *op. cit.*, p. 60.

[12] Corneliu Zelea-Codreanu, *idem.*

[13] *Ibidem*, p. 163.

[14] Демир Драгнев , *op. cit.*, p. 27.

[15] *Ibidem.*

[16] Francisco Veiga, *Istoria Gărzii de Fier. 1919–1941. Mistica Ultranaționalismului*, Bucureşti, 1993, p. 81.

[17] Adrian Gabriel Lepădatu, *op. cit.*, p. 73.

cială; el întruchipează figura îndârjită a viteazului răzbunător.

În cele mai multe cazuri, Corneliu Zelea-Codreanu se identifică cu un disperat, care îşi încarcă arma în singurătate pentru a spăla cu sânge o nedreptate, înfruntând chiar şi poliția. Aceasta coincide cu ideea despre ceea ce era pentru țăranii români, după mulți ani de dominație străină, adevărata justiție. Tinerii radicali din Liga Apărării Național-Creştine căutau conştient această imagine prin intermediul diverselor lor acțiuni şi chiar prin scrierile lor; unele reflecții ale lui Corneliu Zelea-Codreanu nu pot fi mai explicite prin tonul lor: „Ce vom face, dacă ne vor provoca? Vom scoate din nou pistoalele şi vom trage, pentru ca să ne putrezească oasele în închisori şi planurile noastre să se sfarme? În fața acestor perspective ce ni se deschideau, ne-a încolțit în minte gândul retragerii în munți. Acolo, unde românul a primit lupta cu toate puhoaiele dușmane. Muntele e de mult legat de noi, de viața noastră. El ne cunoaşte. Decât să ni se usuce trupurile şi să ne sece sângele din vene închisorile urâte şi triste, mai bine să ne terminăm viața murind cu toții în munți pentru credința noastră. Respingem, aşadar, umilința de a ne vedea din nou în lanțuri. Vom ataca de acolo, coborând în toate viesparele jidăneşti. Sus vom apăra viața copacilor şi munții de pustiire. Jos vom împrăştia moarte şi milă."[18]

Vestimentația lui Corneliu Zelea-Codreanu şi a camarazilor săi, modalitatea de a organiza adunările în campaniile electorale arată dorința lor de a fi văzuți de public ca haiduci. Corneliu Zelea-Codreanu purta costum național, vorbea puțin, se închina şi rostea scurte alocuțiuni, dar cu mesaj naționalist[19]. În marşul legionarilor spre Cahul (1930), ni se înfățişează vreo treizeci de călăreți cu cruci albe pe piept şi cu pene de curcan la căciuli[20]. Acest moment aminteşte şi de intrarea lui Tudor Vladimirescu în Bucureşti. În concepția legionară, Tudor Vladimirescu este „de crâncenă credință ca toți purtătorii de flacără românească, ca marii noştri capitani, dar crezul lui a crescut până la cer şi lupta dusă până la jertfa proprie şi-a găsit biruința pandurului în istorie"[21].

Calul

În 1929, Corneliu Zelea-Codreanu şi adepții săi au făcut prin țară mai multe marşuri legionare. În atmosfera prezentată mai sus, Corneliu Zelea-Codreanu venea cu maşina la un loc fixat din timp, unde era întâmpinat de adepții săi[22], de acolo pleca pe un cal alb spre locul de adunare cu țăranii. Călăreții cu pene de păun sau de curcan la căciuli, semn distinctiv al marilor căpetenii militare moldave sau valahe în lupta împotriva invadatorilor străini, aminteau țăranilor de momentele de glorie ale trecutului nostru național, năşteau în inima lor simțul protecției în timpurile atât de nesigure în care trăiau. Deseori, țăranii îi aşteptau seara cu lumânări aprinse în mâini ori le vărsau în cale găleți cu apă, în semn de noroc. Legionarii intrau în sate încolonați în pas bărbătesc. Îngenuncheau o clipă în fața bisericilor şi se rugau, cu țărănimea împrejurul lor, care privea cu dragoste pe aceşti tineri care nu preferau discursurile declamatorii cu care fuseseră de atâtea ori asurziți şi amăgiți, ci se mulțumeau cu rugăciunea, pe care toți creştinii o înțelegeau, şi cu cântece de vitejie şi de unire de țară[23]. Referindu-se la acest episod, Zigu Ornea menționa: „Este în toată această stilistică a comportamentului o regie bine strunită, care lasă impresia că e spontaneitate şi firesc. La început totul e probabil că e firesc, apoi, totul, inclusiv descinderea în sate pe cal alb de haiduc, s-a asamblat cu un ceremonial bine gândit"[24]. Prin aceste peripluri, legionarii au câştigat adeziunea țăranilor. Sătenii îi priveau cu admirație, ca pe eroi care luptă cu nedreptatea. În ciocnirile legionarilor cu jandarmii, le țineau partea. Dacă erau răniți îi îngrijeau, le dădeau de mâncare şi haine, sau îi găzduiau[25].

[18] Francisco Veiga, *ibidem.*

[19] Z. Ornea, *Anii Treizeci. Extrema Dreaptă Românească*, Bucureşti, 1996, p. 281

[20] Corneliu Zelea-Codreanu, *op. cit.*, p. 291.

[21] Milviuța Ciauşu, *Panteonul mişcării legionare*, în „Mituri istorice româneşti", Bucureşti, 1995, p. 199.

[22] Corneliu Zelea-Codreanu, *op. cit.*, p. 294.

[23] Adrian Gabriel Lepădatu, *op. cit.*, p. 173.

[24] Z. Ornea, *idem.*

[25] Adrian Gabriel Lepădatu, *op. cit.*, p. 111.

Îmbrăcămintea

Rigorile vestimentare erau respectate de fiecare legionar. Drept exemplu este cazul unui legionar din Chişinău, Constantin Buruiană, care se prezenta la adunările de cuib îmbrăcat în haine naţionale, cu două pistoale la brâu[26]. Ulterior, mişcarea legionară va adopta cămăşile verzi drept uniformă. Cercetând folclorul haiducesc, aflăm că poporul a căutat să redea culoarea îmbrăcămintei haiducului prin verdele „frunzei de viţă“ şi a „frunzei de fag“. Adresându-se mamei, acesta o roagă: „...Să-mi croieşti o dulamiţă, / Verde, ca frunza de viţă, / Că la vară-i răzmeriţă. / Să-mi croieşti un comănac, / Verde, ca frunza de fag, / Ca să-mi fie cu el drag...“[27].

În folclorul haiducesc este evocată înfrăţirea haiducului cu codrul, muntele, arma. Haiducul vorbeşte cu codrul, cu frunza, cu iarba, cu florile, se sfătuieşte, îşi destăinuie dorinţele. Deseori, în baladele haiduceşti fagul îşi apleacă crengile, să-l ascundă pe haiduc, iarba verde devine protectoare a făptuirilor haiducului, ea se ridică în urma voinicului şi îi ascunde urma, crengile ţin cu credinţă armele, căprioara roade „frunzişul des“, face fereastră, ca voinicul „să-şi facă ochii roată“: „Numai codruleţul drag / dă dreptate la sărac / Numai arcul după spate / dă săracului dreptate“[28]. Acest motiv este evocat frecvent atât în „folclorul legionar“, cât şi în scrierile legionare, în special cele care aparţin lui Corneliu Zelea-Codreanu. În momentele disperate, el pleacă în codru sau în munţi... În ciocnirile legionarilor cu poliţia, Corneliu Zelea-Codreanu, asemenea unui haiduc din balade, susţine că unicul său sprijin este revolverul[29]. Motivul respectiv are o prezenţă pregnantă în cântecele legionare: „Legionari să-ntindem hora pe-ntregul zăvoi, / Că suntem la noi acasă, în ţară la noi / Vine timpul haiduciei, codru să-ndrăgim, / Numai codru plânge frunza, când noi suferim...“[30].

O acţiune frecvent întâlnită în folclorul haiducesc este travestirea, deghizarea haiducului. La acest procedeu recurgeau mai mulţi haiduci, indiferent de vremurile şi spaţiul în care au haiducit. Ei se îmbrăcau în haine călugăreşti, de ţăran, se deghizau în moşnegi neputincioşi pentru a scăpa de poteră[31]. Corneliu Zelea-Codreanu a apelat de mai multe ori la asemenea „şiretlic“, atât în momentele de prigoană, cât şi în cele de legalitate. În 1931, un ordin al Serviciului Secret de Informaţii atenţiona Inspectoratul de Poliţie Chişinău că Corneliu Zelea-Codreanu se afla în acest oraş deghizat în moşneag cu barbă[32], iar la începutul lunii decembrie 1933, îmbrăcat în haine de călugăr cu ochelari şi barbă, locuia la un schit[33]. De aici, după raportul unui informator S.S.I., el spunea legionarilor să se ascundă pe la mănăstiri că în curând „se va întâmpla ceva“ (asasinarea lui I.G. Duca)[33a]. În istoriografie există opinia că, deghizarea lui Codreanu în moşneag, călugăr ar fi o fabulaţie inventată de Siguranţă, însă, presupunerea că acesta se ascundea în haine de călugăr este exprimată de legionari, mai precis, de Iulian Sârbu, şeful Gărzii de Fier din Basarabia, care o spunea nu poliţiei, ci camarazilor săi[33b].

Jertfa

Jertfa are rădăcini adânci în istoria poporului român. Ea are un loc aparte în baladele haiduceşti. Trebuie să menţionăm că Corneliu Zelea-Codreanu, în *Pentru Legionari*, nu rareori aminteşte sacrificiile şi lupta bravilor haiduci pentru libertatea întregului popor, nu pentru binele propriu[34]: „Neamul nostru n-a trăit prin milioane de

[26] Arhiva Naţională a Republicii Moldova, F. 680, inv. 2, f. 461

[27] Grigore Botezatu, *Folclor haiducesc în Moldova*, Chişinău, 1967, p. 141.

[28] Sergiu Moraru, *op. cit.*, p. 21.

[29] Corneliu Zelea-Codreanu, *op. cit.*, p. 175.

[30] www.mişcarea.com.

[31] Sergiu Moraru, *op. cit.*, p. 25.

[32] Arhiva Naţională a Republicii Moldova, F. 680, inv. 2, d. 3433, f. 23.

[33] Arhiva Naţională a Republicii Moldova, F. 680, inv. 2, d. 3434, f. 37.

[33a] *Ibidem.*

[33b] *Ibidem.*

[34] Виктор Михайлович Гацак, *op. cit.*, p. 142.

robi, care şi-au pus gâtul în jugul străinilor, ci prin Horia, prin Avram Iancu, prin Tudor, prin Iancu Jianu, prin toți haiducii..., care în fața jugului străin nu s-au supus, ci şi-au pus flinta în spate şi s-au ridicat pe potecile munților, ducând cu ei onoarea şi scânteia libertății. Prin ei a vorbit atunci neamul nostru, iar nu prin «majoritățile laşe» şi «cuminți». Ei învinge sau mor, indiferent. Pentru că, atunci când mor, neamul trăieşte întreg din moartea lor şi se durează din onoarea lor"[35]. Aici, se cuvine să subliniem că liderii legionari au urmărit ca legionarii să cunoască glorioasele fapte ale haiducilor. O primă etapă în aderarea unui tânăr la Garda de Fier era obligația de a citi cartea *Haiducul*, acțiune ce avea drept scop inocularea spiritului de aventură[35a]. Această „probă" trebuia să fie susținută de candidații care doreau să adere în „frățiile de cruce", unitate inferioară a mişcării legionare. Făcând apologie acestor viteji naționali, Corneliu Zelea-Codreanu urmărea să zămislească „oameni noi" cu calități de erou, „nişte uriaşi în mijlocul istoriei noastre, care să biruiască toți duşmanii patriei". În viziunea lui, lupta şi biruința legionarilor trebuiau să se continue dincolo, asupra inamicilor nevăzuți, asupra puterilor răului. Asemenea unui haiduc care luptă pentru moarte, legionarul trebuie să iubească moartea[36], deoarece sângele său va servi la cimentarea României legionare: „Moartea noastră în modul acesta ar putea aduce acestui neam mai mult bine, decât sforțările zadarnice ale vieții noastre întregi"[37]. În perioada interbelică, sacrificiul a fost intens exploatat din punct de vedere politic, plecându-se de la scenariul mitologic al celor două balade populare româneşti – *Meşterul Manole* şi *Miorița*. Mitul morții, cununia cosmică şi zidirea spirituală au fost analizate şi comentate intens la acea epocă, depăşindu-se cadrul ştiințific[38].

Numele șefului

Numele Codreanu este strâns legat de haiducie. La începuturile mişcării haiduceşti termenul *codrean* desemna tâlharii de codru, adică haiducii. Spre exemplu, Ion Neculce, în *Letopisețul Țării Moldovei*, relatează că, în timpul domniei lui Constantin Cantemir (1685–1693), vreo 40 şi mai bine de codreni-tâlhari țineau drumurile din Țara de Jos[39]. Cu numele respectiv este cunoscut haiducul Codreanu, faptele căruia sunt reflectate în folclor. După legendele româneşti se presupune că acest haiduc a trăit toată viața în codrii Orheiului. Despre viața lui se ştie foarte puțin, totuşi se vehiculează ideea că haiducul Codreanu s-ar fi tras din viță de domn, de loc din Bucovina. El a haiducit multă vreme prin codru şi în cele din urmă murit la o mănăstire[40].

Cântecul

Corneliu Zelea-Codreanu considera că singura posibilitate de manifestare a stării lăuntrice sunt cântecele legionare. Folclorul legionar cuprinde mai multe specii muzicale: doine, hore, cântece de marş, imnuri etc. Acestea erau închinate ideilor legionare: moarte, răzbunare, muncă, jertfă ş.a., dar şi eroilor legionari, cum ar fi Căpitanul, Nicadorii, Decemvirii, celor căzuți în Spania etc. Textele cântecelor conțin amenințări la adresa aşa-numiților duşmani ai mişcării: „I-om îneca în râu de sânge /Asemeni şerpilor îi vom zdrobi"[41].

De obicei, cei asupra cărora erau îndreptate amenințările sunt numiți cu cuvinte peiorative din folclorul haiducesc: ciocoi, tâlhari, călăi etc. Legionarii se numesc în cântece: voinic, haiduc, pandur etc. Evreul preia rolul grecului fanariot, care „despoaie de comori poporul românesc".

[35] A.N.R.M., F. 680, inv. 1, d. 3706/2, f. 508; Corneliu Zelea-Codreanu, *op. cit.*, p. 64.

[35a] *Ibidem*, f. 508.

[36] Виктор Михайлович Гацак , *op. cit.*, p. 143.

[37] Corneliu Zelea-Codreanu, *op. cit.*, p. 244.

[38] Chantal Delsol, Michel Maslovski, Joana Nowicki, *Mituri şi simboluri politice în Europa Centrală*, Chişinău, 2003, p. 89.

[39] Ion Neculce, *Letopisețul Țării Moldovei şi O samă de cuvinte*, Bucureşti, 1982, p. 315.

[40] Grigore Botezatu, *op. cit.*, p. 51.

[41] www.miscarea.com

Cântecul legionar, apreciază Eugen Weber, făcea parte din întregul ceremonial legionar, al cărui scop esențial impresiona publicul, de a inspira tânărul aflat în căutarea unei credințe, de a-i speria pe unii şi de a-i incita pe alții[42].

Temnița

Un alt motiv frecvent întâlnit în folclorul legionar este *închisoarea*. Mama din baladele haiduceşti care-şi plânge feciorul întemnițat reapare în cântecele legionare. Desigur, acest motiv descrie reala suferință a sutelor de mame care-şi lăcrimau feciorii ferecați de jandarmi: „...Du-te dorule cu bine, / La părinții mei din sat / Şi le spune că feciorul lor / A fost întemnițat. / De-i vedea plângând pe mama / Lângă vatră în pridvor, / Şterge-i ochii cu năframa, / Spune-i că de ea mi-e dor...“[43].

Legionarul figurează în cântece ca răzbunător al poporului, fapt ce aminteşte de haiducul plin de măreție, eroism şi avânt de luptă, care îi pedepseşte şi îi înfierează cu asprime pe ciocoi, purtătorii suferinței poporului. După cum am susținut mai sus, legionarul spală cu sânge o nedreptate comisă nu împotriva sa, ci a poporului: „...Mie mi se urca sângele în cap şi iar îmi trecea prin minte să pun mâna pe armă, să mă ridic în munți şi să trag cu nemiluita în cetele de duşmani şi de vânduți, dacă autorități româneşti şi legi în România Mare pot patrona asemenea crime în contra națiunii române, a onoarei şi a viitorului ei şi dacă aceste legi şi autorități vândute i-au închis orice speranță de dreptate şi de mântuire românească“[44].

Căpitanul

Corneliu Zelea-Codreanu se intitula *Căpitan*, pe când Adolf Hitler – *Führer*, iar Benito Mussolini – *Duce*, în traducere, conducător. Din scrierile legionare aflăm că astfel a fost numit Corneliu Zelea-Codreanu la sugestia lui Ion Moța. Însă

în timpul Complotului din Dealul Spirii, Corneliu Zelea-Codreanu îi trimite lui Nicolae Dragoş un bilețel în care semnează *Căpitanul Furtună*[45]. Termenul *căpitan* apare în documentele Țării Româneşti şi Moldovei în a doua jumătate a secolului al XVI-lea. El derivă de la *capitaneus* şi este întâlnit prima dată în documentele interne ale Moldovei în timpul domniei lui Despot Vodă. În Țara Românească termenul este cunoscut în vremea domniei lui Mihai Viteazul. Căpitanii erau numiți de domnii țării şi aveau ca atribuții: în timp de pace – administrarea ținutului, iar în timp de război – conducerea cetelor de ostaşi (lefegiii)[46]. Tradiția folclorică ni-i indică pe căpitani în fruntea cetelor de haiduci. Deseori căpeteniile au în spate activitate militară. De exemplu, haiducul Coroi era căpitan în armată şi „a fugit din armatî, s-apucasî di făcut dreptati la săraci“[47]. De altflel, şi Corneliu Zelea-Codreanu a avut un trecut militar. Căpitanul legionarilor, ca şi alți căpitani, devenise „semizeu“. În perioada de maturitate a mişcării, printre legionari circula credința că nu poți ascunde nimic de Căpitan, iar simbolul legionar pătratul cu două puncte, care a înlocuit în 1933 semnul Gărzii de Fier reprezentat prin cele 3 linii paralele şi perpendiculare, semnifica ochii lui Codreanu. Foile cu acest simbol încleiate pretutindeni semnificau faptul că Zelea-Codreanu îşi urmăreşte advesarii peste tot. În timpul prigoanei, Codreanu însuşi s-a numit haiduc. În literatura legionară, căpitanul este un om năzdrăvan, care din orice împrejurare, oricât de grea ar fi ea, iese deasupra, este un învingător, iar de va cădea, el se va ridica din nou şi va învinge.

[42] Corneliu Zelea-Codreanu, *op. cit.*, p. 282.

[43] Adrian Gabriel Lepădatu, *op. cit.*, p. 61.

[44] Nicolae Stoicescu, *Curteni şi slujitori. Contribuții la istoria armatei române*, Editura militară, Bucureşti, 1968, p. 246.

[45] Sergiu Moraru, *op. cit.*, p. 25.

[46] ANRM, F. 680, inv. 1, d. 3638/2, f. 293.

[47] *Idem*, d. 3706/2, f. 461.

Profesorul Constantin Em. Bucescu nu a murit!

A plecat dintre noi, fulgerător, la 24 decembrie 2007, profesorul Constantin Em. Bucescu, spirit erudit şi jertfitor, în temniţele comuniste, pentru idealul naţional-creştin. A fost înmormântat l a 26 decembrie, la biserica Sf. Maria din Bucureşti.

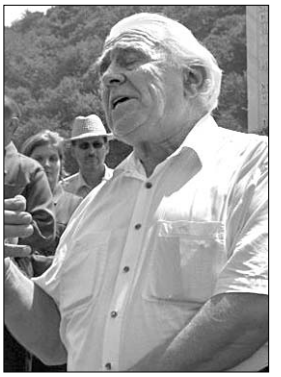

Marcel Bouroş

Adormirea Profesorului a lăsat o umbră peste familia mea şi peste toţi cei care l-au cunoscut. Profesorul a fost un risipitor de frumuseţi, cel mai mare pe care l-am cunoscut. Fără el mă simt mai mic şi mai sarac. Era imens în tot ceea ce făcea. Deşi întreaga mea familie îl iubea ca pe un tată, sunt convins că dragostea lui pentru noi era mai mare.

Pentru marea lui dragoste, Maica Domnului l-a chemat în Ajun să prăznuiască Naşterea Domnului în Ceruri. Sufletul lui mare, viteaz şi atât de sensibil a fost dus în faţa Fiului Său, alături de cele ale camarazilor pe care atât de mult i-a iubit.

Profesorul mărturisea că se roagă cu îndrăznire Maicii Domnului şi că faţă de Mântuitorul are o mare sfială. Mă rog ca Mântuitorul să-i zâmbească şi să-i asculte poezia! De altfel cea mai frumoasă reactie la aflarea teribilei veşti a avut-o fetiţa mea, care a exclamat: cred că a murit spunând o poezie!

În duminica Naşterii Domnului, a cântat ultima poezie, a mers la biserică, s-a spovedit, s-a împărtăşit, a mers să dea cadouri celor dragi, apoi, spre seară, s-a aşezat la masă să scrie felicitări celor pe care urma să-i colinde. În acel moment, pe neaşteptate, a trecut poarta veşniciei. Dumnezeu i-a ascultat dorinţa: „Mă rog lui Dumnezeu să mă ia fără să ştiu, nu-mi place suferinţa şi neputinţa dinaintea morţii“, spunea uneori.

Părintele Arsenie Papacioc spune „moartea este actul de naştere al veşniciei tale“, iar Părintele Rafail Noica spune că „adevărata moarte este despărţirea sufletului de Dumnezeu“, iată de ce sunt convins că Profesorul Constantin Em. Bucescu nu a murit! Sufletul lui va ajunge după 40 de zile, exact de ziua Întâmpinarii Domnului, în faţa lui Hristos şi va rămâne în Împărăţie, de unde se va revarsa şi ne va picura şi nouă lumina şi dulceaţa Frumuseţii Dumnezeieşti. Profesorul mărturisea cu modestie câteva situaţii în care Duhul Sfânt s-a coborât asupra-i, fără a considera câtuşi de puţin că e un merit al său, ci doar mila lui Dumnezeu.

Odată a fost bătut „la rotisor“; îşi amintea exact numărul şi locul loviturilor: „în momentul când primeam lovitura, spuneam: miluieşte-mă pe mine păcătosul. Şi n-am simţit durerea.“

Altădată a fost încarcerat la minus 23 de grade Celsius, şapte zile, şapte nopţi şi o oră, îmbrăcat doar în zeghe. Tot timpul spunea poezii, rugăciuni şi cel putin de trei ori pe zi Paraclisul Maicii Domnului. „N-am avut nici guturai!“

In 1983 urma să fie rearestat, a mers pe timp de iarna pe jos până la Cernica şi s-a rugat Sfântului Calinic. Zilele treceau şi arestarea întârzia. Se întreba dacă i-or fi fost ascultate rugăciunile. Şi în primavară a primit adresa prin care era absolvit. Data poştei înscrisă pe plic era 11 aprilie, ziua Sfântului Calinc.

Nu-i pot uita zâmbetul cu care înfăşurat în tricolor, înconjurat de flori şi de prieteni, îşi asculta prohodirea şi cuvintele de rămas bun! Părea că ar fi dorit să comenteze ceva, să intervină, dar şi hotărât să-şi ţină promisiunea: „De data asta n-o să le mai spun *nimic*!“

Închei, cu nostalgie, cu inima înlăcrimată, dar cu siguranţa că avem încă un rugător în ceruri, cu dorinţa de a-l reîntâlni în Împărăţie... cu nădejde!

Credința *Dilemei*

Dilema veche *este „cea mai prestigioasă revistă de cultură şi atitudine, cu influență în spațiul public, citită în medii diverse“, sau cel puțin aşa aflăm din recomandarea unui pliant care ne invită să ne abonăm la* Dilema. *Nu am menționat fraza citată pentru a-i adăuga propria noastră recomandare, şi nici pentru a pune sub semnul întrebării vreuna din aprecierile înşiruite, ci pentru a confirma faptul că, într-adevăr, revista este citită în medii diverse, în acord cu tematica şi ea diversă a revistei. Cum revista are şi o rubrică permanentă dedicată chestiunii religioase, puțini din românii interesați de actualitatea religioasă şi-ar permite să o rateze. Despre conținutul acestei rubrici întitulate „... Din polul plus“ voi vorbi în cele ce urmează, pentru a arăta că, departe de a întîlni aici o onestă expresie a creştinismului ortodox (în sens niceo-constantinopolitan), rubrica reprezintă avanpostul cel mai coerent al unei interpretări mai degrabă gnostice a creştinismului.*

Gheorghe Fedorovici

Primul lucru pe care-l remarcă un cititor atent al revistei este performanța prin care s-a reuşit ca domenii atît de diverse (literatură, istorie, teorie politică, viață publică, teologie, moravuri) să fie abordate într-un mod atît de unitar. Prin „unitar“ nu vreau să sugerez că am avea de-a face cu încă una din revistele din care nu răsună decît o singură previzibilă voce, ci cu o atitudine de alertă intelectuală, curiozitate şi umor care este comună atît membrilor revistei cît şi, presupun, cititorilor ei. În mod special, unitatea revistei poate fi explicată prin programul anunțat în mod potrivit de titlul revistei şi explicat în „Omul fără dileme“, articolul-manifest scris de fondatorului ei, dl. Andrei Pleşu (vezi în *Dilema*, nr. 8, 4-10 martie 1993). În acel articol, omul fără dileme este prezentat ca o ipostaziere a răului; *omul fără dileme* este omul care fie evită lucrurile neclare, fie le convertește într-o claritate artificială, este cel care ridică primul piatra, este cel care ştie că este mai bine să piară un singur om decât tot poporul. Indiferent de subiectul abordat, cei care semnează în *Dilema veche* manifestă o asemenea atitudine de matură precauție, fără să ezite să numească răul atunci cînd situația o cere (vezi de pildă articolul lui R. Turcescu „Un ticălos încă în viață“ din numărul 200 din 9 dec. 2007 al *Dilemei vechi*).

Cu toții suntem de acord că dilema, adică rezerva, cumpănirea, prudența este necesară în prezența lucrurilor dilematice, că trebuie să măsori de şapte ori înainte de a tăia o dată. Acordul este mai greu de realizat însă atunci cînd trebuie să decidem dacă (sau măsura în care) un lucru are sau nu o natură dilematică, dacă şi cum trebuie măsurate lucrurile care ne somează să luăm o decizie radicală.

După cum ne aminteşte părintele Richard J. Neuhaus în numărul din noiembrie al revistei *First Things*, a decide vine din latinescul *decidere*, a tăia. O decizie este o dublă desprindere: eu ies dintr-o situație de nesiguranță, de dubiu printr-un gest de alegere şi, totodată, obiectul alegerii mele este desprins dintr-o rețea de posibili. Un lucru are o natură dilematică atunci cînd ne somează la o asemenea dublă desprindere. Dimpotrivă, proiectarea unei dileme asupra unui lucru nedilematic poate duce la o dublă deformare. Altfel spus, a măsura de şapte ori un lucru deja tăiat indică de fapt că decizia, explicită sau tacită, a fost exprimată: lucrul are nevoie de o ajustare, de o îmbunătățire. Aşa cum voi încerca să demonstrez în rîndurile următoare, rubrica religioasă a revistei *Dilema veche* reprezintă o continuă astfel de ajustare a creştinismului, a potrivirii lui la un calapod deformator din care Întruparea, Jertfa şi Învierea au fost subtil dar temeinic îndepărtate.

Este adevărat că Toma nu are dileme atunci cînd refuză să creadă altfel decît pe baza evidenței; dar nu are dileme nici atunci cînd spune, înaintea lui Hristos, „Domnul meu şi Dumnezeul meu!“ (*Ioan* 20, 28). În fața adevărului nu poți avea rezerve: ori îl respingi, ori îl primești. Aroganța activistului de partid deriva în primul rînd din convingerea că adevărul este de partea lui – că el este adevărul. El demonstra mai întîi pe propria lui piele (citește: suflet) efectele distructive ale unei credințe false; dar existența mai multor credințe trebuie oare să ne împiedice să ne punem problema unicei credințe adevărate, sau dimpotrivă, ne cere să ne-o punem cu atît mai mult? Observația lui Benjamin Franklin potrivit căreia e mai bine să scape o sută de inşi vinovați decît să fie condamnat un singur inocent, pare să fie aplicată de *Dilema veche* în chestiunea religioasă într-un mod destul de inadecvat, în genul „mai bine să nu cred în ceva adevărat decît să cred în ceva fals.“ Altfel spus, confruntată cu replica lui Hristos (adresată lui Toma): „Eu sunt Calea, Adevărul şi Viața. Nimeni nu vine la Tatăl Meu decât prin Mine“ (*Ioan* 14, 6), *Dilema veche* răspunde, număr de număr: „să nu ne pripim – au mai spus-o şi alții“.

Nu vreau să spun că autorii de la *Dilema* (mă refer la Andrei Pleşu, Teodor Baconsky şi Anca Manolescu) ar fi în mod fățiş anticreştini, şi nu am nici o îndoială că sunt animați de intenții bune; mai precis, arhi-dilema lor nu ține de existența lui Dumnezeu sau de legitimitatea creştinismului ca religie revelată, ci vizează exclusivitatea creştinismului, pretenția acestuia de a fi *adevărata* religie (deşi, curios lucru, toate religiile serioase par să emită această pretenție). Prima căutare în arhiva revistei *Dilema* (www.dilemaveche.ro) poate confirma acest lucru, deşi aş recomanda în prealabil citirea uneia din cele mai importante cărți publicate în România după 1990, *Dialoguri de seară* (apărută la editura Harisma în 1991), o carte unde nu veți întîlni doar observațiile punctuale ale domnilor Pleşu şi Liiceanu (cel din urmă lăsînd impresia că a participat la convorbiri mai mult ca să se convingă că nu se poate convinge), ci şi răspunsurile „cu putere“ (cf. 2 *Corinteni* 10, 6-11) ale Părintelui Constantin Galeriu.

Dar pentru a contesta prioritatea sau superioritatea creştinismului, orice atac trebuie să se concentreze, logic, asupra notei lui distinctive. Iar nota distinctivă a creştinismului stă în caracterul lui istoric. Potrivit adversarilor adevărului exclusiv al creştinismului, acesta ar putea deveni o religie onorabilă în măsura în care scapă de lestul Istoriei, în măsura în care scapă de trup, în măsura în care poate fi convertit la o pură şi sfîntă spiritualitate, la o tehnică spirituală, la un scăunel de rugăciune, la o poziție anume, la un ritm de respirație, la o tehnică de concentrare, la o mantră – la ceva care seamănă cu toate celelalte religii şi mitologii, mai puțin cu creştinismul însuşi. Doar în măsura în care depăşim „istoricitatea excesivă prin prisma căreia e trăit şi justificat de multe ori creştinismul“ ne putem întîlni cu „universalitatea concretă a lui Christos“, ne recomandă Anca Manolescu în articolul „Religie şi istoricitate“ (*Dilema veche*, nr. 176 - 23 iunie 2007). Vorba Simonei Weil: „Mîntuirea se situează într-un alt plan, într-un plan etern. [...] Trebuie să ne debarasăm de superstiția cronologiei pentru a găsi eternitatea.“ (Simone Weil, *Autobiografie spirituală*, trad. Anca Manolescu, Humanitas, 2004, p. 153.) Întrebarea nu e, aşa cum ar putea să pară, „*care* eternitate?“ fiindcă, în genere, cu eternitatea lucrurile merg de la sine. Întrebarea esențială este: *cum* s-ar putea face lucrul acesta?

Dacă tot ce am fi ştiut despre Hristos s-ar fi rezumat la textele apocrife (la *Evanghelia lui Toma*, de pildă) sau dacă evanghelia s-ar fi redus la primul verset al *Evangheliei după Ioan*, acest efort nu ar mai fi fost necesar: misterele de la Eleusis şi-ar fi răspîndit influența pînă la noi, iar grupul de la *Dilema* nu ar mai fi trebuit acum să se străduiască pentru a depăşi această „istoricitate excesivă“. Numai că Ioan urmează necruțător: „Şi Cuvântul S-a făcut trup şi S-a sălăşluit între noi şi am văzut slava Lui, slavă ca a Unuia-Născut din Tatăl, plin de har şi de adevăr“ (*Ioan* 1, 14). Cum se poate scăpa acum de această piatră de poticnire?

Procedeul nu pare să fie însă atît de dificil, cel puțin în prezentarea lui Andrei Scrima, *guru*-ul recunoscut al cercului de intelectuali grupați în jurul dlui Pleşu. Astfel, după cum aflăm din discuția dintre dl. A. Pleşu şi părintele A. Scrima (vezi în *Dilema*, nr. 295, 25 sept.-1 oct. 1998), s-ar putea spune că Hristos este Logosul doar în măsura în care vom afirma că inversul nu este adevărat, că

Logosul nu este Hristos sau că nu este *numai* Hristos; a vedea „semnele vremurilor“ aşa cum ne-o cere Hristos (*Matei* 16, 3), înseamnă pentru A. Scrima „a intui Logosul lui Dumnezeu, aşa cum decide El, în alte locuri, sub alte forme“. Presupun că, pentru a afla „cum decide El“, un stagiu de pregătire la NEC este indispensabil. Atrage atenţia mai ales acest „sub alte forme“, care seamănă foarte mult cu ideea profund necreştină, dar atît de dragă Simonei Weil, potrivit căreia „nu e sigur că Verbul nu a avut întrupări anterioare lui Iisus, că Osiris în Egipt, Krishna în India nu s-au numărat printre ele.“ (op. cit., p. 128). De fapt, pentru S. Weil *e sigur* că Logosul a avut întrupări şi înainte, şi după Hristos. Dar ea nu a fost creştină, refuzînd, cu smerenie, să intre într-o Biserică care se încăpăţîna să-i ignore convingerile. Are aşadar nişte scuze care nu mai pot fi invocate în apărarea ucenicilor ei, care vor să facă din interiorul Bisericii ceea ce S. Weil încerca să facă dinafara ei.

Dar pentru a înţelege mai bine afirmaţiile acestora, e bine să mai zăbovim puţin asupra viziunii weiliene despre raportul dintre creştinism şi credinţele necreştine. Pentru cine nu ştie, o selecţie din volumele Simonei Weil (trei din volumele cele mai importante ale spiritualistei franceze fiind traduse în româneşte şi prefaţate de Anca

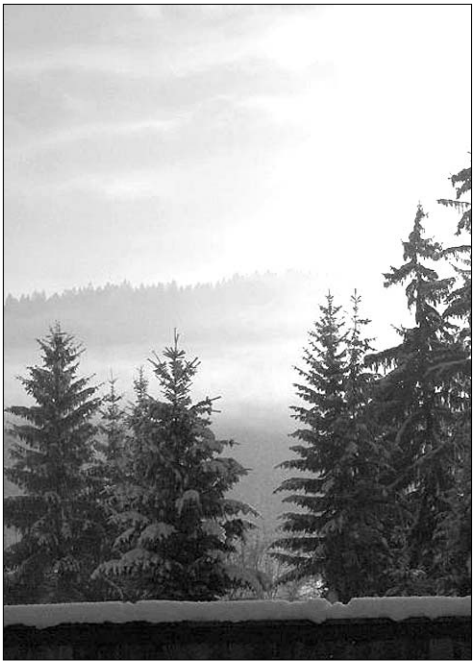

Manolescu) ar surclasa în inepţii cea mai reuşită Biblie hazlie pe care ateii şi-ar putea-o imagina vreodată. Situaţia este însă foarte gravă şi, dacă insist, este pentru că vom regăsi aici exact perspectiva (inversă) asupra creştinismului pe care o întîlnim printre membrii grupului de la *Dilema*, o versiune de creştinism propusă sistematic şi coerent de ani de zile: un creştinism dez-întrupat şi anistoric. Iată un fragment reprezentativ din Simone Weil:

„Atît cît îmi pot da seama, nu există o veritabilă diferenţă – în afara modalităţilor de expresie – între concepţia maniheană şi concepţia creştină asupra raportului între bine şi rău. Tradiţia maniheană este una dintre tradiţiile în care poţi fi sigur că vei găsi adevărul dacă o studiezi cu destulă evlavie şi atenţie.“ (op. cit., pp. 147-148).

La drept vorbind, dacă ai destulă „evlavie şi atenţie“ poţi găsi adevărul pretutindeni, cu condiţia să respingi ideea bizară că acesta s-ar putea găsi într-un loc precis. De fapt, nici nu-ţi trebuie prea multă evlavie şi atenţie: trebuie doar să ai dileme în privinţa faptului că Adevărul „S-a făcut trup şi S-a sălăşluit între noi“ în zilele lui Irod, regele Iudeii, a Cezarilor August şi Tiberiu, în zilele arhiereilor Anna şi Caiafa, pe cînd Ponţiu Pilat era procuratorul Iudeii, Irod, tetrarh al Galileii, Filip, fratele său, tetrarh al Itureii şi al ţinutului Trahonitidei, iar Lisanias, tetrarh al Abilenei (*Luca* 2, 1-2; 3, 1-2). Într-un cuvînt, e bine să crezi, doar că trebuie să crezi *altfel* decît ne spun Scripturile.

Autorii de la *Dilema* au depăşit însă pînă şi precauţiile Simeonei Weil: nu doar că nu există o veritabilă diferenţă între maniheism şi creştinism, dar pentru ei nu pare să existe o veritabilă diferenţă între creştinism şi orice altceva, cu condiţia ca acest altceva să vină din Orient, sau, dacă nu, atunci să fie destul de vechi pentru a se putea sugera că vine din Orient. (Nu pot să nu remarc cît de potrivit este, în acest context, faptul că pînă şi *Dilema* a devenit, între timp, *veche*.) Singura diferenţă, dar ireconciliabilă, este între credinţa în Cel despre care Crezul afirmă că este „Unul născut Fiul lui Dumnezeu care s-a făcut om de la Maria Fecioara şi de la Duhul Sfînt“ şi Logosul etern a cărui greşită (sic!) localizare în timp şi spaţiu ne împiedică să vedem că el a fost permanent cu noi – dar nu în chipul tainic în care Scripturile ne

spun că a fost prezent înainte de Întrupare sau în cel euharistic în care continuă să fie prezent după Înălțare, ci în figurile diverselor personaje din mitologiile lumii. Să spunem aici că, în viziunea Simonei Weil, nu doar Cuvîntul lui Dumnezeu o ține într-o întrupare continuă (e drept, mai frecventă înainte de Întrupare), ci şi celelalte două Persoane ale Sfintei Treimi, Tatăl şi Duhul; şi nu doar Sfînta Treime, ci chiar şi Maica Domnului: „toate zeițele-mame ale Antichității, precum Demeter, Isis, erau figuri ale Fecioarei" (op. cit., p. 131). Putem bănui că singurul motiv pentru care S. Weil nu ne-a dezvăluit întruparea cui este ea însăşi este pentru că nu s-a putut hotărî între Logos şi Maica Domnului.

La prima vedere, observațiile de pînă aici par să fie contrazise de articolul recent al dlui A. Pleşu, „Lecturi stoice de Crăciun" (*Dilema Veche*, nr. 203, 30 dec. 2007). În acest text, autorul remarcă noutatea creştinismului în raport cu lumea „păcătoasă, secătuită, dezorientată [...] fundamental plictisită" a imperiului roman de acum două mii de ani. Filozofia cea mai morală a imperiului, stoicismul, nu putea decît să amplifice aceste sentimente şi senzația de epuizare – cu o precizare obligatorie, ratată din păcate de dl. Pleşu: stoicismul nu era în fond o soluție la problema suferinței, a răului şi a morții, ci o soluție la impasibilitatea în fața acestor probleme. Stoicismul nu-i învăța pe oameni cum să nu simtă, ci cum să simtă că nu mai simt; nu cum să depăşească limitările vieții, ci cum să depăşească dorința de a le depăşi. Stoicismul nu caută vindecarea de patimi, ci vindecarea de dorința de a fi vindecat. Ca atare, stoicismul este mai ales religia omului post-modern căruia creştinismul nu-i mai are nimic de spus. Ca orice mort ce stă ataraxit în coşciug, omul post-modern crede că se află dincolo de viață şi de moarte. De fapt, se află în mod sigur dincoace de cel puțin una din ele. Iată de ce dl. Baconsky are dreptate atunci cînd consideră că a întîlnit la Seneca pasaje contemporane cu noi, cei de astăzi (vezi articolul „Stoicul mîntuit" apărut în *Dilema veche*, nr. 202, 22 dec. 2007, articol la care ne vom întoarce de altfel spre finalul lucrării de față).

Creştinismul depăşeşte filozofia stoică, ne spune dl. Pleşu, în cel puțin trei puncte: aduce cu sine „orizontul misterului", recuperează „prestigiul căutării" şi ridică miza existenței omeneşti prin posibilitatea pierderii sufletului care poate fi pierdut *tocmai* întru cît individul doreşte să şi-l salveze (cf. *Matei* 16, 25). Iată aşadar o situație clară în care creştinismul este prezentat pe o poziție de radicală superioritate în contextul păgînismului antic. Se pare că, urmărind scopuri reprobabile, cercetarea mea nu a făcut pînă aici nimic altceva decît să inventeze o problemă inexistentă.

Numai că lucrurile ar sta astfel doar în măsura în care ceea ce este descris drept creştinism în cadrul articolului dlui Pleşu coincide într-adevăr cu creştinismul pe care-l ştim din Evanghelii şi rezumat în Crez. Răspunsul este simplu: nu coincide. Creştinismul nu este o căutare, ci sfîrşitul oricărei căutări; creştinismul este o aşteptare, dar nu aşteptarea nesigură încă în privința identității Celui ce stă să vină (aşa cum vedem încă în episodul în care ucenicii lui Ioan Botezătorul îl întreabă pe Iisus dacă El este într-adevăr cel aşteptat, vezi *Luca* 7, 20), ci a Cuiva care a sosit deja. Creştinismul nu indică direcții, ci arată un chip – Chipul însuşi, Cel al cărui model este întipărit în fețele noastre. Creştinismul nu indică direcții – el nici măcar nu este o cale. Creştinismul este Calea şi fiecare creştin este mai degrabă *în* decît *pe* această Cale: „fiți următori mie, precum eu lui Hristos", ne cere Sf. Ap. Pavel (*1 Corinteni* 11, 1). Dl. Pleşu vorbeşte despre „sprijinul liturgic" şi despre „structura drumului" care ar caracteriza ritualul. Dar liturgicul nu este un auxiliar (al exercițiului spiritual?), ci chiar modelul vieții credinciosului, în timp ce ritualul reprezintă ritmul acestei vieți.

De vreme ce nu cunoştea legile firii, stoicismul nu putea fi respectuos față de ele, cum crede dl. Pleşu; din acelaşi motiv, de altfel, nu putea fi nici lipsit de respect. Doar creştinismul poate respecta legea firii, fiindcă doar creştinismul ştie care sunt aceste legi; şi o ştie pentru că a aflat cine este Creatorul firii: Acelaşi care a murit pentru ea. Pe Cruce. Iar legea firii este una singură, din care decurg toate celelalte: nu să venereze „misterul", ci să-şi slăvească Creatorul (*Romani* 1, 20-21). Cine este acest Creator, de ce a făcut lumea, ce este lumea şi omul şi care este destinul omului şi al lumii sunt întrebări la care niciodată şi nicăieri altundeva nu s-a răspuns vreodată mai limpede decît în creştinism. Creştinismul înseamnă

multe lucruri, dar cu siguranță nu este, *pace* Weil & Co., o religie de mistere.

De Crăciun, un stoic privește Crucea. Ce ar putea înțelege din Cruce este ceea ce cultura clasică îi îngăduie să înțeleagă: fie să-i disprețuiască pe creștini, precum Marcus Aurelius (care i-a persecutat crunt pe creștinii din Galia), fie să vadă o versiune mai sublimă, mai „spirituală" o ofertei vechilor religii. Mai ales, va citi creștinismul în cheia eroică specifică paradigmei precreștine: „mesajul hristic aduce în scenă o provocare și un risc". Dl. Pleșu face acest comentariu în marginea cuvintelor rostite de Hristos la *Matei* 16, 25. În mod caracteristic, dl. Pleșu citează doar prima parte a afirmației: „cine va voi să-și scape sufletul îl va pierde". Nu are rost să intrăm acum în detalii scolastice, întrebîndu-ne în ce măsură chestiunea salvării sufletului era într-adevăr o temă a reflecției stoice, sau dacă noțiunea iudaică de suflet și cea stoică au vreun punct comun; ce este interesant aici este că tocmai porțiunea omisă explică prima parte și ne arată de ce creștinismul este cu adevărat o provocare într-un sens pe care un stoic nu-l poate pricepe decît în măsura în care încetează să mai fie un stoic. Fiindcă Hristos continuă: „iar cine își va pierde sufletul pentru Mine îl va afla". Provocarea mare și cu adevărat nouă nu este determinată de posibilitatea pierderii sufletului – toată mitologia lumii vechi vorbește despre asta. Noutatea și unicitatea creștinismului este dată de faptul că, pentru prima dată sufletul poate fi mîntuit – în Iisus Hristos, Dumnezeu-omul pe care lumea veche nu-l poate percepe decît cu prețul propriei ei morți.

Ca o ironie poate, cuvintele lui Hristos pomenite aici țin de un context mai larg care se dovedește relevant pentru întreaga noastră discuție. Pasajul încheiat de Hristos prin avertismentul citat mai sus începe în fapt cu versetul 13 al capitolului 16 din Evanghelia după Matei, cînd Hristos le cere ucenicilor să-i spună, succesiv, cine cred oamenii că este El și cine cred ucenicii că este El. Mărturisirea capitală a lui Petru („Tu ești Hristosul, Fiul lui Dumnezeu Celui Viu" *Matei* 16, 16) este piatra pe care Hristos își întemeiază Biserica care durează veșnic fiindcă este întemeiată pe un adevăr veșnic; pentru a ne arăta că, orice ar spune alții, Iisus Hristos nu-și întemeiază Biserica pe un om, Dumnezeu îi retrage lui Petru harul prin care a putut mărturisi identitatea lui Hristos. Lăsat în voia înțelepciunii omenești, imediat apoi Petru îi cere lui Hristos, care le destăinuise ucenicilor Patimile Sale, să evite Patimile și Crucea. Să se sustragă jertfei. Ne amintim dojana grea a Domnului, care-l numește „satană" tocmai pe cel care o clipă mai devreme fusese numit „piatra" Bisericii și deținătorul cheilor Împărăției cerurilor.

Petru fusese, desigur, bine intenționat: nu a vrut decît să găsească o altă cale decît cea a Crucii. Pentru a întări însă că nu există o alta nici pentru Sine, nici pentru ucenicii Lui, Hristos continuă: „Dacă vrea cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-Mi urmeze Mie" (*Matei* 16, 24). Orice altă cale este fără Dumnezeu, nu vine de la Dumnezeu și nu duce la Dumnezeu. Oricine cugetă despre Dumnezeu lucruri care nu sunt de la Dumnezeu, este numit de Hristos „Satană". Sau, în formularea unui mare teolog ortodox contemporan: „Potrivit lui Hristos, putem spune că Satan este acela care se interpune între Hristos și Crucea Sa." (John Behr, The *Mystery of Christ*, Crestwood, New York: St. Vladimir's Seminary Press, 2006, p. 27)

Într-adevăr, istoricitatea creștinismului poate fi suspendată fie prin negarea directă a Întrupării cu tot ce decurge din asta (simularea Răstignirii, de pildă), fie prin proiectarea ei pe fundalul unei structuri mitologice recurente. Dacă nu putem ocoli Crucea, măcar să o neutralizăm, își tot propun unii de vreo două mii de ani încoace. Să o integrăm într-o rețea de simboluri, în care Crucea poate fi orice de la intersecția văzutelor și nevăzutelor la axa lumii – orice, mai puțin locul unde Fiul întrupat al lui Dumnezeu a murit pentru păcatele tuturor oamenilor de la Adam și Eva pînă la ultimul om ce se va naște.

Întîlnim o asemenea întreprindere, de pildă, în comentariul dlui A. Pleșu la filmul lui Mel Gibson, „Patimile lui Hristos". La vremea cînd am citit articolul, întitulat „Patimile cu acordul părinților" (apărut în *Dilema veche*, nr. 12, 2-8 aprilie 2004), m-am gîndit pentru o clipă că poate omul pur și simplu nu văzuse filmul și că o fi scris rîndurile respective pe baza impresiilor unor prieteni esteți și godarzi, sensibili cum numai ei pot să fie cînd e vorba de chestiuni de viață și moarte. Însă în lumina observațiilor prezentate deja, am

ajuns să înțeleg că incapacitatea de a înțelege filmul lui Gibson, dezgustul provocat de film țin de același refuz de a vedea semnificația concretă a Întrupării; căci în fața acestui film nici o alegorizare nu mai este cu putință, nimic nu mai este de interpretat. „It is as it was!“ s-a spus la vremea respectivă că ar fi declarat despre film secretarul Papei Ioan Paul al II-lea. Sau, potrivit Acatistului Domnului, „Pe retorii cei mult-grăitori îi vedem tăcînd ca niște pești fără de glas despre Tine, Iisuse, Mîntuitorul meu; că nu se pricep să spună cum Dumnezeu cel neschimbat petreci şi om deplin.“ (Icos 9).

„Nu-mi pot imagina o mai păcătoasă drăcovenie, decît să faci un film despre Iisus pe care copiii n-au voie să-l vadă“, își încheie dl. Pleşu articolul; personal, nu-mi pot imagina un argument mai pueril prin care acest film ar putea fi contestat. Pentru că, pe de o parte, codarea filmelor pe categorii de vîrstă este o inițiativă a acelei ideologii perverse (de stînga) care privește religia ca pe un rău în genere iar creştinismul ca pe răul suprem. Iar, pe de altă parte, un film despre Iisus pe care copii l-ar putea să vadă fără ca filmul să-i afecteze în vreun fel n-ar putea fi decît un film din care episodul Patimilor fie ar lipsi, fie ar fi o parodie – adică fără Hristos. Ar fi un film ca toate celelalte de pînă la filmul lui Gibson, genul de film (ah, Zeffirelli!) care nu l-ar împiedica cu nimic pe copil să spună „Înger, îngeraşul meu“ pînă la adînci bătrîneți fără ca gîndul despre un Dumnezeu pătimitor să-i însenineze viața fie şi pentru o clipă. În fond, nimic nu-i poate displace mai profund unei sensibilități stoice decît ideea că pătimirea, şi nu nepătimirea este calea care duce la mîntuire. Observația dlui Pleşu nu lasă loc decît unei singure replici: „Nu-mi pot imagina o mai păcătoasă drăcovenie, decît să faci un film despre Iisus pe care copiii *au* voie să-l vadă“. Şi nu pentru că ar putea fi, chipurile, traumatizați, ci pentru că nu ar înțelege. Apostolii înşişi, în ciuda timpului petrecut împreună cu Hristos nu L-au înțeles pe deplin decît după Înviere, iar Bisericii i-au mai trebuit apoi cîteva veacuri pentru a-şi limpezi credința.

Creştinismului i-ar putea fi amputată pretenția de exclusivitate în măsura în care s-ar putea demonstra că şi alte religii spun ceea ce spune creştinismul şi invers, că religia creştină nu face

altceva decît să spună ceea ce alte religii o spuseseră deja. Ca una care a asimilat viziunea Simonei Weil şi Rene Guenon, Anca Manolescu este aici în mediul ei natural. Autoarea conceptului de „convergență“ a religiilor trece cu uşurință peste observația de bun-simț, după care există „două feluri de asemănări: asemănări care nu înseamnă nimic, fiindcă sunt comune întregii omeniri, şi asemănări care nu sunt asemănări deloc. [...] Că budhismul aprobă mila sau cumpătarea nu înseamnă să spui că e anume la fel cu creştinismul, ci că nu e în mod strident diferit de întreaga existență umană. Budhiştii dezaprobă în teorie cruzimea ori excesul, fiindcă toate ființele întregi la minte dezaprobă în teorie cruzimea şi excesul. Dar să spui că budhismul şi creştinismul atribuie aceeaşi filozofie acestor lucruri e pur şi simplu fals. Toată omenirea este de acord că ne aflăm într-o plasă a păcatului. Cea mai mare parte din omenire crede că există vreo cale de a ieşi din ea. Dar care este calea, nu cred că există două instituții în univers care să se opună mai net una alteia asupra acestei chestiuni decît budhismul şi creştinimul.“ (G. K. Chesterton, *Orthodoxia sau dreapta-credință*, ed. a II-a, Paralela 45, p. 107)

În volumul citat, apologetul creştin trimite la cartea unui autor ale cărui convingeri seamănă izbitor cu cele afirmate de dna A. Manolescu de-a lungul timpului. Ca şi adversarul lui Chesterton în urmă cu un veac, erudita româncă pare să explice şi ea „în mod solemn că cele două credințe sunt la fel în lucruri în care toate credințele sunt

la fel, sau le descrie ca asemănătoare în vreun punct prin care sunt în mod evident diferite“ (Chesterton, *ibid.*) Iar unul din cazurile în care comparația este în mod izbitor contrazisă de realitate este, afirmă Chesterton, cel al artei religioase – adică unul din domeniile preferate ale comparatistei noastre. Astfel, în articolul „Ekadashamukha“ (*Dilema*, nr. 551) suntem confruntați cu un studiu de caz în care icoanele bizantine ale lui Hristos sunt comparate cu reprezentările lui Budha cu trompă sau ale lui Budha cu douăsprezece capete, în funcție, bănuiesc, de bibliografie şi de gusturi. Desigur, autoarea se grăbeşte să adauge că „concordanțele reale“ se „situează pe niveluri mult mai profunde de înțelegere şi „realizare“ decît un paralelism plat între figurile „istorice“ centrale în cele două spiritualități. Ceea ce vreau să semnalez sînt doar analogii în ce priveşte soluțiile de a întruchipa adecvat o transcendență realizată.“ E vorba de un nivel de înțelegere la care un creştin se pare că e condamnat să nu ajungă prea uşor – cel puțin cîtă vreme icoana lui Hristos nu va fi pentru el o „analogie“ a lui Hristos (înțeles *doar* transcendent, cît mai transcendent), ci însăşi prezența lui Hristos, purtătoare de sfințenie şi de prezență şi de putere într-un fel în care nici o reprezentarea a lui Budha, indiferent de numărul capetelor, nu va putea fi vreodată. Merită să vedem ce are de spus şi Chesterton despre raportul dintre cele două genuri de reprezentare:

„Nu există două idealuri mai opuse decît un sfînt creştin într-o catedrală gotică şi un sfînt budhist într-un templu chinezesc. Opoziția se manifestă în fiecare detaliu, dar poate că cea mai succintă exprimare a ei e faptul că sfintul budhist are întotdeauna ochii închişi, în vreme ce sfintul creştin îi are larg deschişi. Sfintul budhist are un trup neted şi armonios, dar ochii îi sunt grei şi pecetluiți de somn. Trupul sfintului medieval e întins pe oasele lui nebune, dar ochii îi sunt înspăimîntători de vii. Nu poate exista o adevărată comuniune de spirit între forțe care produc simboluri atît de diferite.“ (Chesterton, op. cit., p. 108)

Este uimitor pînă la urmă să vezi cît de multe lucruri citeşte cineva care citeşte *Dilema*: astăzi citeşti despre creştinismul văzut de un stoic, mîine despre creştinismul văzut de un budhist, altădată de un musulman sau hindus, dar niciodată parcă despre creştinismul văzut de un creştin obişnuit.

Iar în cazul în care nu ştiați ce religie simpatică, tolerantă şi plină de rațiune este Islamul, merită să citiți cele patru numere din *Dilema veche* unde discursul Papei Benedict al XVI-lea de la Regensburg este corectat cu indulgență: ba că ar fi o neînțelegere, ne explică Anca Manolescu (vezi articolul „Regensburg şi Istanbul“ din *Dilema veche*, nr. 150 – 08 decembrie 2006) – Papa nu a vorbit de fapt despre Islam („ba chiar asta am făcut“, a declarat ulterior biroul de presă al Vaticanului în fața presiunii lumii islamice şi a aliaților tradiționali de stînga care-i cereau Papei retragerea declarațiilor), ci despre raportul dintre rațiune şi credință în cultura europeană. De altfel, suntem lămuriți pe loc că Islamul, după cum bine o ştie şi Papa, este la fel de rațional, de pacifist şi tolerant ca şi creştinismul, dacă nu chiar mai mult. E bine de ştiut aşadar că acum există în limba română un scurt dar limpede studiu despre Islam care se găseşte în volumul *Eseuri despre lumea de azi* de Alain Besançon şi a apărut la Humanitas în 2006. Oricine îl va citi va avea nu doar motive întemeiate să se îndoiască de buna credința a oricui (inclusiv a dlui A. Pleşu sau a dnei Anca Manolescu) vorbeşte cu seninătate despre cele *trei* religii relevate, cele *trei* monoteisme, cele *trei* religii abrahamice, ci va afla în sfîrşit şi care este raportul dintre creştinism şi Islam precum şi cel dintre Islam şi celelalte religii. Inclusiv chestia cu Dumnezeul iubitor şi respectul față de marile figuri din tradiția iudeo-creştină.

Cîteva luni mai tîrziu aflăm că, de fapt, este posibil pînă la urmă ca Papa să se fi referit în mod negativ la violența islamică, şi, culmea! continuă să o facă (vezi articolul Ancăi Manolescu, „Ambiguitatea identităților tari,“ *Dilema veche*, nr. 180, 23 iulie 2007). Poziția Papei fusese deja subminată printr-un interviu luat de Claudia Stănilă lui Paolo Naso, directorul revistei *Confronti* şi publicat în două numere consecutive din *Dilema veche* (în nr. 157 din 9 febr. 2007 şi în nr. 158 din 16 febr. 2007). Aflăm de aici că atitudinea Papei este complet inadecvată, că Islamul nu ar fi violent dacă nu ar fi sărac şi dacă nu ar mai fi hărțuit de unii bătrîni arțăgoşi şi că, în fond, şi catolicii au avut şi ei faza cu Inchiziția. Etc., etc. ... Pentru oricine doreşte să afle despre ce a fost vorba de fapt în discursul de la Regensburg al Papei Benedict al

XVI-lea, articolul lui Traian Ungureanu „1391-2006: Istoria Raţiunii. De la Manuel la Benedict" (publicat în *Idei în Dialog*, nr. 10, oct. 2006, pp. 3-4), este mai mult decît lămuritor.

Spuneam la început că intenţia de a prezenta creştinismului ca pe o religie egală cu altele, se poate să fi fost bună la origine. Aşa cum aminteşte dl Teodor Baconsky în „Stoicul mîntuit" (*Dilema veche*, nr. 202, 22 dec. 2007), creştinismul însuşi a asumat, încă de la primii apologeţi, un exemplar efort de recuperare a lumii păgîne. De un asemenea proiect generos îi „suspectam" şi pe autorii de la Dilema: speram că, dorind să fie cît mai convingători, aceşti oameni încercau să spună povestea creştinismului într-un mod cît mai atractiv, cît mai pitoresc, mai generos faţă de necreştini. Numai că, de la o lectură la alta, continuam să dau peste lucruri pe care un creştin *nu* le-ar putea spune; cum ar fi această idee bizară din articolul dlui Baconsky, „dacă omul creştin e rege al creaţiei dominate de Providenţă, omul stoic e doar o umilă parte a Universului guvernat de Fortuna. Intenţionalitate condiţionată vs. dominare a hazardului. Cele două viziuni converg totuşi în virtutea smereniei."

Înţeleg importanţa pe care conceptul de „convergenţă", în special a religiilor, o poate avea în unele cercuri; nu pot în schimb să înţeleg în ruptul capului cum pot să conveargă ideea stoică de destin şi înţelegerea creştină a providenţei. Cum nu pot să înţeleg nici de ce este Constantin Noica mîntuit: pentru că citea, ca şi Seneca, esenţialul? Dar din lecturile lui lipsea tocmai esenţialul – lucru nu tocmai rar printre filozofi. Aflăm bunăoară despre Alexandru Dragomir că acesta nici măcar nu avea o Biblie (vezi evocarea făcută de A. Pleşu în volumul Alexandru Dragomir, *Crase banalităţi metafizice*, Humanitas, 2004, p. 251). Dl. Pleşu este uimit, dar scandalul are o natură culturală: Biblia este un reper, ca şi Homer, care ţine de zestrea culturală a lumii occidentale. Nu-i de mirare că ea tinde să dispară cu totul din Europa.

„Apropiat de Hristos, dar străin de creştinismul instituţional" (?) nu este pentru T. Baconsky doar C. Noica (şi, probabil, prin inculturaţie, Seneca), dar şi Woody Allen. Se pare că dacă eşti apropiat de Hristos, ai lecturile esenţiale şi vezi filmele lui Woody Allen (mai puţin pe cele ale lui Denis Arcand şi sub nici un chip „Patimile" de Gibson) vei înţelege în plus cum ar putea creştinul să fie caracterizat de „mizantropie compasională" iar stoicul de „însingurare filantropică". Dar asta e nimic; Woody Allen însuşi, unul din cei mai agresivi oameni de stînga din cinematografia americană, care a publicat în iunie 2007 o carte de povestioare umoristice întitulată *Mere Anarchy* (titlu care pare să se raporteze ironic la volumului lui C.

S. Lewis, *Mere Christianity*, una din cele mai importante lucrări de apologetică creştină din secolul XX), este considerat de dl. Baconsky „un credincios care nu are nevoie să se ignore şi nici nu poate fi ignorat“ (vezi articolul „Un domn cu ochelari“, *Dilema veche*, nr. 202 - 22 dec. 2007).

Woody Allen este de altfel beneficiarul unei indulgenţe totale din partea dlui Baconsky, care-i caracterizează filozofia drept un „umanism fără ideologie“. Oricine a văzut fie şi un singur film deal regizorului american ştie şi cît de umaniste şi cît de curate ideologic îi sunt filmele. E greu să nu vezi că resursele acestuia de umor sunt localizate în certitudinile lumii civilizate; că ţinta atacurilor lui W. Allen este acea cultură occidentală a cărei dispariţie dl. Baconsky o deplînge. Şi, ca o mostră de umanism luminos (stînga are în genere o slăbiciune pentru metaforele legate de lumină, numai că este o lumină lunatică), să amintim declaraţia acestui „credincios“ care consideră că din cele şase relaţii oficiale pe care le-a avut, cea mai fericită este cea prezentă cu Soon-Yi Previn, fiica sa pe care a adoptat-o împreună cu Mia Farrow, a patra din soţiile lui. După cum se ştie, Mia Farrow a cerut divorţul în momentul în care a descoperit că Woody Allen ţinea la el poze ale fiicei lui (actuala soţie) în pielea goală, acuzîndu-l de asemenea că şi-a violat o altă fiică în vîrstă de şapte ani (deşi nu cred că vîrsta mai are o relevanţă aici). Nu au existat probe suficiente pentru ca Allen să fie arestat, dar faptul că are un ordin de restricţie şi că una din fiice a declarat că nu vrea să-l mai vadă vreodată te pune pe gînduri.

Are povestea asta vreo legătură cu tot ce s-a discutat pînă aici? Are. Pe de o parte, nu văd ce rost are discuţia despre valori, cîtă vreme sunt recomandate exact lucrurile (oameni, texte, perspective) care anulează orice discuţie despre valori; la o prezentare de carte, Dan C. Mihăilescu vorbea despre un volum al scriitorului Ian McEwan în termenii următori: „da, în carte se petrec lucruri îngrozitoare, fratele şi sora îşi ucid mama după care fac amor pe locul din garaj unde o îngropaseră; dar uitaţi-vă cît de bine este scrisă!“ Imediat apoi acelaşi critic literar se lamentează că lumea a devenit prea violentă, prea abjectă, prea idioată. Ei bine, ce putem să-i spunem: că e stil şi-n asta, dar nu este el îndeajuns de rafinat ca s-o vadă?

Pe de altă parte, problema nu constă doar în lucrurile despre care vorbim, ci şi în felul în care o facem. Creştinismul nu a făcut cultură mare din nimic, şi nici nu s-a rezumat la textele Scripturii pentru a reface lumea. Creştinismul nu a ars scrierile necreştine, ci doar textele eretice şi nici chiar pe acelea în mod sistematic. În schimb, creştinismul a citit întreaga Istorie şi cultură a lumii prin evenimentul Întrupării şi a văzut, ce-i drept, prefigurări ale ei acolo unde acestea existau; nu le-a inventat. Dar asta nu înseamnă că toate religiile sunt în mod egal adevărate, ci că în toate religiile este prezentă aceeaşi aşteptare apăsătoare care a luat sfîrşit de-abia o dată cu creştinismul. Mai mult, în afara Întrupării toate acele prefigurări nu înseamnă nimic, nu semnifică nimic, sunt nişte „poveşti spuse de oameni cu mintea rătăcită, vorbe nedesluşite şi urlete fără noimă“ (*Macbeth* V, 5). Dacă civilizaţia occidentală este acum nimicită pentru a doua oară de la Căderea Romei din 476, nu este pentru că noi ne-am uitat la filmele lui W. Allen sau pentru că am citit cărţile lui McEwan, ci pentru că nu ne-am uitat şi nu am citit ca nişte creştini; nu pentru că ne-am uitat la statuile lui Budha, ci pentru că am privit icoanele lui Hristos peste umărul lui Budha. Textul lui Baconsky despre Woody Allen nu a apărut într-o revistă pentru VIP-uri, ci într-o revistă de cultură în cadrul rubricii de actualitate religioasă.

Sunt realist. Lucrurile nu se vor schimba la *Dilema* prea uşor: oamenii de-acolo vor continua probabil să caute un creştinism tot mai arhaic, tot mai transcendent, tot mai mistic (în sens eleusian), tot mai „tolerant“. Sugestii tipice lui S. Weil, de genul „nu e întîmplător că Sfînta Familie a mers în Egipt“ (în *Autobiografie spirituală*, p. 137) vor continua să le trezească luciri stranii în priviri. Ei nu au vrut de la bun început să spună *mai bine* povestea creştinismului: au vrut să spună altă poveste, ignorînd o convingere de-a lui Borges, care ştia cîte ceva despre poveşti, potrivit căreia creştinismul este singura poveste care nu poate fi spusă mai bine decît în măsura în care *nu* este spusă altfel. Iar creştinii ştiu care este povestea lor şi cum trebuie să o spună, după cum ne învaţă Sf. Ioan Teologul: „Ce era de la început, ce am auzit, ce am văzut cu ochii noştri, ce am privit şi mâinile noastre au pipăit despre Cuvântul vieţii aceea vă vestim“ (*Ioan* 1, 1).

Noua singurătate a lui Eminescu

Răzvan Codrescu

Luni 14 ianuarie 2008, la Sala Dalles din Bucureşti, o mînă de oameni cu sensibilitate de dreapta, mai degrabă sufletişti decît mintoşi, s-au adunat să dea curs inițiativei – lăudabile în sine – de a-l omagia pe Eminescu în pragul zilei lui aniversare. La ora anunțată pe modestele afişe, la o jumătate de duzină de conferențiari (printre care acceptasem în prealabil să mă număr şi eu) se strînseseră puțin peste o duzină de auditori, cei mai mulți oameni cu părul alb, născuți şi crescuți în respectul față de Eminescu şi de valorile naționale. Cu inima strînsă, mi-am asumat, în loc să cedez eternei ispite românești a „aflării în treabă", indelicatețea de a mă retrage. Aş fi avut destule de spus, dar nu celor puțini care veniseră acolo (şi care nu mai aveau de ce să fie convinşi), ci celor mulți – mult prea mulți! – care nu erau şi nu sunt aproape niciodată de față. Să mai fi fost acolo şi o a doua duzină, de tineri cu urechile deschise, ar fi fost un simpozion modest, dar cu rațiunea lui suficientă.

Aş fi vorbit cu tristețea că doar atît de puțini ne mai putem aduna întru Eminescu, dar cu nădejdea că sămînța ar mai putea rodi, totuşi, în cutare inimă sau minte tînără şi viu căutătoare. Dar iată că, pe an ce trece, pare să nu mai fie loc nici măcar de această tristețe îndărătnic nădăjduitoare.

Poate că inițiativa a fost obscură, ora nepotrivită, organizarea proastă, nămeții prea mari... Dar nici toate circumstanțele din lume nu pot motiva pînă la capăt atîta puținătate (*noi*) în fața plinătății (*Eminescu*), atîta absență indiferentă de la „conştiința mai bună" a acestui neam necăjit, atîta moloz indign de „uitare românească"! Nu la inițiativa marginală a unor obscuri cumsecade, stîngaci în dreptatea lor, ar fi trebuit să ajungă Eminescu, ci în inima Bucureştiului s-ar fi cuvenit să răsune la aniversarea lui vocile grele ale cetății, lamura mărturisitoare a sufletului românesc. Cine, cîți şi pe unde mai sînt ei, aceşti mari absenți de la datorie, cu ce altceva mai esențial se ocupă şi cu ce superioară îndreptățire mai fac umbră pămîntului?

În nici un alt an „clasa intelectuală", Academiile, Universitățile, media n-au arătat mai multă oboseală sau nepăsare față de „poetul național", față de „omul deplin al culturii româneşti". Ne scandalizăm formal, dar ne dăm mîna cu toții să facem din Eminescu „cadavrul din debara" al unei lumi care nu-şi mai crede sieşi şi care nu mai simte nimic sfînt în zestrea ei istorică. Şi pe urmă ne grăbim să-i reproşăm d-lui Patapievici (şi altora ca el) îndrăzneala de a ne spune pe numele nostru de azi („inima ca un cur"), cu care mă tem că vom ajunge să fim strigați şi la judecata din urmă! Eminescu rămîne tot mai singur în maiestatea lui, iar noi tot mai singuri în promiscuitatea noastră larvară, în împreună-uitarea în care ne cufundăn cu toate ale noastre, nu fără tupeul de a mai cînta pe la chefuri, grei de voluptățile mîrlei, acel refren care, raportat la cruda realitate, întrece penibilul tuturor manelelor: *Noi sîntém români...*

„4, 3, 2“ sau

Cinismul luptei cu conștiința în dimensiunea imaginii

De câteva luni de zile asistăm, cu un sentiment de mândrie națională, la un şir nesfârşit de laude şi omagii aduse unui film românesc recent, „4 luni, 3 săptămâni şi 2 zile“*, care s-a impus în peisajul cinematografic mondial într-un timp relativ scurt. Pelicula regizorului Cristian Mungiu a obținut marele premiu la festivalul de la Cannes, fiind în topul vizionărilor şi făcând mare vâlvă printre critici şi comentatori, care s-au simțit copleşiți de o maximă admirație față de persoana şi creația regizorului român.*

Adrian Cherhaț

În paginile ziarelor, la radio şi TV personalități marcante ale vieții publice româneşti, condeieri avizați şi diverşi critici de ocazie au punctat cu o retorică festivă aspectele estetice ale acestei opere, care, după părerea lor, ar constitui una dintre capodoperele cinematografiei româneşti.

Nu vreau să vorbesc despre calitatea artistică a filmului care a câştigat *Palme d'Or*, deşi, sincer să fiu, personal nu mi s-a părut cine ştie ce, ci vreau să scot în evidență unele aspecte mai nuanțate şi mai sensibile, care izbucnesc în mintea oricărui spectator de bun simț. Este vorba despre calitatea mesajului pe care filmul îl transmite privitorilor al cărui conținut este supus unor riscuri majore la nivelul percepției cu implicații profunde asupra moralei persoanei umane. Acțiunea filmului, care scoate în evidență urâțenia unei epoci de tristă amintire şi a unui sistem politic în care oamenii erau reduşi la stadiul de simple viețuitoare dresate sub biciul unor bestii, tinde să fie percepută la un nivel superficial, strict secularizat, fără vreo valorificare a potențialului spiritual şi moral al persoanei, care rămâne la acelaşi nivel degradant.

Istoria evocată de către autorii filmului face referire directă la legislația anti-avort din perioada regimului comunist percepută până astăzi ca o mare nenorocire asupra societății, provocatoare a numeroase tragedii în rândul populației. Acum apare şi termenul perfid de *„decreței“*, prin care trebuie să înțelegem acei copii „nedoriți“, salvați de decretul comunist din fața dorinței ucigaşe a propriilor părinți, care după contribuția adusă la conceperea lor, planificau fără scrupule întreruperea de sarcină. Evident, această practică fiind interzisă din considerente comuniste, nicidecum moral-spirituale, multe femei recurgeau la avortul ilegal, prin mijloace rudimentare, care le producea grave probleme de sănătate, chiar şi moartea sau ani de închisoare, dacă erau descoperite.

Filmul regizorului Cristian Mungiu vrea să scoată în evidență drama şi riscurile multiple la nivelul penal şi medical prin care treceau femeile, recurgând la practica ilegală a avortului şi

vorbeşte despre o lume în care omul era lipsit de libertate, inclusiv „libertatea“ de a ucide prin avort. Pe lângă acest mesaj central, cred că poate fi percepută şi o groaznică urâțenie morală, pe care, din nefericire, puțini o observă sau o iau în seamă. Puțini sunt cei care înțeleg că tragedia principală a celor două eroine ale filmului, tinere studente, nu stă în faptul că nu pot face avortul legal şi se supun unor riscuri imense, ci în faptul că îşi doresc cu orice preț, aproape în mod demențial, să facă avortul. N-au nici o tresărire sufletească care să le oprească de la demersul lor, sunt de acord să se lase violate pentru a-şi realiza planul şi nu se liniştesc până când fătul de patru luni nu este scos afară din pântecele tinerei mame şi aruncat la gunoi ca un obiect fără preț.

Acțiunea avortării acestui copil se desfăşoară de-a lungul întregului film şi este redată, culmea cinismului, ca o simplă operație medicală în favoarea statutului social şi moral al mamei. Ca o degradare maximă a persoanei umane este redată imaginea copilului ucis pe gresia unei băi de hotel, iar aruncarea lui la tomberon are încărcătura unui *happy-end* liniştitor pentru personajele principale, dar şi pentru spectatorii care au urmărit cu sufletul la gură desfăşurarea evenimentelor. În această ordine de idei, cred că drama cea mare nu este a tinerelor care fac avortul, ponegrite fără scrupule de autorul direct al crimei, ci a copilului nevinovat ucis bestial intrauterin şi desconsiderat total în demnitatea sa personală fără nici o remuşcare. Aceasta ar trebui să mişte profund conştiințele adormite şi paralizate ale celor care încă mai cred că „decreței“ au fost o nenorocire a monstruosului regim comunist asupra mamelor nevoite să-i aducă pe lume.

Nu ştiu dacă decretul comunist împotriva avortului a fost bun sau rău, dar a salvat cu certitudine de la o moarte perfidă mulțime de oameni. Problema gravă nu stă în acest decret, care oricum a avut rostul lui, ci în mintea, inima şi sufletul mamelor care din diverse motive nu-şi doreau copiii concepuți, sortindu-i unei morți

bestiale. Nici o teză social-politică, precum comunismul, comoditatea, mizeria, sărăcia, lipsa oricărei perspective de realizare, nu poate fi echivalată cu viața unui om şi, în consecință, nu poate fi motiv de ucidere a unei persoane. Nici măcar părinții nu au dreptul să dispună de viața copilului lor, ci doar dreptul de a-l concepe, pentru că zămislirea nu este numai actul lor biologic, ci şi lucrarea lui Dumnezeu, Care elaborează şi un plan de viață pentru noul venit în lume, aşa încât nimeni nu există la întâmplare, ci fiecare are un rost bine definit, indiferent de condițiile existențiale din societatea omenească. Nu există, după actul conceperii, un drept al femeii de a decide dacă vrea sau nu să aducă pe lume o nouă ființă, ci doar o datorie responsabilă de a conlucra cu puterea făcătoare de viață a lui Dumnezeu, după rânduielile firii. Restul e născocire diabolică a minților întunecate.

Referindu-se la actul avortului, teologul ortodox francez Olivier Clément precizează următoarele: *„Copilul conceput nu aparține părinților săi, el aparține lui Dumnezeu. În primele câteva săptămâni, în care prezența sa este încă ascunsă, pruncul trebuie primit cu o anumită credință. În aceste săptămâni avortul pare să nu ridice probleme, deoarece femeia refuză să accepte că bucățica de carne anexată trupului său este cu adevărat altă făptură. Ceea ce ea ucide vrea să creadă că nu are chip, nu are formă omenească, ci doar consistență fragilă. Acest necunoscut fără apărare, fără formă şi având o prezență discretă nu este oare după chipul lui Dumnezeu, Care şi El a luat chipul robului? Oricum ar sta lucrurile, din perspectiva creştină, argumentul partizanilor avortului că embrionul aparține mamei nu are sens“* (*Bioetica şi taina persoanei*, ed. Bizantină, p. 108). Iar părintele Timotei Kilifis adaugă în acest sens: *„Aşa cum ne încredințează în mod categoric ştiința geneticii, embrionul din uterul femeii este din prima clipă a conceperii o ființă cu trăsături particulare, o existență aparte. După momentul conceperii, orice intervenție distructivă asupra acestei existențe lipsite de apărare este o crimă împotriva ei, care încalcă toate drepturile omului, în timp ce noi ne luptăm pentru apărarea acestor drepturi. Ființa care există în măruntaiele femeii, nu este o existență oarecare, ci ea are chipul lui Dumnezeu şi prin avort o ucidem fără milă. Avortul este una din cele mai odioase crime“* (*Tinerețe curată*, tinerețe frumoasă, ed. Egumenița, p. 91-92).

De aceea, cred că mesajul principal al filmului este, în mare parte, greşit înțeles, iar percepția noastră încă suferă în privința raportării la valorile vieții şi la semenii noştri. Nu poate fi vorba de o revoltă împotriva nedreptății şi terorii regimului comunist prin săvârşirea ilegală a crimei prin avort, nici nu pot fi invocate motive social economice în favoarea acestui act. Nici exmatricularea din facultate, nici ratarea carierei, nici ruşinea publică, nici sărăcia, nici chiar închisoarea şi suferința fizică sau psihică nu sunt argumente în favoarea avortului şi nu pot contrabalansa greutatea împovărătoare a uciderii unei persoane omeneşti adusă la existență prin voința lui Dumnezeu. Trupul inert atacat chimic al copilului nenăscut, înfățişat în film ca o chestiune secundară, un fel de reziduu sanitar, deschide un drum către o lume infinit mai întunecată decât lumea comunistă ilustrată de autorii filmului. Şi este regretabil că puțini conaționali care trăiesc şi s-au format într-un mediu modelat de învățătura creştină nu observă acest pericol al lumii călduțe şi comode, fără Dumnezeu, fără jertfă, fără implicare responsabilă şi, mai ales fără bucurii, în care persoana umană nu mai are nici un rost tainic şi împlinitor.

Mărturisesc că am o imensă compasiune pentru persoanele care au făcut cu voie sau fără voie avorturi, pentru cele care au suferit sau au murit în epoca comunistă în urma întreruperilor de sarcină, pentru că ştiu că sufletul lor a fost zdruncinat şi caracterul lor moral a fost pervertit de povara crimei. Deplâng, însă, cu precădere soarta copiilor fără apărare ucişi mişeleşte înainte de a se naşte, gândindu-mă la ceea ce ar fi putut să fie în lume prin planul lui Dumnezeu, dar n-au fost prin lucrarea odioasă a părinților cruzi şi deformați de boala păcatului, care nu le-au dat nici o şansă să trăiască, condamnându-i la uitare prin eticheta „copii nedoriți“. Şi nu înțeleg cum decizia înfricoşătoare a unei mame de a-şi omorî propriul copil, poate fi percepută într-o lume normală drept un act eroic de rezistență împotriva unui regim criminal şi opresiv, aşa cum vrea să pară mesajul filmului. Actul avortului nu poate fi decât o inepție strigătoare la cer, arătată

ca un gol imens în mintea săvârşitorului sau chiar o formă lucidă şi laşă de complicitate criminală manifestată prin înăbuşirea şi pervertirea voită a conştiinţei umane, fără nimic eroic în sine.

Pornind de la aceste gânduri, cred că nu este cazul să ne extaziem prea tare în faţa unui astfel de succes cinematografic românesc care a prins în noul orizont european, ci ar trebui să reflectăm puţin, întrebându-ne ce suflet şi caracter moral mai are această Europă dacă gustă cu entuziasm cinic un astfel de mesaj. Sunt aproape sigur că, spre exemplu, filmul rusesc *„Ostrovul“*, al lui Pavel Lunghin, incomparabil mai bine realizat şi având un mai mare impact cu un mesaj curăţitor şi ziditor pentru oamenii zilelor noastre, care, se pare, a fost vizionat de peste jumătate din populaţia Rusiei, dar şi de mare parte a altor naţiuni ortodoxe, nici nu ar fi luat în seamă la festivalurile de cinematografie, căci nu corespunde mentalităţii limitate şi păguboase a lumii neopăgâne de astăzi.

Xavier Darcos, ministrul Educaţiei Naţionale din Franţa, s-a opus cu vehemenţă ca filmul *„4, 3, 2“* să fie difuzat în reţeaua şcolilor din această ţară, hotărâre motivată de cruzimea imaginilor, care deturnează mesajul real şi marchează negativ conştiinţele în formare. În cele din urmă o comisie guvernamentală a decis altfel, dar gestul său a avut ecou în rândul oamenilor de bun-simţ. Atât în Franţa, cât şi în Italia, au fost semnalate proteste ale unor instituţii de mare prestigiu care au arătat viziunea falsă şi degradantă în care este prezentat copilul nenăscut, nedemn, în viziunea unor minţi bolnave, să poarte chipul lui Dumnezeu. Mutarea centrului de greutate de pe drama mamei care doreşte să avorteze pentru motive legate de statutul ei social şi economic, pe drama copilului ucis în pântece şi aruncat cu nepăsare ca ceva nefolositor, este şansa de salvare a unui film mediocru, promotor al urâţeniei în dimensiunile sale catastrofale.

Dacă reuşim această mişcare a conştiinţei, s-ar putea ca filmul regizorului Mungiu să contribuie la drenarea noastră morală, cei care în lagărul libertăţii şi democraţiei în lupta cu conştiinţa am ucis prin avort peste douăzeci de milioane de prunci nenăscuţi pentru aceleaşi motive, dar acum legal în cabinete specializate şi fără să ne ascundem. Şi ce-ar fi putut să fie aceştia în planul lui Dumnezeu şi cum ar fi arătat viaţa noastră cu cele douăzeci de milioane de minuni printre noi? E greu de spus, pentru că nu le-am dat nici o şansă şi acum ne impresionează stupid un film care ne arată cât de greu era să faci un avort pe vremea comunismului. Poate Dumnezeu ar fi lucrat altfel în mijlocul nostru, am fi avut o altă structură morală, poate ar fi fost printre noi mai mulţi sfinţi şi mai multe genii, poate am fi privit diferit viaţa şi cine ştie câte s-ar mai fi putut întâmpla dacă nu ucideam bestial, amorţindu-ne conştiinţa cu poveşti de „adormit“ copiii despre drepturile omului şi viziuni liberale asupra vieţii. Cu siguranţă, însă, viaţa noastră ar fi fost alta, iar filmul *„4, 3, 2“* ar fi reprezentat numărătoarea inversă în scenariul unei crime planificate, determinată de marea dramă a slăbiciunii conştiinţei morale a omului decăzut.

Jurnalul unui copil nenăscut

Dacă morala creştină consideră că avortul e păcat strigător la cer, crimă cu premeditare, nu înseamnă că totdeauna şi de toţi oamenii, naşterea de copii a fost şi este aşteptată cu bucurie şi entuziasm. Deşi în antichitate existau practici şi ierburi care să oprească sarcina, multe din legile existente se refereau la avort ca la o crimă. Jurământul lui Hipocrate prevedea: „...nu voi da femeii substanţe avortive".

Ramona Suciu

Cu timpul însă, acest jurământ a rămas... relativ şi nebăgat în seamă. În istorie şi-au făcut apariţia noi mentalităţi, interpretări şi motivaţii care consideră avortul ca un legitim drept al femeii. Şi asta pentru că la începutul secolului al XX-lea apare conceptul de „maternitate voluntară", iar după 1960, cel de „planificare familială". Viaţa sexuală va avea ca scop principal plăcerea şi mai putin procreaţia. Avortul e motivat de mişcările feministe prin faptul că femeia are tot dreptul asupra corpului ei. Nimic de obiectat. Însă fetusul nu e un organ din corpul ei şi nici o masă de celule nediferenţiate, ci e o viaţă separată de a mamei, şi unică. În acest sens, au apărut interpretări aberante, cum că fetusul devine om separat de persoana mamei doar la naştere. Consecinţa absurdă a acestei interpretări ar da posibilitate fiecărei mame de a-şi ucide copilul nedorit chiar cu cîteva minute înainte de naştere. Curtea Supremă a SUA a legalizat, la 22 ianuarie 1973, avortul la cerere pentru primul trimestru al sarcinii. Acest fapt a dus ca în prezent, la fiecare 20 de secunde, să se săvârşească în lume un avort.

Cauzele avortului

Una din cele mai importante cauze ţine de mentalitatea vremii, care valorizează numai plăcerea. Altă cauză ar fi cea economică, unele familii trăind la limita subzistenţei. Pe de altă parte, sunt familiile răsfăţate cu belşugul vieţii, familii care se sustrag de la creşterea copiilor, mulţi preferând îngrijirea animalelor de casă, pentru că nu presupun atâta responsabilitate.

Criza morală a familiei este o altă cauză a avortului. Trăim vremea în care conceptul de familie se clatină, pentru că se pierde sensul unităţii în Hristos.

Avortul e des întâlnit la tinere fără orientare şi decizie pentru viaţa familială, şi care, îndemnate de părinţi şi de partener, recurg la avort, expunându-se unor riscuri majore, mai ales psihologice.

De asemenea, sunt cazuri în care sarcina creează stres psihic mamei, iar medicul e pus în situaţia de a alege salvarea mamei sau a copilului. Eticienii romano-catolici adoptă o poziţie intransigentă, în favoarea copilului. Aşa cum ostaşul moare în tranşeul de luptă, tot astfel şi mama va muri în tranşeul maternităţii. Biserica Ortodoxă pledează însă pentru salvarea mamei şi asta nu pentru că viaţa copilului nu ar fi la fel de însemnată, ci pentru că mama are anumite responsabilităţi în societate şi familie.

Oricum ar fi, avortul are urmări nefaste şi asupra femeii vinovate şi asupra societăţii. Urmările pot fi fizice – leziuni ale colului uterin, hemoragii, sterilitate –, dar si psihice – depresii, anxietate, sentimente de vinovăţie, pierderea respectului de sine.

Ca soluţii de a „preveni"sarcina, a apărut pe piaţă o adevărată industrie de anticoncepţionale, care, însă, luate pe termen lung afectează sănă-

tatea femeii. Pentru evitarea sarcinii, Biserica recomandă virtutea înfrînării, avându-se în vedere perioada de fertilitate a femeii.

Avortul – crimă cu premeditare

În ciuda faptului că e legalizat, avortul rămâne o crimă. Şi nu e o simplă afirmaţie, ci e dovedit inclusiv de ştiinţă.

După ce doar în doi ani a săvârşit 60.000 de avorturi, medicul obstretician ginecolog Barnard Nathanson a studiat cu cele mai avansate mijloace tehnice starea unui zigot avortat la trei luni. Filmarea cu ultrasunete s-a făcut pe o videocasetă, intitulată semnificativ „Strigătul mut". Fătul percepe instrumentul ucigaş al avortului: se mişcă într-un mod agitat, îi cresc bătăile inimii de la 140 la 200, deschide gura larg, ca într-un strigăt. Aceste observaţii au fost autentificate şi de cercetările soţilor medici ginecologi Wilke. Au studiat starea fatului si au constatat că la 18 zile se simte bătaia inimii, la cinci săptămâni se văd clar nasul, obrazul şi degetele. La şase săptămâni începe să funcţioneze sistemul nervos, se distinge clar scheletul şi încep să funcţioneze rinichii, stomacul şi ficatul. La şapte săptămâni se fac simţite undele encefalice. La 10 săptămâni, deja, are toate caracteristicele pe care le vedem, iar la 12 săptămâni are toate organele conturate, chiar şi amprentele degetelor.

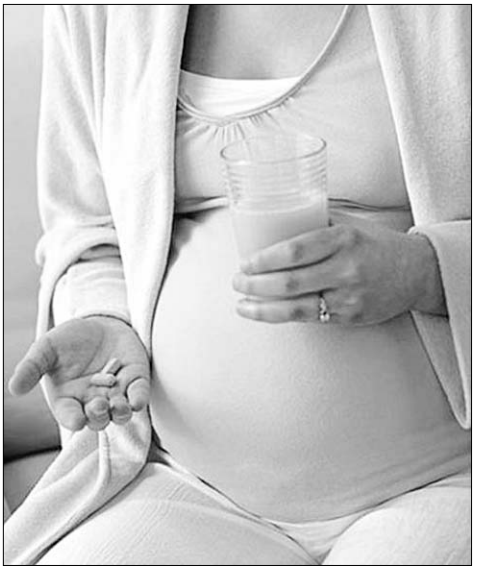

Aceste fapte ale ştiinţei deovedesc că avortul e omucidere. Iar omuciderea e mare păcat, dat fiind că viaţa e darul lui Dumnezeu şi numai El poate dispune de ea.

Să ne imaginăm un jurnal al unei fetiţe care ar vrea să se numească Maria.

5 octombrie: de astăzi începe viaţa mea. Părinţii mei nu ştiu încă acest lucru, sunt mai micuţă decât semînţele unui măr, dar totuşi trăiesc. Voi fi o fetiţă cu părul blond şi cu ochii albaştri. În mine sunt deja înscrise trăsăturile de mai târziu.

19 octombrie: sunt unii care spun că nu sunt o persoană reală, că doar mama mea există. Aşa să fie oare?

23 octombrie: astăzi am deschis pentru prima oară gurița. Ei bine, cam peste un an, pe faţa mea se va aşterne zâmbetul. Şi mai târziu voi putea să vorbesc. Şi ştiu că primul meu cuvânt va fi *mama*.

26 octombrie: inima mea a început să bată de astăzi. Până la sfârşitul vieţii, în orice clipă se va auzi uşor ritmul ei.

2 noiembrie: cresc în fiecare zi câte puţin. Mânuţele şi picioruşele mele au început să se observe.

11 noiembrie: la mâini au început să-mi apară degeţele grăsuţe. Sunt grozav de caraghioase aşa mici!

20 noiembrie: de-abia astăzi medicul i-a spus mamei că va avea un copil. Ce fericită trebuie să fie! Nu e aşa, mămico?

25 noiembrie: cred că mama şi tata îmi caută un nume. Dar nici măcar nu ştiu că sunt fetiţă. Aş vrea să mă cheme Maria. Sunt deja măricică acum.

10 decembrie: mi-au apărut primele firişoare de păr, moi şi aurii. Mă întreb ce fel de păr are mămica mea.

13 decembrie: văd! Este totul întunecat în jurul meu, dar când mama mă va aduce pe lume, vor fi numai raze de soare şi flori. Dar mai mult ca orice, aş vrea să o văd pe mămica.. Cum arăţi, mămico?

24 decembrie: oare mămica aude şoapta inimii mele? Inimioara mea este puternică şi sănătoasă... o să ai o fetiţă sănătoasă, mămico!

28 decembrie: astăzi părinţii mei m-au ucis!

O lume nebună și ucigașă din fașă

Citim, într-un material de pe Internet, că personajul Hannibal Lecter, medicul psihiatru canibal, din filmul „Tăcerea mieilor", a ajuns, în sondaje, cel mai îndrăgit personaj negativ din istoria filmului. *Deci, omenirea a ajuns să nu mai agreeze „Feți-Frumoșii", justițiarii cosmici, modelele moral-cristice/religioase – în schimb, se dă în vânt după căpcăuni şi satane ambulante...*

Adrian Botez

Nu negăm jocul plin de talent al actorului Anthony Hopkins, dar, de la jocul unui actor şi până la a-l socoti drept „ideal de viață" pe personajul întruchipat de acel actor, într-un film gemând de maladiile demonice ale vremilor noastre, e cale lungă, ne-am zis. Cel puțin aşa am fi fost tentați să credem. Dar nu-i deloc aşa!

Pentru că, în „Jurnalul național" din 30 august 2007, citim că, preluând „gusturile" canibalului „artistic"-virtual, Hannibal Lecter, un tânăr german, de 19 ani, Robert Ackerman, a „consumat „ inima şi limba colegului său de adăpost public, Josef S., în vârstă de 49 de ani.

Tot un german, Armin Meiwes, „a dat anunț pe internet că doreşte să întâlnească o persoană care să se lase *consumată de bună voie* (...). La anunțul lui Meiwes, supranumit şi «canibalul din Rotenburg» sau «maestrul măcelar», a răspuns cineva care s-a lăsat mâncat, consimțind să fie mutilat şi omorât de criminalul german. Meiwes a fost arestat în 2002 şi condamnat la opt ani de închisoare".

Bun mai e şi Internetul ăsta, dom'le! Mai ales dacă te prinde cheful de a te lăsa „consumat" de alde Armin Meiwes. Dar ăia de la poliție nu s-au sesizat niciunul de acest anunț aberant?! Cum nu s-a sesizat nici o autoritate din România, acum câteva săptămâni, de apariția unui „portal" cu filme cu pedofili „în acțiune".

Iar lui Meiwes i-au dat judecătorii o pedeapsă de numai opt ani, după care poate să-şi continue ospățul, sănătos. Noi nu suntem, în nici un caz, adepții pedepsei cu moartea (din foarte multe considerente, primul fiind cel creştin), dar nici nu agreem ideea ca noi, sau copiii noştri, să ne întâlnim, pe drum de seară, prin oraşele şi satele patriei noastre (sau ale altora), cu câte-un drăgălaş de canibălaş! Aşezămintele frumos şi sugestiv intitulate „balamucuri" sunt anume create, pentru a oferi confort pe viață, unor astfel de brontozauri ai „civilizației" pe dos a umanității terestre. Şi, poate, sugerăm noi, sfios, pentru a se cerceta, cu discreție, dar şi cu încpățânare, care sunt adevăratele cauze, care generează atât apariția acestor monştri, cât şi a adulatorilor lor isterici, a „fano-canibalilor".

Germanii, ca şi ceilalți tereştri, se mândresc cu canibalii lor, răsfățându-i cu porecle înduioşate până la... sânge. Ar fi în stare, fiecare adulator de canibali, probabil, să-şi ia câte un canibal în cuşcă, ori să-l țină pe etajeră, ca să-i facă visele mai plăcute şi mai intense/palpitante. Dumnezeule, dar gândiți-vă că aceşti monştri *chiar şi-au mâncat* „tovarăşii", nu şi i-au filmat doar, la modul senzațional-trucat.

Credem, cu toată tăria, că în toată afacerea asta şi în altele de acelaşi soi – de tipul zâmbăreților care se desfată, în fața camerelor de luat vederi, stând călare pe proaspetele cadavre pe care le-au „obținut", tăind beregata mamei, tatei, surorilor, fraților şi bunicii, plus a vreo doi-trei

oameni întâlniți, din întâmplare, pe drum, şi aduşi în „lotul“ cadavrelor doar aşa, ca să nu-şi „piardă mâna“ meseriaşul. – nu este doar vina unui Bill Gates, lacom şi iresponsabil, care nu a tocmit şi o „poliție a imaginii“. Suntem de vină cu toții, noi, cei care nu luăm în seamă esența poruncii dumnezeieşti: „Să nu ucizi!“ Dumnezeu n-a specificat: „Să nu ucizi *oameni*!“ Şi, atunci, e lesne de presupus că a vrut să spună: „Să nu ucizi/distrugi viața, în toată splendoarea li irepetabilitatea sa dumnezeiască!“ Mai precis, cine ştie să bage cuțitul într-un animal ori nu-i este milă de un copac care se prăbuşeşte sub dinții drujbei, poate, la o adică, să schimbe direcția cuțitului ori a drujbei spre gâtul/pieptul semenului-om. Pe Cain îl întâlnim, în față, în oricare măcelar, călău, gardian-torționar, îl întâlnim în oricare copil pe care-l admirăm cum chinuie animalele, în oricare căruțaş care-şi biciuieşte, până la moarte, gloaba care îşi împleticeşte copitele pe polei, ba chiar într-un prim-ministru român, care trece pe lângă un biet pensionar/petiționar, pe care bodigarzii sus-zisului personaj politic îl trântiseră la pământ, cu fața de pavaj, şi trece indiferent – de parcă, sub ochii lui, se desfăşura culmea firescului, sau imaginea nu era suficient de incitantă, ca să merite un popas de înțelegere omenească.

Poate este şi o greşeală a preoților creştini, să nu se hotărască a lămuri noroadele asupra diferenței enorme între concepția (deci, gradul de evoluție spirituală...) din *Vechiul Testament* (plin de o apologie maladivă a crimelor „poporului ales“ şi a acelui ciudat Domn al Mâniei şi al Răzbunării, Yahweh... – şi care stă sub semnul sumbrei legislații a lui „ochi pentru ochi şi dinte pentru dinte“...) – şi *Noul Testament*, care aduce religia Iubirii şi a Iertării de *77 de ori câte şapte*, a Hristosului Autojertfit, Dumnezeu care pregăteşte deschiderea porților Noului Ierusalim, opus Vechiului Ierusalim tocmai prin Legea Iubirii, opusă Legii Răzbunării, în care *sângele strigă după sânge*. Cum îşi închipuie cineva că pe porțile de fulger alb-dumnezeiesc ale Noului Ierusalim ar putea accede canibalii şi „fanii“ lor“?!

Oameni buni, dați-vă seama, pentru numele lui Dumnezeu, de diferența dintre realitate şi virtualitate! Oameni buni, treziți-vă! Altfel, noi, care nu răsfățăm canibalii ca pe pisoi, papagali ori alte lighioane de companie, vom considera că am descins pe o planetă nebună...

ROST: cuvînt, raţiune, sens, ordine

În latină, *rostrum* însemna „deschizătură“, „cioc“, „plisc“, „bot“. Mai tîrziu, în latina populară, a început să însemne şi „gură“ în general. În româna veche, sub forma rost, a fost moştenit cu acest din urmă înţeles, păstrat astăzi doar în cîteva expresii de largă răspîndire (a învăţa pe de rost, a lua la rost) şi stînd la baza verbului a rosti. Rost a evoluat spre înţelesul „raţiune“, „sens“, „tîlc“, „noimă“, „scop“, cu care se foloseşte astăzi în mod curent. Aşa a apărut verbul a rostui („a da sens“, „a pune ordine“), cu derivatele rostuire, rostuitor etc.

Creat prin Rostirea (Cuvântul) divină, omul este el însuşi făptură rostitoare, dar şi rostuitoare. Omul are un rost dat de Dumnezeu, dar uneori caută să-şi facă singur alt rost, după mintea lui. În orice caz, starea cea mai rea a omului este aceea de a fi fără rost pe lume. Iar cel mai mare serviciu care poate fi făcut omului este de a-l ajuta să-şi (re)găsească rostul.

Revista ROST îşi propune tocmai acest obiectiv la nivelul lumii româneşti, care în comunism şi-a pierdut rostul şi care trebuie să se redescopere pe sine, în primul rînd prin recursul la tradiţie.

În acest număr semnează: ● **Mihail Albişteanu** – profesor, doctorand în istorie, publicist ● **Adrian Cherhaţ** – teolog, profesor ● **Stelian Gomboş** – doctorand în teologie, publicist ● **Ilie Gulică** – doctorand în istorie la Universitatea Chişinău, publicist ● **Răzvan Codrescu** – scriitor, ultima carte publicată: *Gâlceava dracului cu lumea. Mic tratat de demonologie aplicată* (2005) ● **Gheorghe Fedorovici** – absolvent al Facultăţii de Teologie, traducător ● **Ovidiu Hurduzeu** – prozator, eseist, doctor în literatură franceză şi studii umanistice al Universităţii Stanford; ultimele sale două cărţi: *Sclavii fericiţi* (2000) şi *Unabomber, profetul ucigaş* (2007) ● **Constantin Mihai** – doctorand în litere la Bordeaux, ultima carte publicată: *La logique d'Hermès. Etudes sur L'Imaginaire* (2006) ● **Constantin Miu** – profesor doctor de limba română, publicist ● **Viorel Patrichi** – jurnalist, ultima carte publicată: *Ochii şi urechile poporului. Convorbiri cu generalul Nicolae Pleşiţă* (2001) ● **Mircea Platon** – doctorand în istorie la Ohio State University at Columbus, ultima carte publicată: *Cine ne scrie istoria?* (2007) ● **Alexandru Racu** – doctorand în ştiinţe Politice, Ottawa – Canada ● **Paul-Gabriel Sandu** – student la Facultatea de Filosofie a Universităţii Bucureşti ● **Ramona Suciu** – profesor, absolventă a Facultăţii de Teologie ● **Claudiu Târziu** – jurnalist.

Abonament

Vă puteţi abona trimiţînd contravaloarea abonamentului prin mandat poştal (în care specificaţi citeţ numele, adresa completă, telefonul şi perioada de abonament) pe numele: **Târziu Claudiu Richard, CP 27, Oficiul Poştal 23, Bucureşti** sau achitînd contravaloarea abonamentului în **contul nr. RO25BACX0000000107363250**, deschis la **HVB Ţiriac Bank, Sucursala Orizont – Bucureşti,** pe numele **Asociaţiei** ROST, cod fiscal 12495302**,** după care veţi trimite copia chitanţei şi o scrisoare în care solicitaţi abonamentul la **CP 27, Oficiul Poştal 23, Bucureşti**.

Preţul unui abonament este **180.000 lei (18 lei noi) pentru 6 luni** şi de **360.000 lei (36 lei noi) pentru un an**. Pentru cei din străinătate abonamentul este de **50 euro/an în Europa** şi **70 USD/an** pentru celelalte continente.

Nr. 1 – martie 2003, dedicat lui Nicu Steindhardt
Nr. 2 – aprilie 2003, dedicat lui Mircea Eliade
Nr. 3 – mai 2003, dedicat lui Lucian Blaga
Nr. 4 – iunie 2003, dedicat lui Mihai Eminescu
Nr. 5 – iulie 2003, dedicat lui Nicolae Paulescu
Nr. 6 – august 2003, dedicat lui Sandu Tudor
Nr. 7 – septembrie 2003, dedicat lui Nae Ionescu
Nr. 8 – octombrie 2003, dedicat lui Valeriu Gafencu
Nr. 9 – noiembrie 2003, dedicat Părintelui Dumitru Stăniloae
Nr. 10-11 – decembrie 2003, dedicat lui Vasile Băncilă
Nr. 12 – februarie 2004, dedicat lui Nichifor Crainic
Nr. 13 – martie 2004, dedicat lui Mircea Vulcănescu
Nr. 14-15 – aprilie-mai 2004, dedicat lui Radu Gyr
Nr. 16 – iunie 2004, dedicat lui Vintilă Horia
Nr. 17 – iulie 2004, dedicat lui Ștefan cel Mare – epuizat
Nr. 18 – august 2004, dedicat lui Ernest Bernea
Nr. 19 – septembrie 2004, dedicat lui Constantin Noica
Nr. 20 – octombrie 2004, dedicat Părintelui Arsenie Boca – epuizat
Nr. 21-22 – noiembrie-decembrie 2004, dedicat Părintelui Constantin Galeriu
Nr. 23 – ianuarie 2005, dedicat lui Vasile Lovinescu
Nr. 24 – februarie 2005, dedicat lui Octavian Goga
Nr. 25-26 – martie-aprilie 2005, dedicat Părintelui Constantin Voicescu
Nr. 27 – mai 2005, dedicat lui Nicolae Iorga – epuizat
Nr. 28 – iunie 2005, dedicat Părintelui Arsenie Papacioc – epuizat
Nr. 29 – iulie 2005, dedicat Părintelui Zosim Oancea
Nr. 30 – august 2005, dedicat lui Vasile Voiculescu
Nr. 31 – septembrie 2005, dedicat Părintelui Liviu Brânzaș
Nr. 32 – octombrie 2005, dedicat lui Aron Cotruș
Nr. 33 – noiembrie 2005, dedicat Părintelui Iustin Pârvu
Nr. 34 – decembrie 2005, dedicat lui Paul Goma
Nr. 35 – ianuarie 2006, dedicat lui Horia Bernea
Nr. 36 – februarie 2006, dedicat lui Ioan Alexandru
Nr. 37 – martie 2006, dedicat Părintelui Teofil Pârâianu
Nr. 38 – aprilie 2006, dedicat Părintelui Calciu
Nr. 39 – mai 2006, dedicat lui Pan M. Vizirescu
Nr. 40-41 – iunie-iulie 2006, dedicat lui Ion Gavrilă
Nr. 42-43 – august-septembrie 2006, dedicat Părintelui Adrian Făgețeanu
Nr. 44 – octombrie 2006, dedicat lui Gabriel Constantinescu
Nr. 45 – noiembrie 2006, dedicat lui Simion Mehedinți
Nr. 46 – decembrie 2006, dedicat Părintelui Rafail Noica

Nr. 47-48 – ianuarie-februarie 2007, dedicat Părintelui Benedict Ghiuș
Nr. 49 – martie 2007, dedicat lui Ioan Ianolide – epuizat
Nr. 50 – aprilie 2007, dedicat lui Marcel Petrișor
Nr. 51 – mai 2007, dedicat părintelui Nicodim Mândiță
Nr. 52 – iunie 2007, dedicat Mitropolitului Bartolomeu
Nr. 53-54 – iulie-august 2007, dedicat Părintelui Trifa
Nr. 55 – septembrie 2007, dedicat lui Alexandru Mironescu
Nr. 56 – octombrie 2007, dedicat Părintelui Sofian Boghiu
Nr. 57 – noiembrie 2007, dedicat lui Teodor M. Popescu
Nr. 58 – decembrie 2007, dedicat lui Demostene Andronescu

Cei care doresc să-şi completeze colecția publicației ROST pot trimite contravaloarea revistei (3 lei/exemplar), prin mandat poștal, pe numele: Târziu Claudiu Richard, OP 23, CP 27 București. Precizați pe mandatul poștal ce număr al revistei doriți, în cîte exemplare și adresa dvs. Pentru informații sunați la tel.: 0740.103.621

01
5 948485 760017